

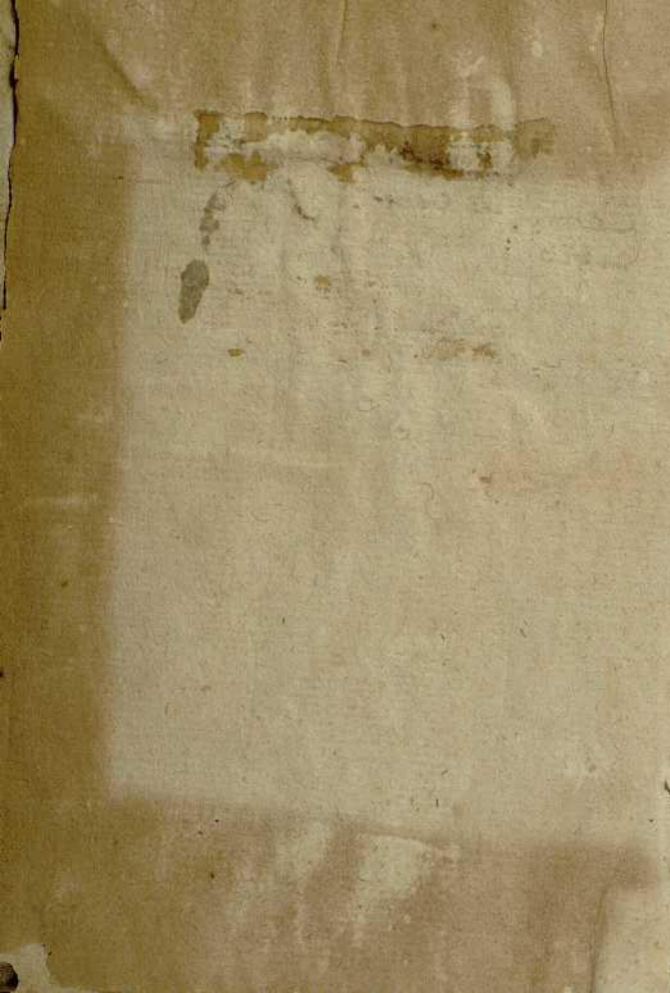

El S.
Comp
Libro.

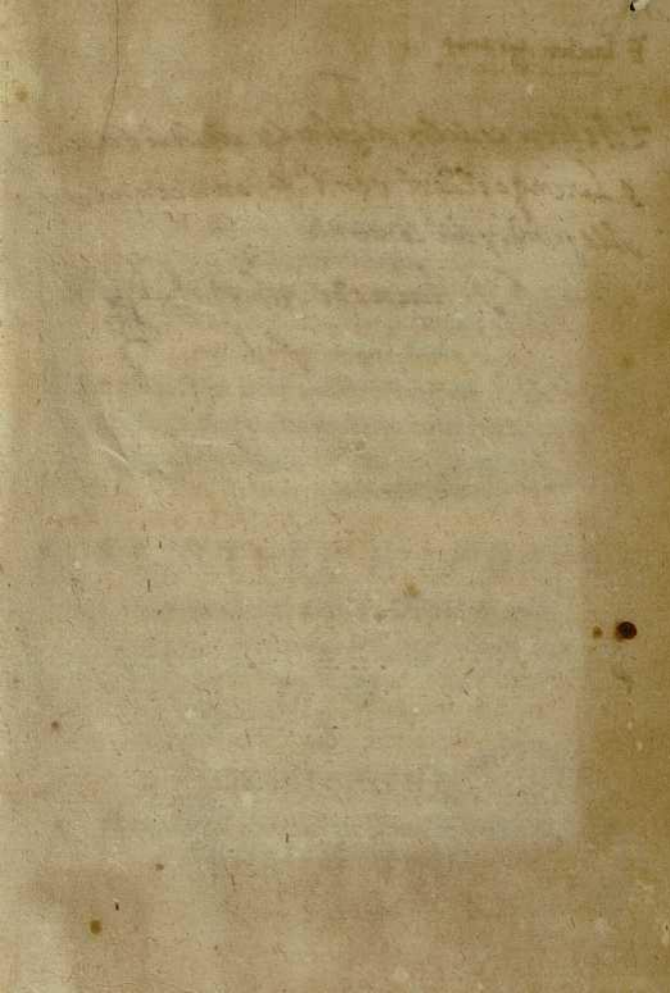
la
te

R. 30952

M
E Lucien. granat

+

Este libro es de los duplicados de la libreria de
S. Lorenzo el Real, vendiose con licencia de su
Majestad, y del conuento

Jn. lucas de Alayor

Libro 7-11

M

S

COLLECTANEA
MORALIS PHILOSOPHIÆ,
IN TRES TOMOS DISTRIBVTA:

quorum primis selectissimas sententias

ex omnibus Senecæ operibus,

Secundus ex moralibus opu-
sculis Plutarchi,

Tertius clarissimorum principum & philosophorum
*insigniora apophthegmata, hoc est, dicta
memorabilia complectitur.*

Quæ omnia per communes locos di-
gesta sunt, vt studiosus lector quid in quouis
argumenti genere sibi commodum
B fuerit, inuenire facile queat. BL

COLLECTORE. F. LVDOVICO
Granateñ. monacho Dominicano.

*Del colegio de la Comp. de S. P. de
Granada.*

OLISIPPONE,
Excudebat Franciscus Correa, Sereniss.
Cardinalis Iff. Typogra.

20 *Accessit facultas eorum, qui exami-
ni imprimendorum librorum iuxta
sacri Tridētini Concilij decreta præ-
fecti sunt.*

PIO AC BENEVOLO
LECTORI.

IRABERIS FORTASSE
candide lector, quid mihi ve-
nerit in mentē, vt homo pro-
fessionī monasticæ addictus,
quiq; hactenus scribēdis pijs
libellis, ad orationis studium
rerumq; diuinarum contemplationem perti-
nentibus, vitam insumpserim: in extrema nūc
ætate Gentilium literis implicarer: eorūq; sen-
tentias decerpere, & in lucem edere voluerim.
Huius igitur consilij ratio mihi explicāda est.
Statui quidem apud me, quod reliquum erat
ætatis in iuuandis concionatorū studijs (quo-
rum est in Ecclesia & frequentissimus & ma-
ximè salutaris vsus) consumere. Cum vero in-
telligerem verum esse, quod eleganter quidam
ait, lectione orationē pinguescere, eumq; ser-
monē maximè probari, qui varijs grauissimorū
autorū sententijs refertus sit: decreui (quā-
tum mihi per alias occupationes liceret) non
sacras literas modò, sed (quod in Euangelica
etiam parabola dicitur) vetera & noua patrū
volumina percurrere: vt selectissimas vnde-
cumq; sententias colligerem: & per commu-
nes locos digererē: quò in promptu, & veluti

Ad pium lectorem.

ad manum in quouis argumenti genere quaerenti praesto essent. Quod quidem consilium communi & trito apum exemplo noster etiam Seneca comendat his verbis. Apes (ut aiunt) debemus imitari, quae vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt. Deinde quicquid attulere disponunt: ac per fauos digerunt: & (ut Vergilius noster ait) liquentia mella stipant: & dulci distendunt nectare cellas. Nos quoque, has apes debemus imitari, & quaecumque ex diuersa lectione congesimus, separare: melius enim distincta seruantur. Hactenus ille. Cum igitur hoc praestantissimi Philosophi consilium sequi decreuissem (quod multis doctis viris hoc nostro seculo video placuisse: qui varijs de rebus communes locos ediderunt: & multorum etiam autorum sententias in eos congesserunt) non esse Gentiles Philosophos in hoc studio prorsus negligendos mihi persuasi: cum praesertim. D. Augustinum in hac eadem sententia fuisse intelligere. Cuius verba hoc in loco (propterea quod instituti mei propositum maximè tuetur) attexere volui. Is igitur. 2. de Doct. Christ. li. sic ait. Philosophi autem (si qua forte vera & fidei nostrae accommoda dixerunt, maxime Platonici) non solum formidanda non sunt, sed ab eis etiam tanquam iniustis possessoribus in usum nostrum vendicanda:

Ad pium lectorem.

canda. Sicut enim Ægyptij non solum Idola habebant, & onera grauia, quæ populus Israël detestaretur: sed etiam vasa atque ornamenta de auro, & argento, & vestem: quæ ille populus exiens de Ægypto, sibi potius tanquam ad vsum meliorem clanculò vendicaret: sic doctrinæ omnes Gentilium non solum superstitiosa figmèta, sed etiam liberales disciplinas vsui veritatis aptiores, & quædam morum præcepta vtilissima continent: deq; ipso Deo colendo nonnulla vera inueniuntur apud eos. Quod eorum tanquam aurum & argentum (quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdã quasi metallis diuinæ prouidentia, quæ vbiq; infusa est, eruerunt) cum ab eorum misera societate sese Christianus homo separat, debet ab eis ad vsum iustum prædicandi Euangelij auferre. Vestem quoq; illorum, id est, hominum quidem instituta, sed tamen accommodata humanæ societati (qua in hac vita carere nõ possumus) accipere atq; habere licuerit, in vsum conuertenda Christianum. Nam quid aliud fecerunt multi boni fideles nostri? Nonne aspiciamus, quanto auro, & argento, & veste suffarcinatus exierit de Ægypto Cyprianus doctor Iuauissimus, & martyr beatissimus? Quanto Lactantius? quanto Victorinus, Optatus, Hylarius? (vt de viuistaceam) quanto innume-

Ad pium lectorem.

rabiles Græci ? Hactenus Aug. Huius igitur
tanti viri consilium sequutus, ex Philosophis
omnibus, qui de moribus & recta vitæ insti-
tutione monumēta aliqua posteritati relique-
runt, duos potissimū (qui velut duo mora-
lis philosophiæ lumina sunt, nempe ex Latinis
Senecam, ex Græcis Plutarchum) mihi præ-
cipuè deligendos putavi, quos studiosè perle-
gerem: & insigniores eorum sententias, velut
amœnissimos flores carperem, & in calathis,
hoc est, in locis communibus distinctè repo-
nerem: quò & quid isti viri de virtutibus & vi-
tijs præclare sensissent, vnum in locum conge-
rerem, & studiosis lectoribus velut spectandū
proponerem. His etiam Apophthegmata (hoc
est, clarissimorum Philosophorum, & Princi-
pum dicta, quæ insigniora mihi visa sunt) eodē
ordine, iisdemq; locis adnectenda putavi: pro-
pterea quòd hæc non longis ambagibus, sed
arguta breuitate, & dicentiū autoritate, facile
& oblectant animos, & vitam instituunt.
¶ Hoc igitur opus quod pro rerum varietate
in tres tomos diuisimus, hac breuiori forma
edendum curauimus: vt hac formula excus-
sus, velut quidam selectissimarum sententiarū
thesaurus, non ad vitæ solum institutionem,
sed ad oblectamētum quoq; studiorum accō-
modatus, in sinu semper gestaretur: & omni
tem-

tempore, omniq; loco, tanquã leuis sarcina, ad manũ inueniretur. Ego certè (vt ingenuè fatear) mihi ipsi hac ratione consulere volui: qui tanta cum voluptate & admiratione Senecam lego, vt eadem me decies repetita delectent: adeoq; iterata eius lectione non offendor, vt nunquã illũ in manib⁹ sumã, quin vehemèter in admirationẽ rapiar. Miror enim grauitatem sententiãrũ, ingenij acumẽ, & argutã modò breuitatẽ, modò redũdantẽ (vbi res exigit) copiã: aptissimas quoq; similitudines, illustres metaphoras, & hyperboles, quæ mirè res augent, & ornant, & acumine delectãt. Cũ verò ubiq; magnam sui admirationem excitet, maxime tamen mirabilis est, cùm temperantiam, frugalitatem, fortitudinem, magnanimitatem, constantiam, patientiam, & honestam paupertatem, & animum rerum omnium contemptorem miris in cælum laudibus effert: contraq;, cùm totam eloquentiã vim & impetum aduersus voluptatem, auaritiam, intemperantiam, delitias, fastum, luxum, cæteraque huiusmodi vitia conuertit. Atque vtinam omnes principes & opulenti viri, qui hoc nostro delitijs & fastu corruptissimo sæculo omnibus sese delitijs & luxui dediderunt, vel ab hoc ethnico homine (qui de altera vita vix certi & explorati aliquid, nisi

per caliginem, & opinando magis quàm firmiter assentiendo credebat) frugalitatem, sobrietatem, & diuitiarum atque deliciarum contemptum discere vellent. Vehementer enim absurdum est, Christianos homines sacrosanctis Christi mysterijs initiatos, ab ethnico homine in hac parte tam longè superari. Neque vero quisquam mihi obijciat, facile cuique esse grandia verba aduersus omnis generis vitia iactare, difficile verò præstare quæ doceas. Hoc enim minimè in autorem nostrum cadit, quæ constat continentissimæ vitæ esse. Cuius rei locupletissimus testis est, D. Hieronymus: qui in Ecclesiasticorum scriptorùm cathalogo honorificam de eo mentionem faciens, continentissimæ vitæ fuisse ait: quod eius scripta pluribus in locis facilè declarant. Tantum ergo virtutis studium quis in homine ethnico nō miretur? Quemadmodum enim miramur aliquorum animantium solertiam, & naturalem quandã prudētiam (quòd cùm rationis expertia sint, quædam tamen opera ita faciunt, ac si ratione prædita essent) ita planè mirandum est, homines veræ religionis, fidei, atque doctrinæ cœlestis expertes, vique adeò virtutis studium cōmendare, & à vitijs tam multis rationibus deterrere, vt nemo prudens dum hæc legit, non possit non frequenter in admirationem rapi,

quando

Ad pium lectorem.

quando in homine ethnico ac penè pecude (si *fidei* comparetur) tam magnam Euangelicæ philosophiæ partem deprehendit. Sunt autem hæc imparia exempla ad persuadendum efficaciora : quod non raro. D. Hieronymus in Epist. suis ostendit: qui ubi ab ethnicis virtutum exempla mutuatur, subdit protinus, Hæc in iugillationem nostri dicta sint: si nõ præstet fides, quod exhibuit infidelitas. Et alibi non raro, Si tanti (inquit) vitrum : quanti pretiosissimū margaritum ? Hoc est, Si tanto studio Gentiles innanem virtutis speciem captabant : quid nos propter solidam virtutem, & sempiternum eius præmium facere par est ? Adde etiã, quòd Philosophi qui fidei luce destituti erant, rationibus præcipuè nos ad virtutis studium adhortantur, & à vitijs auocant: quibus & illorum commoda, & horum incòmoda grauisima oratione oculis subiiciunt. Quo fit, vt homo qui rationis particeps est, cuique nihil natura ipsa magis intimum, magisq; proprium atq; naturale quàm ratio est, perspectis rerum causis atque rationibus vehementer commoueatur : præsertim si ingenij acumine & naturali prudentia viget, qua rationum vim penetrare valeat. Inde adeò fit, vt apud seculi homines plus interdum rationes humanæ, quam diuinæ valeant : non quod

*fidei me-
lig.*

maiores, sed quod apud illos maiorem vim humana quàm diuina habeant: quos non absurdum est hac arte ab infimis ad summa, ab humanis ad diuina, à lumine naturæ ad fidei lumen paulatim euehere. Quemadmodum enim Philosophi ab his, quæ sensu percipiuntur, ad ea quæ sola ratione intelliguntur: hoc est, à notioribus nobis, ad ea quæ natura ipsa notiora & præstantiora sunt, procedere docendo solent: ita nos ab ijs, quæ maius apud nos pondus habent, ad ea quæ natura ipsa digniora & potentiora sunt, transitum facere debemus. Ijs igitur hominibus qui hoc animo sunt, Philosophorum lectio non parum conducit: quæ illis velut pædagogus quidam ad Christum est. Cum enim naturæ lumen à Deo sit, nullo modo fidei lumini aduersari potest: sed illi potius velut inferius superiori seruire, & ab eo perfici debet. Illud autem de Seneca nostro affirmare possum, quòd (quemadmodum est à Fabio de Cicerone dictum, illum sane multum in eloquentiæ studijs profecisse, cui Cicero valde placuerit) ita ille multum in civili virtute, & vera humanarum rerum æstimatione est profecturus, cui Senecæ lectio valde familiaris fuerit. Cum autem infinitis pene erroribus vulgus hominum propter in-

Ad pium lectorem.

fitam communis peccati labem cæcutiat, audeo dicere, efficacissimum aduersus plerosque eorum collirium, assiduam eius lectionem futuram: quod quidem polliceri minimè audeam, nisi id experimento didicissem.

Vt igitur tum ex eo, tum ex Plutarcho, minori negotio maiorem fructum caperemus, operæpretium me facturum putavi, si quid quisque illorum de quaque virtute vel vitio diuersis in locis scriptum reliquisset, in vnum locum coactum, ante legentis oculos ponerem. Quod in Seneca magis quàm in Plutarcho necessarium fuit: cuius pleraque scripta epistolis ad Lucillum missis continentur: quarum argumenta maximè varia sunt. Quid enim epistolare argumentum non recipiat? Hæc autem tanta varietas in ordinem aliquem redigenda fuit: quod ipse etiam Seneca monet, qui ea, quæ legendo colligimus, melius distincta quàm confusa seruari docet. Scio fuisse alium (siue ille Erasmus, siue quiuis alius e mentito eius nomine fuerit) qui hunc etiam laborem suscepit: & flores (vt libri titulus præfert) Senecæ collegit: sed hic (vt omittam quod multa scitu dignissima, quæ nos decerpimus, omisit: quod voluminis nostri magnitudo facile indicat) tamen is epistolarum & librorum, non
loco-

Ad pium lectorem.

locorum, hoc est, materiarum ordinem est secutus. Ita factum est, vt quæ confusa & variè dissecta, ac proinde difficilia inuentu erant, eodem modo confusa relinquerentur.

Hos autem locos (quò res esset dilucidior) in tres classes distinximus: in quarum prima tituli ad varios personarum status pertinētes, ab ipso Deo optimo maximo exordium capientes, collocantur. In secunda vero virtutū & vitiorum illis aduersantium loci reponuntur. In tertia vero quedam alia peregrina, quæ non ita cum superioribus cohærebant, collocata sunt. Quia vero Christiana religio theologicis virtutibus principem locum inter omnes alias meritò tribuit (de quibus vix vlla apud ethnicos autores mentio fit) ideò pro illis, virtutes quasdam theologicis affines, & vitia eisdē aduersantia substituimus: vt quatenus liceret, Theologicarum & Cardinalium virtutum series retineretur. Hunc autem ordinem, nō autem literarum alphabeti sequuti sumus, vt quæ erant inter se tum similia, tum contraria coniungerentur: ne, quæ & natura & tradendi ratione coniuncta erant, propter exiguum literarum discrimen separaremus. Constat enim ex Philosophorum doctrina, similitum idem esse iudicium: & contrariorum eandem esse disciplinam, & inter genus & sub

Ad pium lectorem.

eo contentas species eam esse affinitatem : vt quæcunq; generi tribuuntur , speciebus etiam tribuantur : vt Aristoteles inter ante prædicamentorum (vt appellant) regulas , definiuit. Quocirca hæc tria locorum genera (quæ tantam inter se affinitatem habent) iuxta se reponi, nec ob tenuissimum literarum discrimẽ, separari debuerunt: cum præsertim si quid hic subsit incommodi, facile indicibus ordine alphabeti descriptis, ei possit occurri.

Sententias vero Publij Mimi (quæ vulgò Senecæ prouerbia nuncupantur) quoniã operibus eius adiuncta sunt , & dignas Senecæ sententias cõtinent, in calce vniuscuiusq; loci collocaui. ¶ Quia vero non raro euenit, vt eadem sententia ad duos, atq; adeò etiam plures locos referri possit (cuius rei gratia in pluribus quoq; esset ponenda) ne tamen eiusdem sententiæ repetitio fastidium lectori pareret, in margine titulum eum ascripsimus, ad quem ea sententia referri posset : apposita etiam ad latus virgula, qua sententia illa circumscribitur. ¶ Illud autem lectorem monitum velim, nos in sententijs transferendis, cum in eadem sententia inferiora paululum à superioribus dissident, has particulas adiecisse. *Et paulo inferiorius. Et paucis interiectis, Et mox,* aut quid simile. Quod non fecimus cum inferiora cum
supe-

superioribus optimè quadrabant, etiam si cōtinua non essent: ne huiusmodi interruptionibus (minimè propter rerum consequentiam necessarijs) oratio esset dissoluta atq; concisa. Qua obseruatione fit, vt qui collectanea nostra legit, non centones Senecæ, sed ipsum Senecam continenti penè oratione fluentem, legere videatur. Atq; hoc ipsum, simili ratione ducti, in Plutarcho fecimus: quem nunc paucis commédare non est animus: cū ipse se amplitudine & maiestate sua commendat, & iuxta prouerbiū, Vino vendibili suspensa hedera nihil sit opus. Alius in eo grauitatem sententiarum, alius multam maximeq; variā omnis generis autorum lectionem, & historiarum cognitionem mirabitur: ego vero præceptorum sanctitatem, & doctrinæ sinceritatem in eo ita demiror: vt cum illum quibusdā in locis (præsertim vbi de profectu morum, de cohibenda ira, & vitiosa verecundia, & cupiditate diuitiarū, de auditoris officio, & tranquillitate animi lego) non mihi ethnicū Philosophum, sed Christianissimum instituentis vitæ magistrum legere videar: adeò se ad singularia præcepta, & varia aduersus vitiorū pestem remedia tradenda, insinuat, atque demittit. Iam vero in similitudinibus ad ea quæ exponit afferendis, nescias frequentior ne sit,

Ad pium lectorem.

an mirabilior : vt cum in alijs doctrinæ parti-
bus cæteros vincat , in hac seipsum superandæ
locum non reliquerit. Quo nomine haud scio,
an is cõcionatoribus quàm Seneca sit vtilior:
propterea quòd similiū vsus ad populi ca-
ptum cum primis sit accommodatus. Quòd
quò euidentius, vel rudioribus etiam appare-
ret, nos similia in marginibus , sicut grauiores
sententias adnotandas duximus : quo dormi-
tatem lectorem rei pulcherrimæ annotatione
excitaremus . Synceritas vero doctrinæ eius
tanta est , vt in hac parte ipso Seneca virtutis
studiosissimo superior mihi esse videatur. Se-
neca enim Stoicorum errores mordicus tue-
tur, apathiam & Fatum inducit, omnia hone-
sta paria , similiter & turpia esse contendit : in
sola nudaq; virtute summū hominis bonum
collocat : cū ea tamen nō summū quidē bonū,
sed rectissima ad illud via sit: tum etiam ma-
nus sibi afferre adeò nō damnat , vt interdum
etiam probet: certè in Catone ita laudat, vt ex
eius vulnere plus gloriæ , quàm sanguinis ma-
nasse dicat. Horum nihil in Plutarcho depre-
hēdes: sed omnia ferè purgatissimæ rationi, &
naturæ lumini cõsentanea : fortasse quoniam
Euangelio Christi eius seculo latius coruscan-
te , maior humanis mentibus veritatis lux ad-
dita esset.

Quò

Ad pium lectorem.

Quò res autem essent inuentu faciliores, vnicuiq; autori & seriem locorum, & suum quoque indicem adiunximus. Deinde in fine operis communem omnibus indicem adiecimus: & quidquid in toto opere ad aliquè locum referri posset, appositis numeris demonstrauimus. Vale amice lector: & hoc nostro exiguo labore, sed magno tamen munere fruiere. Magno, inquam, quoniam cum inter omnia philosophorum scripta hi duo autores in moralis philosophiæ doctrina principem locum teneant, habes in hoc exiguo volumine quidquid præclarè illi dixerunt, suis in locis digestum, vt si eorum tibi scripta legere non vacat, hic, quæ maximè scire refert, comprehensa teneas: si vacat, cum omnia memoria complecti nequeas, hic inuenias quæ maximè ad tuos vsus legendo annotare & recondere debuisses.

☞ Quæro te humanissime Lector, vt vel errata prius corrigas (quæ in fine huius tomi deprehendes) vel saltem vbi legendo alicubi offenderis, erratorum castigationes contulas.

SERIES

Primus tomus.

COLLECTANEORVM

MORALIS PHILOSOPHIE, QUI SELECTISSIMAS
SENTENTIAS EX OMNIBVS

Senecæ operibus per communes
locos digestas, continet.

Prima classis, in qua ponuntur

Tituli ad diuersa genera statuum

& personarum spectantes.

DEVS.

VLTVM DARE SOLEMUS præsumptioni omnium hominum. Apud nos veritatis argumentum est, aliquid omnibus uideri: itaque Deos esse, inter alia hinc colligimus quod omnibus de Dijs opinio insita est: nec ulla gens usquam est, adeo extra leges moresque proiecta, ut non aliquos Deos credat. Epist. 118.

Egregie Aristoteles ait, nunquam nos verecundiores esse debere, quam cum de Dijs agitur. Si intramus templa compositi, si ad sacrificium accessuri,

vultū submittimus, togam adducimus, si in omni
 argumentum modestiæ fingimur : quāto hoc mā-
 gis facere debemus, cū de syderibus, de stellis, de
 Deorum natura disputamus, ne quid temerè, ne-
 quid impudenter, aut ignorantes affirmemus, aut
 scientes mentiamur. Nec miremur tam tardè erui,
 quæ tam altè iacent. Quàm multa præter hæc per
 secretum eunt, nunquam humanis oculis orientia.
 Nec enim omnia Deus humanis oculis nota fecit.
 Quota pars operis tanti nostris oculis cōmittitur.
 Ipse qui ista tractat, qui condidit, qui totum hoc
 fundavit, deditq; circa se, maiorque est pars operis
 sui, ac melior, effugit oculos, cogitatione visendus
 est. Quid sit hoc sine quo nihil est, scire non possu-
 mus. Et miramur si quos igniculos parū novimus,
 cū maxima pars mundi Deus lateat. Quàm mul-
 ta animalia hoc primū cognovimus sæculo. Mul-
 ta venientis ævi populus ignota nobis sciet. Multa
 sæculis tunc futuris, cū memoria nostri exole-
 verit, referuantur. Pusilla res mundus est, nisi in
 illo quod quærat, omnis mundus habeat. Non se-
 mel quædam sacra tradūtur. Eleusina seruat quod
 ostendat reuisentibus. Rerum natura sacra sua non
 simul tradit. Initiatos nos credimus, in vestibulo
 eius hēremus. Illa arcana non promiscuè nec omni-
 bus patent : reducta & in interiore sacrario clausa
 sunt. Ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ post nos
 subibit, aspiciet. Quando ergo ista in notitiā nostri
 perducet

perducentur? Tarde magna proueniunt: utiq; si labor cessat. In quod vnum toto agimur animo, non dum perfecimus, ut pessimi essemus. Adhuc in processu vitia sunt. Inueniet luxuria aliquid noui in quod insaniat. Inueniet impudicitia nouam contumeliam sibi. Miraris si nondum sapientia omne opus suum impleuit? Nondum tota se nequitia protulit. Adhuc nascitur, & huic omnes operam damus, huic oculi nostri, huic manus seruiunt. Ad sapientiam quis accedit? Quis dignam iudicat, nisi quam in transitu nouerit? Quis philosophiam, aut vllum liberale respicit studium, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius internenit dies, quem perdere licet? Itaque tot familiae philosophorum sine successore deficiunt. Academici & veteres & minores nullum antistitem reliquerunt. Quis est, qui tradat precepta Platonis? Pythagorica illa inuidiosa turbae schola preceptorem non inuenit. Sextiorum noua & Romani roboris secta, inter initia sua cum magno impetu cepisset, extincta est. At, quanta cura laboratur, ne cuiuslibet pantomini nomen intercidat? Stat per successores Pyladis & Batilli domus, harum artium multi discipuli sunt, multique doctores. Lib. 7. Nat. Quest. c. 30. 31. & 32.

Quaedam sunt quae nocere non possunt, nullamque vim, nisi beneficam & salutare habent

Dei prouidentia.

ut Dij immortales: qui nec volunt obesse, nec possunt. Natura enim illis mitis & placida est, tam longè remota ab aliena iniuria, quàm à sua. Dementes itaq; & ignari veritatis, illis imputant sæuitiam maris, immodicos imbres, pertinaciam hyemis: cum interim nihil horum quæ nobis nocent, profuntq; ad nos propriè dirigatur. Non enim nos causa mundo sumus, hyemem æstatemque referendi: suas ista leges habent, quibus diuina exercentur. Nimis nos suspicimus, si digni nobis videmur, propter quos tanta moueantur. Nihil ergo horum in nostram iniuriam fit, imò contra, nihil non ad salutem. Lib. 2. de Ira. c. 27.

Quid est Deus? quod vides totum, & quod non vides totum. Sic demum magnitudo sua illi redditur: qua nihil maius excogitari potest. Si solus est omnia, opus suum & extra & intra tenet. Quid ergo interest inter naturam Dei & nostram? Nostri melior pars animus est, in illo nulla pars extra animum. Totus ratio est.

Dei prouidentia.

SEpone in presentia quæ quibusdam placent. Vnicuiq; nostrum pædagogum dant Deum, non quidem ordinarium, sed hinc inferioris notæ, ex horum numero quos Ouidius

dius ait, de plebe Deos. Ita tamen hoc seponas volo, ut memineris maiores nostros, qui crediderunt hoc, Stoicos fuisse. Epist. 111.

Cum videris bonos viros acceptosq; Dijs laborare, sudare, per arduū concessere: malos autem lasciuire & voluptatibus fluere, cogita illos disciplina tristiori contineri, horum aliā audaciam. Idem tibi de Deo liqueat. Bonum virum in delicijs non habet. Experitur, indurat, sibi illum preparat. Quare multa bonis viris aduersa eueniunt: Nilil accidere bono viro mali potest. Non miscentur contraria. Quem admodum ut amnes, tantum supernè deiectorum imbrium, tanta mediterraneorū vis fontium non mutat saporem maris, nec remittūt quidem: ita aduersarū impetus rerum, viri fortis nō vertit animum. Manet in statu, & quicquid euenit, in suum colorem trahit. Est enim omnibus externis potentior: nec hoc dico, nō sentit illa, sed vincit, & alioquin quietus placidusq; contra incurrentia attollitur. Omnia aduersa exercitationes putat. Quis autem vir modò erectus ad honesta, non est laboris appetēs iusti, & ad officia cum periculo promptus? Cui non indultio ocium pœna est? Athletas videmus quibus virium cura est, cū fortissimis quibusq; configere, & exigere ab ijs per quos certamē preparatur, ut totis contra ipsos viri-

Quos nos
custodes
Angelos,
hic inferi
ores quos
dā Deos
pædago-
gos nos-
tros facit.

T. Patien-
tia.

Simile.

Simile.

Tit. Ten-
tatio.

bus vtantur: cædi vexariq; patiantur, & si non inueniant singulos pares, pluribus simul obijciant. Marcet sine aduersario virtus. Tunc apparet quanta sit, quantumq; valeat polleatq; cum quid possit patientia, ostendit. Scias licet, idem viris bonis esse faciendum, vt dura ac difficilia non formident, nec de fato querantur. Quicquid accidit, boni consulant, in bonum vertant. Non quid, sed quemadmodum feras, interest. Non vides, quantò aliter patres, aliter matres indulgeant: Illi exercitari iubent liberos ad studia obeūda maturè, feriatis quoque diebus non patiuntur esse ociosos, & sudorem illis, & interdum lachrymas excutiunt. At matres fouere in sinu, continere in vmbra volunt. Nūquam flere, nūquam cotristari, nūquam laborare. Paternum Deus habet aduersus bonos viros animum, & illos fortius amat, & operibus, doloribus, ac damnis exagitat, vt verum colligant robur. Languent per inertiam faginata, nec labore tantum, sed mole, & ipso sui onere deficiunt. Non fert vllū ictum illæsa felicitas. At vbi assidua fuit cum incommodis suis rixa, callum per iniurias duxit, nec vllò malo cedit, sed etiam si succiderit, de genu pugnabit. Miraris tu si Deus ille bonorum amatissimus, qui illos quàm optimos atque excellentissimos vult, fortunam illis cum qua exerceantur,

simile, *

Deus bonorū amā-
tiss. etiam
ethnici
iudicio.

ceantur, assignat? Ego vero non miror si aliquando impetum capiunt spectandi magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate. Nobis interdum voluptati est, si adolescens constantis animi irruentem feram venabulo excepit, si leonis incursum interritus pertulit: tantòque spectaculum est gratius, quantò id honestius fecit. Ecce spectaculum dignum, ad quod respiciat intentus operi suo Deus. Ecce par Deo dignum, vir fortis cum mala fortuna compositus, utiq; si & prouocauit. Nō video, inquam, quid habeat in terris Iuppiter pulchrius si conuertere animum velit, quàm ut spectet Catonem iam partibus non semel fractis, statem nihilominus inter ruinas publicas erectum. In lib. de diui. prouidentia.

Tit. Fortitudo.

Simile.

§

Magis vrgent seua inexpertos. Graue est nō assuetis ferre cernicibus iugū. Ad suspitionē vulneris tyro palefcit: audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpe vicisse post sanguinem. Hos itaq; Deus quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet. Eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles vêturis malis seruat. Erratis enim si quem iudicatis exceptum. Veniet ad illū diu fœlicé sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimū quēq; aut mala valetudine, aut luctu, aut incommodis afficit?

* §

simile.

Quia in castris quoq; periculosa fortissimis imperat dux. Lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidijs, aut explorent iter, aut præfidiũ loco deiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, malè de me imperator meruit, sed benè iudicauit. Idem dicant, quicunq; iubentur pati timidis ignauisq; flebilis: digni visi fumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura posset pati. Fugite delicias, fugite eneruatam fœlicitatem, qua animi marcescunt, & nisi aliquid interuenit, quod humane fortis admoneat, velut perpetua ebrietate sopiti. Quem specularia semper afflatu vindicarunt, cuius pedes inter fomenta subinde mutata tepuerunt, cuius cœnationes subditus & parietibus circumfusus calor temperauit: hũc leuis aura nõ sine periculo stringit. Cũ omnia quæ excesserint modum noceant, periculosissima fœlicitatis intemperantia est. Mouet cerebrũ, in vanas mentem imagines euocat, multum inter falsum ac verum mediæ caliginis fundit. Quid ni id satius sit, perpetuam infelicitatem, quæ aduocat ad virtutem, sustinere, quàm infinitis ac immodicis bonis rûpi. Hanc itaque rationem Dij sequuntur in bonis viris, quàm in discipulis suis præceptores: qui plus laboris ab his exigunt, in quibus certior spes est. Nunquid tu inuisos esse Lacedæmonijs li-

T. Voluptatis periculum.

simile.

beros

beros suos credis, quorū experiūtur indolē publicè verberibus admotis? Ipsi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorū fortiter perferāt & laceros ac semianimos rogant, perſeuerent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, ſi durè generoſos ſpiritus Deus tentat? Nunquā virtutis molle documentum eſt. Verberat nos & lacerat fortuna. Patimur. Non eſt ſauitia, certamen eſt: quò ſæpius adierimus, fortiores erimus. Omnes conſidera gentes, in quibus Romaſua pax definit: Germanos dico, & quicquid circa Iſtrum vagarum gentium occuſat. Perpetua illos hyems, triſte cœlum præmit, malignè ſolum ſterile ſuſtentat, imbrem culmo aut fœno defendunt, ſuper durata glacie ſtagna perfulant, in alimentum feras captant. Miſeri tibi videntur? Nihil miſerū eſt, quod in naturam cōſuetudo perduxit. Paulatim enim voluptati ſunt, quæ neceſſitate cœperūt. Quid ergo miraris bonos viros ut confirmentur, cōcuti? Non eſt arbor ſolida nec fortis, niſi in quā frequens ventus incurſat: ipſa enim vexatione conſtringitur, & radices certius figit. Fragiles ſunt, quæ in aprica valle creuerūt. Pro ipſis ergo bonis viris eſt, ut eſſe interriti poſſint, multum inter formidoloſa verſari, & equo animo ferre, quæ non ſunt mala, niſi malè ſuſtinenti.

Hoc enim eſt propoſitum Deo, ſapiēti viro

oſten-

§

T. Gōſuetudo,

T. Tribulatio.
Simile.

§

ostendere, hæc quæ vulgus appetit, quæ reformidat, nec bona esse nec mala. Apparebunt autem bona esse, si illa non nisi bonis viris tribuerit: & mala esse, si malis tantum irrogauerit. Detestabilis erit cecitas, si nemo oculos perdidit, nisi cui eruendi sunt. Itaque, careant luce Appius & Metellus. Non sunt diuitiæ bonum. Itaque, habeat illas & Ellius leno, vt homines pecuniam cū in tēplis consecrauerint, videant & in fornice. Nullo modo magis potest Deus cōcupita traducere, quàm cū illa ad turpissimos defert, ab optimis abigit. Quid porrò? nū est iniquum nobilissimas virgines ad sacra facienda noctibus excitari, altissimo somno inquinatas frui? Labor optimos citat. Senatus per totum diem cōsultat sæpe, cum illo tēpore vilissimus quisq;, aut in cāpo ociū suum oblectet, aut in popina lateat, aut tēpus in aliquo circulo terat. Idem in hac magna Rep. fit: boni viri laborāt, impediūtur, volētes quidem, non trahūtur a fortuna, sed sequūtur illā, & æquāt gradus. Si scissent, antecessissent. Hæc quoque animosam Demetrii fortissimi viri vocē audisse me memini. Hoc vnū, inquit, Dij immortales, de vobis queri possū, quod nō antè mihi volūtate vestrā notam fecistis. Prior enim ad ista venisē, ad quæ nūc vocatus adsum. Vultis liberos sumere: illos vobis sustuli. Vultis ali-

quam

T. Fortitudo.

quam partē corporis? sumite. Nō magnā rem
 promitto, citò totū relinqūā. Vultis spiritum?
 quid nisi nullā morā faciā, quo minus recipiatis
 quod dedistis. A volēte feretis, quidquid petie-
 ritis. Quid ergo est? maluissē offerre, quā tra-
 dere. Quid opus fuit auferre? accipere potui-
 stis: sed ne nūc quidē auferetis: quia nihil eripi-
 tur, nisi retinēti. Nihil cogor, nihil patior inui-
 tus, nec seruiō Deo, sed assētio. Eò quidē ma-
 gis, quò scio oīa certa, & in æternū dicta lege
 decurrere. Fata nos ducūt, & quātū cuiq; tem-
 poris restet, prima nascētium hora disposuit.
 Causa pēdet ex causa, priuata ac publica, lōgus
 ordo rerū trahit. Ideo fortiter omne ferēdum
 est, quia non (vt putamus) incidūt cuncta, sed
 veniūt. Olim cōstitutū est, quid gaudeas, quid
 fleas, & quāuis magna videatur varietate sin-
 gulorū vita distingui, summa in vnum venit.
 Accepimus peritura perituri. Quid ita indig-
 namur? quid querimur? Ad hoc parati sumus.
 Utatur vt vult suis natura corporib⁹. Nos læti
 ad oīa & fortes cogitemus nihil perire de no-
 stro. Quid est boni viri? prēbere se fato. Grāde
 solatiū est cū vniuerso rapi: quicquid est quod
 nos sic viuere, sic mori iussit. Ille ipse omnium
 cōditor ac rector scripsit quidē fata, sed sequi-
 tur. Sēper paret, semel iussit. ¶ Quare tamen
 De⁹ tā iniqu⁹ in distributione fati fuit, vt bonis

viris, paupertatem, vulnera, & acerba funera
 ascriberet? Quædam separari à quibusdam nõ
 possunt, cohærent, indiuidua sunt. Languida in
 genia, & in somnũ itura, aut in vigiliã somno
 simillimã, inertibus nectuntur elementis: ut ef-
 ficiatur vir, cum cura ducendus, fortiore fato
 opus est. Nõ erit illi planũ iter, sursum oportet,
 ac deorsum eat, fluctuetur, ac nauigiũ in turbi-
 do regat. Cõtra fortunã illi tenendus est cursus.
 Multa accident dura, aspera, sed quæ molliat,
 & complanet ipse. Ignis aurũ probat, miseria
 fortes viros. Quare tamen bonis viris patitur
 aliquid mali Deus fieri? Ille verò non patitur.
 Omnia mala ab illis remouit, scelera, & flagi-
 tia, & cogitationes improbas, & auida cõsilia,
 & libidinem cæcam, & alieno imminentẽ au-
 ritiam. Ipsos tuetur, ac vendicat. Nũquid hæc
 quoq; à Deo aliquis exigit, ut bonorũ virorũ
 etiam sarcinas seruet? Remittunt ipsi hanc Deo
 curam, externa contemnunt. Democritus diui-
 tias proiecit, onus illas bonæ mētis existimãs.
 Quid ergo miraris, si Deus bono accidere pa-
 titur, quod vir bonus aliquando vult sibi ac-
 cidere? Puta itaq; Deum dicere: Quid habetis
 quod de me queri possitis vos, quibus recta
 placuerunt? Alijs bona falsa circumdedi, & ani-
 mos inanes, velut longo fallaciq; somnio lu-
 si. Auro illos, argento, & ebore adornaui; in-

T. Felici-
 tas falsa.

tus boni nihil est. Isti quos pro fœlicibus aspi-
 citis, si non qua cernuntur, sed qua latent vi-
 deritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitu-
 dinem parietum suorũ extrinsecus culti. Nõ
 est ista solida & sincera fœlicitas, crusta est, &
 quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare, &
 ad arbitrium suum ostendi, nitent, & impo-
 nunt: cum aliquid inciderit, quod disturbet æ-
 detegat, tunc apparet quãtum altæ ac veræ fœ-
 ditatis alienus splendor absconderit. Vobis de-
 di bona certa, mansura, quanto magis versa-
 uerit aliquis, & vndique inspexerit, tanto vi-
 debit meliora, maiora, quæ permisi vobis, me-
 tuenda contemnere, cupienda fastidire. Non
 fulgetis extrinsecus. Bona vestra introrsus ob-
 uersa sunt. Ferte fortiter aduersa, hoc est, quo
 Deum antecedatis. Ille extra patientiam ma-
 lorum est, vos supra patientiam. Contemnite
 paupertatem. Nemo tam pauper viuit, quàm
 natus est. Contemnite dolorem: quia aut sol-
 uetur, aut soluet. Contemnite mortem: aut fi-
 nit, aut transfert vos. Contemnite fortunam.
 Nullum illi telum quo feriret animum, dedi.

Lib. de Diuin. prouidentia.

Vide etiam hac de re. Ti. Aduersitas, & Tit. Pa-
 tientia.

Gratia Dei, siue diuinum auxilium.

Propè

T. patien-
tia.

§

Propè est à te Deus, tecum est, intus est. Ita dico Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumq; nostrorum observator & custos. Hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus exurgere? Ille dat cōsilia magna & recta. In vno quoque bonorum virorum quis Deus, incertum est, habitat tamen Deus. Si tibi occurrit vetustis arboribus, & solitam altitudinem egressis, frequēs lucus, & conspectum cœli densitate ramorū aliorum alios protegentium, submouens: illa proceritas sylvæ, & secretum loci, & admiratio umbræ in aperto tam densæ atque continuæ, fidem tibi numinis facit. Magnorum fluminum capita venerāmur: subita ex abdito vasti amnis eruptio aras habet. Colūtur aquarum calentium fontes, & stagna quædam vel opacitas, vel immensa altitudo sacrauit. Si hominem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter aduersa fœlicè, in medijs tempestatibus placidum, ex superiore loco homines videntem, ex æquo Deos, non subite veneratio eius? Non dices, ista res maior est altiorque, quàm vt credi similis huic in quo est corpusculo, possit? Vis istuc diuina descendit: animum excellentem, moderatum, omnia

tanquam

tanquam minora transeuntem, quicquid timentus optamusq; ridentem, cœlestis potētia agit. Non potest res tanta sine adminiculo numinis stare. Itaque maiore sui parte illic est vndē descendit. Quemadmodum radij solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt vndē mittuntur: sic animus magnus, & sacer, in hoc demissus, vt propius quidem diuina nossemus, conuersatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ. Epist. 41.

§
simile

Miraris homines ad Deos ire? Deus ad homines venit, immò (quod propius est) in homines venit. Nulla sine Deo mēs bona. Semina in corporibus humanis diuina dispersa sūt: quæ si bonus cultor excipit, similia origini prodeunt, & paria his ex quibus orta sunt, surgunt. Epist. 74.

§

Dei Beneficia.

NON dat Deus, inquis, beneficia. Vndē ergo ista quæ possides? quæ das? quæ negas? quæ seruas? quæ rapis? Vnde hæc innumerabilia, oculos, aures, & animum mulcentia? Vndē illa, luxuriā quoq; instruēs, copia? Neq; enim necessitatibus tantummodò nostris prouisum est, vsq; in delicias amamur. Tot arbusta, non vno modo frugifera, tot herbæ salutare, tot varietates ciborū, per tota
tura

tum annum digestæ, ut inertiquaq; fortuite
 terræ alimenta præberent? Iam animalia om-
 nis generis alia in sicco solidoq;, alia per subli-
 me demissa ut omnis rerum naturæ pars tri-
 butum aliquod nobis conferret. Flumina, hæc
 quidem amœnissimis fluxibus campos cingen-
 tia, illa verò præbitura commercia mari, vasto
 & nauigabili cursu vadentia, ex quibus quæ-
 dam statis diebus mirabile incrementum tra-
 hūt, ut auhela, & feruenti subiecta cœlo loca,
 subita vis æstiuæ torrentis irriget. Quid medi-
 catorum torrentium venæ? Quid in ipsis lit-
 toribus aquarū calentium exundatio? Si pau-
 ca quis tibi donasset accepisse te diceres bene-
 ficiū: immensa terrarum latè patentium spatia iam
 negas esse beneficiū? Si pecuniam tibi aliquis
 donauerit, & arcam tuam (quod id tibi mag-
 num videtur) impleuerit, beneficium vocabis:
 tot metalla defodit, tot flumina emisit in are-
 nas, super quas decurrunt solidi auri vehētia,
 argenti, aris, ferri immane pondus omnibus
 locis obrutum: cuius inuestigandi tibi facultate
 tem dedit, ac latentium diuitiarum in summa
 terra signa disposuit: negaste accepisse benefi-
 ciū? Si domus tibi donetur, in qua marmoris
 aliquid resplendeat, & tectum nitidius auro,
 aut coloribus sparsum, num mediocre munus
 vocabis? Ingens tibi domicilium, sine ullo in-

tendij, aut ruinæ metu struxit: in quo vides
 non tenues crustas, & ipsa qua secantur lami-
 na graciliores, sed integras lapidis preciosissi-
 mi moles, sed totas, variæ distinctæq; materiæ,
 cuius tu paruula frustra miraris: tectū vero ali-
 ter nocte, aliter interdium fulgēs, negas te vllū
 munus accepisse? Et cum ista quæ habes mag-
 no æstimes, quod est ingrati hominis, nulli de-
 bere te iudicas? Vnde tibi istum quem trahis
 a, spiritum? Vnde istam, per quam actus vitæ
 li- tuæ disponis atq; ordinas, lucē? Vnde sangui-
 t- nē, cuius cursu vitalis continetur calor? Vnde
 u- ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra
 e- facietatem laceffentia? Vnde hæc irritamenta
 a, iam lassæ voluptatis? Vnde ista quies in qua
 m- putrescis, ac marces? Nonne si gratus es dices,

Deus nobis hæc otia fecit.

is: *Namque erit ille mihi semper Deus, illius aram*

c. *Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus*

ia, *Ille meas errare boues (vt cernis) & ipsum*

us *Ludere que vellem, calamo permisit agresti.*

ta Ille Deus est, non qui paucas boues, sed qui
 na per totum orbem armenta dimisit, qui gregi-
 ef- bus vbiq; passim vagantibus, pabulum præ-
 ristat, qui pascua hybernis æstiuâ substituit, qui
 o, non calamo tantum cantare, & agreste atq; in
 us conditum carmen ad aliquam tamen obserua-
 n- onē modulari docuit, sed tot artes, tot vocū

b varie-

*Etiãque
arte iõ.
stãt Dei
dona sut*

varietates, tot sonos, alios spiritu nostro, ali- q; co
os externo cantus edituros, commentis est ei9
¶ Neq; enim nostra ista quæ inuenimus, & p
ris, non magis, quàm quod crescimus, quam uer
quod ad constitutũ tempus, sua corpore non q
cia respondent. Nunc puerilium dentium lap- lura t
fus, nunc ad surgentem iam ætatemq; in ro- frã,
bustiorum gradum transeuntem pubes- s
ultimus ille dies fugienti vitæ terminu- i
nens. Inrita sunt nobis omnium ætate
omniumque artium semina, magist- s
oculto Deus, producit ingenia. quã
¶ Ira, inquis, hæc mihi præstat. Non intellig- nãcc
te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo quã
Quid enim aliud est natura, quàm Deus, & fruct
uina ratio toti mundo, & partibus eius in quoc
serta: Quoties voles, tibi licet aliter nunciat- e
torem rerum nostrarum compellare, & lou- nosti
idest optimum atq; maximum, vitã s
tonantem, & statorem: qui non (vt hist-
tradiderunt) ex eo quod post votum s
acies Romanorum fugientiũ stetit, s
stant beneficio eius omnia, Stator, Statili- re, q
q; : hunc eundemq;, & Fatum si dixeris, no- nos a
mentieris. Nam cum fatum nihil aliud sit qu- mus
series implexa causarum, ille est prima omni- tum
causa, ex qua cætera pendet. Quæcunq; vol- nes l
illi nomini propriè aptabis, vim aliquã effec- tum

aliq; cœlestiū rerū cōtinentia. Tot appellationes
 est ei⁹. Te, quot munera. li. 4. d. be. c. 5. 6. 7.
 a prima illa constitutione, cū vni
 uersa disponderēt, etiā nostra viderunt, rationē
 habuerūt. Itaq; non possunt videri
 sua tantum causa decurrere, & explicare opus
 fectū, quod nos operis sumus & nos. Debemus
 Soli, & Lunæ, & cæteris cœlestibus be
 quia etiā si potiora illis sunt in quæ ori
 s mē in maiora ituri iuuant. Adijce
 cinato iuuāt. Ideoq; obligati sumus
 beneficiū ignorantū incidimus: sed
 necquæ accipimus, accepturos scierūt, & quā
 quā maius illis propositū sit maiorq; actus sui
 & fructus, quā se uare mortalia, tamē in nostras
 quoq; uiliates à principio rerū præmissa mēs
 ait: & is ordo mūdo datus, vt appareat curam,
 nostri, nō in er vltima habitā. Debemus parē
 fectis pietatē: & multi, nō vt gignerēt,
 ac. Dij nō possunt videri nescisse, quod ef
 isent, cū omnibus alimēta protinus,
 viderit: nec eos per negligētiā gene
 re, quibus tā multa genuerāt. Cogitauit enim
 nos antē natura quā fecit. Nectā leue opus fu
 mus, vt illi potuerimus excidere. Vide quan
 tum nobis permiserit, quā non intra homi
 nes humani imperij conditio sit. Vide inquā
 tum corporibus vagari liceat, quæ coercuit

T. Homo

fine terrarum, sed omnem in partē sui misit. Vide animi quantum audeant, quemadmodum soli aut nouerint Deos, aut quarant, & mente in altum data, diuina comitentur. Scias non esse hominem tumultuarium, & incogitatum opus. Inter maxima rerum suarum natura nihil habet, quo magis gloriatur, aut certe cogit gloriatur. Quantus iste furor est, controuersum

T. Ingratitudo.

Dijs muneris sui facere? Quomodo aduersus eos hic erit gratus, quibus gratia referri sine impendio non potest, qui negat ab ijs accepisse, a quibus maximè accipit: qui & accepturi sunt, & nunquam accepturi? Quanta autem peruersitas, ob hoc alicui non est gratus, etiam inficanti benignus est: & continuatiuam ipsam seriemque beneficij argumentum vocare necessario dātis? Nolo, aiunt, sibi habere quis illum rogat? & omnes alias impudentissimi animi voces his astruunt. Non ideo datur, si meretur is, cuius liberalitas ad te etiam dum negas, peruenit, cuiusque beneficiorum, vel hoc ipso maximum, quod etiam, querenti datum est. Li. 6. De bene. c. 23.

Cōmunia quoque beneficia cuiusque propria sunt.

Soli Lunæque plurimum debeo, & non mihi oriuntur: anno, temperantiq; annū Diu priuatim obligatus sum, quāuis non in meo honorem descripta sint, & stulta auaritia mortuorum possessionem proprietatemque discernit

nec quicquam suum credit esse, quod publicū est. At ille sapiens nihil iudicat suum magis, quàm cuius illi cum humano genere confortium est. Nec enim essent ista communia, nisi pars illorum pertineret ad singulos. Sociū efficit etiā quod ex minima portione commune est. Adijce nunc quod magna & vera bona non sic diuiduntur, vt exiguum in singulos cadat, ad vnum quemq; tota perueniūt. Epist.

74.

Diuinorum beneficiorum abusus.

NGURATURÆ beneficium venti sunt, si illud in iniuriam suam non vertat hominum furor. Nunc quod de Cæsare maiore vulgo dictatum est, & à Tito Liuiο positum, in incerto est, utrum illum magis nasci Reipub. profuerit, an non nasci, dici etiā de ventis potest, ad eò quicquid ex illis vtile & necessarium est, non potest his repensari, quæ in perniciem suam generis humani demētia excogitat. Sed non ideo non sunt ista natura sua bona, si vitio malè vtentium nocent. Nimirum in hoc prouidentia ac dispositor ille mūdi Deus, aera ventis exercendum dedit, et illos ab omni parte, ne quid esse situ squalidum, effudit,

T. Prouidentia
T. Opificium.

non vt nos classes partem freti occupaturas, completeremus milite armato, & hostem in mari, aut post mare inquireremus. Dedit natura ventos, vt commoda cuiusq; regionis fierent cōmunia, non vt legiones equitemq; gestarent, nec vt perniciosa gentium arma transferent. *Si* Sed beneficia naturæ vtentium prauitate perpendimus, nihil non nostro malo accepimus. Cui videre expedit? cui loqui? cui nō vita tormentū est? Nihil inuenies tam manifestæ utilitatis, quod nō in contrarium transferat culpa. Sic ventos quoq; natura bonos futuros inuenerat, ipsi illos contrarios fecimus. Omnes in aliquod nos malum ducunt. Non eadem est his, & illis causa soluendi, sed iusta nulli. Diuersis enim irritamentis ad tentandum mare compellimur. Itaq; alicui vitio nauigatur. Egregie Plato dicit, minima esse qua homines emant vita. Imo Lucili charissime bene furorem illorum æstimaueris, magis re debis, cum cogitaueris vita parari ea, in quibus vita consumitur. Lib. 5. Nat. Quæst. c. 18.

Dei opificium, Dei cognitio ex mundi fabrica.

TRiplex causa est, dicunt, vt scis, Stoici nostri, duo esse in rerum natura, ex quibus
omni

omnia fiant, causam & materiam. Materia iacet iners, res ad omnia parata, cessatura, si nemo moueat. Causa autem, idest ratio, materiã format, & quodcũq; vult versat, ex illa varia opera producit. Esse debet ergo vnde aliquid fiat, deinde à quo fiat, hoc causa est, illud materia. Omnis ars imitatio est naturæ, itaq; quod de vniuerso dicebã, ad hæc transfer quæ ab homine faciẽda sunt. Statua & materiã habuit quæ pateretur artificiũ, & artificẽ qui materiæ daret faciẽ. Ergo in statua materia æs fuit, causa artifex. Eadem conditio rerũ omniũ est, ex eo constat quod fit, & ex eo quod facit. Causam Aristoteles putat tribus modis dici. Prima, inquit, causa est ipsa materia, sine qua nihil potest effici. Secunda opifex. Tertia forma, quæ vnicuique operi imponitur, tanquam statuæ. Nam hanc Aristoteles Idos vocat. Quarta quoq;, inquit, his accedit, propositum totius operis. Quid sit hoc aperiam. Æs prima statuæ causa est: nunquam enim facta esset, nisi fuisset id ex eo quo funderetur, duceretur. ve. Secunda causa artifex est: non potuisset enim æs illud in habitum statuæ figurari, nisi accessissent peritæ manus. Tertia causa est forma: nec enim statua ista Doryphoros, aut Diadumenos vocaretur, nisi hæc illi esset impressa facies. Quarta causa est faciendi propositũ: nã

nisi hoc fuisset, facta nō esset. Quid est propositū? quod inuitauit artificem, quod ille sequutus, fecit, vel pecunia est hoc, si vēditurum fabricauit, vel gloria, si laborauit in nomen, vel religio, si donum templo parauit. Ergo & hæc causa est propter quā fit. An nō putas inter causas facti operis numerandum, quo remoto factum non esset? His quintā Plato adijcit, exemplar, quam ipse Idæam vocat, hoc est enim ad quod respiciens artifex, id quod destinabat, effecit. Nihil autem ad rem pertinet vtrum foris habeat exemplar, ad quod referat oculos, an intus, quod ipse ibi concepit, & posuit. Hæc exemplaria rerum omnium Deus intra se habet, numerosq; vniuersorum quæ agēda sunt, & modos mente complexus est, plenus his figuris est, quas Plato Idæas appellat, immortales, immutabiles, infatigabiles. Itaq; homines quidē pereunt, ipsa autem humanitas ad quam homo effingitur, permanet, & hominibus laborantibus, intereuntibus, illa nihil patitur. Quisq; ergo causæ sunt, vt Plato dicit. Id ex quo, id à quo, id in quo, id ad quod, id propter quod. Hæc omnia mūdus quoq; (vt ait Plato) habet. Faciens, Deus est: ex quo fit, materia est: forma, est habitus & ordo mūdi, quem videmus. Exemplar, id ad quod Deus hanc magnitudinem operis pulcherrimi fecit: propositū, pro-

pter quod fecit. Quæris quid sit propositum
 Deo? Bonitas (ita certe Plato ait) quæ Deo
 faciendi mundum causa fuit? bonus est, bona
 fecit, bono nulla cuiusquam boni inuidia est.
 Fecit itaque quàm optimum potuit. Ego pri-
 ora illa ago ac tracto, quibus pacatur animus,
 & me prius scrutor. Deinde huc mundum. Nec
 ego hoc quidē tēpus vt existimas, perdo. Ego
 non quæram quæ sint initia vniuersorū? quis
 rerum formator? quis omnia in vno mersa, &
 materia inerti conuoluta, discreuerit? Nō quæ-
 ram quis sit artifex huius mundi? qua ratiōe
 tanta magnitudo in legē & ordinem venerit?
 quis sparsa collegerit, cōfusa destinxerit, nimia
 deformitate latentibus, faciem diuiserit? vnde
 lux tanta fundatur? ignis sit, an aliquid igne lu-
 cidius? Ego ista non quæram? ego nesciam
 vnde descenderim? semel mihi videnda sint,
 an sæpe? Nesciam quò hinc iturus sim? quæ se-
 des expectat animam solutam legibus seruitu-
 tis humanæ? Vetas me cælo interesse? id est, iu-
 bes me viuere capite demisso. Maior sum & ad
 maiora natus, quam vt sim mancipium corpo-
 ris mei. Epist. 66.

Circumspice omnium corpōra, nulli non
 & color proprius est, & figura sua, & magnitu-
 do. Inter cætera propter quæ mirabile diuini
 artificis ingenium est, hoc quoq; existimo esse
 quod

quod in tanta copia rerum nunquam in idem incidit, etiam quæ similia videntur, cum contuleris, diuersa sunt. Tot fecit genera foliorum nullū non sua proprietate signatū, tot animalia, nullius magnitudo cū altero conuenit. Utque aliquid interest. Exegit à se, ut quæ alia erant & dissimilia essent, & imparia. Epist. 114.

Quia tutela certissima ex proximo est, sibi quisque commissus est. Itaque ut in prioribus epistolis dixi, tenera quoque animalia è materno utero, vel quoquomodo effusa, quid sit infestum ipsis, protinus norunt, & mortifera deuitat, umbram quoque transuolantiū reformidant obnoxii auiibus raptis uiuentibus. Nullū animal ad uitam prodit sine metu mortis. Quemadmodum, inquis, editū animal intellectū habere aut salutis aut mortiferae rei potest? Primum quaeritur, an intelligat, non quemadmodum intelligat. Esse autem illis intellectū, ex eo apparet quod nihil amplius si intellexerint, facient. Quid est, quare pauonem, quare anserem gallina non fugiat, cum tantò minore & ne notum quidem sibi accipitrem? Quare pulli felem timeant, canem non timeant? Apparet illis inesse scientiam nocituri, non experimento collectam. Nam antequam possint experiri, cauēt. Deinde ne hoc calū exitimes fieri, nec metuant alia quam debent, nec vnquam obliuiscunt.

cuntur. Huius tutelæ & diligentiaæ æqualis est illis à pernicioso fuga. Præterea non fiunt timidiora viuendo. Ex quo quidem apparet, non vsu illa ad hoc peruenire, sed naturali amore salutis suæ. Et tardum est, & varium, quod vsus docet. Quicquid natura tradit, & æquale est omnibus & statim. Epist. 122.

Inter cætera prouidentiaæ opera, hoc quoque aliquis, vt dignum admiratione suspexerit. Non enim ex vna causa ventos aut inuenit, aut per diuersa disposuit: sed primum vt aera non sinerent pigrescere, sed assidua vexatione vtilem redderent vitalemque terris. Deinde vt imbres terræ subministrarent: ijdemque nimios compescerent. Nam modò adducunt nubes, modò diducunt, vt per totum orbem pluuiæ diuidi possent. In Italiam Auster impellit, Aquilo in Africam reijcit, Etesiaæ nõ patiuntur apud nos nubes consistere. Ijdem totam Indiam & Æthyopiam continuis per id tempus aquis irrigant. Quid quod fruges percipi non possunt, nisi flatu superuacua & mixta à seruandis ventilarentur, nisi esset quod segetem excitaret, & latentem frugem ruptis velamentis suis (quæ folliculos agricolæ vocant) adaperiret? Quid quod omnibus inter se populis commercium dedit, & gentes dissipatas locis miscuit?

Dedit

Dedit ille ventos ad custodiendam cœli terrarumq; temperiem, ad euocandas, suppressasq; aquas, ad alendos fatorum, ac arborum fructus, quos ad maturitatem cum alijs causis adducit ipsa iactatio, attrahens cibum in summa, & ne torpeat promouens. Dedit ventos ad vltiora noiscenda, fuisset enim imperitum animal, & sine magna experientia rerum homo, si circumscriberetur natalis soli fine. Lib. 5. Nat. Quest. c. 18.

Nemo vsq; eò tardus & hebes & demissus in terram est, vt ad diuina se non erigat, ac tota mente confurgat: vtiq; vbi nouum aliquod è cœlo miraculum fulsit. Nam quandiu solita decurrunt, maguitudinem rerum consuetudo subducit. Ita enim compositi sumus, vt nos quotidiana, etiam si admiratione digna sunt, transeant: contrâ, minimarum quoq; rerum, si insolita prodierunt, spectaculum dulce fiat. Hic itaq; cœtus astrorû quibus immensi corporis pulchritudo distinguitur, populû non conuocat. At cum aliquid ex more mutatum, omniû vultus in cœlo est. Sol spectatorem, nisi cum deficit, non habet. Nemo obseruat Lunam nisi laborantem. Tunc orbis conclamant, tunc pro se quisq; superstitione vana trepidat. Quâto illa maiora sunt, quòd Sol totidem (vt ita dicam) gradus, quot dies ha-

bet

bet, et annū circuitu suo claudit, quòd a solstitio ad minuendos dies vertitur, quòd a solstitio statum inclinatur, & dat spatium noctibus, quòd sydera abscondit, quòd terras, cum tanto maior sit illis, non vrit: sed calorem suum intensiōibus ac remissionibus temperando fouet, quòd Lunā nunquam implet, nisi aduersam sibi, nec obscurat. Hęc tamē non annotamus quādiu ordo seruatur, sed si quid turbatū est, aut præter consuetudinem emicuit, spectamus, interrogamus, ostendimus. Adeo naturale est, magis noua quàm magna mirari. Idem in cometis fit, si rarus & insolitæ figuræ ignis apparuit, nemo non scire quid sit, cupit. Et oblitus aliorum, de aduentu quærit, ignis utrum debeat mirari, an timere. Lib. 7. Nat. Quæst. c. 1.

Superuacuum est in præsentia ostendere, non sine aliquo custode tantum opus stare, nec hunc syderū certum cursum & discursum fortuiti impetus esse, hanc inoffensam velocitatem procedere eternæ legis imperio: tantū rerum terra mariq; gestantem, tantum clarissimorum luminum ex dispositione lucentiū: non esse materiæ errantis hunc ordinem, neq; quæ temerè coierunt, tanta arte pendere, vt terrarum grauissimū pondus se deat immotū, & circa se properantis cœli fugā spectet: vt in
fusa

fusa vallibus maria, molliāt terras, nec ullum incrementum fluminum sentiant: vt ex minimis seminibus nascantur ingentia. Iam vero si quis obseruauerit nudari littora pelago in se recedente, eademque intra exiguum tempus operiri, credet certa quadā volutione modo contrahi vndas, & introrsum agi, modò erūpere, & magno cursu repetere sedem suam. Illæ iterim portionibus crescunt, & ad horam ac diem subeunt ampliores minoresque, prout illas lunare sydus elicit, ad cuius altitū Oceanus exundat. Lib. de Diui. prou. in principio.

Iracūdia leones adiuuat, pauor ceruos, accipitrē impetus, colūbā fuga. Li. 2. de Ira. c. 16.

Putā nascenti me tibi venire in consiliū. Intratura es urbem Dijs hominibusq; cōmunē, omnia complexam, certis legibus æternisq; deuinctam, indefatigata cœlestium officia volentē. Videbis illic innumerabiles stellas, miraberis vno sydere omnia impleri, solem quotidiano cursu diei noctisq; spatia signantē, annum, æstatem, hyemem, æqualiter diuidentem. Videbis nocturnam Lunæ successione, à fraternis occurribus lene remissumq; lumen mutuantem, & modo occultam, modo toto ore terris imminentem, accessionibus damnisq; mutabilem, semper proximæ dissimilem.

Videbis

Videbis quinque sydera diuersas agentia vias,
 & in contrarium, præcipiti mūdo nitentia: ex
 horū leuissimis motibus fortunæ populorū
 depēdent, ac maxima ac minima proinde for-
 mātur, prout æquum iniquūve sydus inces-
 sit. Miraberis cōiecta nubila, & cadētes aquas,
 & obliqua fulmina, & cœli fragorem. Cū sa-
 spectaculo superiorum in terram ocu-
 los deieceris, excipiet te alia forma rerum, ali-
 terq; mirabilis. Hinc camporum in infinitum
 patentium fusa planicies. Hinc montium ma-
 gnis & niualibus surgentium iugis, erecti in
 sublime vertices, deiectus fluminū, & ex vno
 fonte in oriētem occidentemq; diffusi amnes,
 & summis cacuminibus nemora nutantia, &
 tantum sylvarum cum suis animalibus, aui-
 umq; concentu dissono. Varij urbium situs, &
 seclusæ nationes locorum difficultate, quarū
 aliæ se in erectos subtrahūt montes, aliæ ripis,
 lacu, vallibus, palude, circūfunduntur: adiuta
 cultu sages, & arbusta sine cultore fertilia, & ri-
 uorum lenis inter prata discursus, & amœni si-
 nus, & littora in portum recedentia, sparsæ tot
 per vastum insulæ, quæ interuentu suo ma-
 ria distingunt. Quid lapidum gemmarumq;
 fulgor, & inter rapidorum torrentium arenas
 aurū interfluens, & in medijs terris medioq;
 rursus mari nitentes igniū faces, & vinculum
 terra-

terrarum, Oceanus, continuationem genti
 triplici sinu scindens, & ingenti licentia exae
 tuans. Videbis hic inquietis & sine vento fluctu
 tuantibus aquis immani & fidem excedente
 magnitudine terrentia animalia, quaedam gra
 uia, & alienose magisterio mouentia, quae
 dam velocia, concitatis perniciores remigijs
 quaedam haurientia vndas, & magno praenau
 uigantium periculo afflantium. Videbis hi
 nauigia, quas non nouere terras, quæretia. Vi
 debis nihil humanæ audaciæ intentatum, cris
 q; eius spectatrix, & ipsa pars magna conan
 tium. Disces, docebis quæ artes, alias quæ vitæ
 instruant, alias quæ ornent, alias quæ regant.
 Li. de Consolatio. ad Martiam. Cap. 18.

Homo.

QUAM contempta res est homo, nisi
 supra humana se erexerit. Lib. 1. Nat.
 Quæst. c. 1.

T. Contē
platio,

Cum homo diuina contemplatur, alitur, cres
 cit, ac velut vinculis liberatus, in originem
 redit. Et hoc habet argumentum diuinitatis
 suæ: quòd illum diuina delectant, nec vt alie
 nis interest, sed vt suis. Vbi sup.

Homo semper in se se aliud fert, in alteru
 aliud cogitat. Ex pub. Mi.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Homo vitæ commodatus, nõ donatus est.

Ex Publ. Mi.

Nullum morosius est animal, maioriq; arte tractandum quàm homo: & nulli magis parcendum quàm homini. Ex Publ. Mi.

Ti. Rex
Iudex.

Quid est homini inimicissimum? alter homo. Ex Publ. Mi.

Mulier.

AVT amat, aut odit mulier, nihil est tertium. Ex Publ. Mi.

Aperte cùm est mala mulier, tùm demum est bona. Ex Publ. Mi.

Dediscere flere fœminam, est mendacium. Ex Publ. Mi.

Mulier cùm sola cogitat, malè cogitat. Ex Publ. Mi.

Castà ad virum matrona, parèdo imperat. Ex eodem.

Ti. Matrè
monium.

Anima.

MOrs quam pertimescimus, ac recusamus, inter mittit vitam non eripit. Veniet iterum quinos in lucem reponat dies. Sed postea diligētius docebo, omnia quæ videntur perire, mutari. Æquo animo debet rediturus exire. Obserua orbem terrarũ in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil ex-
c tingu

T. Mors.

extingui, sed vicibus descendere, ac resurgere.
Epistola. 36.

Ratio autem nihil aliud est, quā in corpus
humanum pars diuini spiritusmersa. Epist. 67

T. contē-
platio.

Prospicere & ultra mūdū libet, quō feratur,
vnde surrexerit, in quem exitum tanta reuertim
velocitas properet. Ab hac diuina contempla-
tione abductum animum, in sordida & humili-
lia pertraximus, ut auaritiæ seruiret, ut relicto
mūdo terminisq; eius, & diuis cūcta versatibus
terrā rimaretur, & quæreret quid ex illa mal-
effoderet, nō contentus oblati. Epist. III.

Cūm de animarū æternitate differimus, ni-
leue momentum apud nos habet consensu
hominum, aut timentium inferos, aut colētū
æthera. Epist. I 18.

Multa sunt quæ esse concedimus, et qualia
sunt, ignoramus. Habere nos animum cuius
imperio & impellimur & reuocamur, omne
fatebūtur: quid tamē sit animus ille rector de-
minusq; nostri, non magis tibi quisquam ex-
pediet, quā ubi sit. Alius illum dicet esse
spiritū, alius concentū quendā, alius vim diui-
nā & Dei partē, alius tenuissimū aërem, alius
incorporalem potentiam. Non decrit qui san-
guinem dicat, qui calorem. Adeo animo non
potest liquere de cæteris rebus, ut adhuc ipse
se quærat. Lib. 7. Natu. Quæst. c. 24.

Nihil

Nihil aliud intercidet quàm corpus fragilitatis caducæ morbis obnoxium, casibus expositum, proscriptionibus obiectum. Animus vero diuina origine haustus, cui nec senectus ulla, nec mors, onerosi corporis vinculis exolutus, ad sedes suas & cognata sidera recurret. In Suasoria. 6.

Quomodo molestus est iucundum somnium videnti qui excitat (aufer enim voluptatem etiam si falsam, affectum tamē veræ habentē) sic epistola tua mihi fecit iniuriā. Reuocauit enim me cogitationi aptæ traditum: & iturū, si liquisset, vltterius, iuuabat de æternitate animarum quærere, imo meherculè credere. Credebam enim facillè opinionibus magnorum virorum, rem gratissimam promittentium, magis quàm probantium. Dabam me spei tantæ. Iam eram fastidio mihi, iam reliquias ætatis infractæ contemnebam, in immensum illud tempus & in possessionem omnis æui transiturum: cum subitò experrectus sum, epistola tua accepta, & tam bellum somnium perdididi, quod repetam, si te dimiserō, & redimam. Epist. 103.

T. æternitas.

Quemadmodum nouem mensibus nos tenet maternus vterus, & præparat non sibi, sed illi loco, in quem videmur emitti, iam idonei spiritū trahere, & in aperto durare, sic per hoc

Simile.

spatiū quod ab infantia patet in senectute
 in aliu naturæ sumimur, & tanquam parti
 alia origo nos expectat, alius rerū status. Non
 dum cœlum, nisi ex interuallo pati possumus
 Proinde intrepidus horam illam decretorian
 prospice. Non est animo suprema, sed corpo
 ri. Quicquid circa te iacet rerum tāquam ho
 pitalis loci sarcinas spectat. Transeundum est
 Excudit redeuntem natura, sicut intrantem
 Dies iste quem tāquàm extremum reform
 das, æterni natalis est. Depone onus. Quid cu
 staris, tanquam non prius quoque relicto,
 quo latebas corpore, exieris? Hæres, & reli
 ctaris, tum quoq; magno nisu matris expu
 sus es. Gemis, ploras: & hoc ipsum flere, nati
 tis est. Sed tūc debebat ignosci, rudis & imp
 ritus omnium veneras, ex maternorum visce
 rum calido molliq; fomento emissum, afflu
 uit aura liberior. Deinde offendit duræ ma
 nus tactus, tenerque adhuc & nullius rei gra
 rus obtupuisti inter ignota. Nunc tibi nō
 nouum separari ab eo, cuius ante pars fuer
 æquo animo membra iam superuacua dimi
 te, & istud corpus inhabitatū diu, pone. Sci
 detur, obruetur, abolebitur. Quid contrit
 ris? Ita solet fieri: Pereunt sæpe velamētā
 centium. Quid ista sic diligis, quasi tua? Il
 opertus es. Veniet qui te reuelet dies, &

contubernio fœdi, atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu quantum potes subuola: ab alijs (nisi quæ necessariò cohærebunt) alienus. Epist. 103.

Hæc quæ vides ossa circūuoluta nervis, & obductâ cutē vultūq; , & ministras manus, & cætera quibus inuoluti sumus, vincula animorū tenebræ q; sunt. Obruitor his animus, effugatur, inficitur, arcetur auersus à suis in falsâ cōiectus: omne illi cum hac carne graue certamen est, ne abstrahatur, & sidat: nititur illo, vnde dimissus est: ibi illum æterna requies manet è confusis crasisq; , pura & liquida visentem. Proinde non est, quod ad sepulchrum filij tui curras. Pessima eius & ipsi molestissima, istic iacent ossa cineresque, non magis illius partes quàm vestes, aliaque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque terris relinquens fugit, & totus excessit: paulūque supra nos commoratus, dum expurgat in hærentia vitia, situmque omnis mortalis æui excutit, deinde ad excelsa sublatus inter fœlices currit animas. L. de Consol. ad Martiã. c. 14. 25.

More Platonis loquitur.

T. Purgatorium.

Affectus siue passiones animæ.

Nihil interest quàm magnus sit affectus, quantumcunque est, parere nescit, consilium nõ accipit; quemadmodum ra-

tionī, nullum animal obtemperat, nō ferum, non domesticum & mite (natura enim illorū est surda suadenti) sic non sequitur, non audiunt affectus quantuli quicūq; sint. Facilius est enim initia illorū prohibere, quā impetum regere.. *Epist. 86.*

Quis negat omnes affectus à quodam quasi naturali fluere principio? Curam nobis nostri natura mandauit. Sed huic, ubi nimium indulseris, vitiū est. Voluptatē naturæ necessarij s rebus admiscuit, vt nō illā petere mus, sed vt ea sine quibus nō possumus viuere gratiora nobis illius faceret accessio. *Ep. 117.*

Hic erit utilis miles qui scit parere consilio. Affectus quidem, tam mali ministri, quam duces sunt. Ideo nunquam assumet ratio in adiutoriū improuidos & violentos impetus, apud quos nihil ipsa autoritatis habeat, quos nunquā comprimere possit, nisi pares illis, similesq; opposuerit, vt iræ metum, inertie iram, timori cupiditatem. *Lib. 1. de Ira. c. 9.*

Aristoteles ait, affectus quosdam, si quis illis benè utatur, pro armis esse. Quod verū foret, si velut bellica instrumēta, sumi deponiq; possent induētis arbitrio. Hæc arma quæ Aristoteles virtuti dat, ipsa per se pugnāt, nō expectāt manū. Habēt, & nō habentur. *Li 1. de Ira. c. 16.*

Ea demū velocitas placet, quæ ubi iussa est,

vestigium sistit, nec ultra destinata procurrat, & quæ hactenac, & à cursu ad gradum reduci potest. Egros scimus nervos esse, ubi inuitis nobis mouentur. Senex aut infirmi corporis est, qui cum ambulare vult, currit. Animi motus eos putamus sanissimos, validissimosque; qui nostro arbitrio ibunt, non suo ferentur. L. 2. de Ira. c. 35.

Non sunt præterea cupiditates in longinquum mittendæ, sed in vicinum illis egredi permittamur, quoniam includi ex toto non patiuntur. Relictis his quæ aut non possunt fieri, aut difficulter possunt, propè posita, speique nostræ alludentia sequamur. Proximum ab his erit ne aut in superuacuis, aut ex superuacuo laboremus: id est, ne aut quæ non possumus consequi, concupiscamus: aut adepti, cupiditatum vanitatem nostrarum serò post multum pudorem intelligamus. Ne aut labor irritus, sine effectu sit, aut effectus labore indignus. Ferè enim ex his tristitia sequitur, si aut non successit, aut successus pudet. Li. 1. de Tranq. vi. c. 10. & 11.

Nunquam autem ego ate, ne ex toto mereas exigam. Et scio inueniri quosdam duræ magis quam fortis prudentiæ viros, qui negent doliturum esse sapientem. Hi non videntur unquam in huiusmodi casum incidisse. Alioqui excusisset illis fortuna superbam sapientiam, & ad confessionem eos veri etiam inuitos con-

T. Affectuum moderatio.

T. Cupiditatum moderatio.

Ti. Dolentis moderatio.

pulisset. Satis præstiterit ratio, si id vnū ex dolore, quod & superest, & abundat, exciderit, ut quidem nullum omnino dolorem esse patiatur, nec sperandum vlli, nec concupiscendum est. Hunc potius modum seruet, qui ne impietatem imitetur, nec insaniam, & nos eo teneat habitu, qui & piæ mentis est, nec motæ. Fluant lachrymæ, sed eadem desinant trahantur ex imo pectore gemitus, sed ijde & finiantur. Sic rege animum tuum, vt & pijs hominibus te approbare possis, & fratribus. L. de Consolat. c. 37.

Animo dolenti nihil oportet credere. E. Publ. Mi.

Omnis affectus habet, vt in eo in quo ipse sanit, in idē putet cæteros furere. Ex. Pub. M.

Turpe præbet spectaculum animus æge. Ex Publ. Mi.

Senectus & senex.

Alia genera mortis spei mixta sunt. Dicitur si finit morbus, incendium extinguitur, ruina quos videbatur oppressura, depulsus fuit: mare quos hauserat, eadem vi quæ torbebat, eicit incolumes: gladium miles alii ipsa perituri ceruice reuocauit. Nihil habet quod speret, quem senectus ducit ad mortem.

tem. Epistol. 30.

Ago gratias senectuti, quod me lectulo affi-
 exit. Quid ni gratias illi hoc nomine agā? Quic-
 quid debebam nolle, non possum. Cum libel-
 is mihi plurimus sermo est. Epist. 68.

Nihil turpius est, quàm grandis natu senex,
 qui nullum aliud habet argumentum, quo se
 probet diu vixisse, præter ætatem. Lib. 1. de
 Tranq. vit. c. 3.

Amare iuueni virtus est, crimē seni. Ex Pub. Mi

Vir, & Vxor.

Castā ad virum matrona parendo impe-
 rat. Ex Publ. Mi.

Habent locū maledicti crebræ nup-
 tix. Ex eodem.

Magno cū periculo custoditur, quod mul-
 tis placet. Ex eodem.

Bonā uxore amisi. Inuenies, si nihil quæris,
 nisi bonā: tu modo ne imagines, proavosque
 respexeris: nec patrimonium: cui iā ipsa nobi-
 litas primo loco cedit. Ita diu cum forma nō
 repugnabunt. Facilius reges animum, nulla
 vanitate tumentem. Non multum abest à cō-
 temptu viri, quæ se nimis suspicit. Duc bene
 institutam, nec maternis inquinatam vitijs.
 Non cuius auriculis vtrinque bina patrimo-
 nia dependent. Non quam margaritæ suffo-
 cent

cent, cui minus sit in dote quàm in veste, quæ
 in patente sella circumlatam per urbem po
 pulus ab omni parte æquè ut maritus inspex
 rit, cuius sarcinis domus non sit angusta. Han
 facilè ad tuos mores rediges, quàm nondum
 corruerunt publici. Lib. de Remed. Fortu

Pater & filius. Filiorũ educatio.

EDucatio maximam diligentiam plur
 mumque profuturam desiderat. Faci
 est enim teneros adhuc animos compo
 nere. Difficiliter rescinduntur vitia, quæ nobi
 cum creuerunt. Li. 2. de Ira. c. 18.

Vinum pueris Plato negandum putat : &
 igne vetat igne incitari. Nec cibus quidem im
 plendi sunt: distenduntur enim corpora, & ani
 mi cum corpore tumescunt. Labor illos cito
 lassitudinem exerceat, ut minuatur: non u
 consumatur calor, nimiusque ille feruor del
 pumet. Lusus quoque proderunt. Modica enim
 voluptas laxat animos & temperat. Humidior
 ribus, siccioribus, & frigidis, non est ab ira pe
 riculum, sed maiora vitia metuenda sunt, pa
 uor, difficultas, & desperatio, & suspiciones.
 Plurimum, inquam, proderit, pueros statim
 salubriter institui. Difficile autem regimen

T. Recre
 atio.

est, quia dare debemus operam, ne aut iram
 in illis nutriamus, aut indolem retundamus.
 Diligenti obseruatione res indiget. Vtrumq;
 enim & quod extollendum, & quod deprimē
 dum est, similibus alitur. Facile autem etiam
 attendentem similia decipiunt. Crescit licen-
 tia spiritus, seruitute comminuitur. Assurgit,
 si laudatur, & in spem sui bonam adducitur.
 Sed eadem ista insolentiam & iracundiam ge-
 nerant. Sic itaque inter utrumque regendus
 est, ut modò frenis utatur, modò stimulis, ni-
 hil humile, nihil seruile patiatur. Nunquam il-
 li necesse sit rogare simpliciter, nec pro sit ro-
 gasse, potius causæ suæ & prioribus factis, &
 bonis in futurum promissis donetur. In cer-
 taminibus æqualium, nec vinci illum patia-
 mur, nec irasci. Demus operam, ut familiaris
 sit his, cum quibus contendere solet, ut in cer-
 tamine assuescat, non nocere velle, sed vince-
 re. Quoties superauerit, & dignum aliquid
 laude fecerit, attolli, non gestire patiamur.
 Gaudiū enim exulatio, exultationē tumor, &
 nimia estimatio sui sequitur. Dabim⁹ aliquod
 laxamētū: in desidiam uerò otiūq; nō resolu-
 mus, & procul à contactu deliciarū retinebi-
 mus. Nihil enī magis fecit iracūdos, quàm edu-
 catio mollis & blāda. Ideò unicis quò plus in-
 dul

Ti. Gau-
 dium.
 T. Recrea-
 tio.

T. profpe-
ritas.

T. Adula-
tio:

dulgetur, pupillisque quò plus licet, corruptior animus est. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lachrymas sollicitudo semper mater absterfit, cui de pędagogo factum est. Non vides, vt maiorem quam quę fortunam, maior ira comitetur? In diuitibus nobilesque, & magistratibus precipuę apparet, cum quicquid leue & inane in animo erat, secunda se aura sustulit. Felicitas iracundiam nutrit, vbi aures superbas assentatorum turba circumstet. Tibi enim ille respondeat nō pro fastigio te tuo metiris, ipse te proijcet & alia, quibus vix sanę & ab initio fundamenta restiterunt. Longę itaque ab assentatione pueritia remouenda est. Audiatur verum & timeat, interim vereatur, semper maioribus assurgat. Nihil per iracundiam exoret. Quo flenti negatum fuerat, quieto offeratur: & diuitias parentum in conspectu habeat, non in usu. Exprobrentur illi perperam facta. Perturbabit ad rem pęceptores pędagogos quę pueris placidos dari. Proximis applicatur omnino quod tenerum est, & in eorum similitudinem crescit. Nutricū & pędagogorū retulere mores in adolescentia. Apud Platonem aduocatus puer, cum ad parentes relatus, vociferatorem videret patrem. Nunquām, inquit, hoc apud Platonem vidi. Non dubito quin citius

patres

patrem, quàm Platonem imitatus sit. Tenuis
 antè omnia sit victus, & non preciosa vestis,
 & similis cultus cum æqualibus. Non irasce-
 tur aliquem sibi comparari, quem ab initio
 multis parem feceris. Lib. 2. de Ira. a 18. usque
 ad. 22. cap.

Ames parentem, si æquus est, si aliter, feras.
 Ex Publ. Mi.

Malæ naturæ nunquam doct̄ore indigent.
 Ex eodem.

Doct̄or & Auditor.

IN hoc gaudeo aliquid discere, vt doceam:
 nec me vlla res delectabit, licet eximia sit &
 salutaris, quàm mihi vni sciturus sum. Si
 cum hac exceptione detur sapientia, vt illā
 inclusam teneā, nec enunciem, reijciam. Nul-
 lius boni sine socio iucūda possessio est. Ep. 6.

Tu me, inquis, vitare turbā iubes, secede-
 re, & conscientia esse contentum: ubi illa præ-
 cepta vestra quæ imperāt in actu mori? Quod
 ego tibi videor interim suadere, in hoc me re-
 condidi, & fores clausi, vt prodesse pluribus
 possē. Nullus mihi per ociū dies exit, partē no-
 ctis studijs vendico, non vaco somno, sed suc-
 cumbo, & oculos vigilia fatigatos cadentes q;
 in opere detineo. Secessi, non tantum ab ho-
 minibus

minibus, sed etiam à rebus, & primum à rebus meis. Posterorum negotium ago. Illis aliqua quæ possint prodesse conscribo: salutare admonitiones, uelut medicamentorum eõ positiones, literis mando: esse illas efficaces in meis ulceribus expertus: quæ etiã si personata non sunt, serpere desierunt. Rectum iter quod serò cognoui, & lassus errãdo, alijs mōstrō. Epist. 8.

Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis discitur. Quibusdam remedia monstranda, quibusdam inculcanda sunt. Epist. 27.

Si agricolam arbor ad fructum producta delectat, si pastor ex fœtu gregis sui capit voluptatem, si alumnus suum nemo aliter intuetur, quàm ut adolescentiam illius suam iudicet: quid euenire credis his, qui ingenia educauerunt, & quæ tenera formaueerunt, adulta subito videt? Assero te mihi: meũ opus es. Ep. 34.

¶ Eum elige doctorem, quẽ magis admireris cùm videris, quàm cùm audieris. Epist. 53.

¶ Nullos autẽ peius mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui philosophiam velut aliquod artificium venale didicerunt, qui aliter viuunt, quàm viuendũ esse præcipiunt. Exempla enim seip̄os inutilis disciplinæ circumferunt, nulli non vitio quod insequuntur, obnoxij. Nõ magis mihi potest quisquã talis prodesse

esse præceptor, quàm gubernator in tempe-
 rate nauileabundus. Tenendū est rapiēte flu-
 tu gubernaculū, luclandū cū ipso mari, eripi-
 enda sunt vento vela. Quid me potest adiuua-
 ce rector nauigij attonitus, & vomitās? Quan-
 fo o maiore putas vitā tempestate iactari, quàm
 illam ratem? Non est loquendum, sed guber-
 no landum. Epist. 109.

Omniū honestarū rerū semina animi gerūt
 uia uæ admonitione excitantur: nō aliter quàm
 ra cinilla flatu leui adiuta, ignē suū explicat. Eri-
 7 gitur virtus cū tacta est & impulsā. Ingenij vis
 ue præceptis alitur & crescit, nouasq; persuasio-
 nes adijcit innatis, & deprauatā corrigit. Ep. 95

Quædam insident nobis quæ nos ad alia pū-
 ris ros, ad alia temerarios faciūt. Nec hæc anda-
 dia reprimi potest: nec illa inertia suscitari, nisi
 tū aulæ eorū eximantur: falsa admiratio, & fal-
 sa formido. Hæc nos quādiu possidēt, dicas li-
 cet, hoc patri præstare debes, hoc liberis, hoc
 er amicis, hoc hospitiibus, tētātē auaritia retine-
 bit. Sciat pro patria pugnādū esse, dissuadebit
 timor. Sciat pro amicis desudandū esse ad ex-
 tremū vsq; sudorē, sed diliciæ vetabūt. Sciat in-
 x. vxorē grauissimū esse genus iniuriæ pellicem:
 n. sed illū libido in cōtrariū impinget. Nihil ergo
 b. proderit dare præcepta, nisi prius amoueris ob-
 ro stātia præceptis. Nō magis quā proderit, arma

T, Educa-
 tio-

Simile

§

Simile

in conspectu posuisse propiusque admouisse, nisi vsuræ manus expediuntur: ut ad præcepta quæ damus, possit animus ire, soluendum est. Epist. 96.

Si quis ex istis qui philosophiam conlatrâ quod solêt, dixerint, quare ergo tu fortius loqueris, quàm uiuis? Quare superiori verba submittis, & pecuniam necessariû tibi instrumentum existimas, & damno moueris, & lachrymas, audita coniugis aut amici morte, demittis, & respicis famam, & malignis sermonibus tangeris? Quare cultius rus tibi est, quàm naturalis usus desiderat? Cur non ad præscriptum tuum cœnas? Cur tibi nitidior supellex est? Cur apud te vinum ætate tua vetustius bibitur? Cur autem domus disponitur? Cur arbores præter umbrâ nihil daturæ, conferuntur? Quare vxor tua locupletis domus censurâ ribus gerit? Quare pædagogus preciosa veste succingitur? Quare ars est apud te ministrare nec temerè & ut libet collocatur argentum & aliquis est scindendi obsonij magister? Adijce si vis cur trans mare possides? Cur plura quam nosti possides? Turpiter, aut tam negligens es, ut non noueris pauculos seruos, aut tam luxuriosus, ut plures habeas, quàm quorû notitiæ memoria sufficiat. Adiuuabo postmodum conuitia, & plura mihi quàm putas obij

obijciam. Nunc hoc respondeo tibi, non tanquam sapiens, sed solum vt malevolentiam tuam pascam. Nec erro. Exigo itaq; à me non vt optimis par sim, sed vt malis melior. Hoc mihi satis est, quotidie aliquid ex vitijs meis demere, & errores meos obiurgare. Non perueni ad sanitatem, ne perueniam quidem: delinimenta magis, quàm remedia podagræ meæ compono, contentus, si rarius accedit, & si minus irata minatur. Vestris quidem pedibus comparatus, debilis cursor sum. Hæc pro me non loquor. Ego enim in alto vitiorum omnium sum: sed pro illo cui aliquid actum est. Aliter inquis, loqueris, aliter viuis. Hoc per malignissima capita & optimo cuique inimicissima, Platoni obiectum est, obiectum Zenoni. Omnes enim isti dicebant, non quemadmodum ipsi vixerunt, sed quemadmodum ipsis viuentum esset. De virtute non de me loquor. Et cū vitijs cōuitium facio, in primis meis facio, cū potuero, viam quomodò oportet. Nec malignitas me ista multo veneno tincta, deterrebit ab optimis. Nec virus quidem istud quo alios spargitis, vos necatis, me impedit, quo minus perseuerem laudare vitam, nonquam ago, sed quam agendam scio, quo minus virtutem adorem, & ex interuallo ingenti reprobundus sequar. *Et mox.* Non præstant

T. Proficientes.

philosophi quæ loquuntur, multum tamen præstant, quod loquuntur, quod honesta mente concipiunt. Nam si & paria dictis agerent, quid esset illis beatius? Interim non est, quod contempnas bona verba, & bonis cogitationibus plena præcordia. Studiorum salutarium etiam citra effectum, laudanda tractatio est. Quid mirum si non ascēdunt in altū? *Et post pauca*, Non est, ait, quod perperam exaudias, quæ honestè, fortiter, animosè, à studiosis sapientiæ dicuntur. Et hoc primum attendite. Aliud est studiosus sapientiæ, aliud iā adeptus sapientiam. Ille tibi dicet, optimè loquor: sed adhuc inter mala volutor plurima. Non est quod me ad formulam meam exigas, cū maximè facio me & formo, & ad exemplar ingenii attollo: si processero quantum proposui, exigas ut dictis facta respondeant. Assecutus vero huiusmodi mani boni summam, aliter tecum aget, & dicet, Non est, quod tibi permittas, de melioribus ferre sententiam. Mihi iam (quod argumētū est recti) cōtigit malis displicere. *Li. de vita beata à 17. vsq; ad 24. cap.*

T. Per. :
secutio-
nes bo-
norum.

Non is solus Reipub. prodest, qui candidatos extrahit, & tænetur reos, & de pace belloque censet: sed qui iuventutem exhortatur, qui in tanta bonorum præceptorum inopia, virtute instruit, qui animos ad pecuni-

niam luxuriamque cursu ruentes prensat, atque retrahit, in priuato publicum negotium agit. An ille plus præstat, qui inter peregrinos & ciues, aut urbanus prætor aduentibus assessoribus verba pronunciat, quam qui docet quid sit iustitia, quid pietas, quid sapientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus, quid Deorum intellectus, quam gratuitum bonum sit bona conscientia. Ergo si tempus in studia conferas, quod subduxeris officijs, non deserueris, nec munus detrectaueris. Nec enim ille solus militat, qui in acie stat, & cornu dextrum læuumque defendit, sed qui portas tuetur, & statione minus periculosa, non otiosa tamen fungitur, vigilatque seruat, & armamentario præest. Quæ ministeria quamuis incruenta sint, in numerum stipendiorum veniunt. Si te ad studia reuocaueris, omne vitæ fastigium effugeris, nec noctem fieri optabis tædio lucis, nec tibi grauis eris, nec alijs superuacuis, multos in amicitiam attrahes, affluetque ad te optimus quisque. Nunquam enim (quamuis obscura) virtus latet: sed mittit sui signa, quisquis dignus fuerit, vestigijs illam colliget. Lib. 1. de Tranquil. vitæ cap. 3.

T. Studiū

Simile.

T. Virtus

Nobilis professio sapientia est, quæ distributa suscipit incrementum, auarum dedignata possessorem, citò nisi publicetur, elabitur
 Ex Publ. Mi.

Omnis doctor in vitæ ratione peccans, turpior est, ob hoc quòd in officio, cuius magister esse vult, labitur. Ex eodem.

Dominus Seruus.

BELLO ciuili proscriptum dominus seruus abscondit, & cum anulos eius scriptur aptasset, ac vestem induisset, speculatoribus occurrit, nihil se deprecari, quo minus imperata peragerent, dixit, & ceruicem porrexit. Quanti viri est, pro domino eo tempore mori velle, quo erat rara fides, inueniri in publico perfidia fidelem, & cum præmia proditionis ingentia ostenderentur, præmium fidei, mortem concupiscere? Lib. 3. de Bene. c. 25.

Libenter ex his qui a te veniunt cognouit familiariter te cum seruis tuis viuere: hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet. Serui sunt: imò homines. Serui sunt: imò contubernalis. Serui sunt: imò humiles amici. Serui sunt: imò conferui. Si cogitaueris tantumdem in utrosque licere fortunæ. Itaque rideo istos qui turpe existimant cum seruo suo cenare
 Epist. 47.

Heu quàm miserum est discere seruire, vbi
 sis doctus dominari. Ex Publ. Mi.

Minus est quàm seruus Dominus, qui ser-
 uos timet. Ex eodem.

Qui seruis crudelis est, ostendit in alios vo-
 luntatem sibi non deesse, sed potestatem. Ex
 eodem.

Seruis imperare moderatè, laus est. Ex eod.

Incipientium status.

HO C interest inter consumatæ sapien-
 tiæ virum, & alium procedentis, quod
 inter sanum, & ex morbo graui & diu-
 tino emergentem, cui sanitatis loco est, leuior
 accessio, Hic nisi attendit, subinde grauatur,
 & in eadem reuoluitur. Epist. 73.

Molestum est semper vitam inchoare, aut
 si hoc modo magis sensus potest exprimi, ma-
 lè viuunt, qui semper viuere incipiunt. Quidã
 viuere tunc incipiunt, cùm desinendum est.
 Si hoc iudicas mirum, adijciam quod magis
 admireris. Quidam antè viuere delierunt, quã
 inciperent. Epist. 23.

Proficientium.

MA G N A pars est profectus, velle pro-
 ficere. Epist. 72.

Properemus, ita demùm vita be-
 neficium

neficium erit: alioqui mora est, & quidem turpis inter fœda versantibus: id agamus, vt nostrum omne tempus sit. Non erit autem, nisi prius nos nostri esse cœperimus. Epist. 23.

Generosa res est, respicere non ad suas, sed ad naturæ suæ vires: conari alta, tentare, & mente maiora concipere, quàm etiam ingenti animo adornatis, effici possint. Lib. de vita beata. cap. 20.

Eorum qui nondum perfectam virtutem affectu sunt mentem ac statum Seneca in persona sua describit his verbis. Dicam quæ accidant mihi, tu

T. Parsimonia.

morbo nomen inuenies. Tenet me summus amor parsimonix, fateor. Placet non in ambitionem cubile compositum, non ex arcibus prolata vestis, non ponderibus, aut mille tormentis splendere cogentibus, expressa: sed domestica, & vilis, nec seruata, nec sumenda sollicitè. Placet cibus, quem nec parent familia nec spectet, nec multos ante paratus dies, nec multorum manibus ministratus: sed parabilis facilisq;, nihil habens accersiti preciosiue vbilibet non defuturus, nec patrimonio grauis, nec corpori, nec rediturus quàm intrauerat. Placet minister incultus, & rudis vernulus argentum graue rustici patris, sine vilo opere & nomine artificis: & mensa non varietate macularum conspicua, nec per multas elegantium

gantium dominorum successiones ciuitati nota, sed in vsum posita: quæ nullius conuiuæ oculos, nec voluptate moretur, nec accendat inuidia. Cum benè ista placuerunt, præstringit animum apparatus alicuius pedagij, diligentius quàm in priuato lare vestita, & auro culta mancipia, & agmem seruorum nitentiũ. Iam domus etiam qua calcatur pretiosa, & diuitijs per omnes angulos dissipatis, tecta ipsa fulgentia, & allectator comesque patrimoniorum pereuntium populus. Quid perlucentes ad imum aquas, & circumfluentes ipsa conuiuia, quid epulas loquar scena sua dignas? Circumfundit me ex longo frugalitatis situ venientem, multo splendore luxuria, & vndique circumsonuit. Paulũ titubat acies. Facilius aduersus illam animum, quàm oculos attollo. Recedo itaq; nõ peior, sed tristior. Nec inter illa friuola mea, tã altus incedo, tacitusq; morsus subit, & dubitatio, nunquid illa meliora sint: nihil horũ me mutat, nihil tamen nõ concutit.

¶ Placet vim præceptorũ sequi, & in mediam ire Remp. Placet honores fascesq;, non purpura, aut aureis virgis adductũ, capessere: sed vt amicis propinquisue, & omnibus ciuibus, omnibus deinde mortalibus paratior, vtiliorq; sim propius positus. Sequor Zenonem, Cleanthem, Chrylippũ, quorum tamẽ nemo

Hæc proficientis sunt, non perfecti.

T. Resp.

T. Quies.

ad Rempb. accessit, & nemo non misit. At
quam cum animū insolitum arietari permit
vbi aliquid occurrit indignum (vt in omni vi
ta humana multa sunt) ad otium conuertor
& quemadmodum pecoribus fatigatis velo

Simile.

cior domum gradus est, placet intra pariete
suos vitam coërcere. Nemo vllum auferat die
nihil dignum tanto impendio redditurus: si
bi ipse animus hereat, se colat, nihil alieni agat
nihil quod ad iudicē spectet. Ametur expen
publicæ priuatæq; curæ tranquillitas. ¶ Sec

T. Lectio

T. Exēplū

T. Respu.

vbi lectio fortior erexit animum, aculeos sub
diderunt exempla nobilea, profilire libet in fo
rum, commodare alteri vocem, alteri operam
& si nihil profuturam, tamen conaturam pro
desse, alicuius coërcere in foro superbiam, ma
lè secundis rebus elati. Ne singula diutius per
sequar, in omnibus rebus hæc me sequitur bo
næ mentis infirmitas, cum ne paulatim deflu
vereor, aut quod est sollicitius, ne semper casu
ro similis pendeam. Rogo itaque si quod ha
bes remedium, quo hanc fluctuationem meā
sistas, dignum putes me, qui tibi tranquillitate
debeam. Vt vera tibi similitudine id de quo
queror exprimam, non tempestate vexor, sed
nausea. Detrahe ergo quicquid hoc est mali, &
succurre in conspectu terrarū laborāti. Quæro
mehercule iam dudum Serene ipse tacitus, cui

talem

Atalem affectum animi similem putem. Nec
 vilius propius admoneor exemplo, quàm eo-
 rum qui ex lōga & graui valetudine expliciti,
 motiunculis, leuibusque interim offensis per-
 stringuntur, & cum reliquias effugerint, suspi-
 cionibus tamen inquietantur, medicisq; iam
 sani manum porrigunt, & omnem calorem
 corporis sui calumniantur. Horum Serene nō
 parum sanum est corpus, sed sanitati parum
 assuevit. Lib. 1. de Tranquil. vitæ. c. 1. & 2.
 ad Serenum amicum.

Simile

Perfectorum status.

Qui sint perfecti viri mores & actiones, gra-
 uiter & eleganter Seneca ad Lucilum im-
 perfecti hominis collatione describit
 his verbis. Hunc, ait, vidimus in bello
 fortem, in foro timidum, animosè paupertate-
 tem ferentē, humiliter infamiā: factū lauda-
 uimus, contempsimus virum. Aliū vidimus
 aduersus amicos benignum, aduersus inimi-
 cos temperatum, & publica & priuata, sanctē
 ac religiosè administrantem, non deesse ei, &
 in his quæ toleranda erant, patientiam, & in
 his quæ agenda, prudentiam. Vidimus vbi tri-
 buendum esset, plena manu dantem: vbi labo-
 randum, pertinacem, & lassitudinem corporis
 animo subleuantem. Præterea idem erat sem-

per & in omni actu par sibi, iã non cõsilio bonus, sed more, eò perductus, vt nõ tantũ recte facere posset, sed nisi recte facere nõ posse. Intelleximus in illo perfectã esse virtutẽ. Epi. 12

Quã angusta innocentia est, ad legem bonum esse. Quantò latius officiorũ patet, quã iuris regula. Quã multa pietas, humanitas, liberalitas, iustitia, fides, exigunt. Quæ omnia extra publicas tabulas sunt. Lib. 2. de Ira. c. 2.

Vir sapiens atq; perfectus, hanc sibi vitam proponere, sic secum agere debet. Ego mortem eodem vultu videbo, quo audiam. Ego laboribus, quancunq; illi erunt, parebo, animo falciens corpus. Ego diuitias & præsentis & absentes æquẽ contemnã, nec si aliubi iacebunt, tristior, nec si circa me fulgebunt, animosior. Ego fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem. Ego terram omnes tanquam meas videbo, meas tanquam omnium. Ego sic viuam, quasi sciam alijs mentum, & naturæ rerũ hoc nomine gratias agam. Quo enim melius genere negotium meum agere potui? Vnum me donauit omnibus, vni mihi omnes. Quicquid habebõ nec sordidẽ custodiam, nec prodigẽ spargã. Nihil magis possiderere me credã, quã benè donata: nõ numero, nec pondere beneficia, nec vlla nisi accipientis æstimatione perpendam. Nunquã id mihi

T. Liberalitas.

¶

multū erit, quod dignus accipiet. Nihil opinio-
nis causa, omnia cōsciētiæ faciā, populo spectā-
te fieri credā, quicquid me cōscio faciā. Edēdi
erit bibendiq; finis desideria naturæ restingue-
re, nō implere alium & exinanire. Ego amicis
iucundus, inimicis mitis & facilis, exorabor
antequā roger, honestis precibus occurrā. Pa-
triā meā esse, mūdū sciā, & p̄sides Deos, supra
me, circaq; me stare, factorū dīctorūq; cēsores.
Quādocūq; autē natura spiritū repetet, aut ra-
tio dimittet, testatus exhibo, bonā me cōscien-
tiā amasse, bona studia, nullius per me liberta-
tē diminutā, a nemine meā. Qui hoc facere pro-
ponet, volet, tentabit, ad Deos iter faciet: hoc
ille etiā si nō tenuerit, magnā tamē excidet au-
sis. Lib. de Vita beata. cap. 20. & 21.

*Quæ sint perfecti viri officia ostendit iterū Seneca
exemplo amici Lucilij Siciliae praefecti: quū sic inuocit
adulatoribus suis respondentem. I, tu (inquit) ista
verba quæ iā ab alio magistratu ad aliū cū li-
ctoribus trāseunt, ferre ad aliquē qui paria fa-
cturus, vult quidquid dixeris, audire. Ego nec
decipere volo, nec decipi possū. Laudari me à
vobis, nisi laudaretis etiā malos, vellē. Cū cu-
pieris (ait Sen.) bene laudari, quare hoc vlli de-
beas? Ipsete lauda, dic, liberalib⁹ me studijs tra-
didi, quāquā paupertas alia suaderet, & inge-
niū abduceret, vbi p̄sens studij pretiū est.*

Ad

T. Confes-
sentia,
T. Absti-
nentia.

T. Dile-
ctio inimi-
corum.
T. Proui-
dentia,

Ad gratuita carmina deflexi me, & ad salutem rephilosophiæ studium contuli. Ostendi omne pectus cadere virtutem, & eluctantem natalium angustias, nec sorte me sed animi mensus, par maximis steti. Non mihi inimicitia Getulici Caij fidem eripuit, non in aliorum personam infœliciter armati Messala & Narcisus, diu publici hostes, propositum meum potuerunt euertere. Ceruicem pro fide appropinquavi. Nullum verbum mihi quod non salutaria conscientia procederet, excussum est. Pro amicis omnia timui, pro me nihil, nisi ne parum laboris amicus fuisset. Non mihi muliebres fluxere lachrymæ, non è manibus vllius supplicium pepedi. Nihil indecorum nec bono, nec viro fore Periculis meis maior, peratus ire in ea quæ periculis dabantur, egi gratias fortunæ, quod experiri voluisset quanti aestimarem fidem. Non debuit mihi paruo res tanta constare. Nec exanimavit me quidem diu: nec enim paria pendebant, vtrum satius esset me perire pro fide, an fidem pro me. Non præcipiti impetu in vltimum consilium, quo me eriperem furoripotentium, misi. Videbam apud Caium tormenta, videbam ignes. Sciebam olim sub illo eum statum res humanas decidisse, vt inter misericordiæ opera haberetur, occidi. Non tantum ferro incubui, nec in mare aperto ore desilu-

ne viderer pro fide tantum mori posse. Adijce nunc inuictum muneribus animum, & in tanto auaritiæ certamine, nunquam suppositam manum lucro. Adijce nunc victus parsimoniã, sermonis modestiam. Aduersus minores humanitatem, aduersus maiores reuerentiam. Post hoc ipse te consule, vera ne an falsa memoraueris. Si vera sunt, coram magno teste lauditus es: si falsa, sine teste derisus es. Possum & ipse nunc videri te, aut captare, aut experiri. Vtrilibet crede, & omnes timere à me incipere. Vergilianum illud excude. Nunquam tuta fides. In Præfatione liq. 4. Natur. Quæst.

Rex Princeps.

HOC est regnum, nolle regnare, cum possis. Lib. 3. de bene c. 37.

Si vis tibi omnia subijcere, te subijce rationi: multos reges, si ratio te rexerit.

Epist. 37.

Naturæ est, potioribus deteriora submittere. Multis quidem gregibus, aut maxima corpora præsumt, aut vehementissima. Non præcedit armenta degener taurus, sed qui magnitudine actoris cæteros mares vicit. Elephantorum gregem excelsissimus ducit. Inter homines pro summo est optimus. Animo itaq; rector olim eligebatur. Ideoq; summa fælicitas

simile

tas

tas erat gentium, in quibus non poterat potior esse, nisi melior. Tantū enim quantū vult potest, qui se nisi quod debet, non putat posse. Illo ergo sæculo quod aureum perhibetur, penes sapiētes fuisse regnum Possidonius iudicat. Hi continebāt manus, & infirmiores validioribus tuebantur. Suadebant, dissuadebātq;, & vtilia atq; inutilia monstrabāt. Honorat prudentia ne quid deesset suis, prouidebat Fortitudo arcebat pericula, beneficentia auergebat ornabatq; subiectos. Officiū erat imperare, non regnum. Nemo quantum posset aduersus eos experiebatur, per quos cœperunt posse. Epist. 91.

Perierūt omnia, vbi quantū suadet ira, fortuna permittit: nec diu potest, quæ multo malo exercetur, potētia stare. Periclitātur enim vbi eos qui separatim gemūt, cōmunis metus iunxit. Plerosq; itaq; modo singuli mactauerūt, modo vniuersi cū illis cōferre in vnū iram publicus dolot coegisset. Li. 3. de Ira. c. 16.

Nullum clementia ex omnibus magis quæ regem aut principem decet. Ita enim virtute magnis viris decori gloriæq; sunt, si illis salutaris potentia est. Nam pestifera vis est, valere ad nocendum. Illius demū magnitudo stabilis fundataque est, quem omnes tam super se esse, quàm pro se sciunt: cuius curam excu-

¶ Potētia
mala &
bona.

potestare pro salute singulorum atq; vniuersorum
 i vultu cotidie experiuntur. Lib. 1. de clem. c. 3.

possit Clementia in quancūq; domum peruene-
 rit, eam felicem tranquillāque præstabit. Sed
 is in regia, quò rarior, eò mirabilior. Quid enim
 pres est mirabilius, quàm eum, cuius iræ nihil ob-
 iactat, cuius grauiori sententiæ ipsi qui pereunt,
 Horæ assentiuntur: quem nemo interrogaturus est.

ebat imò si vehementius excanduit, ne deprecatu-
 a au rus quidem, ipsum sibi manum iniicere, &
 imp potestate sua in melius placidiusque uti:

et hoc ipsum cogitantem, occidere contra le-
 pen gem nemo non potest, seruare, nemo præ-
 ter me. Magnam fortunam magnus ani-

, for mus decet: qui nisi se ad illam extulit, &
 lto altior stetit, illam quoque infra terram de-
 eni ducit. Magni autem animi est proprium,

act placidum esse tranquillūque, & iniurias
 tau atque offensiones semper despiciere. Mu-
 i ira liebre est, furere in ira. Ferarum verò, nec

. generosarum quidem, præmordere, & vr-
 s qu gere proiectos. Elephantes leonesque tran-
 ite seunt, quæ impulerunt. Ignobilis bestia per-

salu tinacia est. Non decet regem saua, nec in-
 aler exorabilis ira. Non multum enim supra eum
 o sti eminet, cui se irascendo exæquat. Lib. 1. de

sup Clem. cap. 5.

exco Clementia efficit, vt magnum inter regem
 bal tyran-

T. Vist
 ria sui.

T. Magna
 nimitas.

tyrannumque discrimē sit, vterque licet not
 minus armis valletur: sed alter arma habe
 quibus in munimentum pacis vtitur, alter, v
 magno timore, magna odia compefcac. Ne
 illas ipsas manus, quibus se commisit, securi
 aspicit. Contrarijs in contraria agitur. Nam ali
 inuisus fit, quia timetur, timeri vult, quia inqt
 uisus est, & illo execrabili versu qui multo ac
 dedit præcipites, vtitur, Oderint, dū metuant
 Ignarus quanta rabies oriat, vbi supra mode
 dum odia creuerūt. Temperatus enim timo pa
 cohibet animos, asiduus verò & acer, & exte
 ma admonens, in audaciam iacentes excitate
 & omnia experiri suadet. Sic feras lineæ me
 pinna clausas cōtinent, si verò easdem à tergo
 eques telis incessat, tentabunt fugam per ipso
 quæ fugerant, proculcabūtque formidinere
 Accerrima virtus est, quam vltima necessitas
 extundit: relinquat oportet securi aliquid mur
 tus, multoque plus spei quàm periculorum
 ostendet. Alioqui vbi quiescenti paria metuē
 tur, incurrere in pericula iuuat, & aliena an
 ma abuti. Placido tranquilloque regi fida sub
 auxilia sua, quibus ad communem salutem
 vtatur. Gloriosusque milis publicæ securitatis
 dare operam videtur, omnem laborem libere
 patitur, vt parentis custos. At illum acerbiora
 & sanguinarium, necesse est grauentur stipen

TNecessi-
 tas.

notores sui. Lib. 1. de Clem. c. 12.

Agat princeps curam non tantum salutis, sed etiam honestæ cicatricis. Nulli regi gloria
Nec est ex sæua animaduersione. Li. 1. de Cle. c. 17.

Natura commenta est regem, quod & ex alijs animalibus licet cognoscere, & ex apibus: quarum regi amplissimū cubile est, medioq; ac tutissimo loco. Præterea onere vacat, exauctor alienorum operum, & anisso rege, totum delabitur examem. Nec vnquam plus vnum patiuntur, melioremq; pugna quærunt. Præterea insignis regi forma est, dissimilisque cæteris, tum magnitudine tum nitore. Hoc tamē maximè distinguitur: iracundissimæ, ac protergorporis captu pugnacissimæ sunt apes, & accurrunt in vulnere relinquunt. Rex ipse sine aculeo est. Noluit illum natura, nec sæuum esse, nec ultionem magno constaturam petere, teidnumquē detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc magnis regibus ingens. Est enim illi mos exerere se in paruis, & ingenium rerum documēta minima agere. Pudeat a sub exiguis animalibus non trahere mores, cū uterantò hominum moderatior esse animus deiriteat, quantò vehementius nocet. Utinam quilibet eadem homini lex esset, & ira cū telo suo rburangeretur, nec sapius liceret nocere quàm stipemel: nec alienis viribus exercere odia. Facile

T. Opificium Dei.

enim lassaretur, si per se sibi satisfaceret, & mortis periculo vim suam effunderet. Sed nunc quidem illi cursus tutus est. Tantum enim necesse est timeat, quantum timeri luit, & manus omnium obseruet, & eo quod tempore quo non captatur, peti se iudicium nullūque momētum immune a metu habeat. Sed quis hanc vitā agram sustinet? cum ceat innoxium alijs, & ob hoc securum, tarem potētiam eius, lætis omnibus, tractat. Errat enim si quis existimat tutum esse ibidem, vbi nihil à rege tutum est. Sed securitate mutua paciscenda est. Non opus instruere in altum editas arces, nec in altissimos arduos colles emunire, nec latera montium abscindere, multiplicibus se muris turribus sepire. Saluum regē in aperto clemētia præstabit. Vnū est inexpugnabile munimentū, a civiū. Quid pulchrius est, quàm vivere oportibus cūctis, & vota nō sub custode nūcupibus? Si paulū valetudo titubavit, nō spem illi minū excitari, sed metū? Nihil esse cuiquāque preciosum, quod nō pro salute præsidis sui mutatur velit? Omne illi quod cōtigit, sibi que euenire deputet. In hoc assiduis bonitate argumētis probavit, nō Rēpub. suā esse, sed Reipub. Quis huic audeat struere aliquod ricolū? Hoc affectare, hoc imitari decet, Mer

t, d
mum ita haberi, vt optimus simul habeatur.

Sed Nunc ergo regem hortamur, vt manifestè læ-

unt
fus, animum in potestate habeat, & pœnam si

erit
tutò poterit, donet, sin minus, temperet, lon-

qu
geq; sit in suis, quàm in alienis exorabilior in-

ad
iurijs. Nam què admodù non est magni animi,

ia
qui de alieno liberalis est: sed ille qui quod al-

cum
teri donat, sibi detrahit: ita clemētem vocabo,

1, fa
non in alieno dolore facilem, sed eum qui cū

act
suis stimulis exagitetur, non profilit: qui in-

2, ibi
telligit magni animi esse iniurias in summa po-

3, cur
tētia pati, nec quicquā esse gloriosius principe

4, pu
mpunē læso. Li. i. de Clem. cap. 19. & 20.

5, scē
Nihil quicquam pulchrius existimo in fa-

6, on
tigio collocatis quàm multarū rerum veniā

7, rib
are, nullius petere. Lib. de Consolatione ad

8, pra
Martiam. cap. 4.

9, ū, an
Cæsari cui omnia licent, multa non licent.

10, op
Omnium enim domos illius vigilia defendit:

11, scup
omnium otium illius labor: omnium delicias,

12, em
illius industria: omnium vacationem illius

13, quā
occupatio. Ex quo se Cēsar orbi terrarū dedit,

14, s, su
sibi eripuit, & syderum modo (quæ irrequieta

15, ibi
semper cursus suos explicant) nunquam illi

16, on
cet, nec subsistere, nec quicquam suū facere.

17, e, se
ib. de Consol. cap. 26.

18, uod
Hæc clemētia principē decet, vt quocūq; ve-

19, t, M
erit, māsuetiora omnia faciat. Ex Pub. Mim.

.. Tl. Cle
mētia.
Simile.

T. Magua
nimitas.

¶ Haud minus turpia sunt principi multa
 plicia, quàm medico multa funera. Ex eodem
 Multo timere debet, quem multi time
 ex eodem.

Malè imperando, summum imperiũ an
 titur. Ex eodem.

Non alia facies est quieti moderatique
 perij, quàm fereni cœli & nitentis. Ex eodem.

Principum sœuitia, bellum est. Ex eodem.

Regibus est peius multò quàm seruietib
 reuera quia isti singulos, illi vniuersos time
 Ex eodem.

Regibus certior est ex mansuetudine
 ritas. Ex eodem.

Tyrannus à rege distat factis, non nomi
 Ex eodem.

Iudex, Magistratus.

HOC semper in omni animaduersione
 iudex seruabit, sciat alteram adhibere
 vt emendet malos, alteram vt tollat
 In vtroq; nō præterita, sed futura intuebitur
 Nā, vt Plato ait, nemo prudēs punit, qui
 tū est, sed ne peccetur. Reuocari enim præterita
 nō possunt, futura prohibētur: & quos ne
 nequitia malè cædentis exempla fieri, præterita
 recidet, nō tantum vt pereant ipsi, sed vt
 pereant

T. Castiga
 tio.

ereundo deterreant. Hæc cuique expendenda
 estimandaq; sunt. Vides quàm debeat omni
 perturbatione liber accedere ad rem summa
 intelligentia tractandam, potestatem vitæ ne
 isq; Malè irato ferrum committitur. Lib. 1.
 de Ira. c. 16.

Remissius imperanti melius paretur. Natu-
 ra contumax est humanus animus, & in con-
 tibrarium atque arduum nitens, sequiturque fa-
 cilis quàm ducatur. Et vt generosi ac nobiles
 qui, melius facili freno reguntur, ita clemen-
 te seiam, voluntaria innocetia impetu suo sequi-
 ur Plus itaque hac via proficitur. Crudelitas
 animè humanum malum est, indignum tã
 niti animo. Ferina ista rabies est, sanguine gau-
 ere ac vulneribus & abiecto homine, in syl-
 estre animum transire. Lib. 1. de Clem. c. 24.

Non licet tibi flere immodicè, nec hoc tan-
 ummodò non licet, nec somnum quidem ex-
 tendere in partem diei licet, aut à tumultu re-
 um in otium ruris, gratia quietis confugere,
 ut spectaculorum varietate animum detine-
 e, aut ex tuo arbitrio diem disponere. Multa
 tibi non licent, quæ in humillimis in angulo
 acentibus licent. Magna seruitus est magna
 fortuna. Non licet tibi quicquam arbitrio tuo
 acere: audienda sunt tot hominum millia,
 ut respondi libelli, tantus rerum ex orbe toto

Simile.

T. Crude-
litas.Ad Poli-
bium con-
solatoria.T. Potè-
tia.

accurrentium congestus. Vt possit per
 nem suum principis maximi officium ge
 quieti animi est. Non licet tibi inquam
 vt multos flentes audire possis, vt periclitu
 tium, & ad misericordiam mitissimi Cæs
 peruenire cupientium lachrymæ profint, pè
 tuæ assiccandæ sunt. Hoc tamen etiãnum
 uioribus remedijs adiuuabit, cum voles
 nium rerum obliuisci, cogita Cæsarem :
 quantam huius in te indulgentiæ fidem, qu
 tam industriam debeas : intelliges non m
 tibi incuruari licere, quàm illi (si quis m
 est fabulis traditus fauor) cuius humeris
 dus innititur. Ad quendam itaq; modum
 quoque eadem necessitas iniungitur, no
 cet tibi ad vtilitates tuas, ad studia tua
 cere. Cæsare orbem terrarum possidente, im
 tiri te nec voluptati, nec dolori, nec vlli
 tes: totum te Cæsari debes. Li. de Cōsol. c. 25.

Bonis nocet, quisquis pepercit malis.
 Publ. Mi.

Bono iustitiæ proxima est seueritas. Ex
 Crudelem medicum intemperans æge
 cit. Ex eodem.

Cum vitia profunt, peccat qui rectè
 Ex eodem.

Difficilius est moderari, vbi dolori debet
 ultio, quàm vbi exemplo. Ex eodem.

In iudicâdo criminosa est celeritas. Ex eod.

Iudex dānatur, cū nocēs absoluitur. Ex eo.

Legem nocens veretur, fortunam innocēs.

Ex eodem.

Propè est vt libenter damnet, qui citò. Pro-

pè est, vt non æquè dānet, qui nimis. Ex eod.

Loco ignominia est, apud indignum digni-

tas. Ex eodem.

Vide etiam ti. præcedentem. Rex, Princeps.

Potentes, Potentia.

SI in medio vrbium fremitu collocati su-

mus, stet ad latus monitor, & contra lau-

datores ingentium patrimoniorum, lau-

det paruo diuitem, & vsu opes metientem.

Contra illos qui gratiam ac potentiam attol-

lunt, otium ipse suspiciet traditū literis, & ani-

num ab externis ad sua reuersum. Ostendat

ex constitutione vulgi beatos, in isto inuidio-

so fastigio suo trementes & attonitos, lōgeq;

aliam de se opinionē habentes, quàm ab alijs

habetur. Nam quæ alijs videntur excelsa, ipsis

prærupta sunt. Itaque exanimantur & trepi-

dant: quoties despexerunt in illud magni-

tudinis suæ præcept. Cogitant enim varios

casus, & in sublimi maximè lubricos: tunc

appetita formidant, & quæ illos graues a-

lijs reddit, grauior ipsis foelicitas incumbit.

T. Aduer
fitas,
T. Pro-
speritas

Tunc laudant otium lenē & sui iuris, odio
fulgor, & fuga iam à rebus adhuc stantibus
quæritur: tunc demum videas philosophas
metus, & agræ fortunæ sana consilia. Nā quæ
ista inter se contraria sint, bona fortuna
mens bona, ita melius in malis sapimus, se
da rectum auferunt. Epist. 95.

T. Diues.

Non sum potens. Gaude, impotens nō
Iniuriam accipere potero. Gaude, facere
poteris. Magnam pecuniam habet. Homi-
illum iudicas: arca est. Quis arario, quis ple-
loculis inuidet? Et iste quem dominum pe-
niæ æstimas, pecuniæ locus est. Multum
bet. Vtrum avarus an prodigus est? Si avarus
non habet: si prodigus non habebit. Istum
beatum credis, sæpe dolet, sæpe suspirat. Mel
illum comitantur. Mel muscæ sequuntur,
da vera lupi, frumenta formicæ. Prædam
quitur ista turba, non hominem. Lib.
Remed. Fortuit.

T. Amici-
tia falsa
similia,

Sciamus omnia æquè leuia esse, extrinseca
diuersas facies habentia, introrsus pariter
na. Nec inuideamus altius stantibus. Quæ
cella videntur, prærupta sunt: illi rursus qui
fors iniqua in ancipiti posuit, tutiores erunt
superbiam detrahendo rebus per se super-
& fortunam suam quàm maxime poterunt
in planum deferendo. Multi quidem sunt, qui

T. Prospe-
ritas.
T. Aduer-
sitas.

ius necessariò hærendum sit in fastigio suo,
 ex quo non possunt, nisi cadendo descendere.
 Sed hoc ipso testantur maximum onus suum
 quelle, quòd alijs graues esse coguntur, nec suble-
 uatos se, sed suffixos: iustitia, mansuetudine,
 humana lege, & benigna manu præparèt mul-
 ta ad sequentes casus præsidia, quorum spe se-
 curius pendeant. Nihil tam æquè hos ab his
 animi fluctibus vindicauerit, quàm semper
 aliquem incrementis terminum figere, nec
 fortunæ arbitrium desinendi dare: sed si ipsos
 quidem vltro citrà extrema hortentur confi-
 stere. Sic & aliquæ cupiditates animum acuèt,
 sed finitæ non in immensum incertumq; pro-
 ducent. Lib. 1. de Tranq. vitæ, cap. 10.

Mi. Inhonestæ res est, suos vincere, satis est po-
 r, uisse punire. Ex Publ. Mi.

m. Pestifera vis valere ad nocendum. Ex eodẽ.

b. Si in clientelam fœlicis hominis potentisq; T. veritas
 perueneris, aut veritas aut amicitia perdenda
 est. Ex eodem.

Nobiles, Ignobiles.

PLATO ait, Neminem regem non ex
 seruis esse oriundum, neminem non ser-
 uum ex regibus. Omnia ista longa varie-
 tas miscuit, & sursum ac deorsum fortu-
 na versauit. Quis ergo generosus? Ad virtu-

tem benè à natura compositus. Hoc vnum
est intuendum. Non facit nobilem, atrium
plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostro
gloriam vixit: nec quod ante nos fuit, nostrum
est. Animus facit nobilem, cui, ex quacumque con-
ditione supra fortunam licet surgere. Epist. 4.

Quid stultius quam aliquem eo sibi placere,
quod ipse non fecit? Epist. 75.

*Vulgus, Vulgi errores &
opiniones.*

TRitissima quæque via & celeberrima
maximè decipit. Nihil ergo magis per-
standum est, quam ne pecorum ritu
quamur antecedentium gregem, pergente
non quò eundum est, sed quò itur. Atqui ma-
la res nos maioribus malis implicat, quam
quò ad rumorem componimur, optimam
ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorum
exempla multa sunt, nec ad rationem, sed
similitudinem viuimus. Inde ista tanta coac-
uatio, aliorum supra alios ruentium. Quod
strage hominum magna euenit, cum ipse
populus præmit, nemo ita cadit, vt non alium
in se attrahat, primi, exitio sequentibus sumus.
Hoc in omni vita accidere videas licet: nempe
sibi tantum errat, sed alieni erroris causa & a-

T. Exem-
plum,

*

simile.

tor est. Nocet enim applicari antecedentibus,
 & dum vnusquisque mauult credere, quàm
 iudicare, nunquam de vita iudicatur, semper
 creditur. Versatq; nos & præcipitat traditus
 per manus error, alienisque perimus exem-
 plis. Sanabimur, si modo separemur à cœtu.
 Nunc verò stat contra rationem defensor ma-
 li sui populus. Itaque idem euenit, quod in
 comitijs, in quibus eos factos prætores ijdem
 qui fecere mirantur, cum se mobilis fauor
 circumegit. Eadem probamus, eadem reprehē-
 dimus. Hic exitus est omnis iudicij, in quo lis
 secū dum plures datur. Cum de beata vita agi-
 tur, non est quod mihi illud discelsionum mo-
 re respondeas, Hæc pars maior esse videtur.
 Ideo enim peior est. Non tam bene cum rebus
 humanis geritur, vt meliora pluribus placeāt.
 Argumentum pessimi, turba est. Quæramus
 quid optimum factu sit, non quid vsitatissi-
 mum: & quid nos in possessione fœlicitatis
 æternæ constituat, non quid vulgo veritatis
 pessimo interpreti probatum sit. Vulgus autē
 tam clamydatos, quàm coronatos voco. Non
 enim colorem vestium quibus prætexta cor-
 pora sunt, aspicio: oculis de homine non cre-
 do. Habeo melius certiusque lumen, quo à
 falsis vera dijudicē. Animi bonū animus inue-
 niat. Hic si vnquam illi respirare & recedere
 in se

in se vacauerit, o quam sibi ipse verum, tortu
a se, fatebitur, ac dicet, Quicquid feci adhuc,
infectum esse malle. Quicquid optavi, ini-
micorum execrationem puto. Quicquid tu-
mui, Dij boni, quanto melius fuit. quàm quod
concupiui. Lib. de Vita beat. c. 1. & 2.

Malis displicere, laudari est. Ex Pub. Mi.

§ Nondum fœlix es, si nondum te turba de-
ridet. Ex eodem.

Non quàm multis placeas, sed quibus, fru-
de. Ex eodem.

Si multis placuerit vita tua, tibi placere ni-
poterit. Ex eodem.

SECUNDA CLASSIS LO-
corum cōmunium: in qua de vir-
tutibus & vitijs agitur.

Virtus.

PORTET cupiditates re-
frenari, metus comprimi, fa-
cienda prouideri, reddenda
distribui. Comprehendimus
temperantiam, fortitudinem,
prudentiam, iustitiam, & suū
cuique dedimus officium. Ex quo ergo virtu-
tem intelleximus? Ostendit illam nobis ordo
eius,

eius, & decor, & constantia, & omnium inter se actionum concordia, & magnitudo super omnia efferēs sese. Hinc intellecta est illa beata vita, secundo defluens cursu, arbitrij sui tota. Epist. 121.

Bona mens, nec commodatur, nec emitur: & puto si venalis esset, non haberet emptorē. At mala quotidie emitur. Epist. 27.

Si Corrupti morcs-

Si ager esses, curam intermisisses rei familiaris, & forensia tibi negotia excidissent, nec quenquā putares tanti, cui aduocatus in causam descenderes. Toto animo ad ageres, vt quàm primum morbo liberareris. Quid ergo?

Simile,

Non & nunc idem facies? Omnia dimitte, & voca bonæ menti. Nemo ad illam peruenit occupatus. Exercet philosophia regnum suū, dat tempus, nō accipit. Non est res subcisiua, ordinaria est, domina est, adest, & iubet. Alexander, cuidam ciuitati partem agrorum, & dimidium rerum omnium promittenti, eo, inquit, proposito veni in Asiam, vt non id acciperē quod dedissetis, sed vt id haberetis, quod reliquissē. Idem philosophia rebus omnibus: non lum id tempus acceptura quod vobis superfuerit: sed id habebitis quod ipsa redegero, erogaueroque. Totam huc conuerte mentē, huic aside, hāc cole, ingens interuallum inter te, & cæteros fiat. Omnes mortales antecedes

T. Occupatio.

non,

non multo te Dij antecedent. Quid inter te
illos interim futurum sit, quæris? Diu
erunt. Epist. 54.

Parem Deo pecunia nō faciet: Deus nihil
habet. Prætexta nō faciet: Deus nudus est. E
ma nō faciet, nec ostētatio tui, & in populos
minis demissā notitia: Nemo nouit Deū, m
de illo malè existimāt, & impunè. Nō turba
uorū lecticā tuā per itinera urbana ac peregr
na portātiū. Deus ille maximus potētissim
que ipse vehit omnia. Nec forma quidē &
res bonū te facere possūt: nihil horū nō pat
tur vetustatē. Querēdū est ergo quod nō fiat
dies deterius, cui nō possit obltari, quo nō me
lius possit optari. Quid hoc est: animus? sed h
rectus, bonus, magnus. Quid aliud voces hūc
quā Deū in humano corpore hospitē. Epist.

simile, Quid est stultius quā in homine alienū
laudare? Quid eo dementius, qui ea miratur
quæ in aliū protinus trāfferri poterūt? Nō fa
ciūt meliorē equū aurei freni. Vitē laudamus
si fructu palmites onerat, si ipsa ad terrā pon
dere corū quæ tulit, adminicula deducit. Num
quis huic illā præferet vitē, cui aureæ vuae, au
rea folia depēdēt? Propria virtus est in vite fer
tilitas. In homine quoq; id laudandū est: quod
ipsius est. Familiā pulchrā habet, & domū pul
chram, multum ferit, multum fœnerat, nihil
horum

horum in ipso est, sed circa ipsum. Laudam
 ipso, quod nec eripi potest, nec dari. Quod pro-
 prium est hominis quæris quid sit? Animus, &
 ratio in animo perfecta. Rationale enim ani-
 mal est homo. Consumaturq; eius bonū, si id
 adimpleuit, cui nascitur. Quid est autē quod
 ab illo ratio hæc exigit? Rem facillimam: secū-
 dum naturam suam viuere: sed hanc difficilē
 facit communis insania. Epist. 41.

Summum bonū est, quod honestum est: &
 quod magis admireris, vnū bonum est, quod
 honestum est. Cætera falsa & adulterina bona
 sunt. Hæc si persuaseris tibi, & virtutē adama-
 ueris (amare enim parum est) quidquid illa
 contigerit, id tibi, qualecūque alijs videbitur,
 faustum fœlixque erit. Epist. 72.

Omnia suo bono cōstant, vitē fertilitas cō-
 mēdat, sapor vinū, velocitas ceruū. Quā fortia
 dorso iumēta sint quæris, quorū hic vnus est
 vsus, sarcinā ferre. In cane sagacitas prima est, si
 inuestigare debet feras: cursus, si cōsequi: auda-
 cia, si mordere & inuadere. Id in quoq; optimū
 est cui nascitur, quo cēsetur. In homine optimū
 quid est? Ratio: hac antecedit animalia, Deos
 sequitur. Ratio ergo perfecta, propriū hominis
 bonū est, cetera illi cū animalib⁹ cōmunia sūt.
 Valet, & leones: formosus est, & pauones: ve-
 lox est, & equi: nō dico, in his omnib⁹ vincitur.

Simile.

Non

Non quæro quod in se maximum habet, & quid suum. Corpus habet, & arbores: habet impetum & motum voluntarium, & bestiae & vermes: habet vocem, sed quanto clarior canes, acutiorem aquilæ, grauiorem tauri, & cetera, & mobilioremque lusciniæ: Quid in homine proprium? Ratio: hæc recta & composita, fœlicitatem hominis impleuit. Ergo omnis res cum bonum suum perfecit, laudabilis est, & ad finem naturæ suæ peruenit: homini autem suum bonum ratio est, si hanc persequitur, laudabilis est, & finem naturæ suæ attigit. Hæc ratio perfecta, virtus vocatur, eademque honestum est. Id itaque vnum bonum est homini, quod vnum hominis est. Nunc enim non quærimus quid sit bonum, sed quod hominis bonum. Si nullum aliud est homini bonum quam ratio, hæc erit vnum eius bonum, & pensandum cum omnibus. Si sit aliquis melior, puto improbabitur: si bonus, puto probabitur. Id ergo in homine proprium solū, quo & probatur, & improbatur. Non dubitamus an hoc sit bonum: dubitas an solum bonum sit. Si quis omnia alia habeat, valetudinem, & cetera, & uittias, imagines multas, frequens atrium, & cetera, & malus ex confesso sit, improbabis illum. Item si quis nihil quidē illorum quæ retuli, habeat, & cetera, & deficiatur pecunia, clientum turba, nobilitate, & cetera, &

& auorum proauorūq; serie, sed ex confesso
 bonus sit, probabis illum. Ergo est vnum bo-
 num hominis, quod qui habet, etiam si alius
 destituitur, laudandus est: quod qui nō habet,
 in omnium aliorum copia damnatur ac reiici-
 tur. ¶ Quæ conditio rerum, eadem & homi-
 num est. Navis bona dicitur, non quæ precio- Similia.
 sis coloribus picta est, nec cui argenteum aut
 aureum rostrum est, nec cuius tutela ebore
 celeta est, nec quæ fiscis atque opibus regijs
 pressa est: sed stabilis, & firma, & iuncturis
 saquam excludentibus spissa, ad ferendum in
 cursum maris solida, gubernaculo parens, ve-
 rox, & consentiens vento. Gladium bonum
 lices, non cui deauratus est balthæus, nec cui
 vagina gemmis distinguitur: sed cui & ad se-
 mandum subtilis acies, & mucro munimētum
 omne rupturus. Regula, non quàm formosa,
 sed quàm recta sit, quæritur: eo quod quæ lau-
 datur, cui comparatur, quod illi proprium est.
 Ergo in homine quoq; nihil ad rem pertinet,
 quantum aret, quantum fœneret, à quàm
 multis salutetur, quàm pretioso incumbat le-
 mēto, quàm perlucido poculo bibat, sed quàm
 bonus sit. Bonus autem est, si ratio explicita
 & recta est, & ad naturæ suæ voluntatem ac-
 commodata. Hæc vocatur virtus, hoc est ho-
 nestum, & vnicum hominis bonum. Nam
 f cum

cum sola ratio perficiat hominem, sola
perfecta beatum facit. Epist. 77.

Non dat natura virtutem : Ars est, bonum
feri. Virtus non contingit animo, nisi in
to, & edocto, & ad summum assidua exer
tione perducto. Ad hoc quidem, sed sine
nascimur, & in optimis quoq;, antequam
diar, virtutis materia, non virtus est. Epist.

Sciunt omnia præter virtutem, mutare
men, modò mala fieri, modò bona. Epist.

Inter bonos viros ac Deum amicitia est
ciliante virtute. Amicitia dico, imò etiam
cessitudo & similitudo : quandoquidem
nus, tempore tantum a Deo differt: discipulus
eius, æmulatorque : & vera progenies : quod
parens ille magnificus, virtutū non lenis
etor, sicut seueri patres durus educat. Lu
diuinum prou. in prin.

T. Aduer
fitas.

Nihil est bonum nisi quod honestum
quod honestum est, utique bonum. Super
cum iudico adijcere : quid inter ista di
minis sit, cū sæpe dixerim : hoc vnum di
Nihil nobis bonum videri, quo quis &
vti potest. Vides autem diuitijs, nobilitat
ribus, quàm multi malè vtantur. Epist. 12.

Si vllum aliud est bonū quàm honestum
sequetur nos auuiditas vitæ : & auuiditas
vitam instruentium : quod est intolerabile.

infinitum, vagum. Solam ergo bonum est honestum. Epist. 77.

Virtus partim facilis partim difficilis.

OMNE honestum in arduo est, etiam quod vicinum honesto est. Li. 2 de Bene. c. 18.

Quemadmodum virtutes reseratae exire non possunt, facilisque earum tutela est: ita initium ad illas eundi arduum: quia hoc primum imbecillae mentis atque aegre est, formidare inexperta. Itaque cogenda est mens, ut incipiat. Deinde non est acerba medicina: protinus enim delectat, dum sanat. Aliorum remedium post sanitatem voluptas est, philosophia pariter salutaris & dulcis. Epist. 51.

Cui tandem vitio advocatus defuit? Non est quod dicas excidi non posse. Sanabilibus aegrotamus malis, ipsaque nos in rectum genitos natura, si emendari velimus, iuvat. Nec ut quibusdam visum est, arduum in virtutes, & asperum iter est, plano adestur. Non vane vobis autor rei venio. Facilis est ad beatam vitam via, inite modo bonis auspicijs, ipsisque Dijs bene iuvantibus. Multo difficilius est facere ista quae facitis. Quid enim quiete animi otiosi? Quid ira laboriosi? Quid clementia remissius? Quid crudelitate negotiosius? Vacat pudicitia, libido occupatissima est. Omnium denique virtutum tutela facilior est,

T. Gratia
T. Vitium

84 Virtus partim facilis, partim difficilis,
vitia magno coluntur. Lib. 2. de Ira c. 13

Modum tenere difficile est, in eo quod
nestum esse credideris. Epist. 23.

Ardua ad quæ vocamur & confragosa
Quid enim? Plano aditur excelsum? Sed
tam abrupta quidem sunt, vt quidam putant
Prima tamen pars saxa rupesque habet. Lib.
de Tranquill. cap. 1.

simile Non est quod æstimes vllam esse sine
re virtutem. Sed quædam virtutes stim
quædam frenis egent. Quemadmodum
pus in procliuo retineri debet, in ardua
pelli: ita quædam virtutes in procliu
quædam cliuum subeunt. An dubium sit,
ascendat, nitatur, obluetetur patientia,
tudo, perseverantia, & quæcunq; alia duris
posita virtus est, & fortunam subigit. Cui
ergo non æquè manifestum est, per deum
ire, liberalitatem, temperantiam, mansue
dinem? In his continemus animum ne
batur. In illis exhortamur, incitamusque
cerrimas ergo paupertati adhibebimus
(*Subaudi virtutes*) quæ impugnatae sunt
tiores: diuitijs illas diligentiores, quæ sus
sum gradum ponunt, & pondus suum
nent. Lib. de vita beata. c. 25.

Intentio recta in Virtutis opere.

RERVM honestarum precium in ipsis positum est. Lib. 4. de Bene. cap. 1.
 Fixum est illud à quo in cætera probationes nostræ exeunt: honestum ob nullam aliam causam, quàm quia honestum sit, colitur. Nulla lex amare parentes, indulgere liberis iubet. Superuacuum est enim, in quod natura impellit. Quemadmodum nemo in amorem sui cohortandus est, quem cum nascitur, trahit: ita ne ad hoc quidem vt honesta per se optentur: placent suapte natura: adeòq; gratiosa virtus est, vt insitum sit etiam malis, probare meliora. Lib. 4. de Be. c. 16. & 17.

Propositum est nobis secundum rerum naturam curam viuere, & deorum exemplum sequi. Dij autem quodcunque faciunt, in eo nihil præter ipsam faciendi rationem sequuntur: nisi forte existimas illos fructum operum suorum ex fumo extorere, & thuris odore percipere. Vide quanta quotidie moliantur, quanta distribuant, quantis terras fructibus impleant, quàm oportunis, & in omnes horas ferètibus ventis maria permoueant, quantis imbribus repente deiectis, solum molliant, venasq; fontium arentes redintegrent, & infuso per occulta nutrimento, renouent. Omnia ista sine

T. Dei beneficia.

T. Libe-
ralitas.

mercede, sine vlllo ad ipsos perueniente con-
modo faciunt. Hæc quoque nostra ratio, si
exemplari suo non aberrat, seruet: non ad
honestas conducta veniat. Pudeat vllum
§ nale esse beneficiū. Gratuitos habemus Deo.
Deos quidem imitaris, da & ingratis benefi-
Nam & sceleratis sol oritur, & piratis pat-
maria. Lib. 4. de Bene. c. 25.

F. Inani-
gloria.

Hæc ante omnia sibi quisq; persuadeat.
iustum esse gratis oportet. Non est quod ex-
ctes, quod sit iustæ rei præmium maius qu-
iustum esse. Illud adhuc tibi affige, quod p-
loantè dicebam: Nihil ad rem pertinet, qu-
multi æquitatem tuam nouerint. Qui virt-
suam publicari vult, non virtuti laborat.
gloriæ. Non vis esse iustus sine gloria. At-
herculè sæpe iustus esse debebis cum infan-
Et tunc si sapiis, mala opinio benè parta d-
§ Stat. Epist. 114.

No Nam in facto laus est, sed in eo quem ad-
dum fiat. Amico ægro aliquis assidet, pro-
mus. At hoc si hæreditatis causa facit, v-
est, cadauer expectat. Eadem aut turpia
aut honesta. Refert, quare, aut quem ad-
fiant. Ergo infigi debet persuasio ad totã
tinens vitam? Qualis hæc persuasio fuerit
lia erunt quæ agentur, quæ cogitabuntur.
tus Brutus in eo libro quæ de officio inscri-

at multa præcepta & parentibus, & liberis, & con-
 ratribus: hæc nemo facit quemadmodum de-
 , li-
 bet, nisi habuerit quò perferat. Proponamus
 ad-
 oportet finem summi boni, ad quem nitamur,
 m-
 id quem omne factum nostrum dictumque
 deo-
 respiciat, veluti nauigantibus ad aliquod sydus
 nehi-
 dirigendus est cursus. Vita sine proposito va-
 pat-
 ga est. Epist. 26.

Virtutum omniũ pretium in ipsis est. Itaq;
 :at-
 fecisse, rectè facti merces est. Epist. 82.

Malus est vocandus, qui sua est causa bonus. §
 :lex-
 Ex Publ. Mi.

Nõ aspicias quã plenas quisq; manus Deo,
 :qu-
 sed quã puras admoueat. Ex eodem.

Nihil interest, quo animo facias, quod fe-
 virt-
 cisse, vitiosum est: Nam facta cernuntur, ani- §
 :rat-
 mus non videtur. Ex eodem.

Odiũ oportet peccãdi, nõ metũ facias. Ex eo.
 At-
 Pleriq; metu cessant peccare, non innocẽtia: §
 :fan-
 profecto tales timidi, non innocentes sunt di- §
 :ta d-
 cendi. Ex eodem.

Voluntarium in virtute.

HONESTVM non est, quod ab in-
 :pro-
 :vu-
 :ia l-
 adm-
 otã-
 uerit-
 tur-
 :fcri-
 uito, quod à coacto fit. Omne honestũ
 volũtarium est. Admisce illi pigritiam,
 querelam, tergiuersationem, metũ: quod ha-
 bet in se optimum perdidit. Epist. 67.

Conscientia bona & mala.

SINGVLOS diestibi meos, & quos
 totos indicare Lucili iubes. Bene de
 iudicas, si nihil esse in illis putas, quibus
 abscondam. Sic certè viuendum est, tanquam
 in conspectu viuamus: sic cogitandum, tanquam
 quam aliquis in pectus intimū inspicere possit.
 Quid enim prodest ab homine aliquid
 secretum. Nihil Deo clausum est. Interest
 animis nostris, & cogitationibus medijs interuenit.
 Epist. 84.

T. Pro-
 uidentia

Bona conscientia prodire vult & conspicitur.

T. Pecca-
 tum.

Ipsas nequitia tenebras timet. Eleganter ita
 ab Epicuro dictum puto: Potest nocenti con-
 tingere vt lateat, latendi fiducia non potest.
 Aut si hoc modo melius, hunc explicari potest
 iudicasensum: ideo non prodest latere peccatis
 tibus, quia latendi etiam si facultatem habeatur
 fiduciam non habent. Ita est, tuta scelera elisum
 secreta non possunt. Hoc ergo repugnare sensum
 nostræ, si sic expediatur, non iudico. Quare
 quia prima illa & maxima peccantium est poenitentia
 peccasse. Nec vllum scelus, nisi illud fortunè
 exornet muneribus suis, licet tueatur ac vitare
 dicet, impunitum est: quoniam sceleris in sortu
 lere supplicium est. Sed nihilominus & hæc
 illa secundæ poenæ premunt, ac sequuntur, ut

licet

iere semper & expauescere, & securitati dif-
 dere. Quare ego hoc supplicio nequitiam li-
 querem? Quare non semper illam in suspenso
 delinquam? Illic dissentiamus cum Epicuro,
 quibus dicit nihil iustum esse natura, & crimina
 vitanda esse, quia vitari metus non possit. Hic
 consentiamus, mala facinora conscientia fla-
 re pellari: & plurimum illi tormentorum esse: eo
 quod perpetua illam sollicitudo vrget, ac ver-
 terat, quod sponsoribus securitatis suæ nõ po-
 tere est credere. Hoc enim ipsum argumentum
 Epicuri est, natura nos à scelere abhorrere,
 quod nulli non etiam inter tuta, timor est.
 Multos fortuna liberat pœna, metu neminem.
 Quare? Quia infixæ nobis eius rei auersatio
 est, quam natura damnauit. Ideo nunquam
 in peccatis latendi sit etiã latentibus, quia coarguit
 peccatos conscientia, & ipsos sibi ostendit. Propriũ
 autem est nocentium trepidare. Malè de no-
 bis actum erat, quod multa scelera legem &
 iudicem effugiunt, & scripta supplicia, nisi illa
 naturalia & graua de presentibus soluerent,
 in locũ pœnitentiæ timor cederet. Epist. 98.
 Quid autem prodest recondere se, & oculos
 hominum auresque vitare? bona conscientia
 turbam aduocat: mala etiam in solitudine an-
 xia atque sollicita est. Si honesta sunt, quæ fa-
 ur, omnes sciant: si turpia, quid refert neminẽ
 scire

90 Peccatum, peccati mala & cruciatus,
scire, cum tu scias: O te miserum si contem-
pseris hunc testem. Epist. 43.

Nullum putaris esse locum sine teste.
Pub. Mi.

Plerique famam, pauci conscientiam ve-
tur. Ex eodem.

Quis sis, interest, non quis habearis. Ex e-

Quàm magnum est non laudari, & esse
dabilem. Ex eodem.

In fœlice fœlicitas est innocentia: neque
ipsa pœna sui est. Ex eodem.

*Peccatum, Peccati mala &
cruciatus.*

PEDES dolent, articuli punctiuncu-
sentiunt: adhuc dissimulamus, & aut-
lum extorsisse nos dicimus, aut in ex-
citatione aliqua laborasse. Dubio & incipi-
morbo, quæritur nomê, qui vt talaria cœpe-
intendere, & vtrosque dextros pedes ferit
neccesse est podagram fateri. Contrà euenit
iis morbis, quibus afficiuntur animi: quò q-
peius se habet, minus sentit. Epist. 54.

Innumerabiles proprietates sunt, sed vt
effectus vitij, displicere sibi: hoc oritur ab
temperantia animi, & cupiditatibus timidis
aut parum prosperis: vbi aut non audent qu-
tum concupiscunt, aut non consequuntur.

Dissi-
mile.

T. Cupidi-
tatis tor-
ments,

semper toti prominent, semper instabiles mo-
 uilesq; Quod necesse est accidere pendentibus
 ad vota sua. Omni vita pendent, & ubi sine
 premio labor est, torquet illos irritum dede-
 reus. Tunc illos & pœnitentia cœpti tenet, &
 incipiendi timor, surrepitq; illa iactatio animi
 non inuenientis exitum: quia nec cupiditati-
 bus suis imperare, nec obsequi possunt, & cū-
 ctatio vitæ parum se explicantis, & inter desti-
 tuta vota torpentis animi situs. Quæ omnia
 grauiora sunt, ubi odio infœlicitatis operosæ
 ad otium profugerunt, & ad secreta studia: quæ
 patinon potest animus ad ciuilia erectus, agen-
 diq; cupidus, & natura inquietus, parum scili-
 cet in se solationum habens: ideoq; detractis
 oblectationib⁹, quas ipsæ occupationes dilcur-
 rentibus præbent, domū, solitudinem, parie-
 tes nō fert, inuitus aspicit se, sibi relictus. Hinc
 illud est tædium & displicentia sui, & nusquā
 residentis animi volutatio, & otij sui tristic
 ac agra patientia: vtique ubi causas fateri pu-
 det, tormenta introrsus egit verecundia, in
 angusto inclusa cupiditates sine exitu seip-
 sas strangulant. Inde mœrorū marcorūque,
 & mille fluctus mentis incertæ: quam in-
 choata habent suspensam, deplorata, tri-
 stem. Inde ille affectus otium suum dete-
 stantium, querentiumque nihil ipsos habere
 quod

§

Improbi
 otio suo
 cruciatus

T. Inertia
liuoris pa
rens.

Ti. Zelus
exliuore.

Simile.

T. Cupidi
tatis tēdiū
& muta
tiones in
quietā.

quod agant, & alienis incrementis inimici. Nui
ma inuidia. Alit enim liuorem infœlix inestidi
& omnes destrui cupiunt, quia se non potant
runt prouehere. Et ex hac deinde auerſatiter
alienorum processum, & suorum despectu
tione, obirascens fortunæ animus, & de se leue
lo quærens, & in angulos se retrahens, & per
incubans suæ, dum tædet sui pigetque. Nat que
enim humanus animus agilis est, & pronus
motus. Grata omnis illi excitandi se attolle au
di que materia est: gratior pessimis quibusdā
ingenijs, quæ occupationibus libenter dete
tur. Vt vlcera quædam nocituras manus appo
tunt, & tactu gaudent, & fœdam corporis
scabiem delectat quicquid exasperat: nō alget
dixerim his mentibus, in quas cupiditates ne
lut mala vlcera erumpunt, voluptati esse no
borem vexationemque. Sunt enim quæda ne
quæ corpus quoque nostrum cum quoda str
dolore delectant, vt versare se, motare non ad
fessum latus, & alio atque alio positum ven in
lari. Qualis ille Homericus Achilles est, mo no
pronus, modo supinus, in varios habitus seip &
componēs. Quod proprium ægri est, nihil d lic
pati, & mutationibus ut remedijs vti. Inde p qu
regrinationes suscipiuntur vagæ, & litto m
pererrantur, & modò mari se, modò terræ m
peritur semper præsentibus infesta leuita q

Nunc Campaniam petamus, iam delicata fastidio sunt, inculta videantur. Brutios & Lucanos saltus persequamur. Aliquid tamen inter deserta amœni requiratur, in quo luxuriosi proculi longo locorum horrentium squalore releuentur. Tarentum petatur, laudatusque portus, & hyberna cœli mitioris, & tecta vel antiq̃uæ satis opulenta turba. Iam flectamus cursum ad urbem, nimis diu applausu & fragore illi aures vacauerunt. Iuuat iam & humano sanguine frui. Aliud ex alio iter suscipitur, & spectacula spectaculis mutantur. Vt ait Lucretius, ap̃ hoc se quisque modo semper fugit. Sed quid prodest, si non effugit? Sequitur se ipse, & vr̃get grauisissimus comes. Itaque scire debemus, non locorum vitium esse quo laboramus, sed nostrum. Infirmi sumus ad omne tolerandũ, nec laboris patientes, nec voluptatis, nec nostræ, nec vllius rei diutius. Hoc quosdam egit ad mortem, quod proposita sæpè mutando, in eadem reuoluebantur, & non reliquerant nouitati locum. Fastidio illis esse cœpit vita, & ipse mundus, & subit illud rabidarum deliciarum, quousque eadem. Lib. i. de Tranquilli. vitæ. cap. 2.

Tolerabilior est, qui mori iubet, quàm qui malè viuere. Ex Pub. Mi.

¶ *Contrarius huic est, Ti. Virtus, Affinis vero. Ti. Conscientia*

*Conscientia mala. Ti. Foelicitas falsa. Ti. Diuitat
Diuites. Ti. Voluptas. Ti. Cupiditas. In his enim organ
bus inuenies que ad peccati detestationem valeant nec.*

Peccati occasiones esse vitandas. <sup>tius
nibu</sup>

Simile.

QUEMADMODUM ei qui amorem
rem exuere conatur, euitanda est
nis admotio dilecti corporis
(nihil enim facilius quam amor
crudescit) ita qui deponere vult desideria inu
rum omnium, quarum cupiditate flagrauit, & Pe
los & aures ab his quæ reliquit, auertat. C
rebellat affectus: quocumque se verterit, pretium
quod presens occupationis sue inueniet. Epi

T. Cupi
ditas.

Sapienti non sollicitè custodire se tutum est
lachrymas suas & voluptates ubi volet, sibi
Nobis quia non est regredi facile, optimum
omnino non progredi. Eleganter mihi videtur
Panætius respondisse adolescētulo cuidam qu
rēti, An sapiēs amatur? esset. De sapiēte, inquit
videbimus: mihi & tibi (qui adhuc à sapiēte
longè absumus) non est committendū, vt inci
mus in rem commotam, impotentē, alteri em
cipatam, vile sibi. Siue enim nos respexit, in
manitate eius irritamur, siue contempsit, in
perbia accēdimur. Equè facilitas amoris, quæ
difficultas nocet. Facilitate capimur, cum diffi
cultate certamus. Itaque conscij nobis imbeci
litas

T. Amor.

nitatis nostræ, quiescamus. Nec vino infirmum
 animū cōmittamus, nec formę, nec adulationi
 nec vllis rebus blādē trahētibus. Quod Panæ-
 tius de amore quærēti respōdit, hoc ego de om-
 nibus dico. Quantum possumus nos a lubrico
 am recedamus. In sicco quoque parum fortiter
 stamus. Epist. 117.

Eripere telū, nō dare, irato decet. Ex Pu. Mi.

Malè facere qui vult, nusquam non causam
 innenit. Ex eodem.

*Peccatorum hoc est, improborum homi-
 num contubernia fugienda, contraq; bonorū appetēda.*

VENIET aliquod tempus quod nos
 iterū iungat, ac misceat, quantumlibet
 sit illud, longum faciet scientia vtendi:
 Nam vt Porsidonius ait, vnus dies hō-
 minum eruditorum plus patet, quā imperi-
 ti longissima ætas. Epist. 79.

Peisimum genus horū hominū videbatur,
 qui verba gestarēt. Sūt quidā, qui vitia gestāt.
 Horū sermo multū nocet. Nā etiā si nō statim
 proficit, semina in animo relinquit, sequiturq;
 nos (etiā cū ab illis discesserimus) resurrecturū
 postea malū. Quēadmodū qui audierūt sym-
 phoniā, ferūt secū in auribus modulationē illā
 ac dulcedinē cātus: quæ cogitationes impedit,
 nec ad seria patitur intendi: sic adulatorum, &
 praua laudatium sermo diutius hæret, quā
 auditur:

Similes

T. Adu-
 latio.

auditur: nec facile est animo dulcem sordem
excitere, & prosequitur, & durat, & inter
lo recurrit. Epist. 124.

Nulla res magis animos honesta induit, anxiosque & in prauum inclinabiles reuocant
rectum, quàm bonorum virorum conuersatio.
Paulatim enim descendit in pectora, & la
præceptorum obtinet, frequenter audiens, in a
frequenter. Occursus mehercule ipse la
tium iuuat: & est aliquid, quod ex magna ritia

Simile. vel tacente proficias. Minuta quædam, ex d
Phædo, animalia cum mordent, non leni fecu
tur, adeò tenuis illis & fallens in pericu prof
vis est: tumor tamè indicat morsum, & in nin
tumor nullum vulnus apparet. Idem tū ari.
conuersatione virorum sapientium euen eris
non deprehendes quemadmodum, aut qu ulli
tibi profint, profuisse deprehendes. Epist. ho
litu
la d
xen
pus
ait, r
pebi
Qui
den
diue
igni

Incendent libidines tuas adulterorum
dalitia. Si velis vitijs exui, longè a vitior
exemplis recedendum est. Anaxus, corrupt
sæuus, fraudulentus, multum nocituri, si p
pe te fuissent, intra te sunt. Ad meliores tra
Cum Catonibus viue, cum Lælio, cum Tu
rone: quòd si conuiuere etiam Græcis iuu
cum Socrate, cum Zenone versare. Alter
docebit mori si necesse erit, alter, antequa
necesse erit. Viue cum Chrysippo, cum Po
dom

sonio. Hi tibi tradent diuinorum humano-
rumq; notitiam. Epist. 105.

Cum placidissimo, & facillimo, & minimè
anxio, morosoq; viuendum est. Sumuntur à
conuersantibus mores. Et vt quædam ad con-
tactus corporis vitia trāsiliunt: ita animus ma-
la sua proximis tradit. Ebriosus conuictores
in amorem vini traxit: Impudicorum cœtus
fortem quoq; & siliceum virum emollit. Aua-
ritia in proximos virus suum transtulit. Eadē
ex diuerso ratio virtutum est, vt omne quod
secum habent, mitigent. Nec tam valetudini
profuit utilis regio, & salubrius cœlum, quàm
nimis parum firmis in turba meliorum ver-
tari. Quæ res quantum possit, intelliges, si vi-
deris feras quoq; cōuictu nostro mansuescere,
nulliq; immani bestie vim suam permanere,
hominis contubernium diu passa est. Retun-
ditur omnis asperitas, paulatimq; inter placi-
la dediscitur. Accedit huc, quod non tantum
exemplo melior fit, qui cum quietis homini-
bus viuit, sed quod causas irascendi non inue-
nit, nec vitium suum exercet. Fugere itaq; de-
bet omnes quos irritaturos iracundiā sciet.
Quis sunt, inquit, isti? Multi ex varijs causis
dem facturi. Offendet te superbus cōtemptu,
liues contumelia, petulans iniuria, liuidus ma-
gnitate, pugna contentione, ventosus &

Simile:

Simile:

mendax vanitate. Nō feres à suspicioso timori, à pertinace vinci, à delicato fastidiri. Et simplices, faciles, moderatos: qui iram tuam nec euecent, nec ferant. Magis adhuc prode submissi, & humani, & dulces, non tamen in adulationem. Nam iracundos nimia affectatio offendit. Erat certè amicus noster bonus, sed iræ paratioris, cui non magis tutum blādiri, quàm maledicere. Lib. 3. de cap. 7. & 8.

Serpunt vitia, in proximum quemque transfiliunt, & contactu nocent. Itaque, ut in pestilentia cauendum est, ne corruptis iam corporibus & morbo flagrantibus assideamus: quia cuncta trahemus, & flatuque ipso laborabimus in amicorum legēdis ingenijs dabimus operam, ut quāminimè inquinatos assumamus. In morbi est, ægris sana miscere, nec hoc præferim tibi, ut neminem nisi sapientem sequar, aut attrahas. Vbi enim istum inuenies, tot sæculis quærimus? Pro optimo est minus malus. Vix tibi esset facultas delectus foret, si inter Platonas & Xenophontas, & illius Socratici fœtus prouentum bonos quæreres. Lib. 1. de Tranq. cap. 7.

*Peccantium multitudo siue corrupti
seculi mores.*

Seneeca. 3. lib. Natur. Quæst. sentit mundum diluuiò propter corruptos hominum mores finiendum, & protinus instaurandum. Ita, quod nos credimus factum, ille asserit futurum. Eius hæc verba sunt. Vndiq; ergo erit causa diluuiò, cum aliæ aquæ subinfluunt terras, aliæ circumfluunt, quæ diu coercitæ vincent, & amnes annibus iungent, paludibus stagna. Omnia tunc mare orationum implebit, & maiore hiatu soluet. Ut ignis diuersis locis ortus, citò miscet incendiū, flammis coire properantibus, sic momento redundantia maria se committent. Nec ea semper licentia vndis erit, sed peracto exitio generis humani, extinctisq; pariter feris, in quarum homines ingenia transierant, iterum aquas terra sorbebit, terram pelagus stare, aut intra terminos suos furere coget, & reiectus è nostris sedibus in sua secreta pelletur Oceanus, & antiquus ordo reuocabitur. Omne ex integro animal generabitur, dabiturq; terris homo inscius scelerum, & melioribus auspicijs natus. Sed illis quoq; innocentia non durabit, nisi dum noui sunt: citò nequitia surrepit: virtus difficilis inuentu est, rectorem ducemque desiderat, etiam sine magistro vitia discuntur. Lib. 3. Natu. quæst. cap. 30.

T. Virtus
difficilis.

Voluptas ab omni parte queritur. Nullū intra se manet vitium. In avaritiã præceps luxuria est,

est, honesti obliuio inuasit. Nihil turpe est
ius placet pretium. Homo, sacra res, hono-
riam per lusum & iocum occiditur. Epist.

In quod vnum toto agimur animo
dum perfecimus, ut pessimi essemus.
huc in processu vitia sunt. Inuenit lux
aliquid noui in quod insaniat. Inuenit im-
dicitia nouam contumeliam sibi: Inuenit
liciarum dissolutio & tabes aliquid ten-
molliusq; quo pereat. Nondum satis robur
proiecimus. Adhuc quicquid est boni
extinguimus leuitate & politura corporis.
Muliebres mundicias antecessimus, col-
meretricios matronis quidem non induen-
viri sumimus. Tenero & molli incessu susce-
dimus gradum, non ambulamus, sed repin-
Exornamus anulis digitos, in omni articulo
gemma disponitur. Quotidie commiscimus
per qua virilitati fiat iniuria, ut traducatur
quia non potest exui. Lib. 7. Nat. Quæst. c. 11.

Erras mi Lucili, si existimas nostri
esse vitium luxuriam, & negligentiam
moris, & alia quæ obijcit suis quisq; tempo-
bus. Hominum sunt ista, non temporum. Nunc
etas vacauit à culpa. Etsi æstimare licent
cuiusq; sæculi incipias, pudet dicere, Nunquam
apertius quam coram Catone peccatum
Credat aliquis pecuniam esse versatam in
iudic.

iudicio, in quo reuserat Clodius, ob id adu-
 lterium quod cum Cæsaris vxore in aperto com-
 miserat, violata religione eius sacrificij, quod
 pro populo fieri dicitur, sic submotis extra
 conspectum omnibus viris, vt picturæ quoq;
 masculorum animalium contegantur. Atqui
 dati iudicibus nūmi sunt, & (quod hac etiam-
 num pactione turpius est) stupra insuper ma-
 tronarum & adolescentulorum nobilium, sa-
 larii loco exacta sunt. Minus crimine, quàm
 absolute peccatū est. Adulterij reus adul-
 teria dimisit, nec ante fuit de salute securus,
 quàm similes sui iudices suos reddidit. Hæc in
 eo iudicio facta sūt in quo (si nihil aliud) Cato
 testimoniū dixerat. Credat hoc quisquā? qui
 damnabatur vno adultero, absolutus est mul-
 tis. Omne tempus Clodios, non omne Cato-
 nes feret. Ad deteriora faciles sumus, quia nec
 dux potest, nec comes deesse, & res etiam ipsa
 sine duce, sine comite procedit: non pronum
 iter est tantum ad vitia, sed præceps. Et, quod
 plerosq; inemendabiles facit, omnium aliarū
 partium peccata artificibus pudori sunt, offen-
 duntq; deerrantem; vitæ peccata delectant.
 Non gaudet nauigio gubernator euerso, non
 gaudet ægro medicus elato, nō gaudet orator,
 si patroni culpa reus cecidit. At contrā, omni-
 bus crimen suum voluptati est. Latatur ille

T. Pecca-
 tum.

adulterio, in quod irritatus est ipsa difficultate lætatur ille circumscriptione furtoq; : nec an illi culpa, quã culpæ fortuna displicuit. Epi

Si irasci sapiens debet turpiter factis, & tari cõtristariq; ob scelera, nihil est ærũ sapiẽte. Omnis illi per iracundiã mærorẽq; transibit. Quod enim momẽtũ erit, quõ probanda videat? Quoties processerit do per sceleratos illi, auarosq;, & prodigos, & pudẽtes, & ob ista fœlices, incedẽdũ erit. N quã oculi eius flectentur, vt nõ quod indign tur, inueniãt. Deficiet, si toties à se irã, quõ causa poscet, exegerit. Hæc tot millia ad prima luce properãtia, quã turpes lites, qu turpiores aduocatos habẽt. Alius iudicio trẽ accusat, quẽ demereri satius fuit. Alius matre cõsistit. Alius delator venit eius nis, cuius manifestior reus est: & iudex datur quæ fecit, eligitur, & corona pro mala sa, bona patroni voce corrupta. Quid fingi prosequor? cũ videris forũ multitudine re tũ, & septa cõkursu omnis frequẽtiæ plenũ illũ circũ in quo maximã sui partẽ populos stẽdit, hoc scito, isthic tantũdem esse vitio quãtũ hominũ. Inter istos quos togatos nulla pax est, aliter in alterius exitiũ leuio pendio ducitur. Nulli nisi ex alterius dan quæstus est: fœlicem oderunt, in fœlicem o

ficu emnūt: maiore grauātur, minori graues sunt:
 nec in uersis stimulantur cupiditatibus, omnia per
 t. Epita ob leuē voluptatē prædāq; cupiunt. Non
 is, & ha quam in ludo gladiatorio vita est, cū iisdē
 rū iuentiū pugnātiumq; Ferarum iste cōuētus
 brē est, nisi quod illæ inter se placidæ sunt, morsuq;
 uo similiū abstinēt, hi mutua laceratione satian-
 t dur. Hoc vno ab animalibus mutis differunt,
 os, quod illa mansuescut alentibus, horum rabies
 rit pios a quibus est nutrita, depascitur. Nunquā
 indra scilicet desinet sapiens, si semel coeperit. Omnia
 , quæ celeribus ac vitijs plena sunt. Plus cōmittitur
 i ad quam quod possit coertione sanari. Certatur
 es, ngenti quodā nequitia certamine, maior quo
 licitū die peccandi cupiditas, minor verecūdia est.
 Alit Expulso melioris æquiorisq; respectu, quo-
 is cūq; visū est libido se impingit, nec furtiua iā
 ex celera sunt, præter oculos eunt. Adeoq; in pu-
 naliblicum nulla nequitia est, & in omniumpecto
 l finribuseualuit, vt innocentia non rara, sed nulla
 re sit. Nūquid enim singuli aut pauci rupere le-
 lenge: vndiq; velut signo dato, ad fas nefasq; mis-
 ulependum coorti sunt.

Non hospes ab hospite tutus,

Non socer a genero, fratrum quoq; gratia rara est.

Imminet exitio vircoiugis, illa mariti.

Lurida terribiles miscent aconita noueræ,

Filius ante diē patrios inquirat in annos.

Adijce nunc publica periuria gentium, rupta fœdera, & in prædam validioris quid non resistebat adductū: circūscriptione furta, fraudes, inficiationes, quibus trina non sufficiunt fora. Si tantum irasci vis sapienter quantum scelerum indignitas exigit, non irascendum illi, sed infaniendum est. Inter cetera mortalibus incommoda, & hæc est caligo mentium, nec tantum necessitas errandi, sed errorum amor. Lib. 2. de Ira. cap. 7. 8. & 9.

Inter cætera mala illud pessimum est, quod vitia ipsa mutamus. Sic, nec hoc quidem nobis cōtingit, permanere in malo iam familiariter. Aliud ex alio placet, vexatq; nos. Hoc quoque quod iudicia nostra, non tantum prava, sed etiam levia sunt. Fluctuamus, aliudq; ex alio comprehendimus, petita relinquimus, reliqua repetimus, alternæ inter cupiditatem nostram & pœnitentiam vices sunt. Pendemus enim toti ex alienis iudicijs, & id optimum non videtur, quod petitores laudatoresq; multum habet, non id quod laudandū petendūq; est. de Vita bea. ca. 28.

T. Vulgus

Vide etiam hac de re. Ti. Luxus.

Peccatorum excusatio.

N Vllum est vitiū sine patrocinio: non initium verecundum & exornabile. Epist. 117.

Vitia nostra, quia amamus, defendimus, & malimus excusare illa, quàm excutere. Satis natura homini dedit roboris, si illo vtamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. Nolle, in causa est, non posse pretenditur. Epist. 117.

Omitte excusationem: nemo peccat inuitus. Ex Publ. Mi.

Omne vitium habet patrociniū suum. Ex eodem.

Tentatio quæ ad peccandum sollicitat.

N Vllum sine autoramento malum est. Avaritia pecuniam promittit: luxuria multas ac varias voluptates: ambitio purpuram & plausum, & potentiam, & quicquid potètia potest. Mercede te vitia sollicitant: at in virtutis curriculo tibi gratis viuendum est. Epist. 70.

Sextium cum maximè lego, virum acrem, Græcis verbis, Romanis moribus philosophantè, mouet me imago ab illo posita: ire videlicet quadrato agmine exercitū, vbi hostis ab omni parte suspectus est, pugnae paratum. Idem, inquit, sapiens facere debet: omnes virtutes suas vndiq; expādat, vt vbiq; infesti aliquid oritur, illic parata præsidia sint. Epist. 60.

Multū adijcit sibi virtus laeſa. Epist.

Non obtinebis vt affectus desinat, si in-
re permiseris. Imbecillis primò omnis affectus
deinde ipse se cōcitāt, & vires cū procedit, par-
excluditur facilius quā expellitur. Intransibit
ergo resistamus: quia facilius, vt dixi, non re-
piuntur, quā exeūt. Aliquatenus, inquis, de-
lere, aliquatenus timere permitte: sed illud
quatenus longè producitur, nec vbi vis accipit
finem. Epist. 117.

Facilius est excludere pernicioſa quā re-
re: & nō admittere, quā admissa moderari.
Nam cū se in possessione posuerunt, potest
ra rectore sunt, nec recidi se minui uē patiuntur.
Deinde ratio ipsa cui freni tradūtur, tādīu
tens est, quandiu diducta est ab affectibus
miscuit se illis & inquinauit, nō potest cōtin-
re, quos submouere potuisset. Cōmota enim
semel & cōcussa mēs, ei seruit, quò impellit.
Quarū dā rerū initia in nostra potestate sunt
vltiora nos sua vi rapiūt, nec regressum re-
quirit. Vt in præceps datis corporibus, nullum
sui arbitrium est, nec resistere morari uē de-
cta potuerunt, sed cōsiliū omne & penite-
tiā irreuocabilis præcipitatio abscidit: et nō
cet eò non peruenire, quò non ire licuisset,
animus, si in irā, amorē, aliosq; se proijcit at-
ctus, non permittitur reprimere impetu

Simile.

¶

rap

rapiat illum oportet, & ad imum agat suum pondus, etiam vitiorum natura procliuvis. Optimum est, primum irritamentum iræ protinus spernere, ipsiq; repugnare seminibus, & dare opera ne incidamus in iram: nam si ceperit ferre transuersos, difficilis ad salutem recursus est. Quoniam nihil rationis est, ubi semel affectus est inductus, iusq; illi aliquod voluntate nostra datum est. Faciet de cætero quantum volet, non quantum permiseris. In cõfinibus hostis arcendus est. Nam cum intrauit, & portis se intulit, modum a captiuis non accipit. Nec enim sepositus est animus, & extrinsecus speculatur affectus, ut illos non patiatul ultra quam oportet procedere: sed etiam affectum ipsum imitatur. Ideoq; non potest vtilem illam vim & salutarem, perditam iam infirmatamq; reuocare. Lib. 1. de Ira, c. 7. & 8.

Fides.

FIDEM qui perdit, quo se seruat in reliquum? Ex publi. Mi.

Fidem qui perdit, perdere ultra nihil potest. Ex eodem.

Fides, ut anima, vnde abiit, eò nunquam redit. Ex eodem.

Fidem nemo nunquam perdit, nisi qui non habet. Ex eodem.

Credulitas.

Credulitas.

Quædam falsa, veri speciem [ferunt]
 Dandum semper est tempus. Verum
 tem enim dies aperit. Ne
 aures criminantibus faciles. Hoc

T. Veritas
Ti. Casti-
gatio.

manæ naturæ vitium suspectum, notūq; no
 sit, quod quæ inuiti audimus, libenter cre
 mus, & antequam iudicemus, irascimur. A
 da ergo est contra se causa absentis, & in sum
 fo ira retinēda. Potest enim pœna dilata ex
 non potest exacta reuocari. Notus est ille
 rannicida, qui imperfecto opere comprehē
 sus, & ab Hippia tortus, vt conscios indica
 circumstantes amicos tyranni nominauit, qu
 bus quam maximè charam salutem eius scis
 bat. Et cum ille singulos vt nominati fuera
 occidi iussisset, interrogauit ecquis superest
 Tu, inquit, solus: neminem enim alium
 charus esses, reliqui. Effecit ira, vt tyrannus
 rannicidæ manus accomodaret, & præsidia
 gladio suo cæderet. Quanto animosius Ale
 der, qui cum legisset epistolam matris, qua
 monebatur, vt a veneno Philippi medici
 ueret, acceptam potionem, non veritus bil
 Plus sibi de amico suo credidit. Dignus
 qui innocentem haberet, dignus qui facer
 Hoc ego magis in Alexandro laudo, quia

Fiducia.
Amicitia.

mo tam obnoxius iræ fuit. Quò rarior autem
 moderatio in regibus, hoc laudāda magis est.
 Fecit hoc & C. Cæsar ille qui victoria civili
 clementissimè vsus est. Cùm sarcinam depre-
 hendisset epistolarum ad Pompeiū missarū,
 ab his qui videbantur, aut in aduersis, aut in
 neutris fuisse partibus, combussit: quamvis
 enim moderatè solet irasci, maluit tamen nō
 posse. Gratiſsimū putauit genus veniæ, ne-
 scire, quid quisque peccasset. Plurimum mali
 credulitas facit. Sæpe ne audiendum quidem
 est: quoniam in quibusdam rebus, fatius est
 decipi, quàm diffidere. Nihil nisi quod in ocu-
 los incurret, manifestumq; erit, credamus. Et
 quoties suspicio nostra vana apparuerit, ob-
 scure iurgemus credulitatem. Hæc enim castigatio
 consuetudinem efficiet non faciliè credendi.
 Lib. 2. de Ira. a. 22. vsque ad. 24.

Vtrumq; vitium est & omnibus credere &
 nulli: sed alterum honestius dixerim vitium,
 alterum tutius. Epist. 3.

Ad calamitatem quilibet rumor valet. Ex
 Publ. Mi.

Animo dolenti nihil oportet credere. Ex
 Publ. Mi.

Difficilem habere oportet aurem ad crimi-
 na. Ex Publ. Mi.

Spes

Spes, Desperatio.

A Cerrima virtus est, quam vltima ne-
finitas excutit. Ex Publ. Mi.
Ex spe præmij solatiū fit laboris.
eodem.

Heu quàm est timendus qui mori, tutu
putat. Ex eodem.

In malis sperare bonum, nisi innocēs ne
solet. Ex eodem.

Amor in communi.

A Mor animi arbitrio sumitur, non po
tur. Ex Plub. Mim.

Amans iratus multa mētitur sibi.
eodē. Amans quid cupiat scit, quid sapi
non videt. Ex eodem. Amans quod sus
catur vigilans, somniat. Ex eodem.

Amor extorqueri nō potest, elabi potest.
eodem. Ab amante, lachrimis redimas
cundiam. Ex eodem.

Amare & sapere vix Deo cōceditur. Ex eo.

Amoris vulnus idē qui sanat, facit. Ex eode

Amor ociosæ cura est sollicitudinis. Ex eo

Honestius est cū iudicaueris amare, quàm
amaueris iudicare. Ex eodem.

In amore semper mēdax iracūdia est. Ex eod

Si vis amari, ama. Ex eodem.

Amor sui, siue Cupiditas.

Fateor infitam esse nobis corporis nostri charitatem. Fateor nos huius generere tutelam, non nego indulgendū illi, seruiendum nego. Multis enim seruiet, qui corpori seruit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos debemus, non tanquam propter corpus viuere debeamus, sed tanquā non possimus sine corpore. Huius nos nimius amor timoribus inquietat, sollicitudinibus onerat, contumelijs obijcit, Honestū ei vile est, cui corpus nimis charū est. Agatur eius diligentissimè cura: ita tamen vt cum exiget ratio, cum dignitas, cum fides, mittendum in ignem sit. Epist. 14.

Vna est cathena, quæ nos alligatos tenet, amor vitæ: qui vt non est abijciendus, ita minuendus est: vt si quando res exiget, nihil nos detineat, nec impediāt, quo minus parati simus, quod quādòq; faciendum est, statim facere. Epist. 26.

Maior sum & ad maiora genitus, quàm vt micipium, sim mei corporis: quod equidē nō aliter aspicio quàm viculū libertati meæ circumdatur. Hoc ita oppono fortunæ, in quo resistat, nec per illud ad me vllū trāsire vulnus sino, nūquā me caro illa cōpellet ad metū, nūquā ad indignā

indignam bono simulationem, nunquam honorem huius corpusculi mentiar. Cum sum fuerit, distraham cum illo societatem, nunc tamen dum hæremus, non erimus æque partibus socij, animus ad se omne ius ducet.

T. Liber
tas.

Contemptus corporis sui, certa libertas est. Ad propositum reuertar, huic libertati multum conferet, & illa de qua modo loquebamur, inspectio. Népe vniuersa ex materia, & ex Deo constant. Deus ista temperat, quæ circumfusi rectorem sequuntur, & ducem. Potentius autem est, quod facit, quod est Deus, quam materia patiens Dei. Quem in hoc mûdo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod est illic materia, id in nobis corpus est: Seruus ergo deteriora melioribus. Epist. 66.

Amor mundi, rerumq; labentium, contraq; contemptus earum.

Contemnere omnia aliquis potest, omnia habere nemo potest. Breuissima diuitias per contemptum diuitiarum via est. Epist. 63.

Si vis beatus esse, si fide bona vir bonus, sine contemnat te aliquis. Epist. 72.

Æquo animo audienda sunt imperitorum conuitia & ad honesta vadenti, contemned est ipse contemptus. Epist. 77.

Quæ latebra est, in quâ non intret metus
 mortis? Quæ tam munita & in altum subducta
 vitæ quies, quâ non dolor terret? Quocumq;
 te abdidideris, mala humana circumstrepent. Mul-
 ta extra sunt, quæ circumcunt nos, quæ aut fal-
 lant, aut vrgeant. Multa intus quæ etiâ in me-
 dia solitudine exestuant. Philosophia circun-
 dada est inexpugnabilis murus, quem fortu-
 na multis machinis laceffitum, non transit. In in-
 superabili loco stat animus, qui externa dese-
 ruit, & arce se sua vendicat, infra illum omne
 telum cadit. Non habet (vt putamus) fortuna lo-
 gas manus, neminem occupat, nisi hærentem
 sibi. Epist. 83.

T. Philo-
 sophia.

Relinque ista iadudum ad quæ discurretur:
 relinque diuitias, aut periculum possidentium,
 aut onus. Relinque corporis atq; animi volu-
 ptates: molliunt, & enervant. Relinque ambitum:
 tumida res est, vana, ventosa, nullum habet ter-
 minum: tam sollicita est, ne quæ ante se videat,
 quam ne alium post se: laborat inuidia, & qui-
 dem duplici. Vides autem quâ miser sit, si is cui
 inuidetur, & inuidet. Confragosa in fastigium
 dignitatis via est. At si conscendere hunc verti-
 cem libet, cui se fortuna submitit, omnia quidem
 sub te, quæ pro excelsis habentur, aspicias,
 sed tamē venies ad summa per planum. Epist. 85.

T. Ambi-
 tio.

Attalum memini, cum magna admiratione

h

omniū

omnium hæc dicere. Diu mihi, inquit, imp
 fuere diuitiæ. Stupebam vbi aliquid ex
 alio atq; alio loco fulserat. Existimabam sim
 lia esse quæ laterent his quæ ostenderetur:
 in quodam apparatu vidi totas opes vrbis
 latas ex auro & argëto, & his quæ pretium
 ri argentiq; vicerunt, exquisitos colores, &
 stes vltra non tantum nostrum sed vltra
 hostiũ aduectas. Hinc puerorũ perspicuos
 tu atq; forma greges, hinc fœminarum, &
 quæ res suas recognoscens summi imperij
 tuna protulerat. Quid hoc est inquã, aliud
 irritare cupiditates hominum per se incitat
 Quid sibi vult ista pecuniæ pompa? Ad dis
 dã auaritiã cõuenimus, At me hercule mi
 cupiditatis istinc efferò, quã attulerã. Cõte
 pfi diuitias nõ quia superuacua, sed quia pe
 læ sunt, Vidistine quã intra paucas horas
 le ordo quãuis lëtus dispositusq; tráserit:
 itaq; ipse mihi dico, quoties tale aliquid
 strinxerit oculos meos, quoties occurrit
 mus splendida, cohors culta seruorum, lecte
 formosis imposita calonibus. Quid mirari
 quid stupes? Pompa est. Ostenduntur ista
 non possidentur, & dum placent tráseunt.
 veras potius te conuerte diuitias, disce par
 esse contentus, & illam vocem magnus aca
 mosus exclama: Habeamus aquam, habeamus
 polentam, Ioui ipsi de fœlicitate contro

T. Pau-
 Peritas.

fiat faciamus. Faciamus oro te, etiam si ista defuerint. Turpe est beatam vitam in auro & argento reponere, æquè turpe est, in aqua & polenta. Quid ergo faciam, si ista non fuerint? Quæris quod sit remedium inopiæ? Famem fames finit. Alioqui quid interest, magna sint an exigua, quæ seruire te cogunt? Quid refert quantum sit, quod tibi possit negare fortuna? Hæc ipsa aqua & polenta in alienum cadit arbitrium. Liber est autem non in quem parum licet fortunæ, sed in quem nihil. Ita est, nihil desideres, oportet, si vis Iouem pro- uocare, nihil desiderantem. Hæc nobis Attalus dixit: natura omnibus dixit. Quæ si uoles frequenter cogitare, id ages, ut sis fœlix, nō ut videaris: & ut tibi videaris, nō alijs. Epist. 111.

Si prudentes erimus, malitiam & ærūnosū animi veternum perspicuemus, quamuis multus circa diuitiarum radiantium splendor impendat, & intuentē, hinc honorum, illic ma- gnarum potestatum falsa lux verberet. Tunc in- telligere nobis licebit, quā contemnēda mire- mur: simillimi pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Parentibus quippe nec minus fratribus præferūt paruo ære emptā monilia. Quid ergo inter nos & illos interest (ut Aristō ait) nisi quod nos circa tabulas & statuas infa- nimus, charius inepti? Illos reperti in littore

T. Liber-
tas.T. Felici-
tas falsa.

Simile.

T. Felicitas falsa.

calculi leues, & aliquid habentes varietatis d
lectant: nos ingentium maculæ columnarum
siue ex Ægyptijs arenis, siue ex Affricæ solit
dinibus aduectæ, porticum aliquam, vel cap
cem populi cœnationem ferunt. Miramur
rietes tenui marmore indutos, cum sciam
quale sit, quod absconditur: oculis nostris in
ponimus. Et cum auro tecta perfundimus
quid aliud quàm mendacio gaudemus? Sc
mus enim sub illo auro fœda ligna latita
Net tantum parietibus, aut lacunaribus orn
mentum tenue prætenditur, omnium isto
quos incedere altos vides, bractæata fœlicit
est. Inspice, & disces sub ista tenui membra
dignitatis, quantum mali lateat. Hæc ipsa
quæ tot magistratus, tot iudices detinet, qu
magistratus, & iudices facit. Pecunia ex quo
honore esse cœpit, verus honor rerum cecidit
mercatoresq; & venales inuicē facti, quærim
non quale sit quidq;, sed quanti. Ad merce
pij sumus, ad misericordiã impij. Et honore
quandiu aliqua illis spes inest, sequimur. A
contrarium transituri, si plus scelera prom
terent. Admirationem nobis parietes auri
gentiq; fecerunt, & teneris infusa cupidit
altius sedit, creuitq; nobiscum. Deinde tot
populus in alia discors, in hoc conuenit, h
suspiciunt, hoc suis optant, hoc Dijs velut
hun

humanarum maximum, cum grati videri volunt, cōsecrant. Deniq; eō mores redacti sunt. ut paupertas maledicto probroq; sit, contēpta diuitibus, inuisa pauperibus. Accedunt deinde carmina Poëtarum, quæ affectibus nostris faciem subdāt, quibus diuitiæ velut vnicum vitæ decus ornamentūq; laudantur. Nihil illis melius nec dare videntur Dij immortales posse, nec habere. Regia solis erat, sublimibus alta cōcolumnis, Clara micante auro. Eiusdem currū aspice. Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ curuatura rotæ, radiorum argenteus ordo. Deniq; quod optimum videri volunt, sæculum aureum appellant. Nec apud Tragicos defunt, qui lucro innocentiam, salutem, opinionem bonam putant.

Sine me vocari pessimū, simul vt diues vocer.
 An diues sit, oēs quærimus: nemo an bonus.
 Non quare, & vnde: quid habeas tantū rogāt;
 Vbiq; tanti quisq; quantum habuit, fuit.
 Quid habere nobis turpe sit, quæris? nihil.
 Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
 Bene moritur, quisquis moritur, dum lucrum facit.

Pecunia ingens generis humani bonum.
 Cui, non voluptas matris, aut blandę potest,
 Par esse prolis, non sacer meritis parens.

Cum hi nouissimi versus in Tragedia Euripidis

pidis pronuntiati essent, totus populus ad
 eijciendum, & actorem & carmen confurre-
 xit vno impetu: donec Euripides in medium
 ipse profiliuit petens, vt spectarent, viderētque
 quem admirator auri exitum faceret. Dabat
 in illa fabula pœnas Bellorophontes, quas in
 sua quisq; dat. Nulla enim auaritia sine pœna
 est, quamuis satis sit ipsa pœnarum. O quan-
 tum lachrymarum, ò quantum laborum exi-
 git, quàm misera desideratis, quàm misera
 partis est. Adijce quotidianas sollicitudines,
 quæ pro modo habendi quemq; discruciant.
 Maiore tormento pecunia possidetur, quàm
 quæritur. Quântum damnis ingemiscunt, qua
 & magna incidunt, & maiora videntur. De-
 nique vt nihil illis fortuna detrahat, quicquid
 non acquiritur, damnum est. At fœlicem illi
 homines & diuitē vocant, & consequi optant
 quantum ille possidet. Fateor. Quid ergo
 Tu vllos esse peioris conditionis existimas
 quàm qui habet & miseriam & inuidiam.
 Vtinam qui diuitias appetituri essent, cum
 diuitibus deliberarent. Vtinam honores pe-
 tituri, cum ambiosis summum adeptis di-
 gnitatis statum: profecto vota mutassent, cum
 interim illi noua suspiciunt, qui priora dam-
 nauerant. Nemo enim est, cui fœlicitas sua
 etiam si cursu venit, satisfaciat. Quæruntur
 & d

ad & de consilijs, & de processibus suis, maluntq;
 e. semper quę reliquerunt. Itaque hoc tibi phi-
 m. losophia præstabit, quo equidem nihil maius
 Ji. existimo. Nunquam te pœnitebit tui. Ad hęc
 vat. tam solidam fœlicitatem, quam tempestas
 in. nulla concutiat, non perducent te aptè verba
 na. contexta, & oratio fluens leniter. Eant vt vo-
 n. lent, dum animo compositio sua constet, dum
 xi. sit magnus, & opinionum securus, & ob ipsa
 tra. quę alijs displicent, sibi placens: qui profe-
 es. ctum suum vita æstimet, & tantum scire se iu-
 nt. dicet, quantum non cupit, quantum non ti-
 am. met. Epist. 116.

T. Sciens
 tia,

Hoc est mi Lucili egregium, hoc securum
 De. ac liberum, nihil petere, & tota fortunæ co-
 in. mitia transire. Quàm putas esse iucundum
 illi. tribubus vocatis, cum candidati in templis
 cat. suis pendeant, & alius nummos pronuntiet,
 so. alius per sequestrem agat, alius eorum manus
 as. osculis conterat, quibus designatus, contingen-
 tu. dam manū negaturus est, & oēs attoniti vocē
 um. præconis expectent, stare otiosum, & spectare
 pe. illas nundinas, nec ementē quicquā nec vendē-
 di. tem? Quāto hic maiore gaudio fruitur, qui nō
 un. prætoriam aut cōsulariam cōmitia securus intue-
 m. tur, sed magna illa, in quib⁹ alij honores anni-
 ua. uersarios petunt, alij perpetuas potestates, alij
 tu. bellorū euctus prosperos triūphosq; alij diui-
 di. tias,

tias, alij matrimonia atq; liberos, alij salutē suā
 suorūq;. Quanti animi res est, solum nihil petere,
 nulli supplicare, & dicere, nihil mihi te fortuna,
 non facio mei tibi copiam. Scio apud te Catones
 repelli, Vatinios fieri. Nihil rogo. Hoc est
 priuatam facere fortunā. Libet ergo hęc inuicem
 scribere, & hanc integram semper egerere
 materiam, circumspectantibus tota millia
 hominum inquieta: qui vt aliquid potest fieri
 per mala consequantur, nituntur in malum,
 petuntq; mox fugienda, aut etiam fastidiosa.
 Cui enim assecuto satis fuit, quod optatum
 nimium videbatur? Non est, vt aestimant homines,
 auida fœlicitas, sed pusilla. Itaq; neminem
 fatiat. Tu ista credis excellā, quia longe a
 illis iaces. Ei verò qui ad illa peruenit, humilia
 sunt. Mentior, nisi adhuc quærat ascendere.
 Istud quod tu summū putas, gradus est. Omnes
 autem malè habet ignorantia veri, tanquam
 ad bona feruntur, decepti rumoribus. Deinde
 mala esse aut inania, aut minora quàm sperauerint,
 adepti ac multa passi vident, maior pars
 miratur ex interuallo fallentia, & vulgaria
 bona, pro magnis sunt. Epist. 119.

Ego nihil magis suaserim, quàm sumere
 contentum animum, & hęc propter quæ litigamus,
 discurremus, anhelamus, videre quam humilia
 & abiecta sint, nulli, qui altum quidam

dam aut magnificū cogitat, respicienda. Circa pecuniam plurimum vociferationis est, hæc fora defatigat, patres liberosq; committit, venena miscet, gladios tam percussoribus, quàm legionibus tradit. Hæc est sanguine nostro delibata. Propter hanc vxorum maritorūq; noctes strepunt litibus, & tribunalia magistratuū præmit turba: Reges sæuiunt, rapiunt, & ciuitates longo sæculorū labore constructas, evertunt, vt aurum argentūq; in cinere vrbiū scrutentur. Si totam mihi ex omnibus metallis, pecuniam proferas, si in medium proicias, quidquid thesauri tegunt, omnem istam congeriem dignam non putem, quæ frontem viri boni contrahat. Quanto risu prosequēda sunt, quæ nobis lachrymas educunt? Crede mihi, leuia sunt propter quæ non leuiter excandescimus, qualia quæ pueros in rixam & iurgium concitant. Nihil ex his quæ tam tristes agimus, ferium est, nihil magnum. Inde, inquam, vobis ira & insania est, quod exigua magna existimatis. Iter angustum rixas transeuntium concitat, diffusa & latè patens via, ne populos quidem collidit. Ista quæ appetitis, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum nisi alteri erepta, transferri, eadem affectantibus pugnam & iurgia excitant. Lib. 3. de Ira. a. 32. vsque ad 35. cap.

T. Diu.
tia.

Simile.

Optauerunt tibi alia parentes tui, sed ego tibi contrà, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Epist. 32.

Qui omne bonum honesto circumscripsit, intra se fœlix est. Nam qui alia bona iudicat, in fortunæ venit potestaté, alieniq; arbitrij fit. Hic amissis liberis mœstus, hic sollicitus ægris, hic turpib⁹, & aliquã passis infamiã, tristis: illi videbis alienæ vxoris amore cruciari, illi suæ. Non deerit quæ repulsa distorqueat, erunt quos honor ipse vexet. Illa verò maxima ex omnium mortaliũ populo turba miserorũ, quã expectatio mortis exagitat, vndiq; impendens. Nihil enim est, vnde nõ subeat. Itaq; vt in hostili regione versantibus, huc & illuc circũspiciendum est, & ad omnẽ strepitũ circũagēda ceruix: nisi hic timor è pectore eiectus est, palpitãtib⁹ precordijs viuatur. Occurrēt acti in exiliũ, & euoluti bonis, occurrēt naufragij, similiãne naufragijs passi: Omnium animos mala aliena ac repetita sollicitat: quæ admodũ aues etiã inanis fœdæ sonus territat: ita nos nõ ad ictum tantum exagitamur, sed ad crepitum. Non potest ergo quisquã beatus esse, qui huic se opinioni credit: nõ enim beatũ est, nisi quod intrepidũ. Inter suspecta malè viuatur. Quisquis se multo fortuitis dedit, ingentem sibi materiam perturbationis, & inexplicabilẽ fecit. Vna hæc

F. Fœlicitas.

simile.

simile.

est ad tuta vadenti, & externa despiciere, & honesto contentum esse. Epist. 75.

Nihil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens. Ex Pub. Mi.

Qui propter pecunię aut libidinis amorē motitur, ostēdit se nūquā sui causa vixisse. Ex eod.

Zelus ex virtute.

Heraclitus quoties prodierat, & tantum circa se malē viuētū, imo malē pereūtū viderat, flebat, miserebatur omniū, qui sibi læti fœlicesq; occurrebāt, miti animo, sed nimis imbecillo, & ipse inter deplorandos erat. Democritū cōtrā aiunt, nunquā sine risu in publico fuisse. Adeò nihil illi videbatur seriū eorū quę seriò gerebātur. Vbi isthic irę locus est? Aut ridēda oīa, aut flēda sunt. Nō irascitur sapiēs peccātib⁹. Quare? Quia scit, neminē nasci sapientē, sed fieri. Scit paucissimos omni æuo sapientes euadere: quia conditionē humanæ vitæ per spectam habet. Nemo autē naturæ sanus irascitur. Quid enim si mirari velit, non in siluestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta sentesq; non vtili aliqua fruge compleri? Nemo irascitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaque sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed correptor peccantium, hoc quotidie procedit animo.

Multi

Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi auari, multi similes ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quam ægros suos medicus. Nihil quid ille cuius nauigium multam vndique laetatis compagibus aquam trahit, nautis, ipsius nauigio irascitur? Occurrit potius, & aliam excludit vndam, deinde aliam egerit, manifeste foramina præcludit, latentibus & ex occultis sentinam ducentibus, labore continuo resistit, nec ideò intermittit, quia quantum exhaustum est, subnascitur. Non lento adiutorio opus est contra mala continua & fœcunda, non vt desinam, sed ne vincant. Lib. 2. de Ira. c. 10.

Dicetur aliquis malè de te locutus, cogita an prior feceris, cogita de quàm multis loquaris. Cogitemus, inquam, alios non facere iniuriam, sed reponere. Aut dulcedine vrbauitatis prolapsus est, aut fecit aliquid non vt nobis obeslet, sed quia consequi ipse non poterat, nos repulisset. Sæpe adulatio dum blanditur offendit. Quisquis ad se retulerit quoties ipse in suspicionem falsam inciderit, quàm multis officijs suis fortuna speciem iniuriæ induerit, quàm multis post odium amari cœperit, poterit non statim irasci, vtique si sibi tacitus a singulis quibus offenditur, dixerit, Hæc a me ipse commisi. Sed vbi tam æquum iudicet

inuenies? Is qui nullius non vxorem concupiscit, & satis iustas causas putat amandi, quod aliena est, idem vxorem suam aspici non vult: & fidei acerrimus exactor, est perfidus: & mendacia persequitur, ipse periurus: & litem sibi inferri ægerrimè calumniator patitur. Aliena vitia in oculis habemus, à tergo nostra sunt. Inde est, quod tempestiua filij vitia, pater deterior filio castigat. Nihil alienæ luxuriæ ignoscit, qui nihil suæ negauit, & homicidæ tyrannus irascitur, & punit furta sacrilegus. Magna pars hominum est, quæ non peccatis irascitur, sed peccantibus. Faciet nos moderatiores respectus nostri, si consuluerimus nos, Nunquid & ipsi aliquid tale commisimus? Nunquid sic errauimus? Expediit ne nobis ista damnare? Maximum remedium est iræ, mora. Lib. 2. de Ira. cap. 28.

T. Castigatio.

T. Ira.

Amor proximi, contraque odium.

EGo tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herba, sine vllius veneficæ carmine. Si vis amari, ama. Attalus philosophus dicere solebat, iucundius esse amicum facere, quàm habere: quo modò artificii iucundius est pingere, quàm pinxisse. Illa in opere suo occupata sollicitudo, ingès oblectamentum habet in ipsa occupatione. Non equè dele-

delectatur, qui ab opere perfecto remouit
 num. Iam fructu artis suæ fruitur, ipsa fru
 batur arte cum pingeret. Fructuosior est
 dolescentia liberorum, sed infantia dulcior
 Epist. 9.

**T. Inten
 tio,**

In commune uiuitur. Nū potest quisquam
 beatè degere, qui se tantum intuetur, qui om
 nia ad utilitates suas conuertit? Alteri uiuere
 oportet, si vis tibi uiuere. Epist. 48.

Ecce altera quæstio, quomodò hominibus
 sit utendum. Quid agimus? quæ damus præ
 cepta? Ut parcatnr sanguini humano. Quæ
 tulum est ei non nocere, cui debeas prodesse.
 Magna scilicet laus est, si homo mansuetus ho
 mini est. Præcipiemus ut naufrago manus
 porrigat, erranti uiam mōstret, cum esuriens
 panem suum diuidat? Quāto omnia quæ præ
 standanda sunt ac uitanda, dicam: cum possim be
 uiter hanc illi formulam humani officij tra
 dere? Omne hoc quod uides, quo diuina
 humana conclusa sunt, unum est, membra
 mus corporis magni. Natura nos cognate
 edidit, cum ex iisdem & in eadem gigneret.
 Hæc nobis amorē indidit mutuū, & sociabili
 fecit. Illa æquū instumq; composuit. Ex illius
 constitutione miserius est nocere, quàm læd
 Ex illius imperio paratæ sunt iuuantis manu
 Iste versus & in pectore & ore sit. Homo sum
 huma

humani nihil à me alienum puto, coeamus, in
 commune nati sumus. Societas nostra lapidū
 fornici simillima est, quæ casura nisi inuicē ob-
 starent, hoc ipso sustinentur. Epist. 96.

simile.

Beneuolus animus maxima est cognatio.
 Ex Publ. Mi.

Scias eum multis virtutibus abundare, qui
 alienas amat. Ex eodem.

Amor inimicorum.

Inimicos graues habeo. Quomodò aduer-
 sus feras, munimenta conquiris, quomodò
 aduersus serpentes, sic aduersus inimicos
 auxilia circumspecte, quibus illos aut arceas, aut
 compescas, aut quod optimū est, places. Lib.
 de Remed. Fortuit.

Grauior inimicus, qui latet sub pectore. Ex
 Publ. Mi.

Iniuriarum remedium est obliuio. Ex eod.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.
 Ex eodem.

Peiora sūt tecta odia, quàm aperta. Ex eod.

Quàm inimicum est, quia oderis lædere:
 quāto iniquius odisse, quia læseris. Ex eodem.

Quàm magnarum virium est, negligere læ-
 dentem. Qui enim vindicat, sentit. Ex eod.

Quauis

¶ Quamuis agas id, vt nequis merito te h
 ¶ Iste oderit, erunt tamen semper, qui oderin
 Ex eodem.

¶ Ridiculum est, odio nocentis, perdere inn
 ¶ Scientiam. Ex eodem.

Amicitia vera & falsa,

Neminem tam altè secunda posuerunt di
 vt non illi eò magis amicus desit, qu
 nihil abfit. Lib. 6. de Bene. c. 29.

Si aliquem amicum existimas, cui non ta
 tundem credis quantum tibi, vehementer e
 ras: & non satis nosti vim veræ amicitia. T
 omnia cum amico delibera, sed de ipso prin
 Post amicitiam credendum est, ante amicitia
 iudicandum. Isti verò præposterè officia pe
 miscent, qui contra præcepta Theophrasti,
 amauerint, iudicant, & non amant, cum iud
 cauerint. Diu cogita, an tibi in amicitiam al
 quis recipiendus sit: cum placuerit fieri, tot
 illum pectore admitte, tam audacter cum ill
 loquere, quam tecum. Tu quidem ita viue
 nihil committas nisi quod cõmittere etiã in
 mico tuo possis. Fidelè si putaueris, facies. N
 multi fallere docuerunt, dum timent falli,
 illi ius peccandi suspicando fecerunt. Epist.

Sapiens etiam si contentus est se, tamen
 bere amicũ vult, si ob nihil aliud, vt exerce
 amicitia

amicitiam, ne tam magna virtus iaceat: non ob hoc quod Epicurus dicebat, vt habeat qui sibi ægro assideat, succurrat in vincula coniecto vel inopi: sed vt habeat aliquem cui ipse ægro assideat, quem ipse circumuentum hostili custodia liberet. Qui se spectat, & propter hoc ad amicitiam venit, malè cogitat, quemadmodum cœpit, sic desinet. Parauit amicum aduersus vincula laturum opem, cum primùm crepuerit catena, discedet. Hæ sunt amicitia, quas tēporarias populus appellat. Quæ causa utilitatis assumpta est, tandiu placebit, quandiu utilis fuerit. Hac re florentes, amicorum turba circum sedet: circa euersos ingēs solitudo est: & inde amici fugiunt, vbi probantur: ideò tot nefaria exempla sunt, aliorum metu relinquentium, aliorum metu prodentium. Necesse est vt initia inter se & exitus cōgruāt. Qui amicus esse cœpit, quia expedit, placebit ei aliquod pretium contra amicitiam, si vllum in illa placeat pretium præter ipsam. In quid igitur amicum paro? Vt habeam, pro quo mori possim, vt habeam, quem in exiliū sequar, cuius me morti opponam, & impendam. Ista quam tu describis, negotiatio est, nō amicitia: quæ ad commodum accedit, quæ, quid consecutura sit, spectat. Epist. 9.

Mihi amicorum defunctorū cogitatio dul-

cis ac blanda est: habui enim illos tanquam
missurus, amisi tanquam habeam. Fac ergo
Lucili quod tuam æquitatem decet. Desine
beneficium naturæ malè interpretari: abstu-
lit, sed dedit. Hæc tibi scribo, is qui Annetum
Serenum charissimum mihi tam immodice
fleui, vt (quod minimè vellem) inter exem-
pla sim eorum quos dolor vicit: hodie tamen
factum meum damno, & intelligo maximam
mihi causam sic lugèdi fuisse, quòd nūquā co-
gitauerā mori eū ante me posse. Hoc vnū mihi
occurrebat, minorè esse, & multo minorè, tan-
quā ordinè fata seruarèt. Cogitemus ergo Lu-

T. Anima

cili charissime, citò nos eò peruerturos, quò-
rum vnū puenisse mœremus. Et fortasse (si modicum
sapientiū vera fama est, recipitq; nos locus
quis) quē putam⁹ perisse, præmiss⁹ est. Epi.

Amicū perdidisti. Alium quære: & ibi eū quaere
ras, vbi inuenire possis. Quære inter liberales
artes, inter honesta & recta officia, quære in li-
beribus. Ad mēsam ista res nō queritur, quare
aliquem frugi. Perdidisti amicū. Fortè animam
habe: si vnum, erubescere: si vnicum, quid tu
tanta tempestate ad vnā anchoram stabas
Lib. de Remed. Fortuit.

Nihil æquè oblectauerit animū, quā amicitia
fidelis. Quātū bonū est, vbi sunt præparata
pectora, in quē tuto secretū omne descēdit

quæ

quorum conscientiam minus quam tuam timeas, quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectet. Quos scilicet vacuos (quantum fieri poterit) a cupiditatibus, eligamus. Serpunt enim vitia, & in proximum quemque transfiliunt, & contactu nocent. Lib. 1. de Tranquillitate. cap. 7.

Amicos res optimae parant, aduersae probant.
Ex Publ. Mi.

Coniunctio animi maxima est cognatio. Ex eo.
Nulla pusilla domus, quae multos recipit amicos. Ex eodem.

Succurre paupertati amicorum, imò potius occurre. Ex eodem.

Secretè amicos admone, lauda palam. Ex eo.
Talem diligentiam exhibe in amicicijs comparandis, ne incipias amare, quem deinceps possis odisse. Ex eodem.

Turpius nihil est, quam cum eo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris. Ex eodem.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes. Ex eodem.

Pax, Concórdia.

Sapiens nunquam potentium iras prouocabit, imò declinabit, non aliter quam in nauigando procellam. Circumspectum nobis est, etiam

quomodò à vulgo tuti esse possimus. Primum nihil inde concupiscamus, vnde rixa est inter competitores: deinde nihil habeamus, quocum magno emolumento insidiantis eripi possit. Quàm minimū sit in corpore tuo spoliator. Nemo ad humanū sanguinem propter ipsum venit. Nudū latro trāsmittit, etiā in obsessa vici pauperi pax est. Nō cōturbabit sapiēs publico mores, nec populū in se vitæ nouitate cōturbet. Quid ergo? Vtiq, erit tutus, qui hoc propositum sequetur? Promittere tibi hoc nō magis possū, quàm homini temperātī bonā valetudinē, & tamē facit tēperātia bonā valetudinē. Perit aliqua nauis in portu: sed quid tu accedere in medio mari credis? Quanto huic periculū paratius foret, multa agenti moliētiae cui ne ocium quidem tutum est? Pereunt aliquando innocentes: quis negat? Nocentestamen sepius. Epist. 14.

Simile.

Marcus Agrippa vir ingentis animi (qui fuit ex his quos ciuilia bella claros potentē fecerūt, fœlix in publicū fuit) dicere solebat multū se huic debere sententiæ. Nam concordia paruæ res crescit, discordia maximæ dilabuntur, Hac se aiebat & fratrem & amicum optimum factum. Epist. 95.

Auxilia humilia firma consensus facit. Pub. Mim.

Semper dissensio ab alio incipiat, à te recō-
siliatio. Ex eodem.

Bellum.

QVæ nos demētia exagitat, & in mutuū
compellit exitium? Vela vētis damus
bella paraturi: & periclitamur
periculi caula. Incertā fortunā experi-
mur, vim tēpestatū nulla ope humana supe-
rabilem, mortem sine spe sepulturæ. Non erat
tanti, si ad pacem per ista veheremur. Nunc
autem cum euaserimus tot scopulos latentes,
& insidias vadosi maris, cum effugerim⁹ pro-
cellosos desuper montes, per quos præceps in-
nauigantes ventus impingit, cum inuolutos
nubilo dies, & nimbis ac tonitruis horrendas
noctes, cum turbinibus diuulsa nauigia, quis
erit huius laboris ac metus fructus? quis nos
fessos tot malis portus excipiet? Bellum scili-
cet, & obuius in littore hostis, & trucidandæ
gentes, tracturæ magna ex parte victorem, &
antiquarum vrbium flamma. Quid in arma
cogimus populos? quid exercitus scribimus di-
recturos aciem in medijs fluctibus? quid ma-
ria inquietamus? parū videlicet ad mortes no-
stras terra latè patet. Nimis delicatè fortuna
nos tractat: nimis dura dedit nobis corpora,
felicem valetudinem. Non depopulatur nos

casus incurrens. Ementiri cuique annos sibi
 ex commodo licet, & ad senectutem decur-
 rere. Itaq; eamus in pelagus, & vocemus in
 nos fata cessantia. Miseri quid queritis? Mor-
 tem, quæ ubiq; superest? Petet illa vos & ex
 lectulo, sed ubiq; innocentes petat: occupa-
 bit vos in vestra domo, sed occupet nullum
 molientes malum. Hoc verò quid aliud qui
 dixerit, quàm insaniam, circumferre pericula
 & ruere in ignotos, iratum sine iniuria occur-
 rentia deualtantem, ac ferarum more occi-
 dere, quem non oderis? Illis tamen in ultione
 aut ex fame morsus est, nos sine vlla parsimo-
 nia nostri alieniq; sanguinis, mouemus ma-
 ria, & nauigia deducimus, salutem commi-
 timus fluctibus, secundos optamus ventos
 quorum fœlicitas est, ad bella proferre? Quo
 usq; nos malos mala nostra rapuerit? parum
 est intra orbem suum furere. Sic Persarum re-
 stolidissimus in Græciam traiecit: quam exer-
 citus non vincet, cum impleuerit. Sic Alexan-
 der vltior Baëtris & Indis, volet quæres
 quid sit vltra magnum mare: & indignabitur
 aliquid esse vltimum sibi. Sic Parthis auaritia
 Crassum dabit. Ergo non immeritò quis di-
 xerit, rerum naturam melius acturam fuisse
 nobiscum, si ventos flare vetuisset, & inhiberet
 discursu furentium, in sua quemq; terra sta-
 ius

Xerxem
 intelligit

iusisset. Si nihil aliud, certè suo quisq; tantum ac suorum malo nasceretur. Nunc parum vi domestica, externis quoq; laborandum est. Magna pars erat pacis humanæ, maria præcludi. Non tamen (vt paulo antè dicebam) quæri possumus de autore nostro Deo, si beneficia eius corrumpimus, & vt essent contraria, effecimus. Lib. 5. nat. Quæst. c. 18.

Misericordia. Eleemosina.

Est vitium pusilli animi misericordia ad speciem alienorum malorum succidentis. Itaq; pessimo cuique familiarissima est. Anus & mulierculæ sunt, quæ lachrymis nocentissimorum mouentur, quæ si liceret, carcerem effringerent. Misericordia non causam, sed fortunam spectat, clementia rationi accedit. Misericordia vicina est miseræ, habet enim aliquid trahitq; ex ea. Imbecilles oculos esse scias, qui ad alienam lippitudinem & ipsi suffunduntur: tam me herculè, quàm morbum esse non hilaritatem, semper arridere ridetibus, & ad omnium oscitationem ipsum quoq; os diducere.

Hoc dicit
Stoicorū
more,

Simile.

Bona comparat præsidia, misericordia. Ex
Pub. Mi.

Eleemofina non tam accipientibus, quam dantibus prodest. Ex eodem.

Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter. Ex eodem.

Minus decipitur, cui negatur celeriter. Ex eodem.

Misericordia non causam, sed fortunam spectat. Ex eodem.

Qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit. Ex eodem.

Homō qui in homine calamitato est misericors, meminit sui. Ex eodem.

Vide multa hac de re ti. Liberalitas.

Consolatio mæstorum.

T. Patientia.
T. Providentia.

Vtrum bonum concedas necesse est, summa pietatis erga Deos esse. Itaque quid illi acciderit, æquo animo sustinebit. Sciet enim id accidisse diuina lege, quæ vniuersa procedunt. Epist. 77.

Leuis dolor est, si nihil illi opinio adiecerit. Contrà, si exhortari te cœperis, ac dicere, nihil est, aut certè exiguum est, duremus, iam denique, leue illum, dum putas, facies. Omnia opinione suspensa sunt, non ambitio tantum ad illam respicit, & luxuria, & auaritia. Opinione dolemus, tam miser est quisque, quam credidit. Etiam si sunt vera ista, transierunt.

Quid iuuat præteritos dolores retractare, & miserum esse, quia fueris. Naturale est mali sui sine gaudere. Circumcidenda ergo duo sunt, & futuri timor, & veteris incommodi memoria. Hoc ad me iam non pertinet, illud nondum. In ipsis positus difficultatibus dicat, Forſan & hæc olim meminisse iuuabit. Toto contra illū pugnet animo: vincetur, si cesserit: vincet, si se contra dolorem suum intenderit. Nunc hoc pleriq; faciunt, attrahunt in se ruinam, cui obſtandum est. Istud quod premit, quod impēdet, quod vrget, si subducere te cœperis, sequetur, & grauius incumbet, si contra ſteteris, & obniti volueris, repelletur. Dolorem grauem sentio. Quid ni sentias? si illum muliebriliter tuleris. Quemadmodū pernicioſior est hostis fugientibus: sic omne fortuitum incommodū magis inſtat cedenti & auerſo. ¶ Illud quoq; proderit, ad alias cogitationes auertere animū, & à dolore diſcedere. Cogita quid honeſtè, quid fortiter feceris, bonas partes tecum ipſe tracta, memoriam in ea quæ maximè miratus es, ſparge: tunc tibi fortiffimus quiſq; & victor doloris occurrat. Mortem deſinamus horrere. Deſinemus autem, si fines bonorum atq; malorum cognouerimus. Ita demum nec vita tædio erit, nec mors timori. Epist. 79.

ſimile.

§

Superuacuum est dolere, si nihil dolendo

proficias. Deinde iniquum est queri de eo quod vni accidit, & omnibus restat. Deinde desiderij stulta conquestio est, vbi minimè interest, inter amissum, & desiderantem. Ita æquiore animo esse debemus, quod quæ amissimus, sequimur. Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita breuitatem humani spaciij, per quod citatissimi currimus. Obserua hunc comitatum generis humani eodem tendentis, minimis interuallis distinctum, etiam vbi maxima videntur. Quem putas perire præmissus est. Quid autem dementius quam cum idem tibi iter emetiendum sit, flere eum qui antecessit? Flet aliquis factum quod non ignorauit futurum: at si mortem in homine non cogitauit, sibi imposuit. Flet aliquis factum quod aiebat, non posse non fieri. Quisquam aliquem queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse. Omnes eadem conditio deuinxit: cui nati contigit, mori restat. Interuallis distinguimus exitu æquamur. Hoc quod inter primū diem & vltimū iacet, varium & incertū est. Si mobilitas æstimas, etiam puero longū: si velocitatem etiam seni angustū. Nihil non lubricū & fallax & omni tempestate mobilius. Epist. 100.

Morieris, ista hominis natura est, non poenitentia
 Morieris, Hac conditione intraui, vt exire non possim
 Morieris, Gentium ius est, quod acceperis, non reddere

reddere. Morieris, Peregrinatio est vita. Cùm
 multum deambulaueris, demùm redeundum
 est. Morieris, Putabam te aliquid noui dice-
 re. Ad hoc veni, hoc ago, huc me singuli dies
 adducunt. Nascenti mihi natura protinus hũc
 posuit terminum. Quid habeo quod indi-
 gner? In hæc verba iuravi. Morieris, stultũ est
 timere, quod vitare non possis. Istud nõ effu-
 git, etiã qui distulit, Morieris, Nec primus nec
 vltimus. Multi me antecesserunt, omnes se-
 quentur. Morieris, Hic est humani officij
 finis. Quis senex exautorari moleste tulit?
 Quo transit orbis, ego transibo. Quid? Ego
 nescio, me esse animal rationale mortale? Ad
 hanc conditionem cuncta gignuntur. Quod
 cœpit, & desinit. Morieris, Quid graue est,
 quod semel? Aes alienum, non meum noui.
 Hoc equidem cum eo creditore contraxi, de
 quo queri non possum. ¶ Iuuenis morie-
 ris, Fortasse alicui malo subducit me fortu-
 na, si nulli alij, certè vel senectuti. Iuuenis
 morieris, Non refert quot annos habeam,
 sed quot acceperim: si plus viuere non pos-
 sum, hæc est senectus mea. Insepultus iace-
 bis, Quid aliud respondeam, quàm illud Ma-
 ronis, Facilis iactura sepulchri. Si nihil sentio,
 non pertinet ad me iactura corporis insepulti.
 Si sentio, omnis sepultura tormentum est. In-
 sepultus

sepultus iacebis. Cælo tegitur, qui non habet
 urnam. Quid interest, ignis me an fera com-
 mat, an tempus vltima omnium sepultura
 Istud non sentienti superuacuum est, sentienti
 onus. Insepultus iacebis, At tu combustus,
 tu obrutus, at tu inclusus, at tu putridus, at
 evisceratus, & constrictus; aut traditus lapide
 quæ te paulatim edat, & exiccet. Nulla est
 pultura: non sepelimur, sed proijcitur. Non
 sepelietur. Quid inter tutissima trepidas? Vltima
 pœnarum omnium terminum iste locus est.
 Vitæ multa debemus, morti nihil. Nō defun-
 ctorum causa, sed viuorum inuenta est sepu-
 tura: vt corpora & visu & odore fœda amo-
 uerentur: alios terra obruit, alios flamma con-
 sumpsit, alios lapis ad ossa redacturus includit.
 Non defunctis, sed nostris oculis parcimur.
 Lib. de Remedijs fort.

Oculos perdidisti: Quàm multis cupidita-
 bus via incerta est: quàm multis rebus carebis
 quas ne videres, vel eruendi erant. Non inte-
 ligis partem innocentiae esse cæcitatem? Huius
 oculi adulterium monstrant, huic incestum
 huic domum quam concupiscant: huic vrbes
 & mala omnia. Certè irrita meta sunt vitiorum
 ducesq; scelerum. ¶ Amisi liberos. Stultus es
 qui desideas casus mortalium. Quid istud, au-
 nouum, aut mirum est? Quàm rara est sine illis

casu domus. Quid si infœlicem voces arbore,
 quod stante ipsa, cadunt poma: Et hic tuus fru-
 ctus est. Nemo extra iœtum vulneris positus
 est. Ducuntur ex plebeia domo immatura fu-
 nera, ducuntur & ex regia. Non est idem ordo
 facti, qui & ætatis. Nō quomodo quisq; venit,
 emittitur. Quid tamen est quo indigneris?
 Quid contra expectationem tuam euenit? Pe-
 riere perituri. Sed ego illos superstites optabā.
 Verū hoc nemo tibi promiserat. Perierunt
 liberi mei. Habebant illi cuius essent magis
 quā tui: apud te precariō morabantur. Edu-
 candos tibi fortuna mandauerat, recipit illos,
 non abstulit. ¶ Naufragium feci. Cogita,
 non quid perdideris, sed quod euaseris. Nu-
 dus exij. Sed existi: Omnia perdididi. Sed peri-
 re potuisti vna cum omnibus. Lib. de Remed.
 fortuit.

Vxorem bonam amisi. Verū inueneras
 bonam, an feceras? Si inueneras, habere adhuc
 te posse, ex hoc intelligas licet, quod habuisti.
 Si feceras, benè spera. Res perijt, saluus est ar-
 tífex. Amisi vxorem bonam. Quid in illa pro-
 babas? Pudicitiam. Quam multæ diu custo-
 ditam perdidere? Vxorem bonam amisi. Non
 erubescis flere, & intolerabilem vocare iætu-
 ram? Cum maritum te cogitaueris, cogita &
 virum. Amisi vxorem bonam. Soror bona nō
 potest

potest recuperari, nec mater. Vxor aduentu
bonū est, Non est inter illa quæ semel vnicui
cōtingunt. Multos tibi numerare possum, qu
bus bonam vxorem Ingentibus, successit ma
lior. Mors, exiliū, luctus, dolor, non sunt sup
plicia, sed tributa viuendi. Neminem illæ sur
fata transmittunt. Lib. de Remed. Fort.

Ad Poly-
bium cō-
solatoria
de morte
fratris.

Corpora nostra caduca sunt. Quid enim
immortale, manus mortales fecerint? Septem
illa miracula, & si qua illis mirabiliora, sequen
tium annorum extruxit ambitio, aliquando
solo æquare visentur Ita est, nihil perpetuum
pauca diuturna sunt. Aliud alio modo fragili
est, rerū exitus variantur. Cæterum quidquid
cœpit, & desinit. Mundo quidam minantur
interitum, & hoc vniuersum, quod omnia di
uina humanaq; complectitur, si fas putas cre
dere, dies aliquis dissipabit, & in confusione
veterem tenebrasq; demerget. Eat modo ali
quis, & singulas compleret animas, Carthage
nis, ac Numantie, Corinthiq; cinerem, &
quid aliud altius cecidit, lamentetur: cū etiā
hoc quod non habet, quo cadat, sit interiturū.
Eat aliquis, & fata tantum aliquando nefas
aufura, sibi non pepercisse conqueratur. Qui
tam superbæ impotentisq; arrogantis est, vt
in hac naturæ necessitate omnia ad eundem
finem reuocantis, se vnum ac suos seponi ve
lit.

lit: ruinæq; etiam ipsi mundo imminenti, aliquam domum subtrahat? Maximum ergo solatium est, cogitare id sibi accidisse, quod ante se passî sunt omnes, omnesq; passuri: & ideò mihi videtur rerum natura quod grauissimū fecit, commune fecisse, vt crudelitatem fati consolaretur æqualitas. ¶ Illud te quoq; non minimum adiuuerit, si cogitaieris nihil profuturum dolorem tuum, nec illi quem desideras, nec tibi, nolles enim longum esse, quod irritum est. Nam si quicquam tristitia profecturi sumus, non recuso quicquid lachrymarum fortunæ meæ superfuit, tuæ affundere. Lib. de Consolatione. cap. 20. & 21.

Parcamus lachrymis nihil proficientibus. **Ad eundē**
 Facilius enim nos illis dolor iste adiiciet, quā illas a nobis reducet. Qui si nos torquet, non adiuuat, primo quoq; tempore deponendus est, & ab inanibus solatijs, ac amara quadam libidine dolendi animus recipiendus est. Nam lachrymis nostris ni ratio finem fecerit, fortuna non faciet. Omnes agedū mortales circūspice. Larga vbiq; hēdi, & assidua materia est. Aliū ad quotidianū opus laboriosa egestas vocat. Aliū ambitio nūquā quieta sollicitat. Alius diuitias quas optauerat, metuit, & voto laborat suo. Alium sollicitudo, aliū labor torquet, alium semper vestibulum obsidens turba. Hic
 habere

T. Vita

habere se dolet liberos, hic perdidisse. Lachrymæ nobis deerunt, antequam causæ dolentia. Non vides qualem vitam nobis rerum natura promiserit, quæ primum nascentium hominum fletum esse voluit. Hoc principio edimur huic omnium sequentium annorum ordo consistit: sic vitam agimus: ideòq; moderate fieri debet à nobis, quod sæpe faciendum est & respiciens quantum à tergo rerum tristitia immineat, si non finire lachrymas, at certe refruare debemus. Nulli parcendum est rei magis quàm huic, cuius tam frequens usus est.

¶ Illud quoq; te non minimum adiuuerit, si cogitaueris, nulli minus gratum esse dolorem tuum, quàm ei, cui præstari videtur. Torquet ille te aut non vult, aut non intelligit: nulla eius officij ratio est, quod ei cui præstatur nihil sentit, superuacuum est: si sentit, ingratus. Neminem toto orbe terrarum esse, qui delatetur lachrymis tuis, audacter dixerim. Pietatem tuam tamen nihil æquè à lachrymis inutilibus abducat, quàm si cogitaueris fratribus te tuis exemplo esse debere fortiter hanc fortunæ iniuriam sustinendi. Quod duces magni faciunt, rebus afflictis, vt hilaritatem & industria simulent, & aduersas res adumbrata læticia abscondant, ne militum animi si fracti ducis sui mentem viderint, & ipsi collabatur.

Simile.

id nunc tibi quoq; faciendum est: indue dissimilem animo tuo vultum, & si potes, projice omnem ex toto dolorem: sin minus, introrsus abde, & contine, ne appareat: & da operam vt fratres tui te imitentur: honestū putabūt, quodcunq; facientem viderint, animūq; ex vultu tuo sument, & solatium debes esse illorum & cōsolator. Non poteris autem horum mœrori obstare, si tuo indulseris. ¶ Potest illa res à luctu te prohibere nimio, si tibi ipse renuntiaueris, nihil horum quæ facis, posse subduci. Magnam tibi personam hominum consensus imposuit: hæc tibi tuenda est. Circūstat te omnis ista consolantium frequentia, & in animum tuum inquirit ac perspicit quātum roboris ille aduersus dolorem habeat, & utrū ne tantum rebus secundis dexterè vti scias, an & aduersas possis viriliter ferre, obseruantur oculi tui. Liberiora omnia sunt his, quorum affectus tegi possunt. Tibi nullum secretum liberum est, in multa luce fortuna te posuit, omnes scient quomodo te in isto tuo gesseris vulnere, vtrum ne statim percussus arma submiseris, an in gradu steteris. Olim te in altiore ordinem & amor Cæsaris extulit, & tua studia deduxerūt: nihil te plebeium decet, nihil humile. Quid autem tam humile ac muliebre est, quàm consumendū se dolori committere:

Non idē tibi in luctu pari, quod tuis fratribus
 licet. Multa tibi non permittit opinio de
 dijs ac moribus tuis recepta, multum à te
 mines exigunt, multum expectant. Si vobis
 tibi omnia licere, non conuertisses in te
 omnium: nunc autem tibi præstandum est
 quantum promisisti omnibus illis, qui opus
 ingenij tui laudant, qui describunt, quibus
 cum fortuna tua opus non sit, ingenio opus
 est. Custodes animi tui sunt. Nihil vnquam
 ita potes indignum facere perfecti & eruditi
 viri professione, vt non multos admiratione
 de te suæ pœniteat. ¶ *Et post pauca.* Fruitur
 frater tuus aperto & libero cælo, ex humiliter
 depresso in eum emicuit locum, quisquis
 est, qui solutas vinculis animas beato receptis
 sinu, & nunc illic libere vagatur, omniaque
 rum nature bona cum summa voluptate
 spicit. Erras, non perdidit lucem frater tuus
 sed securiorem sortitus est. Omnibus illis
 nobis commune est iter. Quid fata defleant
 non reliquit ille nos, sed antecessit. ¶ Ille
 quoque (quia iustitia in omnibus rebus
 te adiuuet cogitantem, non iniuriam tibi
 etiam, quod talem fratrem amisisti, sed be-
 neficium datum, quod tam diu pietate eius
 uti fruique licuit. Iniquus est, qui muneris
 arbitrium danti non reliquit. Auidus, ne

non lucri loco habet quod accepit: sed damni quod reddidit. Ingratus est, qui iniuriam vocat finem voluptatis. Stultus qui nullum fructum esse putat bonorum, nisi præsentium, qui non & in præteritis acquiescit, & ea iudicat certiora quæ abierunt, quia de illis ne desinant, non est timendū. Nimis angustat gaudia sua, qui eis tantūmodò quæ habet ac videt, frui se putat, & habuisse eadē pro nihilo ducit: citò enim nos oīs voluptas relinquit, quæ fluit, & trāsit, & penè antequā veniat, auferitur. Itaq; in præteritū tempus animus mittendus est, & quicquid nos vnquā delectauit, reducendū ac frequēti cogitatione pertractandum est. Lōgior fideliorq; est memoria voluptatū, quā præsentia. Quod habuisti ergo optimū fratrem, in summis bonis pone. Nō est quod cogites quāto diuti⁹ habere potueris, sed quādiu habueris. Rerū natura illū tibi sicut cæteris fratribus, nō mancipio dedit, sed cōmodauit, cū visum est deinde repetijt: nec tuā in eo satietatē secuta est, sed suam legem. Si quis pecuniam creditam soluisse se molestè ferat, eam præsertim cuius vsum gratuitum accepert, nonne iniustus vir habebitur? Dedit natura fratri tuo vitam, dedit & tibi, quæ suo iureusa, à quo voluit debitum suū citius exegit: non illa in culpa est, cuius nota erat condi-

Simile.

tio, sed mortalisanimi sdes auida, quæ subin
 quid rerum natura sit, obliuiscitur, nec vno
 fortis suæ meminit, nisi cùm admonetur. Gra
 de itaq; habuisse te tam bonum fratrem,
 vsum fructum eius, quamuis breuior ve
 tuo fuerit, boni consule. Cogita iucundissim
 esse quod habuisti, humanū quod perdidit
 Nec enim quicquam inter se minus conse
 taneum est, quàm aliquem moueri, quòd
 talis frater parum diu contigerit: quòd tam
 contigerit, non gaudere. ¶ At inopinanti
 ptus est. Sua quemq; credulitas decipit, &
 eis quæ diligit, volūtaria mortalitatis oblit
 Natura nulli se necessitatis suæ gratiam fact
 ram esse, testata est. Quotidie præter ocul
 nostros transeunt notorum ignotorumq;
 nera: nos tamen aliud agimus, & subitum
 putamus esse, quod nobis tota vita denum
 tur futurum. Non est itaq; ista fatorum
 quitas, sed mentis humanæ prauitas, quæ
 dignatur inde se exire, quò admissa est pre
 riò. Quantò ille iustior, qui nuntiata filij
 te, dignam magno viro vocem emisit. Ego
 genui, tum moriturum sciui. Prorsus non
 reris ex hoc natum esse, qui fortiter mori
 set: non accepit tanquam nouum nuntium
 liij mortem. Quid est enim noui hominē
 fi, cuius tota vita nihil aliud, quàm ad mor

ster est? In præcinctu ergo stet animus, & id quod necesse est, nunquam timeat, quod incertum est, semper expectet. Vtrum ne stultius sit nescio, mortalitatis legem ignorare, an impudentius recusare. ¶ Ab istis quæ te torquent, ad hæc tot & tanta quæ consolantur, conuertere: ac respice optimos fratres, respice uxorem, filium respice. Pro omnium horum salute, hac tecum portione fortuna decidit. Multos habes in quibus acquiescas. Ab hac te infamia vindica: ne videatur omnibus plus apud te valere vnus dolor, quam hæc tã multa solatia. ¶ Omnes istos vna tecum perculos vides. Est autem hoc ipsum solatij loco, inter multos dolorem suum diuidere: qui, quia dispensatur inter plura, exigua debet apud te parte subsidere. Lib. de Consol. à 23. vltique ad ; 1. cap.

Non te solum fortuna desumpsit sibi, quæ tam graui afficeret iniuria. Nulla domus in toto orbe terrarum aut est, aut fuit sine aliqua comploratione. Transibo exempla vulgaria, quæ etiam si minora, tamen mira sunt. Ad factos te & annales perducam publicos. Vides omnes has imagines quæ impleuerunt Cæsareum atrium: nulla non harum aliquo suorum incommodo insignis est: nemo non ex istis in ornamentum sæculorum refulgentibus viris,

aut desiderio suorum tortus est, aut à suis
 maximo animi cruciatu desideratus est. Quis
 tibi referam Scipionem Africanum, cui mor-
 fratris in exilio nunciata est? Is frater qui er-
 puit fratrem carcere, non potuit eripere fatum.
 Quid referam Æmilianum Scipionem, qui vixit
 penè eodemq; tempore spectavit patris tri-
 umphum, duorumq; fratrum funera: adolescen-
 tulus tamen, ac propemodùm puer tanto an-
 mo tulit illam familiæ suæ super ipsum Pat-
 rium triumphum concidentis subitam vastitatem.
 quanto debuit ferre vir in hoc natus, ne vixit
 Romanæ aut Scipio deesset, aut Carthago si-
 peresset. Quid referam duorum Lucullorum direm-
 ptam morte concordiam? Quid Põpeios, quibus
 ne hoc quidè fauens reliquit fortuna, ut vixit
 deniq; cõcideret ruina. Innumerabilia vnde
 exẽpla separatorum morte fratrum succurrunt: in
 cõtrà, vix vlla vnquã horum paria cõspecta sunt
 vnà senescẽtia. Diuus Augustus amisit Octa-
 viam sororem charissimam, & ne ei quidè rerum
 tura lugendi necessitatẽ abstulit, cui cœlũ des-
 nauerat: imo verò idem omni genere orbis
 vexatus, sororis filiũ successioni præparatum
 suæ, perdidit. Deniq; ne singulos eius luctus
 enumerem, & generos ille amisit, & liberos
 nepotes. Ac nemo magis ex omnibus mor-
 tibus hominẽ esse se, dum inter homines et

sensit: tamen tot tantosq; luctus cœpit rerum
 omnium pacatissimum eius pectus, victorq;
 Diuus Augustus non gentium tantum modò
 externarum, sed etiam dolorum fuit. *Et paucis
 interiectis sic ait*: Fortuna impotens, quales ex
 humanis malis tibi ipsa ludos facis? Denique
 idem Augustus in charissimi fratris funere sic
 affectum suum rexit, vt nec relinqueret quic-
 quam, quod exigì deberet a bono fratre, nec
 faceret, quod reprehendi posset in principe.
 Hæc ergo puta tibi parentem publicum refer-
 re exempla, eundem ostendere quàm nihil sa-
 crum intactumq; sit fortunæ: quæ ex his pe-
 natibus ausa est funera ducere, ex quibus erat
 Deos paritura. Hęc fuit in rebus humanis for-
 tuna, hoc erit, nihil inausum sibi relinquit, ni-
 hil intactũ relinquet. Ibit violentior per om-
 nia, sicut semper est solita, eas quoque domos
 ausa iniuriæ causa intrare, in quas per templa
 aditur, & atram laureatis foribus inducere ve-
 stem. Discat ab illo clementiam, ac à mitissi-
 mo omnium principe mitis fieri. Debes itaq;
 omnes intueri eos, quos paulo antè retuli, aut
 ascitos cœlo, aut proximos, & ferre æquo ani-
 mo fortunam ad te quoq; porrigentẽ manus,
 quas ne ab eis quidem per quos viuimus, ab-
 stinet. Lib. de Consolatione ad Polyb. à 33,
 vsque ad. 36. cap.

Ad Mar-
tiam de
morte fi-
lij.

Apertas aures præbe ad nomē memori-
filij tui, nec hoc graue duxeris ceterorū mo-
qui in eiusmodi casibus partem mali puta-
audire solatia. Nunc incubuisti tota in altera
partem, & oblita meliorem fortunam tuam
quæ deterior est, aspicias. Lib. de Consola-
Martiam. cap. 5.

Ad eundē

Non permulceo te, nec ex tenuo calamita-
tem tuam. Si fletibus fata vincuntur, con-
gamus: eat omnis inter luctus dies: nocte
sine somno tristitia consumat: ingerantur
cerato pectori manus: & in ipsam faciem in-
petus fiat: atq; sese omni genere sæuitiæ, per-
fecturus mæror exerceat. Sed si nullis pla-
ctibus defuncta reuocantur, si fors immota
in æternum fixa, nulla miseria mutatur,
mors tenet quicquid abstulit: desinat dolere
qui perit. Quare regamus nos, ne ista vis tri-
uerfos auferat. Turpis est nauigij rector, atq;
gubernacula fluctus eripuit: qui fluctuantem
vela deseruit, permisit tempestati nauem, e, q
ille vel in naufragio laudandus, quem obruit
mare clauum tenentē & obnixum. ¶ At eni-
naturale desiderium suorum est. Quis negem
quam diu modicum est? nam in discessu non
solum amissione charissimorum necessitas
morsus est, & firmissimorum quoq; animo
contractio. Sed plus est, quod opinio a diu-
qua

quàm quod natura imperauit. Aspice mitorū
 animalium quàm concitata sunt desideria : &
 tamen quam breuia. Vaccarū vno die alterouē
 mugitus auditur. Nec diutius equarum vagus
 ille amensq; discursus est. Ferae cum vestigia
 catulorum consecratae sunt, & syluas perua-
 gatae, cum saepe ad cubilia expilata redierint,
 rabiem intra exiguū tempus extinguunt. Aues
 cum stridore magno inanes nidos circumfre-
 runt, intra momentum tamen quietae, vola-
 tus suos repetunt. Nec vlli animali longum
 fetus sui desiderium est, nisi homini, qui adest
 dolori suo, nec tantum quantum sentit, sed
 quantum constituit, afficitur. ¶ Vt scias autē,
 non esse naturale luctibus frangi, primū, ma-
 gis foeminas quā viros, magis barbaros quam
 olacidos eruditaeq; gentis homines, magis in-
 doctos quàm doctos eadem orbitas vulnerat:
 atqui, ea quae a natura vim acceperunt, eandē
 in omnibus seruant. Apparet non esse natura-
 e, quod variū est. Ignis omnes aetates, omniū
 orbium ciues, tam viros quàm foeminas vret:
 terram in omni corpore exhibebit secandi po-
 tentiam. Quare? quia vires illi à natura datae
 sunt. Paupertatem, luctum, ambitionem, alius
 similiter sentit, pro vt illum consuetudo infecit,
 imbecillum impatientemque reddit præ-
 diumpta opinio de non timendis terribilibus.

¶ Deinde quod naturale est, nō decrefcit mor-
ra. Dolorem dies longa confumit, licet contu-
maciffimum quotidie in surgentem, & contra
remedia efferuefcientem: tamen illum, effica-
ciffimū mitigandæ ferociæ tempus, eneruat.
Multum autem intereft, vtrum tibi permittat
mœrere, an imperes. Quanto magis hoc mor-
tuorum elegantia conuenit, finē luctus potius
facere, quàm expectare: nec illum operiri
quo te inuito dolor definat: ipsa illi renuntia.

¶ Vnde ergo tanta nobis pertinacia in deple-
tatione noſtri, ſi id non fit naturæ iuſſu? Quis
nihil nobis mali antequam eueniat, propo-
mus: ſed vt immunēs ipſi, & aliud & pacatius
ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus
illos eſſe cōmunes. Tot præter domū noſtra
ducuntur exequiæ, de morte non cogitamus
tot acerba funera: nos togam noſtrorū inſa-
tium, nos militiã, & paternæ hæreditatis ſu-
ceſſionem animo agitamus. Tot diuitum
bita paupertas in oculos incidit, & nobis nu-
quam in mentem venit, noſtras quoque o-
cũque inlubrico poſitas. Neceſſe eſt itaq; ma-
corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimus.
Quæ multo antè præuiſa ſunt, languidius
currunt. Viſ tu ſcire, te ad omnes expoſito
ictus ſtare, & illa quæ alios tela fixerunt, cõ-

ſimile. te vibraſſe? Si murum aliquem, aut obſeſſum

multo hoste locum, & arduū ascensu, inermis
 adeas, expecta vulnus, & illa supernè volantia
 cum sagittis pilisq; saxa, puta in tuum librata
 corpus: & quoties aut ad latus, aut penes ter-
 gum ceciderint, exclama, Nō decipies me for-
 tuna, nec securam aut negligētem opprimes.
 Scio quid pares: alium quidem percussisti, sed
 me petisti. Quis vnquam res suas quasi peri-
 turas aspexit? Quis vnquam nostrum de exi-
 lio, de egestate, de luctu cogitare ausus est?
 Quis non si admoneatur vt cogitet, tanquam
 dirum omem respuat, & in capita inimico-
 rum, aut ipsius intēpestiui monitoris abire
 illa iubeat? Non putavi futurum. Quicquā tu
 putas non futurū, quod multis scis posse fieri,
 quod multis vides euenisse? Egregiū verūm
 audi, & dignū qui nō esset Publij Syri. Cuius
 potest accidere, quod cuiquā potest. Ille amisit
 liberos, & tu amittere potes: ille dānatus est, &
 tua innocētia sub ictu est. Aufert vim præsen-
 tib⁹ malis, qui futura prospexit. Quicquid est
 hoc Martia, quod circa nos ex aduentitio ful-
 get, liberi, honores, opes, ampla atria, & exclu-
 sorum clientium turba, referta vestibula, clara,
 nobiles, aut formosa coniux, ceteraq; ex incer-
 ta & mobili sorte pendentia, alieni commoda-
 tiq; apparatus sunt: nihil horum dono datur,
 collaticijs, & ad Dominum redituris instru-
 mentis

§

§

simile,

mentis

mētis scœna adornatur. Alia ex his primo die alia secundo referentur, pauca vsq; ad finem perseverabunt. Ita non est quod nos suspiciamus, tanquam inter nostra positi: mutuo accēpimus. Vfus fructus noster est, cuius tempora ille arbiter muneris sui, temperat. Non oportet in promptu habere, quæ in certum diem data sunt, & appellatos sine querela redere. Pessimi est debitoris, creditori facere cōiutium. Omnes ergo nostros, & quos superstitēs lege nascendi optamus, & quos precedere iustissimum ipsorum votum est, sic amare debemus, tanquam nihil nobis de perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promissum sit. Sæpe admonendus est animus, iamet vt recessura, imò tanquam recedentia quicquid à fortuna datū est, tāquam extemplo abiturum possideat. Lib. de Consol. ad Martiam, à 6. vsque ad 10. cap.

Dolor tuus o Martia, si modo tibi vlla ratio est, vtrum sua spectat incommoda, an eius qui decessit? Vtrum ne amisso filio mouet quod nullas ex illo voluptates cœpisti, an quod maiores, si diu vixisset, percipere potuisti? Si nullas te percepisse dixeris, tolerabilius efficies tormentum tuum. Minus enim homines desiderant ea, ex quibus nihil gaudij lætitiæ perceperant: si confessā fueris percepisse me-

gnas voluptates, oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod collegisti. Prouenerunt enim satis magni fructus laborum tuorum ex ipsa educatione: nisi fortè hi qui catulos auesq; & friuola animorum oblectamenta, summa diligentia nutriunt, fruuntur aliqua voluptate ex visu tactuq;, & blanda adulatione mitorum: liberos nutrientibus, non ipsa fructus educatione acquiritur. Licet itaq; tibi nihil industria eius contulerit, nihil diligentia custodierit, nihil prudentia quæsierit sua, ipsum quod habuisti, quod amasti, fructus est. ¶ At potuit longior esse maiorq;. Melius tamen te cum actum est, quàm si omninò non contigisset. Quoniam si ponatur electio, vtrum satius sit, non diu fœlicem esse, an nunquam: est melius discessura nobis bona, quàm nulla contingere. Circumspice, inquam, omnes: nullam miseram nominabis domum, quæ non inueniat in inferiore solatium. Quid verò nunc te per innumerabilia magnorum virorum exempla ducam, & quæram miseros, quasi non difficilior sit, inuenire felices? Quota quæq; domus vsq; ad exitum omnibus partibus suis constitit, in qua non aliquid turbatum sit? Lib. de Conso. ad Martiam. c. 12. & 13.

§

Hæc quidem natura mortaliū est, vt nihil Ad eundē
magis

magis placeat, quàm quod amissũ est. Iniqui
 res sumus aduersus relicta, ereptorũ desideria
 Sed si æstimare volueris, quàm tibi valde fo-
 tuna etiam cum sæuierit, pepercerit, scies
 habere plus quàm solatia. Lib. de Consol.
 Martiam. cap. 16.

Queris Martia non tam diu vixisse filium
 tuum, quàm potuisset. Vnde enim scis, an
 diutius illi expedierit, an illi hac morte con-
 sultum sit? Quem inuenire hodie potes, cuius
 res tam benè posita sit, & fundata, vt nihil
 procedente tẽpore timẽdum sit? Labũtur hu-
 mana ac perfluũt. Nulla pars vitæ nostræ tam
 obnoxia, aut tenera est, quàm quæ maximè
 placet. Ideoq; felicissimis optanda mors est
 quia in tanta inconstantia turbaq; rerũ, nihil
 nisi quod præterijt, certũ est. Quis tibi recepit
 illud pulcherrimũ filij tui corpus in summa
 pudoris custodia, inter luxuriosã vrbis oc-
 los cõseruaturũ, si potuisset ita morbos evan-
 re, vt ad senectutem formæ illesum perferret
 decus. Cogita animi mille labe. Nec enim
 Et ingenia, qualem in adolescentia spem
 fecerant, vltq; in senectutem pertulerunt
 interuersa plerũq; sunt: & sera, eoq; fœdior
 xuria inuasit, & cogit de honestare specio-
 principia: aut in popinam ventremq; pro-
 Etis, summa illis curarum fuit, quid essent
 qu

quid biberent. Adijce incendia, ruinas, naufragia, lacerationes medicorum, ossa viuis legentium, & totas in viscera manuum demittentium, & non simplici dolore pudenda curantium. Post hæc exilium, Non fuit innocentior filius tuus quàm Rutilius, quàm Corúcanus, nõ fuit sapientior quàm Socrates, nõ fuit sanctior quàm Cato, qui volutario vulnere trãssixit pectus. Cùm ista perspexeris, scies optimè cum his agi, quos natura, quia illos hoc manebat vitæ stipendiũ, citò in tutum recepit. Lib. de Consola. ad Martiam. cap. 21. & 22.

Parens tuus Martia in cœlum nepotem suũ (quamquam illis omnibus omne cognatũ est) applicat sibi noua luce gaudentẽ, & vicinorũ syderum meatus docet: nec ex cõiecturis, sed omniũ ex vero peritus in arcana naturæ libes ducitur. Vtq; ignotarũ vrbiũ mõstrator hospiti gratus est: ita sciscitãti cœlestiũ causas domesticus interpres: & in profũda terrarũ permittit aciem. Iuuat enim ex alto relicta respicere. Sic itaq; Martia te gere, tãquã sub oculis patris filijq; posita, nõ illorũ quos noueras, sed tanto excellentiorũ & in summo locatorũ, erubesceris quicquam humile aut vulgare, & mutatos in melius tuos flere, in æterna rerũ per vasta & libera spatia dimissos. Non illos inter fusa maria discludunt, nec altitudo montium, aut
imæ

imæ valles, aut incertarum vada Syrtium: trames
 mites plani, & ex facili mobiles, & expediti
 & inuicē peruij sunt, intermixtiq; syderibus.
 Puta itaque ex illa arce cœlesti patrem tuum
 Martiā, & cui tatum apud te autoritatis erat,
 quantum tibi apud filium tuum, dicere, Cur
 te filia tam longa tenet ægritudo? Cur in tanta
 veri ignorantia versaris, vt iniquè actum iudic
 ces cum filio tuo, quod viuā te, domo stante
 se ipse ad maiores recepit suos? Nescis quanta
 fortuna procellis disturbet omnia? quā null
 lis benignam facilem se præstiterit: nisi qu
 minimum cum illa contraxerint? Reipice pa
 trem ac auum tuum: ille in alieni percussor
 venit arbitrium: ego nihil in me cuiquam per
 misi: & cibo prohibitus, ostendi, quā magn
 que iuuabat animo scripsissem. Cur in domo
 nostra diutissimè lugetur, qui felicissimè mor
 ritur? Coimus in vnum omnes, videmusq; vo
 alta nocte circundari. Nihil apud vos (vt pu
 tatis) optabile, nihil exelsum, nihil splendidum
 sed humilia cuncta, & grauiā, & anxia, & qu
 tam partem luminis nostri cernentia? Qu
 dicam? nulla hic arma mutuis furere concu
 sibus, nec classes classibus frangi, nec parric
 dia, aut fingi, aut cogitari, nec fora litibus stre
 pere dies perpetuos. Hinc omnis æui prosp
 ctum, tot sæcula, tot ætatum contextam fer

T. Para
 dilus.

quicquid annorum est, licet visere, licet surre-
 ctura, licet ruitura regna prospicere, & magna-
 rum urbium lapsus, & maris novos cursus. Nã
 si potest tibi solatio esse desiderijs tuis com-
 mune fatũ, nihil quo stat loco, stabit. Omnia
 sternet abducatq; secum vetustas, nec homi-
 nibus solum (quota enim ista fortuitæ poten-
 tiæ portio est?) sed locis, sed regionibus, sed
 mundi partibus ludet, tot supprimet montes,
 & alibi rupes in altum novas exprimet, maria
 sorbebit, flumina auertet, & commercio gen-
 tium rupto, societatem generis humani cœ-
 tusq; dissoluet. Alibi hiatibus vastis subducat
 vrbes, tremoribus quatiet, & ex infimo pesti-
 lentia halitus mittet, & inundationibus quic-
 quid habitatur, obducat. Necabitq; omne ani-
 mal orbe submerso, & ignibus vastis torrebit
 incendetq; mortalia. Et cum tempus aduene-
 rit, quo se mundus renouaturus extinguat,
 viribus ista se suis cædent, & sydera syderibus
 incurrent, & omni flagrante materia, vno igne
 quicquid nunc ex disposito lucet, ardebit. Fœ-
 licem filium tuum Martia, qui ista iam nouit.

Li. de Consola. ad Martiam. cap. 25. & 26.

Sciebam dolori tuo occurrendum non esse,
 ne ipsum ipsa solatia irritarent & accenderent.
 Nam in morbis quoq; nihil est magis pericu-
 losum, quàm immatura medicina. Expectabã

Sentit mundum incendio absumendum: quod fides prædicat.

Ad Albinam matrem consolatoria simile.

I itaq;

itaque, dum vires suas frangeret, & ad sustinenda remedia mora mitigatus, tangi se ac tractari pateretur. Lib. de Consolatio. ad Albinum cap. 1.

Tyrones leuiter faucij, tamē vociferantur & manus medicorū magis quā ferrum horrent. At veterani, quamuis confossi, patienter ac sine gemitu, velut aliena corpora excogantur: ita tu nunc debes te fortiter prebere curationi. Lamentationes quidē & eulatus, per quē ferē muliebris dolor tumultuatur, amoue. Perdidisti enim tot mala, si non misera esse didicisti. Lib. de Consolat. ad Albinam. cap. 3.

Dolor decrescit, vbi quō crescat non habet
Ex Publ. Mi.

Admonitio siue Castigatio.

Quid ergo? non aliquādo castigatio necessaria est? Quid nī? Sed hæc synecdochice cum ratione: non enim nocet, sed medetur specie nocēdi. Quæ

Simile. modum quædam hastilia detorta, vt corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non vt frangamus, sed vt explicemus, elidimus: sic in genere vitio praua, dolore corporis animiq; corrigimus.

Simile. Nempe medicus primò in leuibus vitio tentat non multum ex quotidiana consuetudine

dine inflectere, & cibus, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinē tantū mutata vitæ dispositione firmare: proximum est, vt modus proficiat: si modus & ordo non proficit, subducit aliqua & circuncidit: si ne adhuc quidē respōdet, interdicit cibus, & abstinentia corpus exonerat. Si frustra molliora cesserunt, ferit venā, membrisq; (si adhærētia nocent, & morbū diffundunt) manus affert, nec vlla duravidetur curatio, cuius est salutaris effectus. Ita legū præsidem, ciuitatisq; rectorem decet (quādiu potest) verbis & his mollibus ingenia curare: vt facienda suadeat, cupiditatemq; honesti & æqui cōciliet animis, faciatq; vitiōrū odium, pretiū virtutis: transeat deinde ad tristiores curationē: qua moneat adhuc & exprobret, nouissimē ad pœnas, & has adhuc leues, & reuocabiles decurrat. Vltima supplicia sceleribus vltimis ponat, vt nemo pereat, nisi quē perire, etiā pereuntis intersit. Hoc vno medētibus erit dissimilis, quod illi quibus vitā non potuerūt largiri, facilem exitum præstāt: hic damnato cum dedecore & traductione vitam exigit: non, quia delectetur vllius pœna (procul est enim à sapiente tam inhumana feritas) sed vt documentum omnium sit: & qui alicui noluerunt prodesse, morte certē eorum Respublica vtatur. Lib. i. de Ira. c. 4. & 5.

Corrigendus est qui peccat, & admonitione
 & vi, & molliter, & asperè, meliorq; tam
 quàm alijs faciendus, non sine castigatione,
 sine ira. Quis enim cui medetur, irascitur?
 corrigi nequeunt, nihilq; in illis lenti, aut
 bonæ capax est. Tollantur è cœtu mortalium
 & quo vno modo possunt, desinant esse mali
 sed hoc sine odio. Quid enim est cur odiam
 eum, cui tum maximè profum, cùm illum
 eripio? Num quis membra sua odit, tunc
 abscindit? Non est illa ira, sed misera curatio.
 Nihil minus quàm irasci punientè decet:
 eo magis ad emendationem pœna proficiat.
 iudicio lata est. Inde est, quod Socrates
 ait. Cæderem te, nisi irascerer. Admonitione
 serui in tempus sanius distulit, illo tempore
 admonuit. Cuius erit tēperatus affectus,
 Socrates non sit ausus se iræ cōmittere?
 ad coërcionem errantium sceleratorūq;
 castigatore non opus est. Nam cùm ira deli
 ànimi sit, non oportet peccata corrigere,
 cantem. Lib. i. de Ira. c. 14. & 15.

Incipit ira magno impetu, deinde de
 ante tempus fatigata, & quæ nihil aliud qu
 crudelitatem, ac noua genera pœnarum
 sauerat, cùm animaduertendum est, ira
 fracta leuisq; est. Affectus citò cadit, aqu
 est ratio. Cæterum etiam vbi perseverant d

T. Affe-
 ctus bre-
 uis.

ira, nonnunquam si plures sunt qui perire meruerunt, post duorum triumue sanguinem, occidere desinit. Primi eius ictus acres sunt, sicut serpentum venena à cubili repetium, nocent: innoxij dentes sunt, cum illos frequens morfus exhaust. Ergo non paria patiuntur, qui paria commiserat: & sæpe qui minus commisit, plus patitur: quia recentiori iræ obiectus est, & in totum inæqualis est, modò ultra quam oportet, excurrit: modò citius debito resistit. Ratio id iudicari vult, quod æquum est: ira id æquum videri vult, quod iudicauit. Ratio nihil præter ipsum de quo agitur, spectat: ira vanis & extra causam obuersantibus commouetur. Sæpe infesta patrono, reū damnat: etiam si ingeritur oculis veritas, amat, & tuetur errorē, coargui non vult, & in malè cæptis honestior illi pertinacia videtur, quàm pœnitentia. Lib. 1. de Ira. cap. 16.

Nunquam committet virtus, vt vitia dum compescuit, imitetur ipsa. Iram castigandam habet, quæ nihilo melior est, sæpe etiam peior his delictis quibus irascitur. Lib. 2. de Ira. c. 6.

Sapiens multa remittet, multos parum sani, sed sanabilis ingenij seruabit: agricolas bonos imitabitur, qui non tantum rectas procerasq; arbores colunt, sed illis quoq; quas aliqua deprauauit causa, adminicula quibus regantur,

T. Ira.

Simile.

Simile.

applicant : alias circuncidunt , ne proceritate
 tem rami premant : quasdam infirmas vitæ
 loci, nutriunt : quibusdam in aliena vmbra la-
 borantibus, cœlum aperiunt. Videbit quod
 ingenium qua ratione tractandum sit : quo-
 modò in rectum praua flectantur. Lib. 2. de
 Clem. cap. vlt.

Scias licet ea demùm fulmina esse iustissi-
 ma, quæ etiã percussæ colunt. Ad Poly. cõs. cap.
 Amici vitia si feras, facis tua. Ex Publ. Mi.
 Crudelis in re aduersa est obiurgatio. Ex eo
 Damnare est obiurgare, cùm auxilio est o-
 pus. Ex eodem.

Nunquã scelus scelere vindicãdũ est. Ex eo
 Obiurgationi semper aliquid blandi admi-
 sce. Ex eodem.

Omni rei moderatio est adhibenda : quæ la-
 nabilia ingenia distinguere à deploratis sciat.
 Ex eodem.

Perturpe est, quod obijcitur, in obijcientem
 cognosci. Ex eodem.

Res optima est, non sceleratos extirpare, sed
 scelera. Ex eodem.

Seuerissimè nos aduersum peccantes gerimus,
 & ipsi eadem committimus. Ex eodem.

Vide si adhuc malus es, similibus parce. Verum
 si esse desijisti, quare alijs locum emendationis
 abscindas? Ex eodem.

Inuidia.

OMnibus his vehementius, & importunius malum est inuidia: quæ nos inquietat, dum cõparat. Hoc mihi præstitit: sed illi plus, sed illi maturius. Li.

2. de Bene. cap. 27.

Inuidiam ferre aut fortis aut fœlix potest.
Ex Pub. Mi.

Inuidia tacitè, sed minutè irascitur. Ex eodè.
Inuidia loquitur, non quod est, sed quod subest. Ex eodem.

Imbecillos oculos esse, qui ad alienam lipitudinem suffunduntur. Ex eodem.

Si nullos inimicos tibi parit iniuria, multos tamen inuidia. Ex eodem.

Si non inuideas, maior eris: nam qui inuidet, minor est. Ex eodem.

Iners otium: contraq, moderata vel immoderata occupatio.

EX consuetudine mea cùm iter facerem, circumspicere cœpi an aliquid illic inuenirem, quod mihi bono posset esse, & direxi oculos in villã, quæ aliquando fuit Vacinæ. In hac ille prætorius diues nulla alia re quàm otio natus, consenuit, & ob hoc vnum fœlix habebatur. Nam quoties aliquos amicitia,

Philosof.
phādum
vbique.

Afinij Galli, quoties Seiani odium, deinde amor merferat (æquè enim offendisse illum atque amasse periculosum fuit) exclamabant omnes, O Vacia, solus scis viuere. At ille late sciebant, non viuere. Multum autem interest vtrum vita tua otiosa sit, an ignaua. Nūquam aliter hanc villā Vacia viuo præteribam, quam vt dicerem. Vacia hic scitus est. Epist. 56.

Otium sine literis mors est, & hominis viuæ sepultura. Epist. 83.

Sunt qui otium pati non possunt: nam quādo illos deserunt occupationes, in otio relicti æstuant, nec quomodò id disponant, aut extrahant, sciunt. Itaq; ad occupationem ad quam tendunt, & quod interiacet omne tempus, graue est: tā mehercules quàm cūm de muneris gladiatorij edictus est, aut alicui alterius vel spectaculi, vel voluptatis expectato cōstituto, transire medios dies volunt. Omnis illis speratæ rei dilatio longa est. Alium enim aliò transfugiunt: & consistere in vna cupiditate non possunt: non sunt illi longi dies sed inuisi. *Et infra.* Excerpe itaq; te vulgo Paline charissime, & in tranquilliozem portum non pro ætatis spatio iactatus, tandem recede. Cogita quot fluctus subieris, quot tempestes partim priuatas sustinueris, partim publicas in te conuerteris. Maior pars ætatis, cetera

melior Reip. data sit. Aliquid temporis tui sume etiam tibi. Nec te ad segnem, aut inertem quietem voco, non vt somno, & carnis turpibus voluptatibus quidquid est in te indolis vitæ demergas. Non est istud acquiescere. Inuenies maiora omnibus adhuc strenuè tractatis operibus, quæ repositus & securus agites. Mihi crede, satius est, vitæ suæ rationem, quàm frumenti publici nosse. Istum animi vigorem rerum maximarum capacissimum, à ministerio honorifico quidem, sed parum ad beatam vitam apto, ad te reuoca: & cogita non id egisse te ab ætate prima omni cultu studiorum liberalium, vt tibi multa millia frumenti committerentur, maius quiddam & altius de te promiseras. Non deerūt & frugalitatis exactæ homines, & laboriosæ operæ. Tanto aptiora exportandis oneribus tarda iumenta sunt, quàm nobiles equi: quorum generosam pernicitatem quis vnquam sarcina pressit? Cogita præterea quantæ sollicitudinis sit ad tantam te molem obijcere: cum ventre humano tibi negotium est. Nec rationem patitur, nec æquitate mitigatur, nec vlla prece flectitur populus esuriens. *Et infra.* Omnium quippe occupatorum conditio misera est, eorum tamen miserrima, qui ne suis quidē occupationibus laborant: ad alienum dormiunt somnum, ad

Otium salutare.

Simile.

T.V

alienum ambulāt gradum, ad alienum comedunt appetitum: amare & odisse, res omnium liberrimas, iubentur. Hi, si velint scire, quam brevis ipsorum vita sit, cogitent, ex quota parte sua sit. Lib. de breuitate vitæ. a. 16. vsq. ad. 19. cap.

Prætere quod mihi occurrit exemplū non possum. Turrianus fuit exactæ diligentiae senex, qui post annum nonagesimum, cum vacationem procurationis a C. Cæsare vltro accepisset, componi se in lecto, & velut exanimē à circumstante familia plāgi iussit. Lugebat domus otium Domini senis, nec finiuit ante tristitiā, quā labor illi suus restitutus est. Adeone iuuat occupatum mori? Idem pleriq; animus est, diutius cupiditas illis laboris, quā facultas est: cum imbecillitate corporis pugnant, senectutē ipsam nullo alio nomine grauem iudicant, quā quod illos seponit. Lexi quinquagesimo anno militem non cogit, a sexagesimo senatorem nō citat. Difficilius homines à se otium impetrāt, quā à lege. Interim dū rapiūtur, & rapiūt, dū alter alterius quieturūp, dum mutuo sunt miseri, vita est sine fructu, sine voluptate, sine vlllo profectu animi: nemo in conspicuo mortem habet, nemo non procul spes intendit. Quidā verò disponūt etiam illa quæ vltra vitam sunt, moles magnas sepul-

pulchrorum, & operum publicorum dedicationes, & ad rogū munera, & ambitiosas exequias. Lib. de breuit. vitæ. cap. 20.

Si potes, subduc te istis occupationib. minus eripe. Satis multum temporis sparsimus, incipiamus in senectute vasa colligere. Nunquid inuidiosum est? in freto viximus, moriamur in portu. Epist. 19.

Facile est autē mi Lucili occupationes eua- dere, si occupationum præmia contempseris. Illa sunt quæ nos morantur & detinent. Quid ergo? Tam magnas spes relinquā? ab ipsa messe discedam? nudum erit latus? incomitata lectica? atrium vacuum? Ab his ergo inuiti homines recedūt, & mercedem miseriarū amāt, ipsas execrantur. Sic de ambitione, quomodo de amica queruntur. Et si verum affectū eorū inspicias, non oderūt, sed litigant. Excute istos qui quæ cupiere, deplorāt: & de earum rerum loquūtur fuga, quibus carere non possunt. Videbis volūtariam esse illis in eo moram, quod egrè ferre ipsos & miserè loquuntur. Epist. 22.

Nūquā nobis nō succedēt occupationes nouæ, serimus illas: itaq; ex vna exeūt plures, deinde ipsi nobis dilationem damus. Epist. 73.

Nō debemus occupationib⁹ indulgere: excludēdæ sunt: si semel intrauerint, in locū suū alias substituēt. Principijs illarū obstem⁹: melius

S

T. Fœlicitas falsa. simile.

lius non incipient, quàm desinent. Vbi sup.
 In immensum proderit nobis illud Democriti salutare præceptum, quo monstratur tranquillitas, si nec priuatim nec publicè multa aut maiora viribus nostris egerimus. Nūquam tam fœliciter in multa discurrēti negotia dies transit, vt non aut ex homine, aut ex re offensa nascatur, quæ animum in iras paret. Quemadmodum per frequētia vrbis loca properāti, in multos incurfitandū est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hœ vitæ actu dissipato & vago, multa impedimēta, multæ querelæ incidunt. Alius spem nostrā fefellit, alius distulit, alius interceptit. Non ea destinato proposita fluxerunt. Nulli fortuna tam dedita est, vt multa tentāti vbiq; respondeat. Sequitur ergo, vt is cui cōtrā quàm proposuerat, aliqua cesserūt, impatiēs hominū rerūq; sit: & leuissimis causis irascatur: nūc psonæ, nūc negotio, nūc loco, nūc fortunæ, nūc sibi. Itaq; vt quietus possit esse animus, non est instandus, nec multarum, vt dixi, rerū actu fatigandus, nec magnarū, supraq; vires appetitarū. Facile est leuia aptare ceruicibus, & in hęc aut in illam partem transferre sine lapsu. At, qui alienis in nos manibus imposita ægrè sustinemus, victi in proximos effundimus: & dum stamus sub sarcina, impares oneri vacillamus.

Ti. Tran-
 quillitas.

Simile.

Idem accidere in rebus ciuilibus ac domesticis scias. Negotia expedita & habilia sequuntur actorem: ingentia & supra mēsuram agentis, nec dant se facile, & si occupata sunt, premūt atque abducunt administrantem. Itaq; fit, vt frequenter irrita sit eius voluntas, qui non quę facilia sunt, aggreditur: sed vult facilia esse, quę aggressus est. Quoties aliquid conaberis, te simul & ea quę paras, quibusq; pararis, ipse metire. Faciet enim te āsperum pœnitentia operis infecti. Hic interest, vtrum quis feruidi sit ingenij, an frigidi, aut humilis. Generoso repulsa iram exprimet, languido inertiq; tristitiam. Ergo actiones nostrę nec paruę sint, nec audaces, nec improbæ. In vicinum spes exeat. Nihil conemur, quod mox adepti, successisse miremur. Demus operam ne accipiamus iniuriam, quā ferre nescimus. Lib. 3. de Ira. c. 6. & 7.

Arcum intensio frangit, animum remissio.
Ex Publ. Mim.

Sunt quorū corpus innoxium est, & in mille facinorū furias mens otiosa discurret. Ex eod.

Exemplum virtutis: quod & aliis præbere, & in aliis imitari debemus.

PAulo, antè Demetrium retuli, quę mihi videtur rerum natura nostris tulisse temporibus, vt ostēderet nec illum à nobis

corrumpi, nec nos ab illo corripì posse. Virum exactæ, (licet neget ipse) sapientiæ, firmæque ijs quæ proposuit cōstatiæ. Eloquentiæ quæque eius, quæ res fortissimas deceat, non concinnatæ, nec in verba sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulit, res suas prosequētis.

T. Prouidentia,

Huic non dubito quin prouidentia & talentam vitam, & talem dicendi facultatem dederit: aut exemplum sæculo nostro, aut conuictum deesset. Lib. 7. de Bene. cap. 8.

Aliquis vir bonus nobis eligendus est, ac semper ante oculos habendus, vt sic tanquam illo spectate viuamus, & omnia tanquam illo videte faciamus. Hoc mi Lucili Epicurus precepit, custodem nobis & pædagogum dedit, nec immerito. Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. Aliquē habeat animus, quem vereatur, cuius autoritate etiam secretum suum sanctius faciat. O fœlicem illum, qui non actus tantum, sed etiam cogitatus emendat. O fœlicem, qui sic aliquem vereri potest, vt ad memoriam quoque eius se cōponat, atque ordinet. Qui sic aliquem vereri potest, citò erit verendus. Elige itaque Catonē, si huius videtur tibi nimis rigidus, elige remissioris animi virū Læliū, elige eū cuius tibi placuit & vita, & oratio: & ipsius animum ante te ferēs, & vultū: illum semper tibi ostende, vel custode.

vel exemplum. Opus est, inquam, aliquo, ad quem mores nostri se ipsi erigant. Nisi ad regulam, praua non corriges. Epist. 11.

Cogita quantum nobis exempla bona profint: scies magnorum virorū non minus memoriā, quā præsentiā esse vtilē. Epist. 103.

Quid est cur hominē ad tam infœlicia brutorum exēpla reuoces, cum habeas mundum, Deumq;, quē ex omnibus animalibus vt solus imitetur, solus intelligit? Lib. 2. de Irâ. c. 16.

Vt salutaria (quæ citra gustū tactūq; odore proficiūt) ita virtus, vtilitatē etiā ex lōginquo & latēs fundit, siue expatiatur & vtitur suo iure, siue precarios habet accessus, cogiturq; vela contrahere, siue otiosa muta; est, & angusto circumscripta, siue adaperata: in quocūq; habitu est, prodest. Quid? tu parū vtile putas exemplū bene quiescentis? Lib. 1. de Tranquil. vit. c. 3.

Inferior horret, quidquid peccat superior. Ex Publ. Mi.

Fama, Infamia.

Vllum suppliciū grauius existimas publico odio? Lib. 3. de Bene. c. 17.

Opinionem quidē & famam eo loco habeamus, tanquam, quæ non ducere, sed sequi debeat. Lib. 6. de Bene. c. 43.

Conscientiæ satisfaciamus, nihil in famam labo-

T. Tran-
quillit.
Seu

T. Con-
scientiæ.

labo-

laboremus, sequatur vel mala, dum benè me rearis. Lip. 3. de Ira. c. 42.

Damnum appellandum est cum mala fama lucrum. Ex Publ. Mi.

Honestus rumor, alterum patrimoniū est. Ex eodem.

Quis sis interest, non quis habearis. Ex eodem.

Iudicium temerarium.

AD pœnitendum properat, cito qui iudicat. Ex Publ. Mim.

Ad tristem partem strenua suspicio. Ex eodem.

Prudentia.

Ti. Vul. §
gus.

PAUCI sunt, qui consilio se, suaq; disponunt ceteri, eorum more qui fluminibus natant, non eunt, sed feruntur. Epist. 17.

Si vis tibi omnia subijcere, te subijce ratio: multos reges, si te ratio rexerit. Epist. 17.

Ti. Aestio
matio re-
rum.

Socrates, qui totam philosophiam reuocauit ad mores, hanc summam dixit esse sapientiam: bona malaq; distinguere. Epist. 72.

Magno animo de rebus magnis iudicandum est. Vbi. sup.

Simile,

Rex noster est animus: hoc incolumi, cetera manent in officio, parent, & obtemperant. Cum ille paulum vacillauit, simul mutantur.

Cum vero cefsit voluptati, artes quoq; eius, actusq; marcent, & omnis ex languido conatus est. Quoniam hac similitudine vſus ſum, perfeuerabo. Animus noſter modò rex eſt, modò tyrannus. Rex cum honeſta intuetur, ſalutē ſibi cōmiſſi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil ſordidum. Vbi verò impotens, cupidus, delicatus eſt, tranſit in nomen deteſtabile ac dirum, & fit tyrannus. Tunc illi excipiunt affectus impotētes, infeſtantq;. Epilt. 115.

Inſpicere autē debemus primū nosmetipſos, deinde quæ aggredimur negotia, deinde eos quorum cauſa, aut cum quibus agendum eſt. Ante omnia neceſſe eſt, ſeipſum æſtimare. Quia ferè plus nobis videmur poſſe, quàm poſſumus. Alius eloquentiæ fiducia prolabitur, alius patrimonio ſuo plus imperauit, quàm ferre poſſet: alius infirmum corpus laborioſo preiſit officio. Quorūdam parum idonea eſt verecundia rebus ciuilibus: quæ firmam frontem deſiderant: quorundam contumacia non facit ad aulam. Quidam non habent iram in poteſtate, & illos ad temeraria verba quælibet indignatio effert. Quidam vrbaniatē neſciūt continere, nec periculofis abſtinent ſalibus. Omnibus his vtilior negotio quies eſt. Ferox impatiensq; natura irritamēta naſciturę liber-

: Simile

I. Cognitio ſui.

T. Verecundia.

T. Occu-
pationis
modera-
tio,

tatis evitet. ¶ Estimanda sunt deinde ipsa quæ
aggredimur, & vires nostras cum rebus qua-
tentaturi sumus, comparande. Debet enim
semper plus esse virium in actore, quàm in
pondere. Necessè est vt opprimant onera, quæ
ferente maiora sunt. Quædam præterea non
tam magna sunt negotia, quam fœcunda, mul-
tumq; negotiorum ferunt. Et hæc fugienda
sunt: ex quibus nova occupatio multiplexq;
nascetur. Nec accedendum eò, vnde liber re-
gressus non sit. His admouenda manus est,
quorum finem aut facere, aut sperare possis.
Certè relinquenda quæ latius actu procedunt,
nec vbi proposueris, desinunt. ¶ Hominum
quoq; delectus habendus est, an digni sint, qui
partem vitæ nostræ impendamus, an ad
illos temporis nostri iactura perveniat. Qui-
dam vltro officia nostra nobis imputant. Athe-
nodorus ait, ne ad cenam quidem se iturum
ad eum qui sibi nihil pro hoc debemus sit. Per
intelligis multo minus ad eos iturum, qui
amicorum officijs paria in mensa faciunt, qui
fercula pro congiarijs numerant: quasi in ali-
num honorem intemperantes sint: deinde illi
sint testes spectatoresq;. Considerandum est
vtrum natura tua agendis rebus, an otio, stu-
dio, contemplationiq; aptior sit, & eò incli-
nandum, quò te vis ingenij defert. Isocrates

Ephorum iniecta manu à foro subduxit, uti-
liorem componendis monimētis historiarum
ratus. Male enim respondent coacta ingenia:
reluctante natura, irritus labor est. Lib. 1. de
Tranq. vit. cap. 4. 5. & 6.

Bonum est, fugienda aspicere in alieno ma-
lo. Ex Publ. Mi.

Diu apparandum est bellum, ut vincas ce-
lerius. Ex eodem.

Ex vitio alterius, sapiēs emēdat suū. Ex eo-
dem. Etiam capillus vnus habet vmbra suam.

T. Timor

Ex eodem. Inimicum quāuis humilem, docti est me-
tuere. Ex eodem.

T. Timor

Malè geritur, quidquid geritur fortunæ fi-
de. Ex eodem.

Non citò perit ruina, qui ruinam timet.
Ex eodem.

T. Timor

Nunquam periculum sine periculo vibci-
tū. Ex eodem.

Neminem citò accusaueris: Neminem citò
laudaueris. Ex eodem.

Discipulus est prioris posterior dies. Ex
eodem.

Gravius nocet, quodcumq; in expertum ac-
cidit. Ex eodem.

Honestè seruit, qui succumbit tempori. Ex
eodem.

Imprudentia. Ignorantia.

INter insaniam publicam & hanc quæ medicis traditur, nihil interest, nisi quod hæc morbo laborat, illa opinionibus falsis. Altera causas furoris traxit ex valetudine, altera animi mala valetudo est. Hæc ab Aristone dicuntur. Epist. 95.

Dimissum quod nescitur, non amittitur.
Ex Publ. Mi.

Tolerabilior pœna non posse vitare, quam nescire. Ex eodem.

Consilium.

T. Vita. **I**Deo peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus, de tota nemo deliberat.

Simile. Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere, & tunc dirigere & moderari manum telum. Errant consilia nostra: quia non habent

Simile. quò dirigantur. Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est. Necessè est multum in vita nostra casus possit, quia viuimus casibus.
I Epist. 72.

Aiunt homines plus in alieno negotio videre, quàm in suo. Hoc illis euenit, quos amor sui excæcat, quibusq; aspectum utilitatis timor in periculis excutit. Incipiet sapere securus & extra metum positus. Epist. 110.

T. Timo:

Consilio melius vincas quàm iracundia. Ex
Publ. Mi.

Deliberare vtilia, mora est tutissima. Ex eo.
Deliberandum est diu, quod statuendū est
semel. Ex eodem.

Ducis in consilio posita est virtus militum. T. Bellum
Ex eodem.

Mora oīs odio est, sed facit sapientiā. Ex eo.
Malo in cōsilio fœminę vincūt viros. Ex eo.
Fortuna nulli plus quàm consilium valet.
Ex eodem.

De Iusta rerum æstimatione.

IN superuacuum præcepta iactabimus, nisi
illud præcesserit, qualem de quaq; re habe-
re debeamus opinionem, de paupertate, de
diuitijs, de gloria, de ignominia, de patria,
de exilio. Æstimemus singula fama remota, &
quæramus quid sint, nō quid vocētur. *Et mox.*
Actio recta non erit, nisi recta fuerit voluntas.
Ab hac enim est actio. Rursus voluntas nō erit
recta, nisi habitus animi rectus fuerit. Ab hoc
enim est voluntas. Habitus porrò animi, non
erit in optimo, nisi totius vitæ leges percepe-
rit, & quid de quoq; iudicandum sit exegerit,
nisi res ad verum redegerit. Non cōtingit trā-
quillitas, nisi immutabile certūq; iudicium a-
deptis. Epist. 26.

Ti. Tran-
quillitas.

Quemadmodū stultus est, qui equum em-
pturus, non ipsum inspicit: sed litratum eius ac
frenos: sic stultissimus est, qui hominem aut
ex veste, aut ex conditione, quæ vestis modo
nobis circumdata est, æstimat. Epist. 47.

Iustitia. Iniustitia.

Fabricius Pyrrhi regis aurum repulit, ma-
iusq; regno iudicavit, regias opes posse
contemnere. Idem medico Pyrrhi pro-
mittente venenum se regi daturum, mo-
nuit Pyrrhum, caueret insidias: Eiusdem ani-
mi fuit, auro non vinci, veneno non vincere.
Admirati sumus ingentem virum: quem non
regis, non contra regē promissa flexissent, boni
exempli tenacem: quod difficillimum est, in
bello innocentem: qui aliquid esse crederet
etiam in hostes nefas: qui in summa pauper-
tate, qua sibi decus fecerat, non aliter refugit
diuitias, quàm venenum. Vtne, inquit, benefi-
cio meo Pyrrhe, & gaudeas, quod adhuc dole-
bas, Fabricium non posse corrumpi. Epist. 121.

Tam omnib⁹ ignoscere crudelitas est, quàm
nulli. Modum tenere debemus. Sed quia dif-
ficile est temperamētum, quicquid æquo plus
futurum est, in partem humaniorem præpon-
deret. Lib. 1. de Clem. cap. 2.

*Mala exēpla recidūt in autores: nec vlla mi-
seratio*

seratio cōtigit his quū patiuntur iniurias, quas polse fieri, faciendo docuerunt. Epist. 82.

Præstabis parentibus pietatem, cognatis dilectionem. Prestabis amicis fidem, omnibus æquitatem. Pacem cum omnibus habebis, bellum cum vitijs. Ex Publ. Mi.

Crudelitas.

H Annibalem, aiunt, dixisse cum fossam sanguine humano plenam vidisset: O formosum spectaculum. Quid mirum si hoc maximè spectaculo caperis, innatus sanguini, & ab infante cædib⁹ admotus? Volesus nuper sub diuo Augusto proconsul Asia cum 300. vna die securi percussisset, incedēs intra cadauera vultu superbo, quali magnificum quiddam conspiciendumq; fecisset, Gracè proclamauit. O rem egregiam. Quid hic rex fecisset? Non fuit hæc ira, sed maius malum, & insanabile. Lib. 2. de Ira. cap. 5.

Respue crudelitatem, & matrem crudelitatis iram. Ex Publ. Mi. T. ira

Detraçtio, maledicentia, eiusdemq; contemptus.

E Leganter Demetrius noster solet dicere, eodē loco sibi esse voces imperitorū, quæ vêtre redditos crepit⁹. Quid enim, inquit,

T. Vulgus
T. Infa-
mia.

mea refert, sursum isti an deorsum sonent.
Quanta demētia est vereri ne infameris ab in-
famibus? Epist. 92.

Malè de te opinantur homines, Sed mali
Mouerer, si malè de me M. Cato, si Lælius Ca-
piès, si aliter Cato, si duo Scipiones ista loque-
rentur. Nunc malis displicere, laudari est. Non
potest vllam autoritatem habere sentētia, vbi
qui damnādus est, damnat. Malè de te loquū-
tur. Mouerer, si iudicio hoc facerēt: nunc mor-
bo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.
Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqui:
faciunt, non quod mereor, sed quod solent.
Quibusdam enim canibus sic innatum est, vt
non pro feritate, sed pro consuetudine latrēt.
Lib. de Remed. Fortuit.

simile.

Quare (*detractor ait*) hic philosophus la-
xius habitat? Quare hic lautius cœnat? Papu-
las obseruatis alienas, obsiti plurimis vlcerib9.
Hoc tale est, quale si quis pulcherrimorū cor-
porum neuos, aut verrucas derideat, quæ vera
scabies depascitur. O vos fœlices, cum primū
imitari vitia nostra cōtigerit. Quin potius ma-
la vestra conspicitis, quæ vos ab omni parte
confodiunt, alia grassantia extrinsecus, alia in
visceribus ipsis ardentia? Non eo loco res hu-
manæ sunt (etiam si statum vestrum parum
nostis, & vobis tātum otij superlit) vt in pro-
bra

simile.

bra meliorum agitare linguam vacet. Hæc vos non intelligitis, & alienum fortunæ vestræ vultum geritis, sicut plurimi quibus in circum theatro desidentibus, iam funesta domus est, nec annuntiatum malum. At ego ex alto prospiciens, video quæ tempestates, aut imineant vobis, paulo tardius rupturæ nimbū suum, aut iam vicinæ vos ac vestra tracturæ sint, si propius accesserint. Quid porro? nō ne nunc quoq; (etiam si parum sentitis) turbo quidam animos vestros rotat, & inuoluit fugientes, petentesq; eadem, & nunc in sublime alleuatos, nunc in infima allisos, magno vos cōcussu in vitia rapiet. De Vita bea. c. 27. & 28.

Graue crimen, etiam cum dictum est leuiter, nocet. Ex Pub. Mi.

Adulatio contraq; Libertas admonēdi.

OMnia sanè exclusit opulenta fœlicitas, monstrabo tibi cuius rei inopia laborat magna fastigia, quid omnia confidentibus desit. Scilicet ille, qui verum dicat, & hominem inter mentientes stupentē, ipsaq; consuetudine pro rectis blanda audiendi, ad ignorantiam veri perductum, vindicet à consensu falsorum. Non vides, quemadmodū illos in præcepta agat extincta libertas, & fides in obsequium seruile submissa: dum nemo ex

T. Fœlicitas falsa.

T. Rex:
T. Veritas

animi sui sententia suadet, dissuadetq;: sed adu-
landi certamē est, & vnum amicorum omni-
officium, vna contentio, quibus blandissime
fallant? Ignorauere vires suas, & dum se tam
magnum quā audiunt, credunt, attraxere su-
peruacua, & in discrimen rerū omnium per-
uentura bella: vtilem & necessariam rupere
concordiam, secuti iram: quam nemo reuoca-
bat: multorum sanguinem hauserunt, fulsum
nouissimē suum, dum vindicant inexplorata
pro certis: flectiq; non minus exultant tur-
pe, quam vinci: & perpetua credunt, quæ in-
summum perducta, maximē nutant. Ingenta
super se casura regna fregerunt: nec intellexe-
runt in illa scēna, & vanis, & citō diffluentibus
bonis refulgente, ex eo tempore ipsos nihil nō
aduersi expectare debuisse, ex quo nihil ven-
audire potuerunt. ¶ Cū bellum Græciæ in-
diceret Xerxes, animum tumentem, oblitūq;
quā caducis confideret, nemo non impulit.
Alius aiebat, non laturos nūtiū belli, & ad
primam aduētus famam terga versuros. Alii
nihil esse dubij, quin illa mole nō vinci solum
Græciam, sed obrui posse: magis verendum
ne vacuas desertaq; vrbes inuenirent, & pro-
fugis hostibus vastæ solitudines relinqueren-
tur, non habituris, vbi tantas vires exercere
possent. Alii illi vix rerū naturam sufficere

Angusta esse clasibus maria, militi castra, ex-
 plicādis equestrib⁹ copijs cāpestria: vix patere
 celuti sagittis ad emittenda omni manu tela.
 Cū in hūc modū multa vndiq; iactarētur, quæ
 hominē nimia æstimatione sui furentem con-
 citarent, Demaratus Lacædemonius solus di-
 xit, ipsam illā qua sibi placeret multitudinē in-
 digestam, & grauē metuendā esse ducenti: non
 enim vires, sed pondus habere: immodica nū-
 quam regi posse, nec diu durare quicquid regi
 nō potest. In primo, inquit, statim monte La-
 cones obiecti, dabūt sui experimentū. Tot illa
 gentiū millia, trecenti morabūtur: hærebūt in
 vestigio fixi, & cōmissas sibi angustias tuebun-
 tur: & corporibus obstruēt. Tota illos Asia nō
 mouebit loco. Tantas minas belli, & penē to-
 tius generis humani ruētis impetū, paucissimi
 sustinebūt. Deinde hinc atq; illinc cooriētur, &
 tuis te viribus prement. Verum est quod dici-
 tur, maiorem belli apparatus esse, quàm qui
 recipi ab his regionibus possit, quas oppu-
 gnare constituis. Sed hæc res contra nos est.
 Ob hoc ipsum te Græcia vincet, quia non ca-
 pit. Vti toto te non potes. Præterea (quæ
 vna rebus salus est) occurrere ad primos rerū
 impetus, & inclinatis opē ferre, non poteris:
 nec fulcire ac firmare labētia. Multo antè vin-
 ceris, quàm victū esse te sentias. Cæterū, nō est,
 quod

quod exercitum tuum ob hoc ſuſtineri pu-
 nō poſſe, quia numerus eius duci quoq; igno-
 tus eſt. Nihil tam magnum eſt, quod per-
 non poſſit; cui naſcitur in perniciem (vt a-
 quieſcant) ex ipſa magnitudine ſua, cauſa. A-
 ciderūt quæ Demaratus prædixerat, ſtratu-
 per totam Græciam paſſim Xerxes intellexit
 quātum ab exercitu turba diſtaret. Itaq; Xe-
 xes pudore quàm damno miſerior, Demarato
 gratias egit, quod ſolus ſibi verum dixiſſet,
 permisit petere, quod vellet. Dignus fuit
 præmio ante quàm peteret: ſed quàm miſer-
 bilis gens, in qua nemo fuit, qui verum diceret
 regi, niſi qui non dicebat ſibi. ¶ Diuus Augu-
 ſtus filiam impudicā relegauit, & flagitia præ-
 cipalis domus in publicū emiſit. Hæc non tam
 vindicanda principi, quàm tacenda (quia qua-
 rundam rerum turpitudine etiam ad vindicanda
 tem redit) parum potens iræ, publicauerat.
 Deinde cū interpoſito tempore, in loco
 iræ ſubiſſet verecundia, gemens, quòd nō
 ſilentio preſiſſet, quæ tandiu neſcierat, læta
 exclamauit, Horum nihil mihi accidiſſet, ſi
 Agrippa, aut Mecænas vixiſſet. Adeò tot
 benti millia hominum, duos reperire difficile
 eſt. Quid putem? deſuiſſe ſimiles qui aſſum-
 rentur, an ipſius vitiū fuiſſe, qui maluit que-
 re quam quære? Non eſt quod exiſtiment

Agrippam, & Mecænatem solos illi verà dicere: qui si vixissent, inter dissimulantes fuissent. Regalis ingenij mos est, in præsentium contumeliam amissa laudare, & his virtutem dare vera dicendi, à quibus iam audiendi periculū non est. ¶ Sed vt me ad propositum reducam, vides quàm facilè sit, gratiam referre fœlicibus, & in summa humanarum opum positis: dic illis, non quod volunt audire, sed quod audisse semper volent. Plenas aures adulationibus aliquando vera vox intret. Da consiliū vtile. Quæris quid fœlici præstare possis? Effice, ne fœlicitati suæ credāt, vt sciant illam multis & fidis manibus continendā. Parum in illū contuleris, si illi stultam fiduciam permāsura semper potentia excusseris: docuerisq; mobilia esse quæ dedit casus, & maiore curlu fugere, quàm veniunt: nec his portionibus quibus ad summam peruentum est, retrò iri: sæpe inter fortunam maximam & vltimam nihil interesse. Nescis quantum sit pretium amicitia, si non intelligis multum te ei daturum, cui dederis amicum, rem non domibus tantum, sed seculis raram, quæ non aliubi magis deest, quàm vbi creditur abundare. Lib. de Bene. cap. 30. 31. 32. 33.

Ti. Fœlitas falsa.

T. Amicus,

Non sumus modica laudatione contenti, quidquid in nos adulatio sine pudore congest,

fit, tanquam debitum prendimus: optimo nos esse, ac sapientissimos affirmatibus, affertimur: cum sciamus illos saepe multa mentiri. Alexander, cum iam in India vagaretur, & gentes ne finitimis quidem satis notas, bello vastaret, in obsidione cuiusdam urbis, dum circum muros, & dum imbecillissima moeniū querit sagitta ictus, diu perstitit in re, & incepta agere perseveravit. Deinde cum represso sanguine, sicci vulneris dolor cresceret, & crus equo suspensum paulatim obtorpuisset, coactus abfistere, omnes, inquit, iurant me Iouis esse filium: sed vulnus hoc me hominē esse clamat. Idem nos faciamus, cum pro sua quaque portione adulatio infatuat, dicamus, vos quidem me dicitis prudentem esse. Ego autem video quam multa inutilia concupiscam, nocitura optem: ne hoc quidem intelligo, quod animalibus satietas monstrat, quis cibo debeat esse, quis potioni modus: quantum capiam, adhuc nescio. Epist. 60.

Fac ergo mi Lucili quod facere consuevisti. A turba quantum potes te separa, nec adulatoribus latus præbeas: artifices sunt ad captandos superiores. Par illis, etiam si bene caveris, non eris. Sed mihi crede, perditioni (si capieris) ipse te trades. Habent hoc in se naturale blanditiæ, etiam cum reiiciuntur, placent: saepe excludit

elusa, nouissime recipiuntur. In Præfatione.
lib. 4. Nat. Quest.

Quo apertior est adulatio, quo improbius,
quo magis frontē suā perfricit, hoc citius ex-
pugnat. Eo enim iam demētix venimus, quod
qui parce adulatur, pro maligno sit. vbi sup.

Maluerim veris offendere, quam placere
adulando. Lib. 1. de Clem. cap. 1.

Morbū esse scias, nō hilaritatem, semper ar-
ridere ridētib⁹, & ad omniū æstimationē, ipsū
quoq; os diducere. Ex Pub. Mi.

Religio.

QVomodo sint Dij colēdi solet præcipi.
Deū colit, qui nouit. *Et infra.* Quæ cau-
sa est Dijs benefaciendi? Natura.
Errat, si quis putat illos nocere velle.
Nō possūt. Nec accipere iniuriam queunt, nec
facere. Ledere enim, lædiq; cōiunctū est. Sūma
illa ac pulcherrima omniū natura, quos peri-
culo exemit, nec periculosos quidē fecit. Pri-
mus est Deorū cultus, Deos credere. Deinde
reddere illis maiestātē suā, reddere bonitatem,
sine qua nulla maiestas est. Scire illos esse qui
presidēt mūdo, qui vniuersa vt sua tēperāt, qui
humani generis tutelam gerūt, interdū curiosi
singulorū. Hi nec dāt malū, nec habēt. Cæterū
castigant quosdā & coercēt, & irrogant pœ-
nas

Γ. Proui-
dentia,

Γ. Dei ius-
titia,

nas

nas & aliquādo specie boni puniunt. Vis Deo propitiare? Bonus esto. Satis illos coluit qui quis imitatus est. Epist. 96.

T. Detractionis cōtemptus,

Nullam mihi iniuriam facitis (*ait sapiens*) cum mihi detrahitis, sed ne Dijs quidem qui aras euertunt: sed malum propositum apparet, malūq; consilium, etiam vbi nocere non potuit. Sic vestras hallucinationes fero, quemadmodū Iuppiter optimus maximus ineptias poëtarum, quorū alius illi alas imposuit, alius cornua, alius adulterum illum induxit & abnoctantem, alius fauū in Deos, alius iniquū in homines, alius ingenuorum corruptorem & cognatorum quidem. Alius parricidam, & regni alieni paterniq; expugnatorem. Quibus nihil aliud actum est, quā vt pudor hominibus peccandi demeretur, si talem credidissent. Lib. de Vit. beata, cap. 26.

Poëtarum furor fabulis humanos errores aluit: quibus visus est Iuppiter voluptate concubitus Alcmenæ triplicā se noctē. Quid aliud est, quā vitia nostra incendere, auctores illis inscribere Deos, & dare morbo, exemplo diuinitatis, excusatam licentiam? Lib. de breuitate vitæ. cap. 16.

T. Patientia,

Virum bonum concedas necesse est, summa pietatis erga Deos esse. Itaq; quidquid illi acciderit, æquo animo sustinebit. Sciet enim

Id accidisse lege diuina qua vniuersa procedūt.
Epist. 77.

T. Proui-
dentia,

Optimus animus, pulcherrimus Dei cultus
est. Ex Pub. Mi.

Gratitudo, Ingratitudo.

Officia etiam fera sentiunt. Nec vllum
tam immansuetum animal est, quod
nō cura mitiget, & in amorem sui ver-
tat. Leonum ora a magistris impunē
tractantur. Elephantorū feritatem vsq; in ser-
uile obsequium demeretur cibus. Adeo etiam
quæ extra intellectum, atq; æstimationem be-
nificij sunt posita, assiduitas tamē meriti per-
tinacis euincit. Lib. 1. de Bene. cap. 3.

Hæc enim beneficij inter duos lex est. Alter
statim obliuisci debet dati, alter accepti nun-
quam. Lib. 2. de Bene. cap. 1.

Qui grate beneficium accepit, primam eius
pensionem soluit. Lib. 2. de Bene. cap. 22.

Nullo magis Cæsarem Augustū demeruit,
& ad alia impetranda facile sibi reddidit Fur-
mus, quam quod cū patri Antonianas partes
secuto veniam impetrasset, dixit. Hanc vnā
Cæsar habeo iniuriam tuam: effecisti, vt viue-
rem & morerer ingratus. Lib. 2. de Ben. c. 25.

Ingratus est qui beneficium accepisse se ne-
gat, quod accepit. Ingratus est, qui dissimulat.

Ingratus, qui non reddit, ingratisissimus omnium
 qui oblitus est. Hic nunquam fieri gratus po-
 test, cui totum beneficium elapsum est. Lib.
 de Bene. cap. 1.

Ingratum deniq; voco quisquis metu gra-
 tus est. Lib. 4. de Bene. cap. 18.

Quomodo disertus est, etiam qui tacet: for-
 tis etiam, qui compressis manibus, vel etiam
 alligatis: quomodo gubernator, etiam qui in-
 sicco est: quia consummatae scientiæ nihil deest
 etiã si quid obstat quo minus se utatur: ita gra-
 tus est, etiam qui vult tantum: nec habet huius
 voluntatis suæ ullum alium, quàm se testem
 Lib. 4. de Bene. cap. 21.

Beneficium nullum est, nisi quod ad nos
 nū aliqua cogitatio defert amica & benigna.
 Itaq; nec fluminibus gratias agimus, quam-
 atit magna nauigia patiantur, & ad subuehen-
 das copias largo ac perenni alueo currant: ac
 piscosa & amœna pinguibus aruis interfluant
 nec quisquam Nilo beneficium debere se iuc-
 cat, non magis quam odium, si immodicus
 perfluxit, tardèq; recessit: nec ventus benefi-
 dat, licet lenis, & secundus aspiret: nec utilis
 salubris cibus. Nam qui beneficium mihi de-
 turus est, debet non tantum prodesse, sed ve-
 Ideo, nec mutis animalibus quicquam de-
 tur: Et quàm multos è periculo velocitas ce-
 rapit

capuit? nec arboribus: Et quam multos æstu laborâtes, ramorum opacitas texit? Quid autem interest, vtrum mihi qui nescit, profuerit, an qui scire non potuit, cum vtriq; velle defuerit? Lib. 6. de Bene. cap. 7.

Si quis suâ causâ nobis profuit, ei ne, inquis, debetur aliquid? Hoc enim sæpe te conquerente audio, quod quædam homines sibi præstant, alijs imputant. Dicam mi Liberalis: sed prius hanc quæstiunculam diuidam, & rem æquam in iniqua separabo. Multum enim interest vtrum aliquis beneficium nobis det sua causa, an nostrâ, an sua & nostrâ. Ille qui totus ad se spectat, & nobis prodest: quia aliter sibi prodesse non potest, eo loco mihi est, quo qui pecori suo hybernium & æstiuum pabulum proficit: eo loco quo qui captiuos suos, vt commodius veneant, pascit, & optimos boves facit, ac defricat: quo lanista qui familiam suâ summa cura exercet atq; ornat. Multum (vt ait Cleantes) a beneficio distat negotiatio. Rursus non sum tam iniquus, vt nihil ei debeam, qui cum mihi utilis esset, fuit, & sibi. Non enim exigo, vt sine respectu sui mihi cõsulat, imo etiã opto, vt beneficium mihi datum, vel magis dati profuerit, dum modo id qui dabat duos intues dederit, & inter me seq; diuiserit, licet id ipse ex maiore parte possideat. Si modo me in cõsortium admisit, si duos

cogitavit, ingratus sum, non solum iniustus
 nisi gaudeo hoc illi profuisse, quod proderet
 mihi, Summæ malignitatis est, non vocare bene-
 ficium, nisi quod dantem aliquo incōmodo
 affecit. Non sum iniquus beneficij interpre-
 nec desidero illud mihi tantū dari, sed & tibi
 Lib. 6. de Bene. cap. 12. & 13.

Errat, si quis beneficium libentius accipit
 quàm reddit. Ingratus est, qui beneficium re-
 dit sine usura. Epist. 82.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.
 Publ. Mim.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratus
 hominem dixeris. Ex eod.

Fraus est accipere, quod non possis red-
 re. Ex eod.

Ingratus vnus miseris omnib⁹ nocet. Ex eod.

Malignū fieri, maxime ingrati docet. Ex eod.

Beneficia se dedisse qui dicit, petit. Ex eod.

Oratio.

Verum est quod apud Athenodorum
 inueni. Tunc scito esse te omnibus
 piditatibus solutum, cum eò perue-
 ris, vt nihil Deum roges nisi quod
 gare possis palam. Sic viue cum hominibus
 tanquam Deus videat, sic loquere cum Deo
 tanquam homines audiant. Epist. 10.

Contemplatio naturæ.

DEpone hoc apud te, nunquam plus agere sapientem, quam cum in conspectu eius diuina atq; humana venerunt,

Epist. 69.

Equidem tunc naturæ rerum gratias ago, quum illam non ab hac parte video, quæ publicè est: sed cum secretiora eius intraui: cum dico quæ vniuersi materia sit, quis autor sit aut multos: quid sit Deus, totus in se intendat, an ad nos aliquando respiciat: faciat quotidie aliquid, an semel fecerit: pars mundi sit, an mundus: liceat illi hodieq; decernere, & ex lege factorum aliquid derogare, an maiestatis diminutio sit, & confessio erroris, mutanda fecisse. Necessè est enim ei eadè placere, cui nisi optima placere non possunt. Nec ob hoc minus liber & potens est: ipse enim est necessitas sua. Nisi ad hæc admitterer, non fuerat operæ pretium nasci. Quid enim erat, cur in numero violentum me positum esse gauderem? An vt ciceros & potiones percolarem? vt hoc corpus carum, ac fluidum, periturumq;, nisi subinde impleatur, farcirem? & viuerem egri minister? mortem timerem, cui omnes nascimur? Debe hæc inæstimabile bonum, non est vitæ tantum, vt sudem, vt æstuem. O quam contempta

Fi. Ho.
mo.

res est homo, nisi supra humana se erexerit.
 Quidiu cum affectibus colluctamur, quid ma-
 gnifici facimus? Etiam si superiores sumus,
 portenta vincimus. Quid est cur suspiciamus
 nosmetipsos, quia dissimiles deterrimis sumus?
 Non video quare sibi placeat, qui robustior est
 valetudinario. Effugisti vitia animi, non est
 frons ficta, nec in alienam voluntatem sermo
 compositus, nec cor inuolutum: nec auaritia
 quæ quicquid omnibus abstulit, sibi ipsi ne-
 gat: nec luxuria, pecuniam turpiter amittens
 quam turpius reparaet: nec ambitio, quæ
 ad dignitatem nisi per indigna non ducet. Nil
 adhuc consecutus es. Multa effugisti: non
 nondum. Virtus enim quam affectamus, magis
 gnifica est. Non quia per se beatum est, magis
 lo caruisse: sed quia animum laxat, ac pra-
 parat ad cognitionem cælestium: dignum
 que efficit, qui in consortium Dei veniat. Tu
 consumatum habet plenumque bonum for-
 humanæ, cum calcato omni malo, petit ad
 tum, & in interiorem naturæ sinum veni-
 Tunc iuvat inter sydera ipsa vagantem de-
 tum pavimenta ridere, & totam cum auro
 terram, non illud tantum dico, quod ege-
 & signandum monetæ dedit: sed illud quod
 occulto servat posterorum auaritiæ. Nec
 test antè contemnere porticus, & lacuna

T. Contē-
ptus mūdi

ebore fulgentia, & tonsiles sylvas, & deriuata in domos flumina, quam totum circummeat mundum, & terrarum orbem superne despicens, angustum, & magna ex parte operum mari, sibi ipse dicat, Hoc est punctum, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur? O quam ridiculi sunt mortalium termini. Ultra Istrum Dacus non exeat, Strymo Thracas includat, Parthis obstat Euphrates, Danubius Sarmatica ac Romana determinet, Rhenus Germaniæ modum faciat, Pyreneus medium inter Gallias & Hispanias iugum extollat. Inter Ægyptum & Æthiopias arenarum inculta vastitas iaceat. Si quis formicis det intellectum hominis, nonne & illæ vnã aream in multas prouincias diuident? Cùm te in illa vere magna sustuleris, quoties videbis exercitus subrectis ire vexillis, & quasi magnum aliquid agatur, equitem modo altiora explorantem, modo à lateribus affusum, libebit dicere, It nigrum campis agmen. Formicarum iste discursus est, in angusto laborantium. Quid illis & nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi? Punctum est illud in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis. Surfum ingentia spatia sunt, in quorum possessionem animus admittitur; at ita, si minimum secum ex corpore

Tit. Praeparatio
 ad contē-
 pñ ad ad
 uina

T. Homo

S

tulit, si fordidum omne deterfit, & expeditu
 leuisq; ac contentus modico, emicuit. Cum
 illa tetigit, alitur, crescit, ac velut vinculis libe
 ratus, in originem redit. Et hoc habet argumē
 tum diuinitatis suæ, quod illum diuina dele
 ctant, nec vt alienis, interest, sed vt suis. Secur
 spectat occasus syderum, atq; ortus, & tam di
 uersas concordantium vias. Curiosus specta
 tor excutit singula, & quærit. Quid ni quærat
 Scit illa ad se pertinere. Tunc contemnit do
 micilij prioris angustias. Quantum enim est
 quod ab vltimis littoribus Hispaniæ vsque ad
 Indos iacet? Paucissimorum dierum spaciū
 si nauem suus ventus impleuit. At illa regi
 cœlestis per triginta annos velocissimo syde
 riam præstat, nusquam resistenti, sed æquali
 ter cito. Illic demum discit, quod diu quæsiuit.

Ti. Deus.

Illic incipit Deum nosse. Quid est Deus? Me
 vniuersi. Quid est Deus? quod vides totum,
 quod non vides totum. Sic demum magnitu
 do sua illi redditur: qua nihil maius excogita
 potest. Si solus est omnia, opus suum & extra
 & intra tenet. Quid ergo interest inter naturam
 Dei & nostram? Nostri melior pars, anima
 est, in illo nulla pars extra animum. Totus ra
 tio est: cum interim tantus error mortalitate
 neat, vt hoc, quo nec formosius est quicquam
 nec dispositius, nec in proposito constantius
 existit.

T. Opifi
 um.T. Proui
 dentia

existiment homines fortuitum & casu volubile: ideoq; tumultuosum inter fulmina, nubes, tempestates, & cætera, quibus terræ ac terris vicina pullantur. Ne hæc intra vulgum dementia est: sed sapientiam quoq; profectos contingit. Sunt qui putent sibi ipsis animum esse, & quidem prouidum, ac dispensantem singula, & sua, & aliena: hoc autem vniuersum, in quo nos quoq; sumus, expers esse consilij, & aut ferri temeritate quadã, aut natura nesciente quid faciat. In præfatione Lib. 1. Nat. quæst.

Dices mihi, quid agis Seneca? deferis partes: Certe Stoici vestri dicunt, Vsq; ad vltimũ vitæ finem in actu erimus, non desinemus cõmuni bono operam dare, adiuuare singulos, opem ferre etiam inimicis, eniti manu, Nos sumus qui nullis annis vacationes damus, & quod ait ille vir disertissimus, caniciem galea premimus. Nos sumus apud quos vsq; eò nihil ante mortem otiosum est, vt si res patitur, non sit ipsa mors otiosa. *Huic quæstioni paucis interiectis ita Seneca respondet.* Duæ, inquit, in hac re dissident sectæ, Epicureorũ & Stoicorum: sed vtraq; ad otium diuersa via mittit. Epicurus ait, Non accedet ad Remp. sapiens, nisi si quid interuenierit. Zenon ait, Accedet ad Rẽp. nisi si quid impediẽrit. Alter otium ex proposito petit, alter ex causa. Causa autẽ illa latè

§
Ti. Vitæ
actiue &
contem-
platiue
cõparatio

patet, si Resp. corruptior est, quàm vt adiuan
 possit, si occupata est malis, non nitetur sapien
 in superuacuum, nec se nihil profuturis impē
 det, si parum habebit autoritatis aut virium.
 Nec illum erit admissura Resp. si valetudo illi
 impediatur: quomodo nauem quassam non de
 duceret in mare: quomodo nomen in militia
 non daret debilis: sic ad vitam ad quam se in
 habilem sciet, non accedet. Potest ergo & ille
 cui omnia adhuc in integro sunt, antequam
 vllas experiatur tempestates, in tuto subsiste
 re: & protinus commendare se bonis artibus,
 & illud beatum otium exigere, virtutum cul
 tor, quæ exerceri etiam quietissimis possunt.
 Hoc nempe ab homine exigitur, vt profit ho
 minibus, si fieri possit, multis: si minus, pau
 cis: si minus proximis: si minus, sibi. Nam cum
 se vtilem cæteris efficit, commune agit nego
 tium. Quomodo qui se deteriorem facit, non
 sibi tantummodo nocet, sed etiam omnibus
 eis, quibus melior illis prodesse potuisset: Sic
 si quis benè de se meretur, hoc ipso alijs pro
 dest, quod illis profuturum parat. Duas Resp.
 animo complectamur, alteram magnam &
 verè publicam (qua Diuac homines continē
 tur: in qua non ad hunc angulum respicimus
 aut ad illum: sed terminos ciuitatis nostræ cu
 Sole metimur) alteram cui nos ascripsit con
 ditio

Tit. Vita
 contēpla
 tiua.

T. Resp.

ditio nascendi. Hęc autem Atheniensium erit, aut Carthaginiensium, aut alterius alicuius: quæ non ad omnes pertineat homines, sed ad certos. Quidam eodem tempore vtriq; Reip. dant operam maiori minoriq;: quidam tantum minori: quidam tantum maiori. Huic maiori Reipu. & in otio deseruire possumus: imo verò nescio an in otio melius: vt quæramus quid sit virtus, vna pluresue sint? natura an ars bonos viros faciat? Vnum sit hoc quod mari terras, & maria terris inserta complectitur, an multa? Continua sit omnis & plena materia, ex qua cuncta gignuntur, an diducta, & solidis inane permixtum sit? Deus sedens opus suum spectet, an tractet? Vtrum ne extrinsecus illi circumfusus sit, an toti inditus? Immortalis sit mundus, an inter caduca, & ad tempus nata numerandus? Hęc qui contemplatur, quid Deo præstat? Ne tanta eius opera sine teste sint. ¶ Solemus dicere, summum bonum esse, secundum naturam viuere. Natura ad vtrumque genuit, & contemplationem rerum, & actionem. ¶ Nunc probemus quod prius diximus. Quid porro, hoc non erit probatum, si se vnusquisque consuluerit, quantam cupiditatem habeat ignota noscendi, quàm ad omnes fabulas excitetur? Nauigant quidam, & labores perc-

peregrinationis longissimæ vna mercede per-
 petiuntur, cognoscendi aliquid abditum re-
 motumq; Hæc res ad spectacula populos con-
 trahit, hæc cogit præclula rimari, secretiora ex-
 quirere, antiquitates euoluere, mores barba-
 rarum audire gentium. Curiosum nobis natu-
 ra ingenium dedit, & artis sibi ac pulchritudi-
 nis suæ conscia, spectatores nos tantis rerum
 spectaculis genuit: perditura fructum sui, si
 tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta, tā
 nitida, & non vno genere formosa, solitudini
 ostenderet. Vt scias illam spectari voluisse, non
 tātum aspici, vide quem nobis locum dedit.
 In media nos sui parte constituit, & cōspectū
 omnium nobis dedit: nec erexit tantum modo
 hominem, sed etiam ad contemplationem fa-
 ctum, vt ab ortu sydera in occasum labentia
 profequi posset: & vultum suum circumferre
 cum toto corpore, sublime fecit illi caput, &
 collo flexibili imposuit. Deinde sena per diē,
 sena per noctem signa produxit: & nullam nō
 partem sui explicuit: vt per hæc quæ obtule-
 rat eius oculis, cupiditatem etiam faceret ca-
 terorum: nec enim omnia, nec tanta visimus,
 quanta sunt: sed acies nostra aperit sibi inue-
 stigando viam: & fundamenta veri iacit: vt in-
 quisitio trāleat ex apertis in obscura, & aliquid
 ipso mundo inueniat antiquius: vnde ista sy-
 dera

Ti. Opifi-
 cium.

T. Homo.

dera exierint, quis fuerit vniuersi status ante-
 quam singula in partes discederent: quæ ratio
 mersa & confusa diduxerit. Quis loca rebus
 assignauerit, suapte natura grauia descende-
 rint, euolauerint leuia: an præter ipsum pon-
 dus corporum, altior aliqua vis legem singulis
 dixerit: an illud verum sit, quod à me proba-
 tur, homines diuini spiritus esse partem, ac ve-
 luti scintillas quasdam sacrorum in terras dissi-
 luisse, ac ex alieno loco exisse. Cogitatio nostra
 cæli munimenta perrumpit, nec contenta est,
 id quod ostenditur, scire. Illud, inquit, scrutor
 quod ultra mundum iacet: vtrum ne profun-
 da vauitas sit, an & hoc ipsum terminis suis
 claudatur: qualis sit habitus exclusis, informia
 & confusa sint, an in omnem partem tantun-
 dem loci obtinentia, an & illa in aliquem cul-
 tum descripta sint: huic cohæreant mundo, an
 longè ab hoc secesserint, & in vacuo voluten-
 tur: individua sint, per quæ struitur omne id
 quod natum futurumq; est, an continua eorum
 materia sit, & per totum mutabilis. Vtrum cõ-
 traria interse elemēta sint, an non pugnet, sed
 per diuersa conspirent. Ad hæc quærenda na-
 tus, existimat quod non multum acceperit tē-
 poris, etiam si illud totum sibi vendicat (cui,
 licet nihil facilitate eripi, nihil negligentia pa-
 tiatur excidere, licet horas suas auarissimè ser-
 uet,

T. Anima

uet, & vsque in vltimæ ætatis humanæ terminos procedat, nec quicquam illi ex eo quod natura constituit, fortuna concutiat) tamen homo ad immortalitum cognitionem, nimis mortalis est. Ergo secundum naturam viuo, si totum me illi dedi: si illius admirator cultorque sum. Natura autē vtrumq; facere me voluit, & agere, & contemplationi vacare. Vtrumque facio: quoniam nec cōtemplatio quidem sine actione est. ¶ Sed refert, inquis, an ad hanc voluptatis causa accesserit, nihil aliud ex illa petens, quàm assiduam contemplationem, quæ sine exitu est. Est enim dulcis, & habet illicbras suas. Aduersus hoc tibi respondeo, æquè refert, quo animo ciuilem agas vitam, an ut semper inquietus sis, nec vnquam sumas vllū tempus, quo ab humanis ad diuina respicias. Quomodo res appetere sine vllō virtutum amore, & sine cultu ingenij, ac nudas edere operas, minime probabile est (misceri enim inter se ista & cōferri debent) sic imperfectū ac languidū bonū est, in otii sine actu proiecta virtus, nunquā id quod didicit ostendēs. Quis negat illū debere profectus suos in opere tētare: nec tantū quid faciendū sit cogitare, sed etiā aliquādo manū exerere: & ea quæ meditata sūt, ad verum perducere? Quid si per ipsum sapiētem non est mora, si non actor deest, sed agēda desunt?

desunt: ecquid illi secum esse permitteſs? Quo
 animo ad otium sapiens ſecedit? Ut ſciat ſecū
 quoq; ea acturū, per quæ poſteris proſit. Nos
 certe ſumus qui dicimus, & Zenonē & Chry-
 ſippum maiora egiſſe, quàm ſi duxiſſent exer-
 citus, geſiſſent honores, leges tuliſſent, quas
 non vni ciuitati, ſed toti humano generi tulerunt.
 Quid ergo eſt, quare tale otium non cō-
 uenit bono viro: per quod futura ſæcula ordi-
 net, nec apud paucos concionetur: ſed apud
 omnes omniū gentiū homines, quicūq; erūt?
 Lib. de Vita beata à 28. vſq; ad 32. cap.

r. Doctos

Obedientia. Inobedientia.

REge incolumi, mens omnibus vna, A-
 miſſo rupere fidem. Hic caſus Romanæ
 pacis exitium erit, hic tanti fortunam
 populi in ruinasaget. Tandiu ab iſto
 periculo aberit hic populus, quandiu ſciat fer-
 re frenos: quos ſi quando abruperit, vel aliquo
 caſu diſcuſſos reponi ſibi paſſus non erit, hæc
 vnitas & hic maximi imperij contextus, in
 partes multas diſſiliet: idemq; huic vrbidomi-
 nandi finis erit, qui parendi fuerit. Lib. 1. de
 Clem. cap. 4.

Si inuitus pares, ſeruus es: ſi volēs miniſter.
 Ex Publ. Mim.

Men-

Mendacium.

Tenue est mendacium : perlucet, si diligenter inspexeris. Epist. 80.

Nemo potest personam diu ferre. Ficta citò in naturam suam recidunt : quibus veritas subest, quæq; (vt ita dicamus) ex solido enascuntur, tẽpore ipso in maius meliusq; procedunt. Lib. 1. de Clem. cap. 1.

Liberalitas. Beneficentia.

Inter multos ac varios errores temere inconsultèq; viuentium, nihil propemodum optimè Liberalis dixerim nocētius, quàm quòd beneficia nec dare scimus, nec accipere. *Simile.* Semina in solum effœtum & sterile non spargimus : beneficia sine vllò delectu magis proijcimus, quàm damus. Multos experimur ingratos, plures facimus : quia aliàs graues exprobratores exactoresq; sumus, aliàs leues, & quos paulo post muneris sui pœniteat, aliàs queruli, & minima momenta calūniantes, gratiam corrumpimus omnem, non tantum postquam dedimus beneficia, sed etiam dum damus. Quis enim nostrum contentus fuit, aut leuiter rogari, aut semel? Quis nō, cùm aliquid à se peti suspicatus est, frontem obduxit, vultu auertit, occupationes simulauit, longis sermonibus,

libus, & de industria non inuenientibus exitum, occasionem petendi abstulit, & varijs artibus properantes necessitates eludit: In angusto vero comprehensus, aut distulit, aut timidè negauit, aut promisit: sed difficulter, sed subdunctis supercilijs, sed malignis & vix exeuntibus verbis. Nemo autem libenter debet, quod non accepit, sed expressit. Eodem animo beneficium debetur, quo datur. Sibi quisque debet quod à negligente accepit. Nec tardè quidem, quia quum in omni officio magni æstimetur dantis voluntas, tardè qui fecit, diu noluit. Vtiq; non contumeliose. Nam cum ita natura comparatū sit, vt altius iniuriæ, quàm merita descendant, & illa citò defluant, haste-nax memoria custodiat: quid expectat, qui offendit, dum obligat: Satis aduersus illum gratus est, si quis beneficio eius ignoscit. Demus beneficia, non sceneremus. Dignus est decipi, qui de recipiēdo cogitauit cum daret. At malè celsit. Et liberi, & coniuges spem fefellerunt, tamen & educamus, & ducimus. Adeoq; aduersus experimēta pertināces sumus, vt bella victi, & naufragi maria repetamus. Quanto magis permanere in dandis beneficijs decet, quæ, si quis non dat, quia non recipit, dedit, vt reciperet: bonamq; ingratorum facit causam, quibus turpe est non reddere, si licet. Quam

multi indigni luce sunt: & tamen dies oritur,
 Quàm multi quod nati sunt queruntur: ta-
 men natura sobolem novam gignit, ipsosq;
 qui non fuisse mallent, esse patitur. Quid ma-
 gnifici erat multis prodesse, si nemo deciperet.
 Tunc est virtus dare beneficia, non utiq; redi-
 tura: quorû à viro egregio statim fructus per-
 ceptus est. Adeò quidem ista res fugare nos, &
 pigriores ad rem pulcherrimâ facere non de-
 bet, ut si spes mihi præcidatur, gratum homi-
 nem reperiendi, malim nō recipere beneficia,
 quàm nō dare. Perdenda sunt multa, ut semel
 ponas benè. Ne cessaveris dare: opus tuum pe-
 rage: & partes boni viri exequere. Alium re:
 aliû fide: aliû gratia: aliû cōsilio: aliû præ-
 ceptis salutaribus adiuvâ. *Li. 1. de Ben. c. 1. & 2.*

Non potest beneficiû manu tâgi, sed animo
 geritur. Multû interest inter materiâ bñficij &
 beneficiû. Itaq; nec aurû, nec argentû, nec quic-
 quam eorû quæ à proximis accipiuntur, bene-
 ficium est: sed ipsa tribuendi voluntas. Impe-
 riti autem id quod oculis incurrit, & quod tra-
 ditur, possideturq; solûm notât: contrâ, illud
 quod in re charû, atq; pretiosum est, parvi pè-
 dût. Hæc quæ tenemus, quæ aspiciamus, in quibus
 cupiditas nostra heret, caduca sunt. Aufer-
 re ea nobis & fortuna, & iniuria potest. Bene-
 ficium verò, etiâ amissò eo quod datû est, du-
 rat.

Est nō rectè factū, quod irritū nulla vis ef-
 ficat. Amicū à piratis redemi, hunc alius hostis
 excepit, & in carcerē cōdidit, nō beneficiū, sed
 vltimū beneficij mei sustulit. Ex naufragio ra-
 ptos, vel ex incendio liberos reddidi. Hos vel
 morib⁹, vel aliqua fortuita iniuria eripuit. Ma-
 ner etiā sine illis, quod in illos datū est. Omnia
 quæ fallū beneficij nomē vsurpāt, mini-
 stria sunt, per quæ se volūtas amica explicat.
 Hoc quoq; in alijs reb⁹ euēnit, vt aliubi sit spe-
 cies rei, aliubi ipsa res. Imperator aliquē tor-
 quib⁹, murali, & ciuica donat. Quid habet per
 se corona pretiosum? Nihil horū honor est, sed
 honoris insigne: sic nō est beneficium, id quod
 in oculos venit, sed beneficij vestigium & no-
 ta. Lib. 1. de Bene cap. 5.

Si beneficia in rebus, nō in ipsa benefaciēdi
 volūtate cōsisterēt, eō maiora eisēt, quō maio-
 ra sunt, quæ accepimus. Id autē falsum est. Nō
 quā nos magis obligat, qui dedit parua ma-
 gnifice: qui regū & quauit opes animo: qui exi-
 mū tribuit, sed libēter: qui paupertatis suæ o-
 culatus est, dū meā respicit: qui nō volūtate tan-
 tum inuādi habuit, sed cupiditate: qui accipere
 non reputauit beneficiū, cū daret: qui dedit tanquā
 non recepturus: recepit tanquam nō dedisset:
 Beneficiū occasionem qua prodesset, & occupauit,
 t, quæ fuit. Contrā, ingrata sunt (vt dixi)

Simil⁹

T. Virtutis mod⁹

licet re ac specie magna videantur, quæ danti,
 aut extorquentur, aut excidunt. Multòq; gra-
 tius venit, quod facili, quàm quod plena ma-
 nu datur. Exiguum est quod in me contulit,
 sed amplius non potuit. At hic, quod dedit,
 magnū est: sed dubitavit, sed distulit, sed cum
 daret genuit, sed superbe dedit, sed circumtu-
 lit, & placere ei cui præstabat, noluit: ambitio-
 ni dedit, non mihi. Socrati cum multa multa
 pro suis quisq; facultatibus offerret, Æschines
 pauper auditor, Nihil, inquit, dignum te quod
 dare tibi possem, inuenio: & hoc modo paupe-
 rem me esse sentio. Itaq; dono tibi quod unū
 habeo, me ipsum. Hoc munus rogo qualecūq;
 est boni consulas: cogitesq; alios cum multum
 tibi darēt, plus sibi reliquissē. Cui Socrates,
 Quid ni tu, inquit, magnum munus dederis,
 nisi forte paruo te aestimes? Habebo itaq; cu-
 ræ, vt te meliorem tibi reddam, quàm accepi.
 Vicit Æschines hoc munere Alcibiadis parem
 diuitijs animum, & omnium iuuentum opu-
 lentorum munificentiam. Lib. 1. de Ben. c. 7.

Sic demus, quomodo vellemus accipere.
 Ante omnia libēter, citò, sine vlla dubitatione.
 Lib. 2. de Bene. cap. 1.

Præcipiunt itaq; omnes autores sapientia,
 quædam beneficia palam danda, quædam se-
 cretò: palam, quæ consequi gloriosum est:

ant. gra. ma. ulit. edit. cum. ntu. itio. nulti. hines. quod. iupe. l vni. ecug. iltum. tates. deris. q; cu. ccepti. vare. i opu. i. c. 7. ipere. itione. entiz. am fe. est: v. mil.

beneficaria dona, & honores, & quicquid aliud
 notitia pulchrius fit. Quæ rursus non produ-
 cunt, nec honestiorem faciunt, sed succurrunt
 necessitati, egestati, ignominie: tacite danda
 sunt, vt nota sint solis quibus profunt. Interdum
 de ipse qui iuuatur fallendus est: vt habeat, nec
 quo acceperit, sciat. Arcesilaus, vt aiunt, ami-
 co pauperi & paupertatem suam dissimulati,
 ego autem, & ne hoc quidem confitenti, de-
 dit sibi in sumptum ad necessarios vsus: cum
 iam succurrendum iudicasset, puluino eius
 ignorantis sacculum subiecit, vt homo inuti-
 liter verecundus, quod desiderabat, inueniret,
 potius quam acciperet. Quid ergo: ille nesciet
 quo acceperit? Primum nesciat, si hoc ipsum
 beneficij pars est. Deniq; ille nesciet accepisse
 ego sciam dedisse me. Parum est inquis, Pa-
 rum, si fœnerare cogitas. Sed si dare, quo gene-
 rati accipienti maxime profuturum erit, dabis.
 Contentus eris te teste. Alioquin, non benefa-
 cere delectat, sed videri bene fecisse. Volo, in-
 quis, sciat. Debitorem quæris. Volo, utiq; sciat.
 Quid si illi vtilius est nescire, si honestius, si gra-
 tius: nõ in aliam partem abibis? Volo vt sciat,
 ita tu hominem non seruabis in tenebris. Lib.
 de Bene. cap. 9, & 10.

T. Eleg.
 mosina.

Quid am-
 pli^a chri-
 stiano do-
 ctore re-
 quiras?

T. Consci-
 entia.

Si gratos vis habere quos obligas, nõ tantum
 des oportet beneficia, sed ames. Li. 2. de Ben. c. 11.

Vrbem cuidā Alexāder donabat vefanus, & qui nihil animo nisi grāde cōcepit. Cū ille cui danabatur, seiplū mēsus, tāti muneris inuidiā refugisset, dicēs, nō cōuenire fortunæ suæ. Nō quero, inquit, quid te accipere deceat: sed quid me dare. Animosa vox videtur, & cū regia sit, est stultissima. Nihil enim per se quenquā decet. Refert quid, cui, quādo, quare, vbi, & cetera: sine quibus facti ratio non cōstabit. Tumdissimū animal, si illū accipere hoc non decet, nec te dare. Lib. 2. de Bene. cap. 16.

Maiore etiam delectu quærendum est, cui debeamus, quāam cui præstemus. Nam vt non sequantur vlla incommoda, (sequuntur autē plurima) graue tormentum est debere, cui nōlis. Contrā, iucundissimum est, ab eo accepisse beneficium, quem amare etiam post iniuriam possis. Lib. 2. de Bene. cap. 18.

simile. Non est beneficium quod inquistum mittitur. Hoc dabo, hoc recipiā auctio est. Nō dicit pudicā quę amatorē vt incēderet, repulit: quę aut legem, aut virum timuit, vt ait Ouidius. Quæ, quia nō licuit, non dedit, illa dedit. Non immerito in numerū peccantiū refertur, quę pudicitiam timori præstitit, nō sibi. Eodē modo qui beneficiū vt reciperet dedit, nō dedit. Nō quid dubiū est, quin cōtraria sit beneficio iniuria. Quomodo iniuriā facere per se vitāda am

fugienda res est: sic, beneficiū dare, per se expectandū, Illic turpitudine cōtra omnia præmia in seculis hortantia valet: ad hoc inuitat honesti per se efficax species. Lib. 4. de Ben. c. 14. & 15.

Dij quoq;, inquit, multa ingratis tribuunt, sed illa bonis parauerāt. Contingūt autē etiam malis: quia separari nō possunt. Satius est autē prodesse etiā malis propter bonos, quàm bonis deesse propter malos. Itaq; quæ refers, diē, solem, hyemis & statiq; curius, & media veris autūniq; temperamēta, imbres, & fontiu haurus, vētorum statos flatus, pro vniuersis inuenerūt: excerpere singulos non potuerunt. Nec poterat lex casuris imbribus dici, ne in malorū improborūq; rura defluerēt. Medicina & sceleratis opē ministrat. Cōpositiones remediorū salutariū nemo suppressit, ne sanaretur indigni. Multum enim refert, vtrū aliquē nō excludas, an eligas. Ius fori omnibus dicitur, pace etiam homicidæ fruūtur: sua repetunt, etiam qui aliena rapuerūt. Percussores, & domi ferum exercentes, murus ab hoste defendit. Legum præsidio qui plurimū in illas peccauerūt, protegūtur. Quædā non poterāt cæteris cōtingere, nisi vniuersis darētur. Li. 4. de Ben. c. 28.

Propositum & optimi viri, & ingentis animi, tandiu ferre ingratum, donec feceris gratum. Lib. 5. de Ben. cap. 1.

T. Virtu-
tis modus

In beneficio hoc est probabile, & suspicien-
dum, quod alteri vt aliquis prodesset, vtilitatis
interim suę oblitus est: quod alteri dedit alla-
turus sibi. Lib. 5. de Bene. cap. 11. dicitur

T. Elee-
mosina.
Christia-
na vox.

Egregiè mihi videtur M. Antonius apud
Rabirium poëtam cum fortunam suam tran-
seuntem aliò videret, & sibi nihil relictū, præ-
ter ius mortis, exclamare. Hoc habeo quol-
cumq; dedi. O quantum habere potuit, si ve-
lisset. Hæ sunt diuitiæ certe in quacunq; so-
tis humanæ leuitate, vno loco permanituræ:
quæ quo maiores fuerint, hoc minorem ha-
bebunt inuidiam. Quid tanquam tuo parcis
Procurator es. Omnia ista quæ vobis tumidos
& supra humana elatos, obliuisci cogūt vestra
fragilitatis, quæ ferreis claustris custoditis ar-
mati: quæ alieno sanguine raptæ, vestro defen-
ditis: propter quæ classès cruentaturas man-
deducitis: propter quæ quassatis vrbes: ignat
quantum telorum in aduersos fortuna com-
paret: propter quæ ruptis toties affinitatis
amicitiæ, collegij foederibus inter contendentes
duos terrarum orbis elisus est, nō sunt ve-
stra: in depositi causa sunt: iam iamq; ad alium
dominum spectantia, aut hostes illa, aut hosti-
lis animi successor inuadet. Quæris, quomodo
illa tua facias? dono dando. Confide ergo re-
bus tuis, & certam tibi earum atq; inexpugnabilem

picien. nem possessionem para: honestiores illas, nō
 ilitatis lum sed tutiores factururus. Illud quod suspi-
 it alla. quō te diuitem ac potentē putas, quandiu
 s apud esides, sub nomine fordido iacet. Domus
 a tran- seruus est, nummi sunt: cū donasti bene-
 1, pre- tum est. Lib. 6. de Bene. c. 3.

quol. Demetrio, si res nostras aliquis Deorū pos-
 , si ve- tendas velit tradere sub lege certa, nec liceat
 q. so- mare, affirmauerim, repudiaturum, dictu-
 n. lura- m; Ego verò me ad istud inextricabile pō-
 m ha- nus non alligo. Lib. 7. de Bene. c. 9.

parcis Errat tamen si quis existimat cum dicimus
 nido- tum qui beneficium dedit, obliuisci oportere,
 veltre- recutere nos illi memoriam rei præsertim ho-
 itis ar- nestissimæ. Quædam præcipimus ultra modū,
 defa- ar ad verum & suum redeant. Cum dicimus,
 man- meminisse non debet, hoc volumus intelligi,
 ignat- predicare non debet, nec iactare, nec grauis
 i com- esse. Quidam enim beneficium quod dede-
 itatis- unt, omnibus circulis narrant. Hoc sobrij
 nden- loquuntur, hoc ebrij non continent, hoc
 nt ve- motis ingerunt, hoc amicis committunt. Ut
 aliu- nec nimia, & exprobratrix memoria subside-
 hofsi- et, obliuisci eum qui dedit iussimus: & plus
 mod- imperando quàm præstari poterat, silentium
 gore- uasimus. Lib. 7. de Ben. c. 22.

ugn- Aristippus aliquādo delectatus vnguento, *Simile*
 biler- Malè, inquit, istis effœminatis eneniat: qui rem

tam bellam infamarunt . Idem dicendum est,
 malè istis improbis, & importunis beneficioru
 suorum quadruplatoribus eueniat : qui tam
 bellam admonitione inter amicos sustulerunt.
 Ego tamen vtar hoc iure amicitiae, & benefi-
 cium ab eo repetam, à quo petissem: qui alte-
 rius beneficij loco accepturus est, potuisse red-
 dere. Nunquam, ne querens quidem dicam,
 Eiectum, littore egentem excepi: & regni de-
 mens in parte locaui . Non est ista admonitio,
 imò conuitium est . Hoc est in odium benefi-
 cia perducere . Hoc est, efficere, vt ingratum
 esse, aut liceat, aut iuuet. Satis abundèq; est
 submissis & familiaribus verbis, memoriam
 reuocare. Si benè quid de te merui, fuit aut ti-
 bi quicquam dulce meum. Ille inuicem dicat,
 Quid ni merueris? eiectum, littore egentem
 excepisti. Sed nihil inquit, profecimus, dissi-
 mulat, oblitus est. Quid facere debeã? Quaris
 re maximè necessariã, & in qua hãc materiã cõ-
 summari decet : quẽadmodũ videlicet ingratu
 ferendi sint. Nimirũ placido animo, mãsuetõ,
 magno. Nũquã te tã inhumanus, & immemor
 & ingratus offendat, vt nõ tamen dedisse dele-
 ctet. Nũquã in has voces iniuria impellat. Vel-
 lem nõ fecisse. Beneficij tui etiã infœlicitas pla-
 ceat. Semper illũ pœnitebit, si te ne nũc quidẽ
 pœnitet. Nõ est quod indigneris tãquã aliqua
 noui

m est,
 icioru
 i tam
 ilerūt.
 enef.
 i alte.
 e red.
 icam,
 ni de.
 nitio.
 enef.
 atum
 q; est
 oriam
 ut ti.
 dicat.
 ntem
 dissi.
 uaris
 iacō.
 igrari
 ueto.
 emor
 dele.
 .Vel
 as pla
 iudic
 quid
 noui

noui acciderit: magis mirari debes, si non acci-
 disset. Aliū labor, alium impensa deterret, aliū
 periculum, alium turpis verecundia, ne dum
 reddit, fateatur accepisse: alium ignorātia of-
 fendi, alium pigritia, alium occupatio. Aspice
 quemadmodum immensae hominum cupidi-
 tates hient semper, & poscant. Non miraberis
 ubi neminem reddere, vbi nemo satis accipit.
 Quis est istorum tam firmæ voluntatis ac so-
 lida: vt tutō apud eū beneficia deponas? Alius
 libidine insanit, alius abdomini seruit, alius
 lucrosus est, cuius summam non vinctes, alius
 inuidia laborat, alius cæca ambitione, & in gla-
 riosos ruente. Adijce torporem mentis ac senū:
 & huic contrariam inquieti pectoris agitatio-
 nem, tumultusq; perpetuos. Adijce estimatio-
 nem sui nimiam, & tumorē, ob quæ cōtemnē-
 dus est, insolentem. Quid contumaciā in per-
 uersa nitentiū, quid leuitatem semper aliquō
 trasilientiū loquar? Hūc accedat temeritas præ-
 ceptis. & nūquā fidele cōsiliū daturus timor,
 & mille errores, in quibus voluimur. Audacia
 timidissimorū, discordia familiarissimorū, &
 publicū malum incertissimis fidere, fastidire
 possetsa, optare quæ consequi posse spes non
 nit. Inter affectus inquietissimos, re quietissi-
 mā, fidē quaris? Si tibi vitę nostræ vera imago
 succurrat, videberis tibi videre captæ maximæ
 ciuitatis

T. Corru
 pti seculi
 nores,

Angel T
 .ohm

iuitatis faciem, in qua omisso pudoris rectique
 respectu, vires in consilio sunt, velut signo ad
 permiscenda omnia dato. Non igni, non ferro
 abstinetur. Soluta legibus scelera sunt. Nec re-
 ligio quidem (quæ inter arma hostilia suppli-
 ces texit) vllum impedimentum est ruentium
 in prædam. Hic ex privato, hic ex publico, hic
 ex prophano, hic sacra rapit, hic effringit, hic
 transilit, hic, non contentus angusto itinere,
 ipsa quibus arcetur, euertit: & in lucrum ruine
 venit. Hic sine cede populatur, hic spolia crue-
 ta manu portat. Nemo non fert aliquid ex al-
 tero. In hac auuiditate generis humani, næ tu
 nimis fortunę communis oblitus es, qui que-
 ris inter rapientes, reuerentem. Si indignaris
 ingratos esse, indignare luxuriosos, indignare
 auaros, indignare impudicos, indignare ægros,
 deformes, senes, pallidos. Est istud graue vitium,
 est intolerabile, & quod dissociet homines,
 quod concordiam, qua imbecillitas nostra ful-
 citur, scindat ac dissipet. Sed vsq; eò vulgare
 est, vt illud nec qui queritur quidē effugerit.
 ¶ Cogita tecum, an quibuscunq; debuisti gra-
 tiam retuleris, an nullum vnquam apud te pe-
 rierit officium, an omnium te beneficiorum
 memoria comitetur? Videbis quæ puero data
 sunt, ante adolescentiam elapsa: quæ in iuueni
 collata sunt, non perdurasse in senectutem.

T. Ingratitudo,

Quæ

Quædam perdidimus, quædam proiecimus, quædam è conspectu nostro paulatim exierunt: à quibusdam oculos auertimus. Vt ex-
 talem tibi imbecillitatem tuam, in primis fragilis est memoria, & rerum turbæ nõ sufficit. Necesse est quantum recipit, emittat: & antiquissima recentissimis obruat. Sic factum est, vt minima apud te nutricis esset autoritas: quia beneficium eius longius ætas sequens posuit. Sic factum est, vt præceptoris tibi non esset villa veneratio. Sic euenit, vt circa consularia occupato comitia, aut sacerdotiorum candidato, quæsturæ suffragator excideret. Fortasse vitium, de quo quereris si te diligenter excuseris, in sinu inuenies. Iniquè publico irasceris crimini, stultè tuo. Vt absoluaris, ignosce. Meliorem illum facies ferendo, vtiq; peiorem exprobrando. Non est, quod frontem eius indures: sine, si quid est pudoris residui, seruet. Sæpe dubiam verecundiam vox conuuitantis clarior rupit. Nemo id esse quod etiam videtur, timet: deprehensus pudor amittitur. Perdidit beneficiũ. Nunquid quæ consecrauimus, perdidisse nos dicimus? Inter consecrata beneficium est, etiam si male respondit bene collocatum. Nõ est ille, qualem sperauimus. Simus nos quales fuimus, ei dissimiles. Lib. 7. de Bene. cap. 25. 26. 27. 28. 29.

Tit. indi-
 gnatio cõ
 tra alio-
 rũ errata

Γ. Pudor.

Quæ

Quæ ratio est exacerbare eum in quem magna contuleris, vt ex amico dubio fiat non dubius inimicus: & patrociniū sibi nostrā infamia quærat? Nec desit qui dicat, Nescio quid est, quod eum, cui tantū debuit, ferre non potuit. Sub est aliquid. Nemo non superioris dignitatem querēdo, etiā si nō inquinauit, aspernit. Nec quisquā fingere cōtentus est leuia, cum magnitudine mendacij fidē quærat. Quāto illa melior via, qua seruatur illi spes amicitia, & si reuertat ad sanitatē velit, etiam amicitia. Mimit malos pertinax bonitas, Nec quisquā tam diu infestiq; aduersus diligēda animi est, vt etiam iniuriatus, bonos nō amet: quibus hoc quoq; caput debere, quod impunē non soluit. Ad illa itaq; cogitationes tuas flecte. Nō est mihi relata gratia. Quid faciā? Quod dii omnium rerum optimi autores: qui beneficia ignorant dare incipiunt, ingratis perseuerant. Alius illis obijcit negligentiam nostri, alius iniquitatem. Alius illos extrā mundum suum proijcit: & ignauos, hebetesque sine luce, sine vho opere destituit. Alius Solem, cui debemus quod inter laborē quietēq; tēpus diuisimus, quod non tenebris imersi, cōfusione æternæ noctis effugim⁹, quod annū cursu suo tēperat, & corpora alit, fata euocat percoquit fruct⁹, saxū aliquod ignitū, aut fortuitorū ignium globū, appellat. Nihil.

T. Mendacium.

T. Opificium.

T. Providentia.

T. Beneficia Dei.

T. Eleemosina.

Ti. Dilectio inimicorum.

Nihilominus tamé more optimorū parétum, qui maledictis suorū infantiu arrident, nō cel-
 lant Dij bñficia cōgerere, de beneficiorū auto-
 re dubitatib⁹: sed æquali tenore bona sua per-
 ptes, populosq; distribuunt, vnam potentiam
 sortiti, prodesse. Spargūt oportunis imbribus,
 terras, maria flatu mouēt, syderum cursu no-
 tant tempora, hyemes æstatesq; interuentu
 lenioris spiritus molliunt, errorem labentium
 animarum placidi ac propitij ferunt. Imite-
 mur illos. Demus, etiam si multa in irritū da-
 ta sint. Demus nihilominus alijs, demus ipsis,
 apud quos iactura facta est. Neminē ad exci-
 tandas domos ruina deterruit, & cum penates
 ignis absumpsit, fundamenta tepente adhuc
 arca ponimus, & vrbes haustas læpius eodem
 loco condimus. Adeo ad bonas spes pertinax
 animus est. Terra, mariq; humana opera cessā-
 rent, nisi male ruentia iterum tētare libuisset.
 Ingratus est. Nō mihi fecit iniuriā, sed sibi. Ego
 beneficio meo cum darem vsus sum. Nec ideo
 pigrius dabo, sed diligētius. Quod in hoc per-
 didi, ab alijs recipiā. Sed huic ipsi beneficium
 dabo iterum, & tanquam bonus agricola, cura
 cultuq; sterilitatē soli vincam. Perit mihi be-
 neficium: iste omnibus. Non est magni animi,
 dare, & perdere. Hoc est magni animi, perdere,
 & dare. Lib. 7. de Bene. cap. 30. 31. & 32.

Simile;

Simile.

T. Mag-
nanimi-
tas,

Nemo

Nemo non cum alteri prodest, sibi profuit.
Epist. 82.

Errat si quis existimat facilem rem esse donare. Plurimum ista res habet difficultatis, si modo consilio tribuitur, non casu & impetu spargitur. Hunc promereor, illi credo. Huic succurro, huius misereor. Illum instruo, dignum quem non diducat paupertas, non occupatum teneat. Quibusdam non dabo quamvis desit: quia etiam si dedero, erit defuturum. Quibusdam offeram, quibusdam etiã inculcabo. Non possum in hac re esse negligens, nunquã magis nomina facio, quam cum dono. Quid tu, inquis, recepturus, donas? imo nō perditurus. Eo loco sit donatio, vnde repeti non debeat, reddi possit. Beneficium collocetur, quemadmodum thesaurus altè obrutus, quem non eruas, nisi fuerit necesse. Quid domus ipsa dicitis viri: quantam habet benefaciendi materiam? Quis enim liberalitatem tantum ad togatos vocat? Hominibus prodesse natura iubet, serui liberiuè sint hi, ingenui, aut libertini, iustę libertatis, an inter amicos datæ: quid refert, vbi cūq; homo est, ibi beneficio locus. Potest itaq; pecuniam intra limen suum diffundere, & liberalitatem exercere: quæ non quia liberis debetur, sed quia à libero animo proficiscitur, ita nominata est. Hæc apud sapientem,

gentem, nec vnquam in turpes indignosque
impingitur: nec vnquam ita defatigata erit,
ut non quoties dignū inuenerit, quali ex ple-
no fluat. Lib. de vita beata cap. 24.

Bis est gratum quod opus est, vltro si offe-
dit. Ex publ. Mi.

Beneficia dare qui nescit, iniuste petit. Ex eo.
Beneficium dando accipit, qui digno dedit.

Ex eodem.

Beneficia sepe dare, docere est reddere. Ex
eodem.

Liberalis etiā dādi causam excogitat. Ex eo.
Beneficia dignis vbi das, omnes obligas.

Ex eodem.

Cui semper des, vbi neges, rapere imperas.
Ex eodem.

Pecuniā imperare oportet, non seruire. Pe-
cunia si vti scias, ancilla est, si nescias, domina.

Ex eodem.

Pulcherrimū est, omnia præstare nihil exi-
genti. Ex eodem.

Quid est dare beneficium? Imitari Deum.
Ex eodem.

Nihil negabis, quod petiturus es, nihil pe-
tas, quod negaturus sis. Ex eodem.

Beneficium est, semper reddere bonitatis
verba. Ex eodem.

Vide etiam contrarium huic. T. Avaritia.

Auaritia, Prodigalitas.

T. Pauper
tas.

EMittit sapiens illam vocem, quam Romanus imperator emisit, cum illi ob virtutem & benè gestam Rempublicam, tantum agri decerneretur, quantum arando vno die circuire potuisset. Non est, inquit, vobis opus ciue, cui plus opus sit, quam vni ciui. Quanto maioris viri pietas, respuisse hoc munus, quàm meruisse. Multi enim imperatores fines alijs abstulerunt, sibi nemo constituit. Lib. 7. de Bene. cap. 7.

Quid agis auaritia, quot rerum charitatem aurum tuum victum est? Omnia ista quæ protuli, in maiore honore precioq; sunt. Nunc volo tuas opes recognoscere. Laminas vtriusque materiae, ad quas cupiditas nostra caligat. Ad mehercule terra, quæ quicquid vtile futurum nobis erat protulit, ista defodit, & misit, vt noxijs rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit. Video ferarum ex ijsdem tenebris esse prolatum, quibus aurum, & argentum: ne aut instrumentum cædes mutuas deesset, aut pretium. Quid ferus, & kalendarium, & vsura, nisi humanae cupiditatis extra naturam, quæ sita nomina? Profum de rerum natura queri, quòd aurum & argentumq; non interius absconderit, quòd non

illis maius, quàm quod detrahi posset, pòdus
 iniecerit. Quid sunt istæ tabulæ, quid compu-
 rationes & uenale tempus? Voluntaria mala,
 ex constitutione nostra prodeuntia: in quibus
 nihil est, quod subijci oculis, quod teneri ma-
 nu possit, inanis auaritiæ somnia, O miserum!
 si quem delectat sui patrimonij liber magnus,
 & vasta spatia terrarum colenda per vinctos,
 & immensi greges pecorum per prouincias ac
 regna pascendi, & familia bellicosis nationibus
 maior, & ædificia priuata laxitatem urbium
 magnarum uincencia. Cùm bene ista per quæ
 diuitias suas disposuit ac fudit, circûspexerit:
 superbûq; se fecerit, si quicquid habet, ei quod
 cupit comparet, pauper est. *Et mox*, Cum Caius
 Cæsar Demetrio ducenta talenta donaret, ri-
 dens reiecit: ne dignam quidem summam iu-
 dicans, qua non accepta gloriaretur. Dij deeq;
 quàm pusillo illum animum, aut honorare vo-
 luit, aut corrumpere. Reddendum egregio vi-
 ro testimonium est. Ingentem rem ab illo dici
 audiui, cum miraretur Caij dementiam, quòd
 se putasset tanti posse mutari. Si têtare, inquit,
 me constituerat, toto illi fui experiendus im-
 perio. Lib. 7. de Bene. c. 10. & 11.

Qui eget diuitijs, timet pro illis. Nemo au-
 tē sollicito bono fruitur. Adijcere illis aliquid
 studet, dum de incremento cogitat, oblitus est

I. Luxus.

I. Contē-
otus diuiti-
arum.

usus, rationes accipit, forum conterit, kalēdā-
riū versat, fit ex domino procurator. Epist. 14.

Simile. Vidisti aliquando canem, missa a domino
frusta panis aut carnis aperto ore captantem:
quicquid exceptit protinus integrum deuorat:
& semper ad spem futuri inhiat. Idem euenit
nobis: quicquid expectantibus fortuna pro-
iecit, id sine vlla voluptate demittimus: statim
ad rapinam alterius erecti & attenti. Epist. 72.

Quidquid nobis bono futurum erat, Deus
& parēs noster in proximo posuit. Non expe-
ctauit inquisitionem nostram, & vltro dedit:
nocitura altissimè presit. Nihil nisi de nobis
queri possumus. Ea quibus periremus, nolēt
rerum natura, & abscondente, protulimus.
Epist. 111.

Nunc mihi permitte narrare fabulā. A scē-
piodotos autor est. Demissos quā plurimos
a Philippo in metallum antiquum olim desti-
tutum, vt explorarent quæ vbertas eius esset:
quis status, an aliquid futuris reliquisset veteris
auaritia: descendisse illos cum multo lumine
& multos durasse dies, deinde longa via facti
gatos, vidisse flumina ingentia, & conceptas
aquarum inertium vastos, pares nostris, nō
compressos quidem terra supereminente, sed
liberæ laxitatis, non sine horrore visos. Cum
magna hæc legi voluptate, intellexi enim
cul-

fluer

calēda-
 pist. 14.
 lomino
 antem.
 euorat.
 i euenit
 na pro-
 : statim
 pist. 74
 t, Deus
 i expe-
 o dedit
 le nobis
 , nolēt
 alimus
 . Alē
 urimo
 n deli-
 us esse
 et vetu-
 lumine
 via fac-
 ncept-
 ris, m-
 nte, s-
 s. Cu-
 nim
 culu-

culum nostrum, non nouis vitijs, sed iam an-
 tiquitus traditis laborare: nec nostra etate pri-
 mum auaritiam, venas terrarum lapidūq; ri-
 matam, in tenebris malè obstrusa quæsisse.
 Illi quoq; maiores nostri quos celebramus lau-
 dibus, quibus dissimiles querimus nos esse,
 spe ducti, montes ceciderunt, & supra lucrum
 sub ruina steterunt. Ante Philippum Mace-
 donem reges fuerunt, qui pecuniam in altissi-
 mis vsq; latebris sequerentur, & relicto spiri-
 tu libero, in illos se demitterēt specus, in quos
 nullum nocturnum, dierūq; perueniret discrimē,
 & à tergo lucem relinquerent. Quæ tanta spes
 fuit? Quæ tanta necessitas hominem ad sydera
 erectum, incuruauit, & defodit, & in fundum
 telluris intimæ merfit, vt erueret aurum, non
 minore periculo quærendum, quàm possidē-
 dum: Propter hoc cuniculos egit, & circa præ-
 dam lutulentam incertamq; reptauit, oblitus
 dierum, oblitus nature melioris, à qua se auer-
 tit. Nulli ergo mortuo terra tā grauis est, quàm
 istis supra quos auaritia ingens terrarum pon-
 dus iniecit, quibus abstulit cælū, quos in imo,
 vbi illud malum virus latitat, infodit. Illò de-
 scēdere ausi sūt, vbi nouā rerū positionem ter-
 rarumque pendentium habitus, ventosq; per-
 cæcum inane experirentur, & aquarum in illis
 fluentium horridos fontes, & altam perpe-
 tuamq;

perpetuamq; noctem. Deinde cum ista fecerint, inferos metuunt. Lib. 5. Nat. Quæst. c. 15.

De contemptu pecuniæ multa dicuntur, & longissimis orationibus hoc præcipitur, vt homines in animo non in patrimonio putet esse diuitias. Eum esse locupletem, qui paupertati suæ aptatus est, & paruo se diuitem fecit. Magis tamen feriuntur animi cum carmina eiusmodi dicta sunt.

§ Is minimo eget mortalis, qui minimum u pit.

Quod vult habet, qui velle quod satis est, potest. Epist. 109.

Auar⁹ ipse miserix causa est suæ. Ex Pu. Mi.

Auarus nisi cum moritur, nihil rectè facit. Ex eodem.

Desunt luxuriæ multa, auaritiæ omnia. Ex eodem.

Hæredis fletus, sub persona risus est. Ex eo.

In nullum auarus bonus est, in se pessimus. Ex eodem.

Instructa inopia est, in diuitijs cupiditas. Ex eodem.

Monstro similis est auaritia senilis. Ex eod.

Negãdi causa, nunquã auaro deficit. Ex eo.

Pecunia non faciat auarũ, sed irritat. Ex eo.

Quietissimè viuerent hõies in terris, si duo verba tollerentur, scilicet meũ, & tuũ. Ex eo.

Qui

Qui paupertatē timet, timendus est. Ex eo.
 Tam deest auaro quod habet, quàm quod
 non habet. Ex eodem.

Auaro quid mali optes, nisi vt viuat diu?
 Ex eodem.

Vide etiã T. Diuitiæ & T. Paupertas.

Diuitiæ, Diuites.

Discedant aliquando ista insidiosa bona,
 & sperātibus meliora, quàm assequuntis.
 Si quid in illis esset solidi, aliquando &
 implerent. Quare potius à fortuna im-
 petrem vt det, quàm à me ne petam? Quare
 autem petam oblitus fragilitatis humanæ? §
 Epist. 15.

Quod bonum est, bonos facit. Nam & in
 arte musica quod bonum est, bonos facit mu-
 sicos. Fortuita bonum non faciunt, ergo non
 sunt bona. Quod contemptissimo cuiq; con-
 tingere ac turpissimo potest, bonum non est.
 Opes autem & lenoni & lanistæ contingunt,
 ergo non sunt bona. Epist. 88.

Nulli nos vitio natura conciliat. Illa libe-
 ros ac integros genuit. Nihil quidem quod
 auaritiam nostram irritaret, posuit in aperto.
 Pedibus aurum & argentum subiecit: calcan-
 dumq; ac premendum dedit, quicquid est,
 propter quod calcamur ac premimur. Illa

T. Opificium.

vultus nostros erexit in cœlum, & quidquid
 magnificum mirumq; fecerat, videri à suspi-
 cientibus voluit: ortus occasusq;, & properan-
 tis mundi volubilem cursum, inter diu terre-
 na aperientem, noctu cœlestia: tardos syderū,
 incessus, si compares toti: citatissimos, si cogi-
 tes, quanta spatia nunquam intermissa veloci-
 tate circumeant: defectus Solis & Lunæ inui-
 cem obstantium. Hæc supra nos natura dispo-
 nit. Aurum quidem & argentum, & propter
 ista nunquam pacem agens ferrum, quasi ma-
 lè nobis committeretur, abscondit. Nos in
 lucem propter quæ pugnaremus, extulimus.
 Nos & causas periculorum nostrorum & in-
 strumenta, dissecto terrarū pondere eruimus.
 Nos fortunæ mala nostra tradidimus, nec eru-
 bescimus summa apud nos haberi, quæ fue-
 rāt ima terrarum. Vis scire, quàm falsus oculos
 tuos decipit fulgor? Nihil est istis quandiu
 mersa & inuoluta cœno suo iacent, fœdius,
 nihil obscurius: quid ni? Quando per longissi-
 morum cuniculorum tenebras extrahuntur:
 nihil est illis dum fiunt, & à fœce sua separātur,
 informius. Deniq; ipsos opifices intuere, per
 quorum manus sterile terre genus & informe
 perpurgatur: videbis quanta fuligine oblinā-
 tur. Atqui ista magis inquinant animos quàm
 corpora, & in possessore eorum quàm in arti-
 ficæ

Ecce plus est sordium. Epist. 95.

Abstrahunt à recto diuitiæ, honores, potentia, & cætera, quæ opinione hominum chara sunt, pretio suo vilia. Nescimus æstimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est. Nihil habent ista magnificū quod mentes nostras in se trahat, præter hoc quod mirari illa consueuimus. Non enim quia concupiscenda illa laudantur, sed quia laudata sunt, concupiscuntur. Hanc præcedentem causam habent diuitiæ. Inflant animos, superbiam & arrogantiam pariunt, inuidiam contrahunt: eò vsq; mentem alienant, vt fama pecuniæ nos etiam nocitura delectet. Bona, omni culpa carere decet: pura sunt, non corrumpunt animos, non sollicitant: extollūt quidem animos, sed sine tumore. Quæ bona sunt, fiduciam faciunt, diuitiæ audaciam. Quæ bona sunt, magnitudinem animi dant: diuitiæ insolentiam. Lib. 1. de paupert.

Facit quidem auidos nimia fœlicitas, ne cõtē temperatæ cupiditates sunt vnquam, vt in eo quod contigit, desinant. Gradus à magnis ad maiora fit: & spes improbissimas complectuntur insperata a se quiti. Lib. 1. de Clem. c. 1.

Sapiens non se indignum vllis muneribus putat. Non amat diuitias, sed mauult. Non in animum illas, sed in domū recipit: nec respuit

T. Aestimatio rerum,

T. Prosperitas,

possessas, sed continet, & maiorem virtuti suæ
 materiam subministrari vult. Quid autem du-
 bij est, quin maior materia sapienti viro sit ani-
 mum explicandi suū in diuitijs, quàm in pau-
 pertate: cum in hac vnum genus virtutis sit,
 non inclinari, nec deprimi: in diuitijs, & tem-
 perantia, & liberalitas, & diligentia, & dispo-
 sitio, & magnificentia, campum habeant pa-
 tentem? Non contemnet se sapiens, etiam si
 fuerit minimæ staturæ: esse tamen se procerū
 vellet: & exilis corpore, ac amisso oculo, vale-
 bit: mallet tamen sibi corporis esse robur. Et
 hæc ita, vt sciat esse aliud in se valentius: malā
 valetudinem tolerabit, bonam optabit. Que-
 dam enim etiam si in summam rei parua sunt,
 vt & subduci sine ruina principalis boni pos-
 sint, adiiciunt tamen aliquid ad perpetuā la-
 titiam, & ex virtute nascentem. Sic illum af-
 ficiunt diuitiæ & exhilarant, vt nauigantem
 securus & ferens ventus, vt dies bonus, & in
 pruina ac frigore apricus locus. Quis porro sa-
 pientium nostrorum dico (quibus vnum est
 bonum virtus) negat etiam hæc quæ indiffe-
 rentia vocamus, habere in se aliquid pretij: &
 alia alijs esse potiora? Quibusdam ex his tribu-
 itur aliquid honoris, quibusdam multum. Ne-
 erres itaq; inter potiora diuitiæ sunt. ¶ Quis
 ergo, inquis, me derides, cum eundem apud te
 locum

locum habeant, quem apud me? Vis scire quod
 non babeant eundem locum? Mihi diuitiæ si
 erit, nihil auferent, nisi semetipsas: tu
 trapebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ
 te recesserint. Apud me diuitiæ aliquem lo-
 cum habebunt, apud te summum. Ac postre-
 mo, diuitiæ meæ sunt, tu diuitiarum es. Desine
 ergo philosophis pecuniam interdicerè. Nemo
 sapientiã paupertate damnauit. Habebit phi-
 losophus amplas opes, sed nulli detractas, nec
 alieno sanguine cruentas, sine cuiusquam in-
 iuria partas, sine sordidis quæstibus: quarum
 exitum honestus sit exitus, quàm introitus: qui-
 bus nemo ingemiscat, nisi malignus. In quan-
 tum vis exaggera illas, honesta sunt: in quibus
 quæ sunt, multa sint, quæ quisq; sua dicere velit,
 nihil est, quod quisquam suum possit dicere.
 Vere vero fortunæ benignitatem à se non sub-
 trahet, & patrimonio per honesta quæsito,
 nec gloriabitur, nec erubescet. Habebit tamen
 quæ quo gloriatur, si aperta domo, & admissa
 res suas ciuitate, poterit dicere, quod quisq;
 agnouerit, tollat. O magnum virum optime
 diuitem, si post hanc vocem tantundem ha-
 buerit: ita dico, si tuto & securus scrutationem
 populo præbuerit: si nihil quisquam apud illū
 inuenierit, quo manus iniiciat, audacter & pro-
 palam erit diues. Sic sapiens nullum denarium

intra

intra limen suum admittat. male intrantem. Idem magnas opes munus fortunæ, fructūq; virtutis nō repudiabit, nec excludet. Quid enim est, quare illis bonū locū inuideat: veniat, hospitentur. Nec iactabit illas, nec abscondet. Alterum infrunitianimi est, alterum timidi & pusilli: velut magnum bonum intra sinum cōtinentis: nec, vt dixi, eiciet illas ē domo. Quid enim dicet: vtrūne inutiles estis, an ego vti diuitijs nescio? Quemadmodū qui pedibus suis poterit iter conficere, ascendere tamē vehiculum mallet: sic pauper, si poterit esse diues, volet: & habebit vtiq; opes: sed tanquam leues & auolaturas, nec vlli alij, nec sibi graues esse patietur. Donabit. Quid? Erexistis aures? Quid? Expeditis sinum? Donabit, aut bonis, aut ei quos facere poterit bonos. Donabit cū summo consilio, dignissimos eliget: vt qui meminert, tā expensorū, quā acceptorum rationē esse reddendā. Donabit ex recta & probabili causa. Nam inter turpes iacturas malum munus est. Habebit sinum facilem non perforatum, ex quo multa exeant, & nihil excidat. Lib. de vita beata cap. 22. & 23.

Quid ergo inter me stultum & te sapientem virum interest, si vterq; habere volumus? Plurimum, Diuitiæ apud sapientem virum in libertate sunt, apud stultum in imperio. Sapientem

diuitijs nihil permittit, vobis diuitiæ omnia. Vos tanquam aliquis vobis æternā possessionem earum promiserit, assuescitis illis, & hæretis: sapiens tunc paupertatem præcipue medietur, cum in medijs diuitijs constitit. Nunquam imperator ita paci credit, vt non se præparet bello, quod etiam si non geritur, inditum est. Vos domus formosa, tanquam nec ardere, nec ruere possit, insolentes, vos opes, quâ periculū omne trāscēderint, maioresq; sunt, quàm quibus consumendis satis virium habeat fortuna, obstupefaciunt. Ociosi diuitijs luditis, nec prouidetis illarum periculum: sicut barbari plerumq; inclusi, & ignari manarum, segnes laborem obsidentium spectant, nec quò illa pertineant quæ ex longinquo struuntur, intelligunt. Idem vobis euenit. Marcetis in vestris reb⁹, nec cogitatis quot casus vndiq; immineant, iam iamque pretiosa spolia daturi. Sapiēti quisquis abstulerit diuitias, omnia illi sua relinquet. Viuit enim præsentibus lætus, futuris securus. Nihil magis Socrates inquit, persuasi mihi, quā ne ad opiniones vestras actū vitæ meæ flecterē. Solita contere vndiq; verba, non conuitiari vos putabo, sed vagire velut infantes miserimos. Lib. de Vit. bea. cap. 26.

Simile,

Simile.

T. vulg⁹

T. Cōtra detractores,

Vide etiā finitimos huic titulos. Auaritiā. Fortunā.

Pau-

Paupertas.

Non puto pauperē, cui quātulūcumq;
superest, sat est. Epist. 1.

Cui cum paupertate benè conue-
nit, diues est. Quid refert quantum illi in arca
quantum in horreis iaceat, quantum pascat,
aut fœneret, si alieno imminet, si nō acquisita
sed acquirenda computat? Quis sit diuitiarum
modus quæris? Primus habere quod necessarium
est: proximus, quod sat est. Epist. 2.

Magnæ diuitiæ sunt lege naturæ compo-
ta paupertas. Lex autem illa naturæ scis quæ
nobis terminos statuit. Non esurire, non sitire,
non algere. Vt famem sitimq; depellas, nō
necesse superbis assidere liminibus, nec super-
cilium graue, & contumeliosam etiam humi-
litate pati. Non est necesse maria tētare,
sequi castra. Parabile est, quod natura deside-
rat, & expositum. Ad supernuacia sudatur. Illæ
sunt quæ togam conterunt, quæ nos senescere
sub tentorio cogunt, quæ in aliena littora im-
pingunt. Ad manum est, quod sat est. Epist. 4.

Ab Epicuro dictum est, Si ad naturam
ues, nunquam eris pauper: si ad opiniones,
quam eris diues. Exiguum natura desiderat,
opinio immēsum. Congeratur in te quicquid
multi locupletes possederunt, ultra primam

pecuniæ modū fortuna te prouehat, auro te-
 gat, purpura vestiatur, & eò deliciarum opumq;
 perducat, vt terram marmoribus abscondas,
 & non tantum habere tibi liceat, sed calcare
 diuitias: accedant statuae, & picturae, & quic-
 quid ars vlla luxuriæ elaborauit: maiora cu-
 pidiere ab his disces. Naturalia desideria finita
 sunt: ex falsa opinione nascentia, vbi desinant,
 non habent: nullus enim terminus falso est.
 necesse est eunti, aliquid extremum est: error immen-
 sus est. Retrahe ergo te à vanis: & cum voles
 impo- scire quod petis, vtrum naturalem habeat, an
 cis quocumque cupiditatē, considera an possit alicubi
 consistere. Si longe progressio semper aliquid
 superius restat, scito id naturale nō esse. Epist. 16.
 Repræsentat opes sapientia: quas cuiusq;
 superbia super vacuas, dedit. Poteram hoc loco
 are, nec epistolam claudere, nisi te male instituissem.
 Reges Parthos non potest quisquam salutare
 sine munere: tibi vale dicere non licet gratis.
 Quid istuc? ab Epicuro mutuū sumam. Mul-
 torum parasse diuitias, non finis miseriarum fuit,
 sed mutatio. Non hoc miror. Non est enim in
 re vitium, sed in ipso animo. Illud quod
 paupertatem nobis grauem fecerat, & diuitias
 graues fecit. Quemadmodum nihil differt, si
 vtrum egrum in ligneo lecto, an in aureo col-
 lecto (quocumq; illum transtuleris, morbum
 suum

Simile.

§

simile

§

suum secum transfert) sic nihil refert, vtrum
animus æger in diuitijs, an in paupertate po-
natur: malum suum illum sequitur. Epist. 17.

Christia-
na vox.

Nemo alius est Deo dignus, quàm qui ope-
contempfit: quarum possessione tibi non in-
terdico: sed efficere volo, vt illas intrepidè pos-
fideas: quod vno consequeris modo, si te etiã
sine illis beatè victurum persuaseris tibi, si illas
tanquam exituras semper aspexeris. Epist. 18.

T. Magna
nimitas.

Ille ingentis animi est, qui diuitias circum-
fusas sibi, multum diuq; miratus quòd ad se
venerint: suas audit magis esse quàm sentit.
Multum est non corrumpi diuitiarum contu-
bernio. Magnus est ille, qui in diuitijs pauper
est, sed securior, qui caret diuitijs. Epist. 20.

Quoties aliquid inueni, non expecto donec
dicas, in commune: ipse mihi dico. Quid sit
quod inuenerim quæris? Sinum laxa: merum
lucrum est. Docebo quomodo fieri diues ce-
lerrimè possis, quod valde cupis audire. Nec
immerito: ad maximas te diuitias compen-
diaria ducam. Opus erit tamen tibi creditore,
vt negotiari possis. Aes alienum facias oportet:
sed nolo per intercessorem mutueris, nolo
proxonetae nomen tuum iactentur. Paratum
tibi creditorem dabo. Catonianum illud au-
mutuum fumes. Quantuluncunq; est, satis
erit, si quidquid deerit, id à nobis petierimus.

Ti. Parfi-
monia.

Nihil enim mi Lucili interest, vtrum non de-
 sideres, an habeas. Summa rei in vtroq; eadem
 est. Nec illud præcipio, vt aliquid naturæ ne-
 cessitas: contumax est: non potest vinci: suum po-
 nit: sed vt quicquid naturâ excedit, scias pre-
 carium esse, non necessarium. Esurio: edédum
 est. Vtrum hic panis sit plebeius, an siligineus,
 ad naturam nihil pertinet. Illa ventrem non
 delectari vult, sed impleri. Sitio. Vtrum hæc
 aqua sit, quam ex lacu proximo excepero: an
 quam multa niue elifero, vt rigore refrige-
 retur alieno, ad naturam nihil pertinet. Illa
 vnum iubet, sitim extinguere. Vtrum sit au-
 reum poculum, an crystallinum, an vitreum,
 an tyburtinus calix, an manus concaua nihil
 refert. Finem omnium rerum specta, & su-
 peruacua dimittes. Fames me appellat: ad pro-
 xima quæq; porrigatur manus. En ipsa mihi
 commendauit, quodcunq; comprehendero.
 Nihil contemnit esuriens. Quid sit ergo quod
 me delectauerit, quæris? Videtur mihi egregie
 electum. Sapiens diuitiarum naturalium est que-
 ritor acerrimus. Inani me, inquis, lance mu-
 ras. Quid est illud inane? Nam ego iam pa-
 raueram filcos. Circumspiciebam in quod me
 mare negociaturus immitterem: quod publi-
 cum agitarem: quas accerferem merces. Deci-
 pere est illud, docere paupertatem, cum diui-
 tias

tias promiferis. Ita tu pauperem iudicas cui nihil deest? Suo, inquis, & patientiæ suæ beneficio, non fortunæ. Ideo ergo illum non iudicas diuitē: quia diuitiæ eius desinere non possunt? Vtrum malis habere multum, an satis?

Qui multum habet, plus cupit: quod est argumentum, non dum illum satis habere. Qui satis habet, consequutus est (quod nunquam diuiti contigit) finem. Has ideo non putas esse diuitias, quia propter illas nemo proscriptus est: quia propter illas nulli venenum filius nulli vxor impigit: quia in bello tutæ sunt quia in pace otiosæ: quia nec habere illas periculosum est, nec operosum disponere? An pauperum habet, qui tantum non alget, non esuriat non sitit? Plus Iuppiter non habet. Nunquam parum est, cui satis est. Nūquam multum est, cui satis non est.

Post Darium & Indos, pauperum est Alexander Macedo: quarit quod sumere desiderat: scrutatur maria ignota, in Oceanum Ad classes mittit nouas, & (vt ita dicam) mundi claustra perumpit. Quod naturæ satis est, homini non est. Inuentus est, qui concupiscere aliquid post omnia. Tanta est cecitas mentis & tāta initorum suorum vniuersi, cum per successit, obliuio. Ille modo ignobilis angulus sine controuersia dominus: de tanto finem rarum per suum rediturus orbem transit.

is cui minem pecunia diuitem fecit: imo contrà,
 bene- nulli non maiorem sui cupiditatem incussit.
 iudi. Quæris quæ sit huius rei causa: Plus incipit ha-
 i pol- bere posse, qui plus habet. At hic, qui se ad id
 satis- quod natura exigit composuit, non tantum
 t argu- extra sensum est paupertatis, sed extra metum.
 Quia. At exerceant populum, & in se conuertunt
 quam- opes: si numerati multum ex aliqua domo ef-
 as esse- fertur: si multum auri tecto quoque; eius illinitur:
 riptu- si familia aut corporibus electa, aut spectabi-
 filius- lis cultu est. Omnium istorum felicitas in pu-
 sunt- blicum spectat: ille quem nos & populo & for-
 is per- tunc subduximus, beatus introrsum est. Nam
 An pa- quod ad illos pertinet, apud quos falso diui-
 i estur- tarum nomen inuasit, occupata paupertas, sic
 nquam- uitias habent, quomodo habere dicimus fe-
 um et- rem, cum illa nos habet. E contrario dicere
 s, pau- debemus, febris illum tenet: eodem modo di-
 id suum- bere debemus, diuitiæ illum tenent. Epist. 120.
 ceantur. Ad hoc vnum amanda est paupertas, quod
) mun- quibus amaris, ostendat. Lib. de paupertate.
 s est, ho- Paupertas mihi grauis est, Imo tu grauior
 ipiscer- paupertati. Non in paupertate vitium est, sed
 mentu- in paupere. Illa expedita est, hilaris, tuta. Pau-
 um pa- per sum. Nesciste opinione, non re laborare.
 gusti in- pauper es, quia videris. Pauper sum. Nihil de-
 frictu- sit aibus. Pecora in diem viuunt, feris ad ali-
 stis. No- menta solitudo sua sufficit. Accepit ille gran-

T. Felicitas.

simile.

dem pecuniam. Ergo & superbiam. Lib. de Remed. Fortuit.

Pecuniã perdidisti. Fortasse te illa perdidisset. Pecuniam perdidisti: sed habuisti. Pecuniã perdidisti. Sed habebis inde periculi minus. Pecuniã perdidisti. O te fœlicem, si cum illa auaritiã perdidisti! Sed si manet illa apud te, es tamen utcumq; fœlicior: quod tanto malo materia subducta est. Perdidisti pecuniam: & illa quidem quã multos. Eris nunc in via expeditior, domi tutior. Non habebis, sed non timebis hæredem. Exoneravit te fortuna, si intelligis, & tutiore loco posuit. Damnum putas: remedium est. Desles, gemis, miserum te clamitas, quod opibus excussus es. Tuo vitio ista tibi iactura tam tristis est: nō tam moleste ferres, tanquã perditurus habuisses. Li. de Rem. Fort.

T. Diu-
tia.

Transeamus ad patrimonia, maximam humanarũ ærumnarum materiã. Nam si omnia alia quibus angimur compares, mortes, agrotationes, metus, desideria, dolorum laborũque patientiam, cum ijs quę nobis mala pecunia nostra exhibet, hæc pars multũ prægrauabit. Itaq; cogitandum est, quanto leuior dolor sit non habere quã perdere: & intelligimus paupertatem eo minorem tormentorum, quã minorem damnorũ esse materiã. Erras enim si putas animosius detrimenta diuites ferre.

Max

lib. de
 Maximis minimisq; corporibus par est dolor
 vulneris. Bion eleganter ait, Non minus mo-
 lestum esse caluis, quàm comatis pilos velli.
 Idem scias licet de pauperibus locupletibusq;:
 par illis esse tormentum. Vtriusq; enim pecu-
 ritiam sua adhæsit: nec sine sensu auelli potest.
 Tolerabilius autem est, vt dixi, faciliusq; non
 acquirere; quàm amittere. Ideoq; lætiores vi-
 debis quos nunquàm fortuna respexit, quàm
 quos deseruit. Vidit hoc Diogenes vir ingētis
 animi, & effecit, ne quid sibi eripi posset. Tu
 istud paupertatem, inopiam, egestatem voca,
 & quod voles ignominiosum securitati nomē
 impone. Putabo hunc non esse fœlicem, si
 quem mihi aliū inueneris, cui nihil pereat. Aut
 fallor, aut regnum est inter avaros, circumscri-
 ptores, latrones, plagarios, vnum esse cui no-
 tæri non possit. Si quis de fœlicitate Diogenis
 dubitat, potest idem dubitare & de Deorum
 immortalium statu, an parum beate degant,
 quod illis nō prædia nec horti sint, nec alieno
 colono rura pretiosa, nec grâde in foro fœnus.
 Non te pudet quisquis diuitijs adstupes? Re-
 spice agedum mundum, Nudos videbis Deos,
 omnia dantes, nihil habentes. Hunc tu paupe-
 rem putas, an Dijs immortalibus similem, qui
 de fortuitis omnibus exiit? Fœliciorē tu De-
 metriam Pompeianam vocas: quem non pu-
 dit

simile.

Fœli-
 citas.

puduit locupletiozem esse Pompeio? Numerus illi quotidie seruorum, velut imperatori exercitus, referebatur. At Diogeni seruus vnicus fugit, nec eum reducere eum monstretur, tanti putauit. Turpe est, inquit, Manem sine Diogene posse viuere, Diogenem iam sine Manem non posse. Videtur mihi dixisse, Age tuum negotium fortuna: nihil apud Diogenem tui est: Fugit mihi seruus, imo liber abiit. Familia vestiariū petit victumq;. Tot ventres auidissimorum animalium tuendi sunt. Emenda vestis, & custodiendæ rapacissimæ manus, & silentium detestantiumq; ministerijs vt edum. Quanto ille fœlicior, qui nihil vlli debet, nisi quod facillime negat sibi. Sed quoniam non est tantū roboris nobis, angustanda certe sunt patrimonia: vt minus ad iniurias fortunæ sumus expositi. Habiliora sunt corpora in bello quæ in arma sua contrahi possunt, quàm quæ superfunduntur, & vndiq; magnitudo sua vulneribus obiecit. Optimus pecuniæ modus est, qui nec in paupertate cadit, nec procul à paupertate discedit. Placebit autē hæc vobis mensura, si prius parsimonia placuerit: sine qua nec vllæ opes sufficiunt, nec vllæ non satis patent, præsertim cum in vicino remedium sit, & possit ipsa paupertas in diuitias se, aduocata frugalitate, conuertere. Assuescamus a nobis res

mouere

Simile.

T. Parsimonia.

mouere pompam, & vſu rerum ornamenta
 metri. Cibus famem domet, potio ſitim: libi-
 necesse est effluat. Discamus membrīs no-
 inuiti, cultum victūq; non ad noua exem-
 componere, ſed vt maiorum ſuadent mo-
 Discamus continentiam augere, luxuriam
 merere, gulam temperare, iracūdiam lenire,
 paupertatem æ quis oculis alpicere, frugalita-
 nem colere, etiam ſi nos pudebit, deſiderijs na-
 turalibus paruo parata remedia adhibere: ſpes
 effrenatas, & animum in futura eminentem,
 velut ſub vinculis habere, id agere vt diuitias
 nobis potius quàm a fortuna petamus. Non
 poteſt inquam tanta varietas, & iniquitas ca-
 tuum ita depelli, vt non multum procellarum
 aruat magna armamenta pendentibus. Cogē-
 te in arctum res ſunt, vt tela in vanum cadāt.
 leoq; exilia interdum calamitatesq; in reme-
 tuam ceſſere, & leuioribus incommodis gra-
 uiora ſanata ſunt, vbi parum audit præcepta
 nimis, nec curari mollius poteſt. Quid ni cō-
 ſulitur: ſi & paupertas & ignominia, & rerum
 inſerſio adhibetur? Malo malum opprimitur.
 Aſueſcamus ergo cœnare poſſe ſine populo, &
 ſeruis paucioribus ſeruire, & veſtes parare in
 quod inuentæ ſunt, habitare contractius. Lib.
 de Tranq. vit. c. 8. & 9.

In paupertate nihil mali eſſe, quiſquis (mo-

quā

Simile,

T. Aduerſitas.

¶ Parſi-
nonia,

do non dum peruenit in insaniam omnia subuertentis auaritiæ ac luxuriæ) intelligit. Quātulum est enim quod in tutelam hominis necessariū sit, & cui deesse hoc potest, vllam modo virtutem habenti? Quod ad me quidē pertinet, intelligo me non opes, sed occupationes perdidisse: corporis exigua desideria sunt: frigus submouere vult, alimentis famem ac sitim extinguere, quicquid extra concupiscitur, vitijs non vsibus laboratur: nō est necesse omnia perscrutari profundum, nec strage animalium ventrem onerare, nec conchylia vltimi maris exignoto littore eruere. Dij istos Deaq; perdant, quorum luxuria tam inuidiosi imperij fines transcendit. Ultra Phasim capi volunt, quod ambitiosam popinam instruat: nec perget a Parthis, a quibus non dum pœnas repetimus, aues petere. Vndique conuehunt omnia nota fastidienti gulæ. Quod dissolutus delicijs stomachus vix admittat, ab vltimo portatur Oceano. Vomunt vt edant, edunt vt vomant epulas, quas toto orbe conquirunt, nec cōcoquere dignantur. Ista si quis despiciat, quid illi paupertas nocet? Si quis concupiscit, illi paupertas etiam prodest. Inuitus enim nascitur, & si remedia ne coactus quidē recipiat, interim certe dū non profunt illa, nolenti finis est. C. Cæsar (quem mihi videtur, rerū

T. Gula.
Luxus.

T. Luxus.

natura edidisse, vt ostenderet, quid summa vi-
 tia in summa fortuna possent) centies sestertio
 cenauit vno die: & in hoc omnium adiutus
 ingenio, vix tamen inuenit quomodo prouin-
 darum tributum vna cœna fieret. O misera-
 biles, quorum palatum, nisi ad preciosos cibos
 non excitatur. Preciosos autem, non eximius
 sapor, aut aliqua faucium dulcedo, sed raritas
 & difficultas parandi facit. Alioquin si ad sanã
 illis mentem placeat reuerti, quid opus est tot
 artibus ventri seruientibus? quid mercaturis?
 quid vastatione sylvarũ? quid profundi per-
 scutatione? passim iacent alimenta, quæ re-
 rum natura omnibus locis disposuit: sed hæc
 velut cæci trãseunt, & ad omnes regiones per-
 tagãtur, maria traiiciunt: & cum famẽ exiguo
 cibo possint sedare, magno irritant. Libet di-
 cere, quid deducitis naues? quid manus & ad-
 uersus feras & homines armatis? quid tanto
 tumultu discurritis? quid opes opibus aggeri-
 tis? Nõ vultis cogitare, quã parua nobis cor-
 pora sint. Nonne furor & vltimus mentium
 terror est, cum tam exiguum capias, cupere
 multum. Licet itaq; augeatis census, promo-
 ueatis sinus, nunquam tamen corpora vestra
 laxabitis. Cum bene cesserit negotiatio, multũ
 militia retulerit, cum indagati vndiq; cibi co-
 nerint, non habebitis vbi istos apparatus ve-

stros collocetis. Quid tam multa conquiritis? Maiores nostri (quorum virtus etiam num vitia nostra sustentat) infœlices erant: qui sibi manu sua parabant cibum: quibus terra cubile erat: quorum tecta non dum auro fulgebant: quorum templa non dum gemmis renitebant. Itaque tunc per fictiles Deos religiose iurabatur, qui per illos iurauerant, ad hostem morituri, ne fallerent, redibant. Scilicet minus beate vivebat dictator noster, qui Samnitum legatos audit, cum vilissimum cibum in foco ipse manu sua versaret, illa (qua iam sepe hostem percussisset lanceam) in capitolini Iovis gremio reposuerat. Atqui Apicius nostra memoria vixit: qui in ea vrbe, ex qua aliquando philosophi velut corruptores iuventutis abire iussi sunt, scientiam popinæ professus: disciplina sua seculum infecit: cuius exitum nosse operæpretium est: Cum sestertium milies in culinam congessisset, cum tot congiaria principum, & ingens capitolij vectigal singulis comensationibus hausisset, ære alieno oppressus, rationes suas tunc primum coactus inspexit: superfluum sibi sestertium centies computavit: & velut in ultima fame victurus, si in sestertium centies vixisset, veneno vitam finiuit. Quanta luxuria erat, cui sestertium cœties egestas fuit.

Inu

~~Est~~, & puta pecuniæ modum ad rem perti-

nerē

pere non animi. Sestertium cęties aliquis ex-
 timuit, & quod alij voto petunt, veneno fugit.
 Illi vero tam prauę mentis homini vltima po-
 tio saluberrima fuit. Tunc venena edebat, bi-
 bebatq; cum imensis epulis non delectaretur
 tantum, sed gloriaretur, cum vitia sua osten-
 taret, cum ciuitatem in luxuriam suam con-
 uerteret, cum iuuentutem ad imitationem sui
 sollicitaret, etiam sine malis exemplis per se
 docilem. Hęc accidunt diuitias non ad ratio-
 nem reuocantibus, cuius certi sunt fines: sed
 ad vitiosam consuetudinem, cuius immęsum
 & incomprehensibile arbitrium est. Cupidi-
 tati nihil est satis, naturę etiam satis est parũ.
 Nullum ergo paupertas exulis incōmodum
 habet: nulli etiam tam inops exilium est, quod
 non alendo homini abunde fertile sit. An ve-
 stem, an domum desideraturus est exul: si hoc
 quoq; ad vsum tantum desiderabit, nec testũ
 ei deerit, nec velamentum. Æque enim exiguo
 tegitur corpus, quàm alitur. Nihil enim homi-
 ni natura, quod necessarium sciebat, fecit ope-
 rosum. Si desiderat saturatam multo conchy-
 lio purpuram, intextam auro, varijsq; colori-
 bus distinctam & artibus: non fortunę iste vi-
 tio, sed suo pauper est: etiã si illi quicquid ami-
 serit restitueris, nihil ages. Plus enim restituẽ-
 do deerit ex eo quod cupit, quàm exuli ex eo
 quod

quod habuit. Si desiderabit aureis fulgentem vasis supellectilem, & antiquis nominibus artificum argētum nobile, æs paucorum infania pretiosum, & seruorum turbam quæ quanuis magnam domum angustet, iumentorum corpora differta & coacta pinguescere, & nationū omnium lapides: ista congerantur licet, nunquam explebūt inexplebilem animū: nō magis quāvllus sufficiet humor ad satiandū eī, cuius desiderīū nō ex inopia sed ex æstu ardētīū viscerum oritur: nō enim sitis illa sed morbus. Nec hoc in pecunia tantum aut alimentis euenit. Eadem natura est in omni desiderio, quod modo nō ex inopia, sed ex vitio nascitur: quicquid enim illi congesseris, non finis erit cupiditatis, sed gradus. Qui continebit itaq; se intra naturalem modum, paupertatem non sentiet: qui naturalem modum excedet, eum in summis opibus quoq; paupertas sequetur. Necessarijs reb⁹ & exilia sufficiunt, superuacuis nec regna. Animus est qui diuites facit: hic in exilia sequitur, & in solitudinibus asperimis, cū quantum satis est sustinendo corpori inuenit, ipse bonis suis abūdat & fruitur. Pecunia nihil ad animum pertinet, non magis quā ad Deos immortales: omnia ista quæ imperita ingenia, & nimis corporibus suis addicta suspiciunt: scilicet lapides, aurum, & argentum, & magni leua-

Simile.

Ti. Cupiditas.

Ti. Parfomia.

T. Luxus

leua-

leuatiq; mensarum orbes, terrena sunt pondera: quæ non potest amare syncerus animus, ac naturæ suæ memor, & quâdocunq; emissus fuerit, ad summa emicaturus. Nec me putes ad eleuanda incommoda paupertatis (quam nemo grauem sentit, nisi qui putat) vti tantû præceptis sapientum. Primum aspice quanto maior pars sit pauperum, quos nihilo notabis tristiores sollicitioresq; diuitibus: imo nescio an eo latiores sint, quod animus eorum in pauciora distringitur. Lib. de Consolatio. ad Albinam à 9. vsq; ad 12. cap.

Hominein experiri multa paupertas iubet. Ex Publ. Mi.

Quæ sunt maximæ diuitiæ? non desiderare dinitias. Ex eodem.

Quis plurimum habet? is qui minimum cupit. Ex eodem.

Vide etiã hæc de finitimos huic Titulos, Diuitia, Liberalitas, Auaritia, Luxus, Gula.

Fortitudo.

Quid profecerim, morti creditur⁹ sum. Non timide itaq; componor ad illum diem, quo remotis strophis ac fucis, de me pronuntiaturus sum, vtrû loquar fortia, an sentiam: nunquid simulatio fuerit & mimus quidquid contra fortunam iactaui

V. Doct.

T. Mors.

iactavi verborum cōtumacium. Remoue exi-
stimationem hominum : dubia semper est , &
in partem vtranq; diuiditur. Remoue studia
tota vita tractata : mors de te pronuntiatura
est. Ita dico , disputationes , & literata collo-
quia , & ex præceptis sapientium verba colle-
cta , & eruditus sermo , non ostendunt verum
robur animi. Est enim oratio etiam timidissi-
mis audax. Quid egeris , tunc apparebit , cum
animam agis. Epist. 26.

Ego non dubito , quim magis laudem trun-
cam illam , & reteri idam manum Mutij , quàm
cuiusq; fortissimi saluam. Stetit hostiū flam-
marūq; contemptor , & manum suam in ho-
stili foculo distillantem spectauit , donec Por-
sena , cuius pœnæ fauebat , gloriæ inuidit : &
ignem inuito eripi iussit. Hoc bonum , quid ni
inter prima numerem : tantoq; maius putem ,
quàm illa secuta & intentata fortunæ , quanto
rarius est , hostem amissa manu vicisse , quàm
armata ? Quid ergo , inquis ? hoc bonum tibi
optabis ? Quid ni ? hoc enim , nisi qui potest &
optare , non potest facere ? Quid ni ergo feli-
ciorem putem Mutium qui sic tractauit ignem ,
quasi illam manum tractatori præstitisset . In
integrū restituit , quidquid errauerat . Epi. 67.

Si homo erectis oculis gladios micantes vi-
det , & si scit sua nihil interesse , vtrum anima

per os, an per iugulum exeat, beatum voca.
 Si cum illi denuntiata sunt corporis tormēta,
 & quæ casu veniunt, & quæ potentioris iniu-
 ra, si vincula, & exilia, & vanas humanarum,
 formidines mentium, securus audit, & dicit,
 Non vlla laborū o virgo noua mi facies, inopi-
 tate surgit: Omnia percepi, atq; animo mecū
 esse peregi. Tu hodie ista denuntias, ego sem-
 per denuntiaui mihi: hominem parauit ad hu-
 mana: præcogitati mali mollis ictus venit. Ideo
 sapiens assuescit futuris malis, & quæ alij diu
 patiēdo, leuia faciunt, hic leuia facit, diu co-
 gitando. Epist. 77.

Non sumus in vllius potestate, cum mors
 in nostra potestate sit. Epist. 92.

Hoc tamen habent in se pessimum sophis-
 terna, dulcedinem quandam sui faciunt, &
 animum specie subtilitatis inductum, tenent
 atq; remorantur: cum tanta rerum moles vo-
 let, cum vix tota vita sufficiat, vt hoc vnum
 tibi ducas, vitam contemnere. Quid regere inquis?
 Secundum opus est. Nam nemo illam bene re-
 git, nisi qui cōtempserat. Epist. 112.

Post tractatas quasdam inutiles quæstiones, Seneca
ait. Hæc disputamus attractis supercilijs,
 fronte rugosa. Non possum hoc in loco dicere
 illud Cæcilianum, O tristes ineptias: ridiculæ
 sunt. Quin itaq; potius aliquid vtile nobis ac
 salutare

T. Ad pa-
 tientiam
 prepara-
 tio.

T. Libe-
 tas.

T. Biv. T.
 Jul. 112.

T. Scien-
 tia.

salutare tractamus, & quærimus: quomodo ad virtutes venire possumus, quæ ad illas via adducat. Doce me nō an fortitudo animal sit, sed nullum animal fœlix esse sine fortitudine, nisi contra fortuita conualuit, & omnes casus antequam exciperet, meditando prædomuit.

Quid est fortitudo? Munimentum humane inbecillitatis inexpugnabile. Quod qui circumdedit sibi, securus in hac vitæ obsidione perdurat. Vtitur enim suis viribus, suis telis. Hoc loco tibi Posidonij nostri sententiam referre volo. Non est quod vnquam fortunæ armis putes esse te tutum. Tuis pugna, contra ipsam fortunam non armant illa quæ contra hostes

Instructi, contra illam inermes sunt. Alexander quidem Persas, & Hyrcanos, & Indos, & quicquid gentium in Oceanū extendit Oriens

T. victo-
ria sui,

vastabat, fugabatq;. Sed ipse modo occiso amico, modo amisso, iacebat in tenebris, aliàs scelus, aliàs desiderium suum mœrens, victor totorum regum atque populorum, iræ tristitiæq; succubuit.

Id enim egerat, vt omnia potius haberet in potestate, quam affectus. O quam magnis homines erroribus tenentur, qui ius dominandi trans maria cupiunt præmittere, felicissimosq; se indicant si multas per multas prouincias obtinent, & nouas veteribus adiungunt, ignari quod sit illud ingens paruum

regnum

regnum. Imperare sibi maximum imperium

est. Epist. 114.

Horatius Cocles solus impleuit pontis an-
 tias, adimique a tergo sibi reditum, dum
 modo iter hosti auferretur, iussit: & tandiu
 militit prementibus, donec reuulsa ingenti
 ruina, tigna sonuerunt. Postquam respexit, &
 extra periculū esse patriam periculo suo sen-
 tienti, veniat si quis vult, inquit, sic euntem sequi:
 deditq; se in præceps: & non minus sollicitus
 illo rapido alueo fluminis, vt armat⁹, quàm
 saluus exiret, retento armorum victricium
 decore, tam tutus redijt, quàm si è ponte ve-
 nit. Epist. 121.

Intelligo mandudum desideres, quid effugi-
 es, malo (inquis) fulmina non timere, quàm
 posse. Itaq; alios doce quemadmodum fiant.
 ego mihi metum illorum excuti malo, quàm
 naturam indicari. Sequar quò vocas: omnibus
 rebus omnibusq; sermonibus, aliquid fa-
 ctare miscendum est. Cum imus per occulta
 nature, cum diuina tractamus, vendicandus
 à malis suis animus, ac subinde firmandus:
 mod etiam eruditus, & hoc vnum agentibus
 necessarium est, non vt effugiamus ictus rerū,
 undiq; enim tela in nos iaciuntur) sed vt for-
 ter constanterq; patiamur. Inuicti esse possu-
 mus, inconculsi non possumus: quanquam

Ti. Pietas
in patria

quid

T. Ligue
modera-
tio.

interim spes subit, inconcussos quoq; esse non posse. Quomodo inquis? Contemne mortem, & omnia quæ ad mortem ducunt, licet illa bella sint, siue naufragia, seu morsus ferarum, siue ruinarum subito lapsu procidentium pōdera. Nunquid aliud facere possunt, quàm vt corpus ab anima resoluant? Hæc nulla diligentia euitat, nulla fœlicitas domat, nulla potentia euincit. Mors omnes æquè vocat. Iratis Dis propitijsq; moriendum est. Animus ex desperatione sumatur. Ignauissima animalia, quæ natura ad fugam genuit, vbi exitus non patet, tentant corpore imbelli. Nullus perniciosior hostis est, quàm quem audacem angustia faciunt, longèq; violentius semper ex necessitate quàm ex virtute corrigimur. Maior aut certè paria conatur animus magnus ac perditus. Cogitemus nos tanquam ad mortem perditos esse: & sumus. Ita est Lucili. Omnes res seruamur ad mortem. Totum hunc quem videmus populum, quousq; cogitas esse? Crederet natura renocabit & cōdet, nec de re, sed de die queretur. Eòdem citiusuè, tardiusuè veniendum est. Quid ergo? Non tibi timidissimus omnium videtur & insipientissimus, qui magno ambitu rogat horam mortis? Nonne contemneres eum qui inter perituros cōstitutus, & beneficij loco peteret, vt vltimus ceruicē præberet.

T. Vita,
T. Mors,

Simile.

Ti. Ad.
Fœlicitas

T. Vita &
Mors.

Simile.

beret: Id facimus. Magno æstimamus mori
 tardius. Quid interest, ad mortē iussi eamus,
 in ultro: O te dementem & oblitum fragi-
 litatis tuæ, si tunc mortem times, cum tonat.
 Hanc salutem tuam in hoc vertitur? Viues, si fulmē
 fugis? Petet te gladius, petet te lapis, petet
 obris. Non maximum ex periculis tuis, sed
 periculosissimum fulmen est. Malè scilicet erit
 Directum tecum, si sensum mortis tuæ celeritas
 infinita præueherit. Li. 2. cap. 59. Natur. quæst.
 Pompeios, celebrem Campaniæ urbem se-
 cisse terræ motu, vexatis quæcunq; adiacebāt
 regionibus, Lucili virorū optime, audiuimus,
 quidem diebus hybernis, quos vacare à tali
 periculo maiores nostri solebant promittere.
 Quid cuiquā satis tutum videri potest, si mū-
 nis ipse concutitur, & partes eius solidissimæ
 labant: si, quod vnum immobile est in illo fi-
 guræque, vt cuncta in se intentā sustineat, flu-
 tuat: si, quod proprium habet terra, perdidit,
 Citare: vbi tandem resident metus nostri. Quod
 de corpora receptaculum inuenient: quò sollicita
 confugient, si ab imo metus nascitur, & fundi-
 tus trahitur? Consternatio omnium est, vbi
 cuncta crepuere, & ruina signū dedit: tunc præ-
 ceptis quisque se proripit, & penates suos dese-
 runt, ac se publico credit. Quam latebram pro-
 picimus, quod auxilium si orbis ipse ruinas
 agitetur.

Tit. Vicia
 periculis
 referta.

agitet: si hoc quod nos tuetur ac sustinet, supra quod vrbes sitæ sunt, quod, fundamentum quidam orbis esse dixerunt, discedit actitubat. Quid tibi esse non dico auxiliij, sed solatiij potest, vbi timor fugam perdidit. Quid est, inquam, satis munitum? Quid ad tutelam alterius actui firmum? Hostem muro repellam: prærupta altitudinis castella vel magnos exercitus difficultate aditus morabuntur. A tempestate nos vindicant portus. Nimborum vim effusam: & sine fine cadentes aquas, tecta prope pellunt: fugientes non sequitur incendium aduersus tonitrua & minas cœli subterranea domus & defossi in altum specus, remedia sunt. Ignis ille cœlestis non transuerberat terram sed exiguo eius obiectu retunditur. In periculis lentia mutare sedes licet. Nullum malum sine effugio est. Nunquam fulmina populos percussit, Pestilens cœlum exhausit vrbes, non contempsit. Hoc malum latissime patet, inuitabile, inuisibile, publicè noxium. Non enim domos solum, aut familias, aut vrbes singulas haurit sed gentes totas, regionesq; subuertit, & in ruinis operit, modo in altam voragine condit. Proinde magnum sumamus animum aduersus istam cladem, quæ nec evitari, nec vitari potest. Desinamus audire istos qui se a periculis panis renuntiauerunt: quique post hunc casum,

migrauerunt: negant ipsos vnquam in ipsam
 regionē accessuros: quis enim illis promittet,
 melioribus fundamentis hoc aut illud solum
 stare? Omnia eiusdem sortis sunt, etsi nōdum
 nota, tamen mobilia: hunc fortasse in quo se-
 rius consistis locum, hæc nox aut hic ante
 octem dies scindet. Vnde scies an melior eorū
 eorum conditio sit, in quibus iam vires suas
 fortuna consumpsit, & quæ in futurum ruina
 fulsa sunt? Erramus enim, si vllam terrarū
 partem exceptam immunēq; ab hoc periculo
 credimus. Omnes sub eadem iacent lege. Ni-
 lita vt immobile esset, natura concepit: alia
 temporibus alijs cadunt. Et quemadmodum
 tribus magnis, nunc hæc domus nunc illa
 penditur: ita in hoc orbe terrarum, nunc
 pars facit vitium, nunc illa. Tyros aliquā-
 infamis ruinis fuit. Asia duodecim vrbes
 nul perdidit. Anno priore Achaia & Ma-
 omiam, quæcunq; est ista vis mali quæ in-
 nit: nunc Campaniam læsit: Circumit fatū,
 quid diu præterijt, repetit. Nostamen nō
 permanfura promittimus bona fortunæ,
 & mælicitatem, (cuius ex omnibus rebus hu-
 manis velocissima est leuitas) habituram in ali-
 quos pondus ac moram credimus. Et perpe-
 tibi omnia promittentibus, in mentem nō
 nit, id ipsum, supra quod stamus, stabile nō
 esse.

esse. Nec enim Campania istud aut Achaia, sed omnis soli vitium est, male cohærere, & ex causis pluribus resolui, & summa manere, partibus ruere. Quid ago? Solatium aduersus pericula dare promiseram: ecce vndiq; timēda denūtio. Nego quicquam esse quietis æternæ, quod perire possit, & perdere. Ego vero hoc ipsum solatij loco pono: & quidem valentissimi: quādoquidem sine remedio timor stultus est: ratio terrorem prudentibus excutit, imperitis fit magna ex desperatione securitas. Hoc itaque generi humano dictum puta, quod illis subita captiuitate inter ignes & hostē stupentibus, dictum est. Vna salus victis nullam sperare salutem: Si vultis nihil timere, cogitate omnia esse timenda: circumspicite quā leuibus causis discruciamur. Non cibus nobis, non humor, non vigilia, non somnus, sine mensura quadam salubria sunt. Iam intelligit s nugatoria esse nostra & imbecilla corpuscula, humida, non magna molitione perdenda. Suas ista causas habent, nec ex imperio sæuiunt, sed ex quibusdam vitijs, vt corpora nostra turbantur, & tunc cum facere videtur iniuriam, accipiunt. Nobis autem ignorantibus verum, omnia terribilia sunt, vtpote quorum me ū raritas eget. Leuius accidunt familiaria, & ex insolito formido est maior. Quare autem quicquam

Vita.

nobis insolitum est: Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus: nec cogitamus quid illa facere possit, sed tantum quid fecerit. Damus itaque huius negligentiae poenas, tanquam nouis territi: cum illa non sint noua, sed insolita. Lib. 6. Nat. Quest. c. 1. 2. & 3.

Hæc Lucili virorum optime, quantum ad ipsas terræ motus causas. Illa nunc quæ ad confirmationem animorum pertinent: quos magis refert fortiores fieri, quam doctiores. Sed alterum sine altero non fit. Non enim aliunde animo venit robur, quam a bonis artibus, quam a contemplatione naturæ. Quem enim non hic ipse casus aduersus omnes firmauerit & crexerit? Quid est cur hominem ego aut feram, quid est cur sagittam aut lanceam tremam? Maiora me pericula expectant. Fluminibus, & terris, & magnis naturæ partibus petimur. Ingenti itaque animo mors prouocanda est, siue nos æquo vastoque impetu aggreditur: siue quotidiano & vulgari exitu. Nihil refert quam minax veniat, quantumque sit quod in nos trahat: quod a nobis petit, minimum est. Hoc se necus a nobis ablatura est, hoc auriculæ dolor, hoc humoris abundantia, hoc cibus parum obsequens stomacho, hoc pes leuiter offensus. Pusilla res est omnis anima, sed ingens res est contemptus animæ. Hanc qui contempserit,

T. Cont.
platio na
tura.

Tit. Vita
misera,

securus videbit maria perturbari, etiam si illa omnes excitauerint v̄ti, etiam si æstus aliqua perturbatione mundi totum in terras vertent Oceanum: securus aspiciet fulminātis cœli trucem ac horridam faciem, frangatur licet cœlum, & ignes suos in exitium omnium, in primis suum misceat: securus aspiciet ruptis compagibus deinceps solum: illa licet inferorum regna retegantur: stabit super illam voraginem intrepidus, & fortasse quò debet cadere, desiliet. Quid ad me, quàm sint magna, quibus pereor? Ipsum perire, non est magnum. Proinde si volumus esse fœlices, si nec hominum, nec Deorum, nec rerum timore versari, si despiciere fortunam superuacua promittentem, leuia minitantem, si volumus tranquille degere, & ipsis Dijs de fœlicitate controuersum agere, anima in expedito est habenda. Siue illi insidiæ, siue morbi petent, siue hostium gladius, siue insularum cadentiũ fragor, siue ipsarum ruina terrarum, siue vasta vis ignium, vrbes, agrosq; pari clade complexa: cum libet illi accipiet eam. Quid aliud deo, quàm exequi hortari, & cum bonis omnibus emittere: vade fortiter, vade fœliciter? Nihil dubitaueris recedere. Non de re, sed de tempore est quaestio. Facis, quod quandoq; faciendum est. Nec rugaueris, nec timueris, nec te velut in aliquo

Si, Tran-
quillitas.

malum exiturum, tuleris retro. Rerum natura
 quæ te genuit, expectat: & locus melior ac tu-
 nor. Illic non tremunt terræ, nec inter se venti
 cum magno nubium fragore concurrunt, non
 incendia regiones vrbesq; vastant, non naufra-
 giorum totas classes sorbentium metus est, nõ
 arma contraria disposita vexillis, & in mutuã
 perniciem multorum millium par furor, non
 pestilentia, & ardentes promiscuè communes
 populis cadentibus, rogi. Istud leue est, quid
 timeamus? Graue est: potius semel incidat, quã
 semper impendat. Ego autem perire timeo,
 cum terra ante me pereat, cum ista quatiuntur
 quæ quatiunt, & in iniuriam nostram nõ sine
 illa veniunt? Helicem Burimq; totas mare ac-
 cepit, ego de vno corpusculo timeam? Supra
 oppida duo nauigatur: duo autem quæ noui-
 mus, quæ in nostram notitiam memoria lite-
 ris seruata, perduxit. Quam multa alia alijs lo-
 cis merfa sunt? Quot populos aut terra, aut in
 se mare inclusit? Ego recusem mei finem, cum
 sciam me sine fine non esse? Immo cum sciam
 omnia esse finita? Ego vltimum suspirium ti-
 meam? Quantum potes itaq; ipse te cohortare
 Lucili contra metum mortis. Hic est qui nos
 humiles facit, hic est qui vitam cui parcat, in-
 quietat, ac perdit. Hic omnia ista dilatat, terra-
 rum motus, & fulmina. Quæ omnia feres cõ-

T. Anima
 immorta-
 lis,
 T. Paradì
 sus.

I, Vita.

stanter, si cogitaueris nihil interesse inter exiguum tempus & longū. Horę sunt quas perdimus. Puta dies esse, puta mēses, puta ānos, perdidimus illos, nēpe perituros. Quid oro te refert, nū perueniā ad illos? Fluit tēpus, & audivissimos sui deserit. Nec quod futurū est, meū est, nec quod fuit. In puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse? Eleganter ille Lælius sapiens, dicenti cuidam sexaginta annos habeo, hos inquit, dices, sexaginta, quos non habes? Hoc affigamus animo, hoc nobis subinde dicamus. Moriendum est. Quādo? Quid tua? Mors naturæ lex est, mors tributum officiumq; mortalium, malorumq; omnium remedium est. Optabit illam, quisquis timet. Omnibus omisis hoc vnum Lucili meditare, ne mortis nomen reformides: effice illā tibi cogitatione multa familiarem, vt si ita tulerit, possis illi vel obuiam exire. Lib. 6. Nat. Quæst. cap. 32.

Simile.

Vnus est huius vitæ fluctuantis & turbidæ portus, euentura contemnere: stare fidenter, aperte tela fortunæ aduerso pectore excipere, non latitātem, nec tergiuerlantem. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad risum. Terribiles visu formæ, lethumq;, laborque. Egregie Vergilius noster, non re dixit terribiles esse, sed visu: id est, videri, nō esse. Quid, inquā,

In istis est tam formidabile, quàm fama vulgata: Quid est obsecro te Lucili, cur timeat laborem vir, mortem homo? Toties mihi occurrunt isti qui non putant fieri posse, quicquid facere non possunt: & aiunt nos loqui maiora, quàm quæ natura humana sustineat. At quâto ego de illis melius existimo? ipsi quoque hæc possunt facere, sed nolunt. Deniq; quem vnquã ita destituere têtantem? cui non faciliora apparuere in actu? Non quia difficilia sunt, non audemus: sed quia nō audemus, difficilia sunt. Si tamen exemplum desideratis, accipite Socratem perpetuum senem, per omnia aspera lactatum, inuictum fame & paupertate: quam grauiorem illi domestica onera faciebant: & laboribus: quos militares quoque pertulit: quibus ille domi exercitus, siue vxorem eius moribus feram, lingua petulantem: siue liberos indociles & matri quàm patri similiores. Nouissima damnatio est, sub grauissimis hominibus impleta: obiecta est & religionum violatio, & iuuentutis corruptela: quam immittere in Deos, in patres, in Rempublicam dictus est. Post hæc carcer & venenum. Hæc vsque eo animum Socratis non mouerunt, vt ne vultum quidem mouerint. Illam mirabilem laudem, & singularem vsq; ad extremum seruauit: nec hilariorem quilibet, nec tristiorẽ Socratem

Tit. Constantia,

Socratem vidit: æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ. Vis alterum exemplū? Accipe hunc Marcum Catonem recentiorem, cū quo & infestius fortuna egit, & pertinacius. Cui cū omnibus locis obstitisset, nouissime & in morte ostendit tamen virum fortem posse inuita fortuna viuere, inuita mori. Tota illi ætas, aut in armis est exacta ciuilibus, aut in ætate concipiente iam ciuile bellum. Nemo mutatū Catonem toties mutata Repu. vidit: eundem se in omni statu præstitit. In prætura, in repulsa, in accusatione, in prouincia, in concione, in exercitu, in morte. Per medias Africæ solitudines pedes duxit exercitum. Vides posse tolerare sitim, & in collibus arenibus, sine vllis impedimentis victi exercitus reliquias trahēs, inopiā humoris loricat⁹ tulit, & quoties aqua fuerat occasio, nouissimus bibit. Epist. 105.

T. Ad patientiam præparatio,

Præsume animo multa esse tibi patiēda. Nunquis se hyeme algere miratur? Nunquis in mari nauſeare, in via concuti? Fortis est animus, ad quæ præparatus venit. Li. de Ira. c. 37.

Simile.

Produci enim virtuti & tētari expedit, nec vlli magis intelligunt quanta sit, quàm qui vires eius laceſſendo ſenſerūt. Duricia ſilicis nulli magis quam feriētibus nota est. Præbeo me non aliter quàm rupes aliqua in vadoſo mari deſtituta, quā fluctus non deſinunt vndecūq;

moti

moti sint, verberare: nec ideo aut loco eã mo-
uent, aut per tot ætates crebro incurſu ſuo cõ-
ſumunt. *Aſſilite, facite impetum, ferendo vos*
vincam. In ea quæ firma & in ſuperabilia ſunt,
quicquid incurrit, malo ſuo vim ſuã exercet.
Lib. de Vit. bea. cap. 27.

T. Tenta-
tio,

Animus vereri qui ſcit, ſcit tuto aggredi. Ex
Pabl. Mim.

Vide etiã T. Patientia. Ti. Conſtantia. T. Fortuna.
Ti. Aduerſitas. Omnia enim hæc loca quæ Fortitudini tu
adiacent, magnam inter ſeſe affinitatem habent:
mutuoque ſibi deſeruiunt.

Timor & Audacia.

VT huius quoque diei lucellum tecum
communicem, apud Hecatonem no-
ſtrum inueni cupiditatum finem, etiã
ad timoris remedia proficere. Deſines,
inquit, timere, ſi ſperare deſieris. Feræ, pericu-
la quæ vident, fugiunt: cum effugere, ſecuræ
ſunt. Nos & venturo torquemur, & præterito.
Multa bona noſtra nobis nocēt. Timoris enim
tormentũ memoria reducit, prouidentia anti-
cipat. Nemo tantum præſentibus miſer eſt.
Epiſt. 5.

Plura ſunt Lucili quæ nos terrent, quàm
quæ premunt, & ſæpius opinione, quàm re
laboram. Illud tibi præcipio, ne ſis miſer ante
tempus,

tempus, cum illa quæ velut imminetia expa-
nisti, fortasse nunquam ventura sint: certe
nondum venerunt. Quædam enim nos magis
torquent, quàm debeant: quædam ante tor-
quent quàm debeant: quædam autem torquent,
cum omnino non debeant. Epist. 12.

Quid necesse est mala accersere, & satis cito
patienda cū venerint, præsumere: ac præter
tempus futuri metu perdere? Est sine dubio
stultum, quia quandoq; sis futurus miser, esse
iam miserum. Epist. 24.

Simile. Quod vides accidere pueris, hoc nobis quo-
que maiusculis pueris euenit. Illi quos amant,
quibus assuerunt, cum quibus ludunt, si per-
fonatos vident, expauescunt. Non hominibus
tantum, sed & rebus persona demenda est, &
reddenda facies sua. Quid mihi gladios, & ignes
ostendis, & turbam carnificum circa te fremen-
tium? Tolle istam pompam sub qua lates, &
stultos territas: mors est: quam nuper seruus
meus, quam ancilla cōtempserit. Pauper fiam.
Inter plures ero. Exul fiam: ibi me natum pu-
tabo, quo mittar. Alligabor? Quid enim? Nū-
solutus sum? Ad hoc me natura graue corpo-
ris mei pondus astrinxit. Moriar? Hoc dicat
desinam ægrotare posse: desinam alligari posse:
desinam mori posse. Epist. eadem.

Simile. Quemadmodum in corporibus futuri lan-
guore

xpa-
 zerte
 ragu
 tor.
 puét,
 cito
 etens
 ubio
 esse
 quo-
 inat,
 per-
 ubu
 st, &
 ignas
 emé-
 es, &
 eruis
 fiam.
 n pu-
 Nu
 rpo-
 dicit
 pollet
 i lan-
 uons

gnis signa præcurrunt, (quædam enim se-
 nia neruis inest, & sine labore vlllo lassitu-
 lo, & oscitatio, & horror membra percurrés)
 infirmus animus multum antequàm oppri-
 matur malis, quatitur. Præsumit illa, & ante
 tempus cadit. Quid dementius autem quàm
 angere futuris, nec se tormento referuare: sed
 accersere sibi miseras & admouere: quas op-
 timū est differre, si discutere nō possis. Epi. 75.

Occurrat hoc loco tibi Laberianus ille ver-
 us, qui medio civili bello in teatro dictus,
 totum in se populū non aliter cōuertit, quàm
 si missa esset vox publici affectus.

Necessè est multos timeat, quem multi timēt.
 Ita natura constituit, vt quod alieno metu
 magnum est, a suo non vacet. Vanis enim va-
 na terrori sunt. Curriculi motus, rotarūq;
 versata facies, leonem redigit in caueam. Ele-
 phantes porcina vox terret. Sic itaq; ira metu-
 ritur, quomodo vmbra ab infantibus, a feris ru-
 bens pinna. Lib. 2. de Ira. c. 11. & 12.

Citius venit periculum cum contemnitur.
 Ex Publ. Mi.

Quotidie dānatur, qui semper timet. Ex eo.
 Metus dum venit, rarum habet somnus lo-
 cum. Ex eodem.

Stultum est timere quod vitari non potest.
 Ex eodem.

Tutis-

} Simile.

¶ Tutissima res est nihil timere præter Deum.
Ex eodem.

Vide etiam sequentes Titulos qui ad Fortitudinem pertinent, ac præcipue Tit. Patientia: in quo non nulla de timoris contemptu.

Magnanimitas, Pusillanimitas.

Nulli magis abijciunt animos, quam qui improbè tollunt: nulliq; ad calcandos alios paratiores, quam qui contumelias facere, accipiendo didicerunt. Lib. 3. de Bene. cap. 28.

Ti. Ira.

Ne illud quidem iudicandum est, aliquid iram ad magnitudinem animi conferre. Non est enim illa magnitudo: tumor est: nec corporibus copia vitiosi humoris intensis, morbus incrementum est: sed pestilens abundantia.

Simile.

Omnes quos væcors ira animos supra cogitationes extollit humanas, altum quiddam & sublime spirare se credunt: cæterum nihil solidi subest: sed in ruinã prona sunt, quæ sine fundamentis crevere. Non habet ira cui instat, non ex firmo mansuroq; oritur: sed ventosa & inanis est: tantûq; abest a magnitudine animi quantû à fortitudine audacia: a fiducia insolentia: ab austeritate, tristitia: a severitate, crudelitas.

Multû inquam interest, inter subilem animum, & superbum, Iracundia nihil amplum.

amplum decorumq, molitur. Contra mihi vi-
 detur veteris, & infœlicis animi, imbecilli-
 tatis sibi conficij, sepe indolescere. Ut exulce-
 rata & ægra corpora, quæ ad tactus leuissimos
 gemunt: ita ira muliebri maximè & puerile
 ingenium est. At incidit & in viros. Nam viris
 quoq, puerilia ac muliebria ingenia sūt. Quid
 ergo? Non aliquæ voces ab iratis emittuntur:
 quæ magno emissa videantur animo, veram
 ignorantibus magnitudinem: qualis illa dira
 & abominanda, Oderint, dum metuant? Syl-
 lano scias sæculo scriptam. Nescio vtrum sibi
 peris optauerit, vt odio esset, an vt timori?
 Magno hoc dictum spiritu putas? Falleris. Nec
 enim magnitudo ista est, sed immanitas. Non
 est quod credas irascentium verbis, quorum
 strepitus magni, minaces sunt, intus mens pa-
 uidissima. Nō est, quod existimes verum esse,
 quod apud disertissimum virum Lucium di-
 citur: Vir ingenij magni, magis quam boni.
 Non potest illud separari, aut nec bonum erit,
 aut nec magnum: quia magnitudinem animi
 inconcussam intelligo, & introrsus solidam, ab
 uno parem firmāq;: qualis esse in malis inge-
 nijs non potest. Terribilia enim esse, & tumultu-
 osa, & exitiosa possunt: magnitudinem qui-
 dem cuius firmamentum roburq, bonitas est,
 omnia habebunt. Sola sublimis & excelsa virtus
 est.

Similes

similis

Ti. Mo } est. Nec quicquam magnū est, nisi quod si mul
 destia, } & placidum. Lib. 1. de Ira. cap. 16.

Ille ingens animus & verus æstimator sui,
 non vindicat iniuriam, quia non sentit. Vt tela
 à duro resiliunt: cum dolore cædentis solida
 feriuntur: ita nulla magnum animum iniu-
 ria, ad sensum sui adducit, fragilior eo quod
 petit. Quanto pulchrius, velut nulli penetra-
 bilem telo, omnes iniurias contumeliasq; res-
 puerere? Vltio, doloris cōfessio est. Non est ma-
 gnus animus quē incuruat iniuria: Aut poten-
 tior te, aut imbecillior læsit. Si imbecillior, par-
 ce illi: si potētior, tibi. Nullū est argumentum
 magnitudinis certius, quàm nihil posse quo
 instigeris, accidere. Pars superior mūdi & or-
 dinatior, ac propinqua syderibus, nec in nubē
 cogitur, nec in tempestatē impellitur, nec ver-
 satur in turbinē, omni tumultu caret, inferiora
 fulminātur. Eodē modo sublimis animus, que-
 tus semper, & in statione trāquilla collocatus,
 intra se premēs quibus ira cōtrahitur, mode-
 stus, & venerabilis est, & dispositus: quorū nihil
 inuenies in irato Lib. 3. de Ira. cap. 5. & 6.

Decet magnanimitas quēlibet mortalem,
 etiam illum infra quem nihil est. Quid enim
 maius aut fortius, quàm malam fortunam
 retundere? Hæc tamē magnanimitas in bona
 fortuna latiore locum habet, meliusque in
 tri-

tribunali, quàm in plano conspicitur. Li. 1. de
Clem. cap. 5.

Ingenuitas non recipit contumeliam. Ex
Publ. Mi.

Magni animi propriũ est, esse tranquillũ: &
iniurias ac offensiones semper despiciere. Ex eo.

Constantia, Inconstantia.

Tranquillus animus ubi ad perfectum
venit, nec ablatum sibi quidquam sen-
tit, nec adiectum: sed eodem habitu est
quocũq; res cadunt. Cui, siue aggeruntur vul-
garia bona, supra res suas eminent: siue aliquid
existis, siue omnia calus exculsit, minor non
est. Epist. 36.

Inuenio qui dicant inesse naturalẽ quãdam
animis irritationẽ cõmutãdi sedes, & trãserẽ-
ndõ domicilia. Mobilis enim & inquieta mēs ho-
mini data est. Nunquã se tenet: spargitur, & cõ-
gitationes suas in oĩa nota atq; ignota dimittit:
inæstima, & quietis impatiēs, & nouitate rerũ læ-
tissima: quod nõ miraberis, si primã eius ori-
ginem aspexeris, nõ ex terreno & graui cõcre-
ta corpore, ex illo cœlesti spiritu descēdit. Cœ-
lestium autẽ natura semper in motu est. Fugit,
& velocissimo cursu agitur. Aspice sydera mũ-
dum illi ultrãtia. Nullũ eorũ peritat. Labitur as-
sidue, & locum ex loco mutat: & quãuis cum
s 2 ipos

T. Magna
nimitas.

ipſo verſatur, in contrarium nihilominus ipſi mundo deſertur, per omnes ſignorum partes diſcurrit, perpetua eius agitatio, & aliunde aliò commigratio eſt. Omnia voluñtur. Semper in tranſitu ſunt: & vt lex & naturæ neceſſitas ordinauit, aliunde aliò deſeruntur. Cum per certa annorum ſpatia orbis ſuos explicuerint, iterum ibunt, per quæ venerant. In nunc & animum humanum ex iſdem quibus diuina conſtant compoſitum ſeminibus, moleſte ferre puta tranſitum, ac migrationem, cum Dei natura aſſidua, & citatiſſima commutatione nos delectet, ſe vero conſeruet. Lib. de Conſolatione ad Albinam. cap. 6.

Inter cætera mala hoc quoq; habet ſtulticia ſemper incipit viuere. Conſidera quid vox iſta ſignificet Lucili virorum optime, & intelliges quàm fœda ſit hominum leuitas, quotidie noua vitæ fundamenta ponentium, nouas ſpes etiam in exitu inchoantium. Quid eſt autem turpius, quam ſenex viuere incipiens? Epift. 13.

Qualitatis veræ tenor permanet, falſa non durant. Quidam alternis Vatinij, alternis Cotonones ſunt. Et modo parum illis ſeuerus eſt Curius, parum pauper Fabricius, parum frugi & cõtentus vili Tubero. Modo Lucium Craſſum diuitijs, Apicium cœnis, Mœcænatem de-